

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ

ČLÁNKY Z NÁRODNÍCH NOVIN 1848–1850

Heslo Národních Novin:

Skutečná rovnost národností. Spojení zemí koruny naší. Zrušení práv feudálních. Rovnost všech stavů před zákonem. Soudy přísežných. Odpovědné ministerstvo pro korunu naší.

Všeobecný sněm celého národu. Národní gardy všude. Úplná reforma škol a ouřadů.

Obsah:

Směle ku předu!

O naší budoucnosti

Naše politika

Proti volení do Frankfurtu

Cestou do Haliče

Slovo redaktora ke čtenářstvu

Volení poslů na sněm zemský

Přátelům našim na venkově srdečné pozdravení!

Něco o reakci

První ústavní sněm říšský

Schwarz-Roth-Gold

Článek, o kterém bych si přál, aby jej každý přečetl a rozvážil

Naše zásady

Slovo v čas o nepoctivosti našich nepřátel, německo-maďarských hegemonův

Čeští deputovaní na sněmu říšském a jejich nynější postavení k ministerstvu

Revoluce Vídeňská

Slované v revoluci Vídeňské

O sankci císařské

Bezhlavost, nebo cos horšího?

O selské aristokratii

Z Moravy

Před novou, neznámou vládou

Program nového ministerstva

Druhý prosinec 1848

První kroky nové vlády

Nový rok 1849

Všechna moc pochází z lidu

Hlasování o suverenitě národa

Proč se o svobodu nebojíme?

Kyselá hrozny

Na obranu sněmu říšského
Hlas český k bratrům Jihoslovanům
Rekrutování
Důvěřujme, - ale jen sobě!
Naše naděje
Nové volby do Frankfurtu
Státní převrat 7. března 1849
Po rozpuštění říšského sněmu
Výklad oktrojované ústavy od 4. března
Právo mocnářovo rozpustiti sněm
Jeszcze Polska niezginela!
Vysvětlení nynějších okolností
Slované a Rakousko
Prodávání novin
Sjezd biskupský
Válka uherská a Slované
Obrana opposic
Dvojice ministerská a sněmy
Potřeba foederace
Český sněm
Také něco o svornosti
Ruské vojsko v Uhřích
Proti „Prager Zeitungu“
Šlechta a Slované
Reformy v církvi
O zákazu „Národních Novin“
Obrana liberálně-národní strany
Proti shromáždění biskupů rakouských
Nová knížka od hraběte Lva Thuna
Statečnost politická
Porota
Uspořádání obcí místních
Ještě něco o zřizování obcí
Dalemilova kronika česká
Amnestie v Uhřích
Rovnoprávnost
Slované v Uhřích
Foederace
Slovanská nářečí ve školách
Taktika německá
Naše obávání
Obrana slovanských foederalistů
Střední strana a Březnová ústava
Vládní noviny a Němci

Záповěď „Presse“
Dva copy
„Reichszeitung“ a Slované
Jak se chovati k úřadům?
„Národní Noviny“
Foederalisté a centralisté. I.
Foederalisté a centralisté II.
K Jihoslovanům!
Pozorovatel politický
Neobyčejný katechismus
Uhry a rakouské ministerstvo
Chorvati a oktrojírka
Narozeniny J. M. C.
Vládním novinám
Národní české divadlo

Směle ku předu!

(První úvodní článek N. N. ze dne 5. dubna 1848.)

Počínáme noviny tyto v době předůležitě, Státy se boří, národy se sbírají, stejný hledá si k sobě stejného. Nikdo nemůže, leč by vševědoucností nadán byl, udati jaký bude letos na podzim stav politický zemí evropejských.

V době takové rozhodně každý národ především dbáti musí sám o sebe, neboť se mu jen takový osud dostane, jakého si sám zasloužil statečností, vytrvalostí, podnikavostí a přede vším duchem svým. Kdo prospí leniv dobu, ve které se dary rozdělují, tenť bez podílu odejde, zůstaven porobě a nízké služebnosti. Kdo sám v sebe doufá, tenť nejlepší podporu naleznu.

Národe můj! zapomeň na dvě století hanebné poníženosti! Vyhub z paměti své upomínku na tyto nešťastné časy, kterážto upomínka jako skála dusí důvěru tvou v sebe. Odlož se sebe přílišnou skromnost, která se nesluší potomkům Táborů! Zapomeň již na to, čím jsi byl po bitvě na Bílé Hoře, ale pamatuj na své staré časy, na ty časy, kdežto skvěle kvetla sláva jména tvého, kdežto hledali vznešení přízeň tvou a mocní se báli nepřátelství tvého. Vyhledej v

dějínách svých velikých ony listy, na kterých zaznamenáni jsou velicí činové otců tvých: těmi tuž nyní mysl svou, těmi podněcuj ducha svého, těmi připravuj sebe též k velikým činům!

Bratří! již přes padesát let bojovali jsme v nestejném boji slabou silou proti proudu hubícímu nás, a starostlivě jsme pěstovali skrovný ohníček se slabými nadějemi. Bůh žehnal poctivému snažení našemu! Práce naše nebyla marná, a den ode dne množil se počet dělníků. Lhali jsou falešní prorokové, kteří jménu našemu národnímu zahynutí věstili: jinak bylo psáno v knihách osudu! Bůh tomu nechtěl, aby z tohoto světa vyhynul národ, jenž tolik síly a krve obětoval pro veliké záležitosti člověčenstva: spravedlivý osud nemohl tomu připustiti, aby náš národ, který tolik trpěl pro pravou svobodu, nezakusil ovoce její! Nyní nastala doba žně. Teď - aneb nikdy! Takto zní hlas osudu, budící nás ke statečné činnosti.

Že se neztratíme ve všeobecném kvašení národů, zdá se nyní již veliká jistota; avšak není hoden jména velikých předků, kdo se nyní spokojí nečestným podílem. Chtějme jen zase být důstojným národem a upřímná vůle naše brzy se promění ve skutek.

Bratří! Směle ku předu! To budiž naše společné heslo! A takový bude i směr těchto Národních Novin.

O naší budoucnosti

(Dne 7. dubna 1848.)

Časopis Vídeňský „Oesterreichische Zeitung,“ jenž se považuje a jest ozvěna smýšlení u vlády vídeňské panujícího, podává hned v prvním čísle pod novou redakcí svou článek veledůležitý, kteréhožto hlavní smysl zde kladouce, snažně žádáme, aby obecnost naše pozornost svou na tato slova obrátilo. Píšet takto:

„Národové rakouští jsou rodem, duchem mezi sebou rozdílní: na rakouské půdě stéká se více velikých národů Evropských, i národů, jenž dávnou vlastní historii mají, zvláštní svá zřízení měli, a jež politika Josefa II. nejen že neslila vespolečně, ale k uvědomění sebe vzbudila a k rozkvětu národnosti z prachu sebezapomenutí vyzdvihla. Nyní, v boji národů o nejsvětější práva svá, vyjevily se národnosti v Rakousích u velikosti své tím rozhodněji tam, kde odpor aneb utlačení bylo. Svoboda bez národnosti je tělo bez ducha. - Rakouský stát je sbor národů,

jakého na světě jinde nevidět, a právě proto nebyl nikdy v takovém nebezpečí jako nyní. Potřeby každého jsou zvláštní, na něž v druhém třebas ani pomyslení není, Dlouho byly nuceny pod klobouk tétéž vlády; jedna a táž vláda nesjednotila je, za ní připravovaly se k těmto dnům, hleděly a pílily k prostředku, sobě jen obecnému, a se starou vládou klesly spony, jež prve národy rakouské vespolek svíraly. Co se nyní s mocnářstvím bude dítí ? Rozpadne-li se? Co mnohá století stavěla, zvrtně-li se dobou? A rozpadne-li se, jaký bude osud jednotlivých zemí? - Kterak se chovat v obecném skutečném tomto hýbání? - Nechte odloučit se, co se nedá držet. Pusťte, co nechce s námi býti z celého srdce, a co přirozeným způsobem s sebou souvisí. - Odděltež se národnosti, nechtež se jim jich vůle neboť není možná v posavadním spojení je udržet. Žádná moc vojenská není s to, žádná kasa státní prostředky k tomu nezjedná. - Proto ale nemusí být po monarchii veta. Staň se srozumění s národy jednotlivými o základech těchto:

1. Každý národ spravuj se sám, zříd' se podle potřeb svých ve všelikém ohledu správy.
2. Každý přejmi poměrnou částku zemského dluhu na sebe.
3. Každý vydržuj poměrnou moc vojenskou pro potřebu obecnou.
4. Na dvůr a střední ouřady plať každá země něco, podle jistého klíče. - Jinak není možná spojení národů rakouských ani na okamžení udržet. Neústupnost v tom ohledu byla by zkáza, byla by zrada.

Země rakouské sestuptež se ve spolek státní. Tento spolek záležel by ze států německého, českého, polského, vlašského, magyarského a ilirského. Tento spolek neměl by nic společného ani podobného s posavadním německým, jenž jest rozličných vlád spolčení; národ je jeden; zde naopak. Avšak každý národ takto zřízený - se zvláštním sněmem a pod společnou hlavou - mohl by se připojit k jiným zase zemím, s nimiž je národnost a řeč přirozeně víže. Jako jsou nyní země tak nazvané německé část spolku německého, tak by mohla pak - bez proměny panovníka - země polská spojití se ke spolku státnímu s druhými polskými zeměmi, vlašská s druhými vlašskými, uherská se Sedmihradskem, jižní Slované s tureckými Slovany, arciknížectví rakouské, Tyroly a j. s německým spolkem.

Jasně vidíme tedy, že již ve Vídni zcela jinak se smýšlí o naší budoucnosti, a doufáme, že tato zpráva pro mnohého bázlivce z našich bude velmi spasitelná, kterýž se posud odvážití nemohl na myšlénku, abychom v Praze měli svou vládu, svůj parlament, své vojsko atd. Proto zůstaneme přece v císařství rakouském, ale především budeme v království českém.

Co se uvedených zde punktů týče, jsme v celosti stejného mínění s Oesterreichische Zeitung a jen dokládáme tolik, že především naše potřeby žádají, abychom se svou korunou odstoupili od Spolku německého. Bude-li toho pro bezpečnost naší národnosti zapotřebí, na každý pád dovedeme se spojití ve věrné alianci s bratry svými Poláky a Iliry. Dovolí-li okolnosti, dovedeme si též vzpomenouti, že Slezsko jenom bezprávím od naší koruny odtrženo jest, a že k nám i Lužice náleží, jest-li k nám chtí náležeti se zvláštní municipální neodvislostí, asi tak jako Chorvatsko k Uhrám. To se všechno podle času ukáže.

Především ale musíme stát nyní na tom, abychom přestali býti částí německého „Bundu,“ v čem nám ovšem sami Němci nejlépe cestu usnadní. Neboť až si jedno císařství německé neb snad jednu republiku německou utvoří, rozumí se samo sebou, že nebudeme část tohoto nového státu, leda by nás mocí podmanil, čehož se ale tuším nebojíme. V takovém pádu, bratří! nenajdeme-li nikde jiného zastání, pomůžeme si sami, a přijdou-li na nás násilnou mocí, odoláme jim bohdá.

Němce v Čechách utiskovati nebudeme nikdy, ale kdybychom se k německé říši připojili, byli bychom co slabá část jistě utištěni.

Naše politika

(N. N. v dubnu 1848.)¹

- I. Nastala nám nyní šťastná doba samovlády, můžeme nyní sami osudy své zaříditi, sami se o sebe postarati. Dojdeme-li k moci a slávě, bude zásluha naše, zůstaneme-li opět v ponížení aneb v polovičatosti, bude hanba naše. Nyní se již nesmíme vylouvatí na vládu, nesmíme již co děti aneb nedospělci od vlády čekati, aby se o nás starala. Máme svobodné slovo, svobodný tisk, máme parlament nejliberálnějším způsobem sestavený: starejme se tedy sami o sebe. Proto tedy musíme především znáti oučel svůj, musíme věděti, co chceme, kam směřujeme, abychom se uchopiti mohli náležitých prostředků k dosažení svého cíle.

¹ Uveřejněno v N. N. dne 12. dubna 1848, současně s proslulými kabinetním listem krále Ferdinanda V. ze dne 8. dubna 1848.

Mnoho nám chybí, nevíme skutečně, čeho se dříve uchopiti, proto zapotřebí jest jednati se strany kroků našich, jakým pořádkem přistoupiti hodláme k novuzrození svému.

První a nejhlavnější péče naše musí býti o národnost, o jazyk. Bratří milí! nedejte se svěsti neupřímnými hlasy, kteří říkají, že to jen forma jest, jen věc postranní, že pro jazyk a národnost nesmíme zapomenout na důležitější věci. Toť jsou hlasové neupřímných, skrytých nepřátel národa našeho. Největší svoboda bez národnosti není nic, protože jest to svoboda jen pro cizé, pro utlačovatele a pány naše, ne pak pro nás. Což pomohla posud Irčanům svoboda anglická, což pomohla našim Slovákům svoboda uherská! Odpovězte na tuto otázku vy všichni zlomyslní mluvkové, kteří byste nás nyní rádi na nepravou cestu svedli! Což prospívá černočům, otrokům v jižních zemích severoamerického Soustátí, nejsvobodnější zřízení těchto zemí. Tolik jim prospívá, že jsou po dobytku první přechod ke koním, neboť i koně snad za vyšší tvor se tam pokládají. Kdekoli nepanuje vaše řeč, vaše národnost, jste utlačenci i v nejsvobodnějších zemích. - Vždyť pak jest svoboda slova, svoboda tisku první základ veškeré ostatní svobody. Kde ale váš jazyk z ouřadů a škol jest vyloučen, tam odňata jest vám, to jest národu vašemu, více svoboda tato, než skrze policii a cenzuru. Censuře a policii vyhnete se přece, vytisknete spisy za hranicemi, mluvíte tak, aby dlouhé ucho policie k ústům vašim nezasáhlo: ale kde řeč vaše národní vymezena jest z ouřadů a ze škol, tam zavřen jest tuhým zámekem jazyk lidu, tam panuje několik privilegovaných cizím jazykem a prodává lid ve vlastní zemi jeho. Povstane vás několik přátel národu, podivnou náhodou zpamatovali jste se vycvičení byvše co služebníci jiného národu, že máte povinnost pečovati o lid svůj, chcete k němu mluvíti, abyste jej povznesli a povzbudili. Ale lid váš nerozumí vám, protože jeho jazyk, jsa ustavičně jen v kuchyni a chlévě, nemá ani slov pro věci vyšší, ostatní nerozumní a zlomyslní posmívají se vám, sami ti, o které se staráte, nevidí toho potřebu a neuznávají vaše zásluhy.

Takový byl stav náš až do nejnovějších dnů, chcete v něm zůstati i při této revoluci? Chcete, aby při zrušení škodlivých privilegií, kterých někteří na škodu ostatních užívali, jenom nejškodlivější, nejstrašlivejší privilegium jazyka zůstalo. Chcete, aby na vašeho starého otce, který německy neumí, každý potlukač již co na nižšího tvora dolů hleděl s opovržením aneb snad s outrpností. Ctěte se sami a budou vás ostatní ctíti.

II. Morava, Nejdůležitější věc pro zachování a důstojnost národnosti naší jest spojení celého národu československého ve svazek jeden, abychom tak s celou společnou silou svou státi mohli proti nepřátelům svým a proti všelikému nebezpečství. Tuť se arci obrací zraky Čecha do Moravy a na Slovensko, Moravana na Slovensko a do Čech, a Slováka také snad k Praze a k Brnu (?). Tot' jest arci těžká, ale nesmírně důležitá otázka pro celou budoucnost národa našeho, a můžeme říci, že ona rozhodne vlastně, máme-li zahynouti nebo ve slávě trvati. Vidímeť zajistě, že každý z našich tři kmenů, český, moravský, slezský sám pro sebe jen těžce odolá silným nepřátelům svým, spojení však byli bychom jistě národem silným a ctihodným, jenž by důstojně státi mohl vedle sousedů svých. Jaké toto spojení býti má, toť rozhodnouti není ani naše povolání, ani doba tato nepřipustí o věci té rozhodného slova. Podáme zde jen v krátkosti skromný náhled svůj o Moravě.

Na Moravě jsou s ohledem na tuto věc tři strany: strana německá, hlavně obyvatelé královských měst, která chce spojení s Německem, ale o které se říci může, že jest ze všech nejslabší; strana národně smýšlející, která čte i naši literaturu a která dobře rozumí, jak dobré by bylo na Moravě i Čechům, kdyby se oužej spolu spojily; a strana netečná, to jest celý veliký lid slovanský, který, maje jakousi provincialní zášť a nenávisť proti Čechům (znamenité, že se u Čechů proti Moravanům nic podobného nenalezá), přece hrdý jest národně a nechce náležet k Němcům. Srovnávají-li se tyto dve strany, není pochybnosti, kdo na Moravě zvítězí. Abychom ale toto spojení usnadnili, pronášíme zde následovně mínění své: Morava ať především o to dbá, by si tolik práv a tolik svobody vydobyla, co již my v Cechách máme. Ať především se postará také o takovou autonomii (samovládu) jako my Čechové již máme, ať jest samostatná země ve spolku rakouském, jako budeme my Čechové - pak až si všeho toho vydobude, ať se mezi sestrami Českou a Moravskou svobodně vyjednávají, chtějí-li být mezi sebou oužej spojeny, nebo nic. Myslíme, že pak obě nebudou po ničem více toužiti, než po spojení, ale daleko budiž od nás Čechů, abychom chtěli krev svou vlastní Moravu k něčemu nutiti, co by se jí nelíbilo.

III. Rakousy. Nad Rakouskem sebraly se nyní bouře a mraky, ale neví se bude-li z nich padati zhoubný hrom aneb ourodný dešť, Jsme přesvědčeni, že Rakousko při celém těžkém stavu svém přece ještě s větší velebností a mohutností povstati může z rozhodné doby této, bude-li moudře a dle okolností řídit kroky své.

My Slované západní, Slované svobodní, Čechoslované, Jihoslované a Poláci pevně stojíme s rakouským císařstvím, považujeme je za přirozenou pásku, která nás bratry rozené ouzce k sobě váže a ve spojení tuží proti velikému nebezpečství. Mrzelo nás Čechy, mrzelo Jihoslovany, mrzelo Poláky, že ve Vídni zavlály barvy revoluce německé - ba republiky německé, může se snad říci! Rádi zapomínáme na tuto dobrotivou slabost naší vlády, s kterou se proti vlastnímu prospěchu svému dala do rukou frankfurtských německých patriotů! Ale co tomu řekne časem svým historie, že Praha zachovala barvy rakouské, když je sama Vídeň, sama vláda vídeňská opustila! O ironie osudu! Čechové jsou rakouštější než Rakušané sami! My v Praze, my v Záhřebě starali jsme se lépe a vytrvaleji o váš prospěch! -

Avšak doufáme, že vláda se upamatuje na nás a na sebe; my si přejeme, aby ve Vídni vlály barvy jen rakouské, ne ale německé - my nejsme Němci, a takové my praví 28 milionů lidu s námi. Uvažte toto pánové u vlády! Vyřkněte konečně tu zásadu, že jest císařství rakouské spolek rozličných národů stejné důstojnosti, stejného práva, z nichžto žádný žádnému neslouží. Tak jediné bude pevně stát říše rakouská: ale co německá říše rozpadne se zajisté co nevidět. Kým by již konečně přestala vláda vídeňská kojit se nějakou nadějí na korunu císařství německého, která zajisté nebude nyní lepší než byla za Karla IV., jenž pravil: „Chci raději být bohatým českým králem než chudým německým císařem!“ Kým by již konečně odvrátila vláda vídeňská oči své od Vlaška a od Německa a obrátila se na tu stranu, kde jest jí vykázáno pole k slavné činnosti. Již slavný krajan náš, pan Albrecht Waldštejn, vévoda Friedlandský, radil před 200 lety císaři k takové politice. V soukromných dopisech k císaři, které posud zachovány jsou, radil výslovně, aby císař upustil od rad jezovitů, aby nechal války náboženské (s protestanty), která jen nepřátelství proti císaři plodí, ale aby se obrátil na Turecko. Kdyby byl tenkrát císař rady tohoto slavného Čecha uposlechl, mohlo být Rakousko nejmohutnější země v Evropě, mohlo být veliká říše Slovanů svobodných. Tenkrát by byla i naše vlast česká zase rozkvětla, germanisace násilná nebyla by vyhubila tolik tisíců a tisíců Slovanů!

Waldštejn padl - oběť jezovitů. Co se ale tenkrát před 200 lety nestalo, může se posud státi. Posavad panuje v Turcích despota asiatický a jeho drábové hubí lid tichý slovanský, jenž úpí pod břemenem cizonárodního otroctví. Slované v Turcích hledí na vykupitele, spolukmenovce své do Rakous, očekávají od těchto svobodných bratří

svých dar svobody a samostatnosti národní. Na této straně po Dunaji květe pro Rakousko blaho a velikost, ne ale ve Vlaších, ne v Haliči. Škoda na stokrát peněz a krve ve Vlaších! Škoda toho nákladu, který vynaložen jest na poněmčení Haliče! Vyhozeno, marně vyhozeno. Lepší odměna byla by vděčnost celého národu polského, než Halič, provincie nespravedlivě dobytá a hrůzou držená při mocnářství. Nepcchybujeme, že celé Polsko, kdyby zas nyní povstalo na svět, věrným bude spojencem Rakouska, věrným spojencem Čechů a jižních Slovanů. Bylat' by to pěkná mohutnost od břehů baltických až k břehům Středozemního moře, lepší než veškeré Německo!

- IV. Německo. Stav nynější tohoto národu, jenž dříve pod jménem Deutscher Bund v zeměpisech se jmenoval, navejvýš jest hoden naší české pozornosti v důležitém tomto čase. - Mocnářství rakouské až k časům Napoleona neslo jméno jednotlivých zemí, a společný náš panovník, jehož hlavní síla byla v království uherském a českém, nesl až po tu dobu titul císaře německého. Že toto císařství malomocné a jen skoro prázdný titul bylo, o tom mluví zjevně historie.

Když Napoleon i tento pouhý titul německého císařství zničil zřízením spolku Rýnského, složil císař německý jméno své, a tu nastalo jméno císařství rakouského, jehožto dva nejhlavnější sloupové byly Čechy a Uhry. Napoleonova síla klesla, a místo císařství německého nastal Německý Spolek (Deutscher Bund), to jest jakýsi podivný svazek samostatných malých knížat německých.

Císař rakouský František I. učinil nejhlavnější politickou chybu svou tím, že k tomuto německému spolku přistoupil; ne s celým císařstvím, ale jen s větší polovicí, totiž s tak nazvanými německými zeměmi svými. Tenkrát ještě musela naše ubohá vlast Čechy a Morava trpěti tiše nazvání německé provincie, tenkrát se nikdo neptal národu našeho, chceme-li přistoupit k německému spolku, tenkrát byl císař pastýř, a my jsme byli jeho stádo. Od té doby náleželi jsme k německému spolku, ovšem jen více dle jména a jak se zdá nejvíc proto, aby mohl Mettrnich převahou svou ve spolku s Pruskem a s některými jinými podobnými vladami kazit v ostatním Německu všechno šlechtné a dobré, aby se mohl opřít všemu pokroku v Němcích.. Přiznejme se směle, že jsme my německému spolku jen k ostudě sloužili. Rakousko, to jest Mettrnich, byl nejhlavnější škůdce v celém Německu; skrze něho nesměli ostatní Němci svobody užívati, nás právě postavil despota ten za závaží pokroku německého,

a tu převahu, kterou v německém spolku skrze náš počet měl, jen ke zlému užíval. My jsme byli vždy v německém spolku jen Kocourkov, na nás celé Německo prstem ukazovalo, s potupným úsměchem o nás „Oesterreichrach“ mluvilo atd.

Toto vyznání není hanba naše, proto že se tato ostuda, tyto překážky neděly s naší vůlí, nýbrž proti ní. My jsme museli stát tam, kam nás vstrčili, proto že jsme ještě neměli dosti síly a zmužilosti, abychom říci mohli platně: „Nechceme!“ Nestyd' me se tedy za to vyznání, tím více když se nyní o druhé dobrovolné spojení s Německem jedná. Nač budeme nyní dále palčivou figuru v německém spolku představovati? Zachce se nám snad býti v Německu posledními, kdežto můžeme býti v Čechách prvními?

Němci ve Frankfurtě nás toužebně ke spolku zvou, Šuselka, Makovička, Kuranda jsou volaví jíkavci, kteří nás mají do klece přivábiti; budeme tak hloupí a sedneme na vějičku? - Promění se celá česká země v Německý Brod a v Šosovice, které s německým praporem jako Don Quichotte do pole vytáhli - proti Čechům? - Nikoli, český národ, česká země odjakživa radovala se z většího daru rozumu a úsudku. Když vás někdo, o němž dobře víte, že vždy vaším ouhlavním protivníkem byl (a to byli hlavní vůdcové parlamentu Frankfurtského odjakživa), tak uctivě do domu svého zve, budete se tázati s nedůvěrou na příčinu této nenadálé sladkosti. Což pak budete věřit, že česká země nevyhnutelné koření jest k uvaření nové německé říše? Což jsme my Čechové tak nesmírně potřebný článek v řetěze velikého svobodného Německa?

Bláhovci! fantasie německých doktrinářů, kteří se nyní zběhli ve Frankfurtě, blouzní poeticky po březích Rýna i Dunaje! Rýn a Dunaj jsou hlavní žíly velikého Německa, které fantasie jejich naplnilo - ale, ale - ale jednu žílu jim podřali Francouzi, a druhou žílu podetnouti musí Slované. Dunaj jest řeka slovanská, Dunaj jest náš, a to jest vlastně první a poslední jednání celé té tragedie. Nám Čechům naznačil osud čestné, ale nebezpečné místo první bašty slovanské na západě: hájili jsme hory své tvrze po tolika věků se ctí, budeme je hájiti posud a Dunaj bude naše slovanská řeka, Rakousko bude slovanská říše. Padneme my Čechové - veta bude po slávě Slovanů svobodných západních, veta bude po Rakousku!

Proti volení do Frankfurtu

Dne 22. dubna 1848.

Známo, že nedávno vyšel od ministerstva vídeňského rozkaz do Prahy i do Brna, aby se hned vyvolili deputovaní do Frankfurtu. Pražský nejvyšší p. purkrabí, hrabě R. Stadion, poradiv se s několika zkušenými muži, ustanovil se na tom, že rozkaz ten ani neohlásí, nýbrž do Vídně strany té věci o jiné rozhodnutí psátí bude. Také v Brně odmrštil sněm posláni deputovaných do Frankfurtu.

Rádi bychom veděli, jakým právem smělo ministerstvo takový krok učiniti, neptavši se země? Zdá se, že naše ministerstvo zapomnělo na slovo konstituce, které znamená, že se při všech důležitých (a nové státní spojení jest jistě veledůležitá věc!) napřed sněmu zeptati musí. Jest-li ministerstvo ještě jednou nám s takovými „rozказы“ přijde, navrhujeme zrovna, aby obžalováno bylo ze zrady zemské. Budeme-li se chtít připojit k novému německému národnímu spolku, ustanovíme si to na sněmu a nejsme děti, aby za nás ministerstvo pečovalo co poručník.

Víme ale dobře, jakým způsobem se to stalo ve Vídni. Císař Pán tak nesmýšlí ani rodina ani rozumnější ministrové (ku př. Pillersdorf, jenž jest muž výborný, rodem Moravan), a ve Vídni panuje anarchie, několik křiklounů vede tam všechno, jurid. polit. Leseverein, to jest původce všeho přehnaného německého trikolorství. Ti cpou všude trojbarvu cizí místo barvy císařské rakouské, ti vysílají emisaře zvláště do Čech a popuzují proti nám naše německé krajany a naše bratry Moravany! Tito nutí vládu k podobným škodlivým pro Rakousko krokům. Tito by rádi zhubili Rakousko, aby mohli založiti velikou říši ve Frankfurtě.

My v Praze smýšlíme jinak a proto stojíme prozatím na svém odpovědném ministerství, abychom sami se doma řídili a nebyli loutka, s kterou si několik buřičů ve Vídni hraje. Budou-li ve Vídni takoví lidé pasovati, skutečně zapotřebí bude, abychom J. M. C. v deputaci poprosili, aby mezi námi v Praze na svém starém velikém královském hradě tak dlouho bydleti ráčil, až nastane ve Vídni smýšlení pravé Rakouské. Nám Slovanům záleží nyní na udržení říše, Němcům, jak pozorujeme, nezáleží nic. Dle většiny se ale všechno řídí a ať J. M. C. odevzdá blaho své do rukou Slovanů a přesvědčí se brzy, že dobře učinil.

Cestou do Haliče

- I. V Holomouci dne 3. máje. Právě přijíždím po železnici z Prahy a žádostiv viděti, jak asi vypadá nyní Holomouc, kterou jsem jen za starých časů vídával, pokud ještě na Moravě ležela. Domýšlel jsem se, že se nyní pro nesmírnou svou touhu po spojení s jedním velikým Německem také celý zevnějšek staroslavného hanáckého Jerusalemu proměnil. Hledím bedlivě okolo sebe (ráno mezi 5 - 6 hodinou), plno náměstí a ulice lidu venkovského, jenž v čisté moravčině prodává plodiny svoje zdejší, vznešené krve Němcům měšťanům. Sem tam asi na 6 místech visely ještě pozůstatky hříchů, totiž trojbarevné německé korouhve, jen že barvy na nich vlastně již nebyly žádné. Leckde visely také již císařské barvy, které tedy zatím u zdejších sousedů k milosti přišly. Jen na příbytku pana kap. probošta visela také vedle císařské moravská korouhev, a také s hlavní věže skvěla se upomínka ta na Moravu. A ještě jen jaksi potají vyvěšeny jsou v noci a časopis „Neue Zeit“ chlubí se znamenitě za toto vlastenectví – dvoukorouhvové. Že ostatně zdejší Němcům na Moravě mnohem méně záleží, než na Německu, nic podivného není, zvláště když si pomyslíme, že také veliké části slovanských Moravanů málo na Moravě a na vlasti záleží.

Duch zde panuje strašlivý, největší část studentů nosí německý trikolor a to ještě ne z horlivosti pro Německo (což bychom poněkud přece ještě chválili), nýbrž, z pouhé apathie, z nedbalosti o všechno politické smýšlení, zrovna jen proto, že holomoučtí čepičáři takové čepice prodávali! - To jsou vyhlídky, to je naděje budoucnosti! Malý počet studentů - probuzení vlastenci - nosí barvy slovanské, totiž modrou čepici s červeným a bílým páskem (neb moravský znak jest orlice červeně a bíle kostkovaná v modrém poli, ačkoli ti výteční páni Stavové moravští, i tyto poctivé barvy nyní upírají a zcela nebývalou, totiž: žluto-červeně-modrou za zemskou barvu prohlásili), Ostatně ale zde zcela žádný politický život nepanuje, a kdo z Prahy zrovna do Holomouce zajede, myslí si ustavičně, že přešel ruské hranice. Nevím ani sám proč.

Proti Čechům rozšiřuje se zde systematicky zášť a kyselost, a to všelikým dovoleným i nedovoleným, motorným i nemotorným způsobem. Proto prý Čechové chtějí spojení s Moravou, aby se z bohatství moravského co hladovci najedli; o Praze nemluví se zde jinak, než jako bychom tam na všední den i ve svátek německé maso jedli a krev Němců pili; nejinak než jako Turci a Mamelukové nakládáme s Němci, těmi „ubohými“ podrobenci svými! Proto jsme chtěli spojití se s Moravou, abychom

všechny ouřady jen do Prahy a do Čech dostali a tak se na moravské outraty vyživilí! atd. atd. Škoda péra dále popisovat. Jediní dva professorové Hanuš a Helcelet statečně se drží národnosti moravské, avšak hrubým pronásledováním stiháni jsou; oběma odňata jest redakce novin českých a německých, které vydávati počali v duchu národním, tak že tito dva šlechtí muži jenom v té pevné naději útěchu nalezají, že budoucnost dokáže pravdu jejich smýšlení.

Ostatně zde strana německá ani patrných lží nelituje, když si nečím pomoci může: tak psali ve zdejší časopise, že v Praze vlaje na Sv. Vítu korouhev německá atd.

Jediná sympathie mezi vzdělanými filosofy holomouckými a námi divochy slovanskými v Praze jest pronásledování židů; právě jsem našel zdejší studentstvo v největším ozbrojení shromážděné v universitě, kterému tam se shromážditi velel opatrný magistrát, aby žádnému židu ve městě násilí se nestalo: pravím opatrný magistrát, protože tentýž magistrát zároveň téhož dne hned za svítání policajty a jiné drabanty své do všech bran postavil s přísným nařízením, aby žádného žida do města nepouštěli. Privil jsem a pravím ještě jednou opatrný magistrát, co činí, činí důkladně: nepouští židy do města a dává pozor, aby se jim ve městě žádné násilí nestalo.

Nedělejme si žádné marné naděje, pod 10 let není ani pomyšlení, aby národnost slovanská uvědomila se sama; musí se jinou cestou k tomu dopomáhati.

- II. V Krakově dne 7. máje 1848. Přijeda dne 4. večír do Krakova, našel jsem město v takovém stavu, jakoby nedávno od nepřitele vydobyto bylo. Na mnohých místech vytrhána dlažba, okna rozbita, rozstřílena, leckde známky bomb a kulí, všude plno vojska, na rynku po celou noc u Sukenice stojí a bivokuje asi setnina jako v poli před nepřitelem, ze zámku dávného staroslavného sídla králů polských všude míhají se bílé kabáty „ochránců svobody a práva Poláků“, všude na vysokém zámku, nyní v kasárny proměněném, viděti ještě místa, odkud se dávaly městu ony známé poslední důkazy královské, a kus takového důkazu asi 5 liber daroval mi náš vel. p. Tupý-Jablonský, jenž zde na Zvierzyńci fárářem jest, na památku, jak se v Krakově slavilo udělení konstituce.

Již po cestě skrze pruské Slezsko setkával jsem se s emigranty polskými, kteří pokládajíce mne pro českou, bílou a červenou kokardu za Poláka, důvěrně mně

výstrahu dávali, že vracím-li se z Paříže, nebudu do Krakova vpuštěn, a vypravovali mi o všem, co se v posledních dnech přihodilo. Celá skoro emigrace opustila byla Krakov a ve Vratislavi se zdržovala.

V Krakově nemeškal jsem ihned obeznámiti se úplně s okolnostmi nynějšími, a maje rozmluvy s muži nejrozmanitějšího smýšlení, s emigranty demokratické i aristokratické strany, s občany krakovskými radikálního i mírného smýšlení, s ostatními meškajícími šlechtici z Haliče a jmenovitě ze Lvova, s malými měšťany zdejšími, s židy, s českými ouředníky zde ustanovenými, s důstojníky vojska a konečně i s representanty zdejší - policie, a ze všech těch nejrozmanitějších krásných i ošklivých voňavých i smrdutých kvítků utvořil jsem si konečně obraz pravdivý o stavu zdejších záležitostí vůbec, jakož hlavně o událostech v Krakově v nejposlednějších dobách. Nejlepší ovšem zprávy podal mi náš milý Jablonský, jsa svědkem očitým všeho, neřídá se na události zdejší ani okem janičárů a satrapů systému Mettrnichova, kteroužto roli zde bohužel naši odrodilci čeští co ouředníci a důstojníci vojenští hrají, ani zas s předpojatým srdcem utištěného Poláka, jemuž nedovolí cit národní, nechváliti všechny kroky krajanů svých a nehaniti všechno, co od nenáviděné vlády rakouské pochází; Jablonský, jediný snad v celém Krakově spravedlivý, jest soudce obou stran ve zjevném nepřátelství proti sobě postavených, poněvadž pouze srdce a rozum slovanský nestranně souditi může o těchto poměrech.

Snažil jsem se dle možnosti vysvětliti Polákům nynější politiku českou, která u nich všeobecné pochvaly došla; když jsem ale mínění naše strany Polska přednášel, tu patrně rozpadala se smýšlení Poláků na dvě strany. Strana opatrná mírná srovnávala se s tím, že Čechoslované, Jihoslované a Poláci spojeni politicky a pomáhající jeden druhému, jistě a bezpečně dojdou společného oučele svého, jenž jest samostatnost a důstojnost národní a politická svoboda, a z toho ohledu hotova jest obeslati sjezd slovanský v Praze ku konci máje vypsáný, bychom se tam společně poradili o záležitostech slovanských vůbec a rakouských zvláště. Ačkoli nebudou Poláci snad nikdy tak ouzce spojeni s náhledy českými, jako jsou Jihoslované, a ačkoli také není možná, tak upřímný a tuhý svazek mezi Čechy a Poláky utvořiti, jako jest mezi Jihoslovany a námi, přece doufám, že srozumění mezi Poláky a námi oběma stranám mnohé výhody přinese, zvláště v pádech nyní nepředvídaných, kterých se ale odříkati nesmíme za nynějších časů, za kterých jest všechno možné, i rozpadnutí rakouské říše.

Ubezpečen jsem, že při takové politice, jaká až posud u ministerstva vídeňského v obyčeji byla, snadno ještě do zimy může býti veta po císařství rakouském, a ani my Čechové neuchráníme rozpadnutí jeho. Každý v politice zběhlý vyznati musí, že vlastně jen náhodě děkovati budeme, udrží-li se Rakousko, jistě ale ne ministerstvu, které za posledních dob všem svým národům (vyjma Vlchy a Poláky) přátelství své ukazovalo, jen že bohužel každému na outraty jiného kmenu. Tak na př. ze zdvořilosti k Němcům nařizováno nám, abychom obeslali frankfurtský parlament, ze zdvořilosti k Maďarům nepovolilo žádosti Ilirů, ze zdvořilosti k Ilirům učinilo bana Jelačice komendantem vojenského pomezí, čímž mezi Maďary zjevné zbrojení povolalo, ze zdvořilosti k části Moravanů špatně smýšlející nepovolilo spojení naše s Moravou proti zjevnému právu, vylouvajíc se, že obě strany tázány býti musí. Taková politika znamená nikomu se nezachovat, sednout si mezi dvě stolice.

A z té příčiny musíme, ačkoli si upřímně přejeme trvání rakouské říše, přece i přípravy činiti a o tom pomýšleti, co počneme, roztrhne-li se násilně svazek náš s Rakouskem, a z této příčiny musí nám mnoho záležeti na srozumění s jinými přirozenými spojenci našimi.

Co se Poláků týče, počínají sice nyní rozuměti trochu, co to jest vzájemnost slovanská, a přesvědčili se, že nejsme my přátelé vlády ruské. Mírná strana zdejší, ve Lvově i v Poznani a nepochybně ještě více v království polském a na Litvě srovnává se mnoho s náhledy našimi, avšak prudká strana zajisté ještě několikrát vtrhne s sebou povážlivější krajany do neštěstí, jako ku př. v Krakově v posledních těchto dnech, jmenovitě 26. dubna, kde Krakov byl dvě hodiny bombardován kulemi, kartáči a kongrevskými raketami. Popisy události té, které v pražských německých časopisech umístěny byly, pochází od zdejšího c. k. ouřednictva a jsou příliš jednostranné. Jisto jest; že obě strany chybily, ale větší vina jest na straně c. k. vlády, a pokud se ouřednictvo v Haliči nezmění, pokud zde budou jen cizinci nejvíc ouřadovati, není pomýšlení na nějaký pokoj v Haliči. C. k. ouřednictvo a národní strana (o sedlácích zde řeč býti nemůže, protože náležitého vzdělání nemají), stojí proti sobě ustavičně co zjevni nepřátelé a jeden druhého všelikými dovolenými i nedovolenými, lidskými i nelidskými prostředky zničití usilují. Teď zde panuje generál Šlik, český pán, jehožto předek někdy před staroměstskou radnicí co rebellant odpraven byl, a který při příchodu svém zdejšímu obyvatelstvu prý pohrozil, že všechno rozstřílí, nebudou-li se

dobře chovat, později ale tento příkrý krok svůj poněkud vymlouval. Svobody tisku a divadla užívají zde v plné míře, národní garda není žádná, shromažďovati se nyní nesmí, a zbraň nikomu nositi není dovoleno. Ba kdo za bránu vyjde, musí mít vysvědčení od policie!

Co ale překáží ouplnému srozumění mezi jinými Slovany západními a Poláky, jest polská hrdost, nedočkavost a neznalství okolností. Polák (mluvím zde o větší části, ačkoli jsou výjimky malé), nezná nic než Polsko a Francouze, o Německu již má křivé náhledy, ale poměry Slovanů západních dokonce nezná. Tak zde ku př. nemají ani zdání o záležitostech uhersko-slovanských, a tyto dni stojí ve zdejších polských novinách, že ban chorvatský Jelachich na čelo se postavil reakce!! Pěkná reakce, zrovna taková, jakou Poláci proti Rusům obmýšlejí! - Hrdost nedovolí Poláku mluvit a myslit o něčem jiném, než o obnovení celé Polsky, jak byla za starodávna, to jest od Baltu až snad k Černému moři! Daleká cesta, marné volání! Co bylo, již nebude! I česká země sáhala jednou od Baltu až k Adrii, ale žádnému Čechu nenapadlo obnoviti tuto říši! To jest největší chyba, že v Polsku jen lidé bez zaměstnání, totiž šlechta ustavičně bez práce o politice přemýšlí a jedná. Jinak by byly cesty Poláků mnohem praktičnější: nebo člověk, který jinak zvyklý jest se životem zápasit, zná i všeliké těžkosti v politice zdravěji uvážiti a dobré cesty hájiti, a nepouští se jako polský šlechtic bez vesla na moře - A pokavad se nezmění tato stránka charakteru polského, pokavad sám lid polský neucítí potřebu samostatnosti národní: posavad nemají Poláci dle mého domnění žádné jistoty k dosažení záměrů svých.

Slovo redaktora ke čtenářstvu

Dne 30. května 1848.

Uznáváme zapotřebí stranu Národních Novin a postavení tohoto časopisu ke čtenářstvu svému promluvit. Redaktor Národních Novin vyznati musí, že jej ke složení redakce Pražských Novin, kterou po dvě léta byl vedl, hlavně pohnula myšlénka, že nyní za konstituce Pražské Noviny nevyhnutelně budou muset časem svým, až se vláda zpamatuje, ve smyslu vlády psáti. Neboť svoboda tisku, při které každému volno jest o každém kroku vlády mínění své příznivě neb nepříznivě pronésti, všemožně toho žádá, aby vláda měla své noviny, které

by jednání její proti odporníkům zastávaly. Nížepsaný, ačkoliv nemíní a nechce vládě jenom odporovati, přece svobodu svého osobního smýšlení nikomu jinému zadati nehodlá, a samostatně bude vždy na všechno, co se ve vlasti děje, patřiti. Proto také staral se hned po udělení svobody nové samostatné Noviny zříditi.

Stalo se ale, že zemská správa Pražská tyto nové Národní Noviny zvláštním cirkulářem obcím schválila, aby si je z obecních důchodů držely. Bylat' to věc v každém ohledu přepodivná, že vláda rekomandovala časopis téhož redaktora, který dříve vždy u sl. ouřadu za člověka „nebezpečně“ smýšlejícího a za buřiče platil a pronásledován byl, protože s národem svým upřímněji smýšlel, než s vládou. Tuto podivnost ale nyní vysvětliti můžeme. Když předešlý nejvyšší purkrabí, hr. Stadion, známou komissi k poradám utvořil, ustanovila sekce pro robotní záležitosti hlavně působením pp. Braunera a Strobacha, že protokoly své bude v Národních Novinách ohlašovati, a proto požádala hr. Stadionu, aby tyto noviny českým obcím držeti povolil a schválil zvláštním cirkulářem. Cirkulář vyšel, ale známo, že od pp. ouředníků málo kde ohlášen byl, nepochybně ze strachu před pravdou, a kromě toho c. k. pošty předplacení na naše Noviny málo kde přijímaly, tak že nám onen cirkulář velmi málo prospěl, povážíme-li, že posud asi 1050 odběratelů máme, kdežto jest v Čechách nejméně 6000 českých obcí.

Každý dobře smýšlející, buď si on stavu jakéhokoli, uzná zajisté, že Národní Noviny svobody tisku nezneužívaly, neboť byla naše ouhlavní zásada, že v tomto zmatelném čase nesmíme bez potřeby stav proti stavu, občana proti občanu popuzovati, a proto jsme se ve mnohých věcech, které nebyly dle vůle a chutě naší, raději mírnili, jen abychom bouři přirozenou ještě více nerozpalovali. Odvoláváme se na přirozený úsudek veškerého čtenářstva svého. Přece ale nynější náš p. správcezemský, hr. Leo Thun, za užitečné uznal, ono schválení novin našich opět cirkulářem odvolati (což se za nepřítomnosti redaktora přihodilo.)

Tím způsobem tedy nám dlouho nesvítilo slunce příznivosti sl. vlády, a od té doby budeme se zase jenom spoléhati sami na sebe, jsouce sami svým milostivým protektorem, a v tomto stavu si přejeme setrvati až na věky. Myslíme skutečně, že za tento druhý cirkulář sl. vládě více povděční býti musíme, než za předešlý, neboť nás pochvalou svou, (kterou jsme ale nehledaly, jak nám pp. Štrobach a Brauner, původcové její dosvědčiti mohou) snad leckde v nemilé nám a nezasloužené podezření přivésti mohla.

Vůbec ale utvrdili jsme se tím ve starém oumyslu svém, že nechceme nikdy s novinami svými v nějakém spojení neb svazku s vládou býti, a byť by byla vláda jakákoli, třeba úplně dle smýšlení s námi se srovnávající. Národní Noviny budou bohdá vždy, pokud redakce naše potrvá. věrný názvu svému, sloužiti budou jen národu, bez ohledu na všechno ostatní.

Bude-li ale vláda naše tak jak posavad pokračovati, přinuceni budeme chovati se úplně jako noviny opposiční.

Volení poslů na sněm zemský

Prostonárodní slovo k lidu vesnickému a městskému od H. Borovského.

Nynější sněm, na kterém se rozhodne o celé naší budoucnosti a budoucnosti našich potomků, na němžto si my všichni sami dobrovolně ustanovíme pořádek, dle kterého se řídit chceme ve své zemi, a kterému se pak každý dobrovolně podrobiti musí, tento sněm jest nejdůležitější věc, jenž se po 300 let v Čechách přihodila, a na které každému nejvíce záležeti musí. Poněvadž ale, jak patrně jest, nemohou všichni z celé země se raditi najednou, musí sobě vždy větší počet voliti důvěrníka, plnomocníka, aby na sněmu za ně mluvil, jejich mínění přednášel, o jejich prospěch pečoval, jehožto hlas a mínění potom bude platiti za mínění všech obyvatelů z celého okrsku. Tito důvěrníci a plnomocníci vaši jsou poslové t. j. deputovaní, které si nyní v každém vikariátu dva vyvoliti máte. Drazí krajané! Nahlížíte důležitost takových mužů, jimžto kladete do rukou celé své štěstí, a proto očekávati musí celá zem, že se při volení rozumně a opatrně zachováte.

Poněvadž ale toho volení, jakožto věci posud u nás nebývalé, žádnou povědomost nemáte, umínil jsem si na několik kusů pozornost vaši obrátiti.

1. O to dbejte, abyste se ještě před volením v každém vikariátě dorozuměli, kdo by se pro vás za deputovaného hodil; musíte se více obcí dohromady buď oustně ve schůzkách neb (a to nejlépe) aspoň písemně strany toho srozuměti. Toto vám upřímně radím z následující příčiny: Víte, že ten deputovaný bude, kdo nejvíce hlasů dostane; jestli se ale více obcí z vikariátu neb všechny ve spolek nesmluví, lehce se státi může, že skoro každá obec jiného si voliti bude, a ták žádný v celém vikariátu nebude mít veliký počet hlasů, když se hlasy vaše na mnoho stran rozstříkají. Představte si, jak tu lehce

bude někomu vám nepříznivému sebrati lečjakým způsobem jistý počet hlasů, který bude větší než počet hlasů všech vašich volenců, a ten se pak proti vaší vůli stane vašim zástupcem! Abyste tomu lépe vyrozuměli, dám vám jedinký příklad: Dejme tomu, že je ve vikariátu hodně veliké panství, jak snadno tu jest ouřadu potají několik hlasů si získati pro svého kandidáta, a jestli každá obec bez ohledu na ostatní voliti bude, pravím vám na jisto, že se stane deputovaným ten, kterého chce ouřad, a ne ten, kterého vy chcete, proto že váš kandidát bude mít míň hlasů (totiž jen ty hlasy z jedné obce) než kandidát vrchnosti.

2. Nehleďte při volení na žádnou důstojnost a učenost, ale volte si rozumné zachovalé sousedy, kteří užívají důvěry vaší a jsou lidé samostatní, aby se nemuseli na nikoho ohlížeti. Hleďte na to, aby byli vaši vyslancové mužové světa zkušení, neohrožení, kteří dovedou pravdu každému do očí říci, buď si on kdokolivěk, třeba sám J. M. C. král náš Ferdinand! Nevolte nikoho, který již skutkem nedokázal v životě svém, že jest muž neohrožený, jenž od práva svého neupustí, z mužů učených nevolte žádné jiné než takové, kteří se již povždy co dobří vlastencové ukazovali, neboť jest také zapotřebí, aby již Čechové nebyli v poddanosti u jiného národu, nýbrž aby své zemi ve vážnosti stáli.
3. Považte, že se na sněmě bude o věci veledůležité, velmi drahocenné rokovati, a že se všechno většinou hlasů rozhodovati bude. Kolikráte se jen o několik hlasů rozcházeti bude, a tito hlasové budou mnohemu nesmírně drahocenné, drahocennější než mnoho tisíc zl. stří. Nesáháme nikomu do svědomí, ale již jest svět takový, že člověk ztratí raději 10.000 než 50.000, a že tedy raději těmi 10.000 po těch 50.000 hodí. Krátký smysl dlouhé řeči jest, abyste volili muže, o kterých přesvědčeni jste, že jsou mužové svobody milovní a že se od nikoho uplatiti nedají.
4. Nedejte se od nikoho buďsi malý nebo velký žádným způsobem nutiti, abyste tomu neb onomu hlas svůj dali; beztoho odevzdáte cedulky své potají a proto se každé mstě neb nenávisti vyhnete.
5. Nezapomínejte také zvláště na to, že, jakmile deputovaného si vyvolíte, již více práva nemáte v něčem mu poroučeti neb zakazovati, nýbrž on sám dle své vůle za vás mluvíti a jednati smí, tak jak za dobré uzná. Právě proto musíte o to dbáti, aby muž od vás vyvolený tak smýšlel, jako vy smýšlíte.
6. Víte, že každý na svou cedulku čtyři jména napsati musíte: nemyslete, již dosti na tom, když první dva dokonalí mužové budou, že na třetím a čtvrtém nic nezáleží, a že tito deputovanými beztoho nebudou, že jen snad pro jméno na cedulce stojí. To byste se

mohli škaredě podvésti, neboť vězte, že deputovanými budou ti dva, kteří v celém vikariátu nejvíce hlasů obdrží, a že každý z vašich 4 napsaných jmen stejně platí, a že by právě jeden z posledních vašich čtyřech nejvíce hlasů míti, deputovaným se státi mohl, kdyby snad větší část voličů jen z pouhé zdvořilosti neb z pohodlnosti jméno jeho napsala, spoléhající se na to, že beztoho jen první dva deputovanými býti mají. Proto musíte napsat 4, z nichž každý dobře za deputovaného se hodí, a aby všichni 4 byli stejného s vámi smýšlení.

7. Co se ostatně stavu deputovaných týče, doufám, že již váš vlastní zdravý rozum vám poví, jak se zachovati máte. Považte, že na tomto sněmu bude ještě celý starý sněm, to jest asi 200 šlechticů, kteří právo měli na sněmy choditi, pak asi 90 deputovaných větších měst a asi 220 deputovaných ostatního lidu venkovského. Mnoho se na sněmu jednati bude o porovnání poddaných dosavadních s vrchnostmi. (Neboť poddanství přestati musí). Vyvolíte-li si tedy vyslance takové, kteří více o vrchnosti než o poddané pečovati budou, jistě si špatně ustelete. Z toho ohledu bojovali jsme v Národním Výboru mnoho o to (jak z novin víte), aby ouředníci voleni nebyli, když jsme ale nic nepořídili, zůstala celá věc jen iia vás a na vaší opatrnosti. Pomozte si sami, koho nechcete volit, nemusíte. - Nemyslím, abyste se snad ouředníka již co ohně varovali, jsou i mezi ouřednictvem mužové, kteří o vás dobře smýšleli a smýšlejí, avšak vy sami je nejlépe znáti musíte.
8. Též vám výstrahu dávám, abyste pokoutní písaře a podobné lidi, ač by se váš prospěch vyhledávati zdáli, přece za vyslance nevolili. Jsouť obyčejně povahy nejisté, a jak lehce se za nějaké slíbené zaopatření neb za jinou dobrou náhradu dají koupiti, sami nahlídnete. Jak vám za peníze sloužili, budou sloužiti jiným, kteří jim více dají.

Přátelům našim na venkově srdečné pozdravení!

(Po událostech červnových r. 1848.)

Nedivíme se, panuje-li v myslích mnohých na venkově zmatek a nejistota. Slyšíte tam podivné řeči a když my sami v Praze vlastně nyní nevíme, co se dále dítí bude, což divu, že na venkově tím méně věděti můžete. Ze všech stran donáší se nám do Prahy zprávy, kterak se mnozí na venkově z toho, co se v Praze přihodilo, velice radují. Kdo ale jsou tito, jenž se radují? - Znáte je dle skutků jejich předešlých; oni se nyní radují, že prý jest po konstituci a po

svobodě. Nevěřte takovým řečím: konstituci a svobodu vám nikdo vzítí nemůže, dovedeme-li se všichni mužně hájiti. Ani sám císař Pán nyní konstituci naši odvolati a nazpět vzítí nemůže, protože již samostatně nepanuje a protože všechny změny, které se nyní platně v zemi naší státi mají, jenom od sněmu s potvrzením J. M. C. vyjítí mohou. Na sněm ale si vy sami voliti můžete zástupce své, a proto by nikdy možno nebylo, svobodu a konstituci nám vzítí, kdyby každý dle sil svých o právo dbal a pečoval. Avšak jest všeobecně známo, že větší část našeho národa pro zanedbalost a nevzdělanost svou ani se o obecné záležitosti nestará, a že jen, abychom tak řekli, z hotového bráti chce, aby již dosažených svobod oučastni byli beze všeho přičinění svého.

Známo vám jest dostatečně, že jest veliký počet lidí, kterým nový pořádek konstituční velmi nevhod přišel, poněvadž jim nyní možno nebude, lehkým způsobem dobře živu býti. Kdo jsou tito lidé, víte sami nejlépe, znáte je, máte jich všude několik na blízku. Ti by se ovšem rádi vynasnažili, aby zas všechno při starém způsobu zůstalo, a všelikých prostředků užívají k dosažení svého cíle. Proti těmto musíme se tedy všemožně opíratí a svobodnou konstituci svou proti nim hájiti, zvláště nyní, kde u všeobecném zmatku všechno se kolotá, sněm za sněmem se vypisuje, ale žádný se posud nedrží.

My žijeme nyní v podivném stavu: konstituce nám již několik měsíců udělena jest, ale po celý ten čas máme místo konstituce zmatek nad zmatkem. Za celý ten čas nebylo ještě času na svolání skutečného nějakého sněmu. Tak žijeme zatím napolo bez zákonů: neboť ty svobody, které nám již uděleny jsou (nejen slíbeny), nikterak se nedají srovnati se starými zákony a jmenovitě se starými ouřady. Odtud povstalo vlastně tolik zmatků všude a v Čechách zvláště. Nešťastnými událostmi po Sv. Duchu utrpěla naše česká věc alespoň na čas nesmírnou ránu. To si jakožto moudří a rozvážliví lidé nesmíme zapíratí. Nepřátelé naši použijí toho neštěstí velmi obratně proti nám, ačkoli každý, kdo při oněch událostech v Praze přítomen byl, dobře věděti musí, že Čechové i Němci na barrikádách vedle sebe stáli a že s druhé strany ve vojště Němci. Čechové, Poláci, Maďarové proti povstalým bojovali, přece uměla nepřátelská strana, která již dávno všemu českému se protiví, celou věc představití jako boj mezi Čechy a Němci a jakožto porážku Čechů, A skutečně věc ta i vypadá jako porážka naše. Praha jest nyní v stavu obležení, ztratila na ten čas všechny výhody konstituční, a poněvadž Praha jest naše jediné středíště, odkud vychází všecken národní život, utrpěla tím národnost česká velikou škodu. Kdybychom my Čechové kromě Prahy ještě jiná velká města měli jako Němci,

kdybychom zatím mohli jako obyčejně pokračovati, nepocítili bychom ani následky onoho vzbouření. Takto ale všichni a celá země trpěti musí; s Prahou poražena jest celá země.

Máme-li ale ze všeho toho neštěstí dobře vyjítí a na tom stupni, kterého jsme se pracně dodělali, zůstatí, nevyhnutelně zapotřebí jest, řídití se dle následujících zásad:

1. Zachovati všude v celé zemi co možná největší pořádek, aby nebylo příčiny vytýkati nám nezákonnosti, abychom pod tou záminkou nemohli na čas svobod svých pozbaveni býti. Kdo vám nyní radí k nějakému násilí, toho považujte buď za nerozumného neb za svého tajného nepřítele. Projevujme vůli svou vždy cestou zákonní, a buďme jisti, že se vždy po dobrém to stát musí, čeho si celý národ přeje. Žádná moc na světě není tak silná, aby mohla odolati spravedlivé žádosti celého národu.
2. Aby si skutečně celý národ o svou svobodu a o dobré své pravé jak náleží pečoval, o to se musíte vy probuzenější a vycvičenější starati. Musíte ostatním všechno, co sami v těchto novinách čtete neb od jinud z dobrého pramene víte (lži nevěřte, kterých se nyní mnoho rozsívá), vysvětliti a je poučovati. Hleďte všelikým způsobem rozmnožiti počet stejně s vámi smýšlejících, nelenujte si slov k poučení, neboť jen na této cestě dojdeme svého cíle. Věřte, že rozumné poučení jest lepší a proti mnohým zlým nebezpečnější zbraň, než prach a železo.
3. Chovejte se zvláště nyní neohroženě, nedávejte snad nějakým nesmělým zalézáním nepřátelům našim moc do rukou. Vystupujte tak, jak zvyklí jste byli, sice hned proti nám nabudou větší smělosti a budou nás kromě toho ještě osočovati.
4. Dávejte dobrý pozor na všechny ty, kteří nyní proti nám vystupují, nám nadávají, zlé přejí a z toho Pražského neštěstí, které každý pravý přítel vlasti oplakává, se těší. Pamatujte si ty osoby, - čas jejich plesání nebude dlouhý, ukáže se brzy pravda, - ale proto si je dobře pamatovati musíme, abychom budoucně aspoň věděli, na koho se můžeme spolehnouti a koho se večně varovati. Přejde rozličné volení ouředníků, deputovaných atd., což nevyhnutelně s konstitucí spojeno jest, a budete aspoň vědět, koho voliti nemáte, třeba se vám potom Bůh ví jak lichotil.
5. Na svém dobrém právu všude pevně stůjte, a pamatujte si, že kdo své právo dobrovolně zadává, nejen sobě, nýbrž i jiným škodí. I když se jinému vašemu spoluobčanu bezpráví děje, pamatujte mu se ozvati; pomyslete si: dnes mně, zejtra tobě; nebuďte jako ty ovce, které, když jednu z nich vlk odnášel, nic si nevšímalý a

ještě se radovaly, že jinou vzal. Poznenáhla ale i na ně řada přišla, a vlk celé stádo pohltil. Tak nemá pořádný občan nikdy žádné bezpráví okolo sebe trpěti, nýbrž všichni společně musíte vždy každému bezpráví se podrobiti: jenom tím docílíte toho, že všichni zastrašeni budou, kteří bezpráví obmýšlejí.

Něco o reakci

(N. N. 7. července 1848.)

Tohoto slova se za našich časů tuze mnoho užívalo, a uznali jsme potřebu, i v těchto novinách, kde posavad málo místa nalezlo, též něco v čas o reakci podotknouti.

Patrně jest, že se konstituce mnohým dokonce nelíbí, kteří za starých časů na outraty svých utištěných spoluobčanů dobře a panský žili: kdo jsou tito, lehce bude uhodnouti, tak že je ani vypočítávati nemusíme. Vzpomeňte si jen, kdo vás utiskoval, komu jste hodně platiti museli za každý krok, který udělal, kdo se nad vás ostatní nesmírně povyšoval at.d., a budete hned věděti, komu se konstituce nelíbí. Ouhlavní ale nepřátelé konstituce a svobody jsou nerozumní ouředníci; rozumní a poctiví zajisté se se všemi ostatními občany z naší svobody radují. Přičiňování a usilování těchto všech nepřiznivců svobody a zastaralých utlačovatelů lidu jmenujeme krátkým slovem reakce čili zpátečnictví, a každého takového reakcionářem čili zpátečníkem. Poněvadž jest reakce věc haněbná, nikdo zajisté se nepřizná sám, že jest reakcionář; tak jako falešní hráčové si na svůj dům vyvěsí tabuli: „N N. falešný hráč“, tak také žádný reakcionář neřekne, že si přeje reakci, nýbrž bude vždy hleděti, chytrým výmyslem spoluobčany své o jejich nová práva a svobody obelstíti, aby to napřed sami ani nepozorovali, a pak když zpozorují, ani již moci neměli, opřít se proti svým utiskovatelům.

Toť byla dlouhá předmluva k tomu, co o nynějších okolnostech našich říci chceme. Známo jest, že se po událostech Sv.-Dušních v Praze a v celých Čechách nesmírné změny staly; mnozí počali ouzkostlivě křičet: reakce, reakce, přijdeme o svou konstituci. Na to ale naše nynější vláda hr. L. Thun ubezpečuje nás veřejně tiskem, že se konstituce nikterak rušiti nebude. Vládní noviny, které zastávají ve všem hr. Thuna, píší dokonce „o vykřičeném fantomu (t. j. strašidle) reakci“. A dále doleji doslovně takto:

„Pověsti, že by se byli Češi strojili vyhubiti Němce a podobné, nemůžeme považovati za nic jiného než za zlomyslné výmysly k hanobení jména českého. Rovněž bylo všade patrné, že se nikdo neopovážil vyřknouti slovo o nějakém zpronevěření císaři neb proti spojení s ostatními rakouskými zeměmi. Vyjádření takové by ovšem bylo vzbouření jako voda oheň uhasilo, a jistě proti tomu obrátilo, kdo by jej byl pronesl. Nepochopitelná jest nám tedy bázeň, jakoby věc česká národní měla utrpěti, nebo snažení naše býti zmařeno, nebo dokonce práva národu daná ztenčena. Jako nejsou svobody konstituční, od dobrotivého našeho panovníka dne 15. března a 8. dubna nám udělené, následkem posledně zběhlých událostí ani nejmenším nerušeny, tak jsou a budou přísně zachována a šetřena nedotknutelná práva národnosti naší“ atd.

Takto psáti a mluvit jest ovšem vec snadná, ale jak těžko jest takovým slovům věřiti, když jim skutkové, a to po celé zemi, zcela odporují! Jak těžko jest dokázati, že je to léto, když jsou řeky zamrzlé! V Praze jest všem lidem i nejpokojnějším, i národní gardě, o které všeobecně známo jest, že na vzbouření oucastenství neměla, odebrána zbraň; to samé se děje po venkově; Praha jest tichá jako hrob, nikdo si netroufá na ulici ani dupnout neb vykřiknout, není v celém městě téměř ani kus zbraně: a přece jest Praha ještě podnes v obležení vojenském - a to jest národní garda; nikomu není dovoleno vydávati bez zvláštního povolení plakáty (ohlášení) neb běžní listy; časopisy drží se rozličnými vyhrůžkami ve krátkosti² a to jest svoboda tisku; žádné schůzky se držeti nesmí, a jak doslýcháme, jednalo prý se již o zavření besedy měšťanské, a to jest asociace: zkrátka, v Praze kromě toho slova konstituce nyní dokonce nic konstitučního nevidíme a nezakoušíme. Ovšem všeho toho jediná příčina jest „stav obležení“, nač ale a proč jest tento stav obležení, o tom nás nikdo ještě nepoučil. Osobní svoboda a jistota, která nám již udělena jest od J. M. C., ta se nyní dokonce nezachovává a nikdy člověk není jist, že za dvě hodiny nebude sedět ve vězení na hradě Pražském, kdežto mnozí po mnoha dní ani k výslechu nepřišli. Zkrátka nevidíme nikde jednání konstituční. Sněm náš beze vší podstatné příčiny a proti zjevné vůli J. M. C. krále našeho nadržuje se, neboť J. M. C. král náš chtěl a nařídil, aby sněm český před říšským se držel, a aby volby byly z větší části ukončeny. Proti vídeňskému sněmu, na který se kromě toho již také volení jen na kvap a takřka halabala děje, již také počíná jeden hrabě, o němž jest známo, že důvěrník jest hraběte L. Thuna, v jedněch zdejších německých novinách chytrým způsobem vystupovati, s tím oumyslem, aby i k tomu sněmu nepřišlo. Ptám se tedy: co to jest

² Redaktor N. N byl pro dodatek v č. 59, jež k oznámení hr. L. Thuna od 21. června učinil, a ve kterém o spiknutí pochybuje před hr. L. Thuna na hrad Pražský povolán, tam přísně napomenut s vyhrůžkou trestu při stejném pokračování.

konstituce bez sněmu? Již od polovice března máme konstituci na papíře, ale od té doby po čtyry měsíce nemohl se žádný sněm započítí! Je-li to jen náhodou, o! pak pravím: Bezbožná náhodo, která nás okrádáš o naši poctivou. svobodu! Jen skrze sněm může konstituce skutečně uvedena býti. Bude-li to ale ještě dlouho tak beze všeho sněmu trvati, což jiného míti můžeme v celé zemi, než největší nepořádek, nejistotu, hádky, osočování a - krveprolití. Staré zřízení přestalo, nové se nezavádí! Také se poznenáhla nevzdělanějšímu lidu pro ty nepořádky sama konstituce v nelibost a podezření uvede, neb si ještě pomyslí, že tyto nepořádky jsou následkem konstituce samé! Ať se jen pan hrabě Thun přesvedčí, jak konstitučně se nyní všude po venkově děje: jsou lidé, nejvíce ouředníci a také od vojska, kteří zjevně říkají, posmívajíce se: Již jest po konstituci! Sněm jedině může nám pomoci, a kdo zdržuje sněm, jest ouhlavní nepřítel svobody, pořádku a blaha země. Jen jedinou věc považte: jaké jest po celé zemi braní na vojnu; kdyby ale byl sněm, ustanovil by sněm sám, má-li se bráti a jak mnoho vojska země dáti má a jsem přesvědčen, že by sněm se zřejmě vyslovil proti vojně, která nepotřebná, marná jest a naši zem do největší zkázy uvede. Neboť již skoro vojna celé zemské důchody pohlcuje, dluhy se nesmírně množí a bankrot zemský se vši svou hrůzou visí nám nad hlavami!

První ústavní sněm říšský

H. B. Z Vídně dne 26. července. Těžko jest posud s nějakou jistotou udati, jaké budou činy a výsledky našeho ústavního říšského sněmu. Strany mnohé, z kterých sestaven jest, nerozdělily se posud tak určitě, aby patrně vysvítila jejich síla, aby se na jisto pověděti mohlo, která strana zvítězí. Tot' arci platí jenom v záležitostech čistě politických, neboť posavad určití nelze, ku které politické straně nejvíce spoluúdu sněmu se přiznává, ačkoli i tu jisto jest, že liberální budou všechna určení sněmu. Co se týče národních poměrů, ovšem mají velikou převahu národnosti neněmecké, jak se již z pouhého pohledu na země ve sněmu zastoupené poznati může, a podaří-li se Slovanům všem a Vlachům mezi sebou srozuměti se o všech potřebách svých společných, jisto jest, že na sněmě takovou většinu hlasů míti budou, které žádná síla neodolá.

Posavad ovšem nejsou ani všichni sněmovníci přítomni a také ani jednání samé, pohybující se více v pouhých přípravách a formálnostech, nezavdalo příležitosti ke zjevnějšímu vystoupení stran. Avšak se již napřed tvrditi může, že se hlavně tři strany budou pokoušeti o

parlamentární vítězství: foederalisté, centralisté a Frankfurtisté. Arci se tak mysliti nemůže, jakoby každý úd sněmovny již patně k některé z těchto tří stran náležel, některý zajisté nedrží posud se žádnou, některý náleží zároveň ke dvěma, totiž který chce výhody dvou dohromady spojit.

Foederalisté chtějí přetvořiti Rakousko ve spolek rovně oprávněných zemí, z kterých se každá doma dle libosti řídí, spojená jsou s ostatními jednou dynastií. K této straně náleží Čechové, Poláci, Slovenci ze Štýrska, Krajinska atd., Vlachové a právě liberální Němci, a není pochybnosti, že by se k této straně i mnoho ostatních pokojných Němců přidalo, kdyby viděli, že se jen skrze foederaci může těmto neněmeckým národnostem žádost učiniti. Foederalisté dělí se posud mezi sebou rozličnými náhledy strany spojení, jedni totiž přejí si zcela slabé, jiní zas pevnější spojení mezi sebou.

Centralisté jsou dvojího, od sebe zcela rozdílného způsobu: první nazvali bychom byrokraticko-officialní, kteří sami sebe snad i foederalisty nazývati budou, avšak jen pro jméno, aby tímto jménem snad některé pravé foederalisty k sobě přilákali a svou sílu nimi rozmnožili: vskutku ale chtějí jen dosavadní mašinu rakouského císařství trochu opravit, všechnu moc ale ve Vídni zachovati, a provincím jen tolik samostatnosti popřáti, kolik jim nevyhnutelně dáti musí. K této straně náleží co vůdce hrabě Stadion z Haliče, p. L. Neuman s rusínskými sedláky, pak všichni Němci, taknazvaní „Schwarzgelbe“. Druhá jest strana falešných centralistů (totiž skrytých Frankfurtistů), kteří chtějí zcela, jména dosavadních zemí jako Čechy, Moravu atd. zničit, celé Rakousko jenom na departementy bez ohledu na historické rozdělení rozkouskovati, gubernie všechny zničit, aby všichni krajští zrovna a bezprostředně pod ministerstvem stáli, a aby tak poznenáhla všichni se poněmčili. Takové jest smýšlení nejúhlavnějšího nepřítele našeho, p. Löhnery, deputovaného ze Žatce a některých jiných zuřivců protislovanských. Ti také usilují o to, aby Poláci a Rusíni z vídeňského sněmu odešli a sami pro sebe doma sněm zřídili, ovšem jenom proto, by pak ve Vídni síla Slovanů zlomená, nemohla odolati kanibalské zuřivosti p. Löhnery a jeho společníků. Frankfurtisté též jsou dvojího druhu; praví, kteří se úplně podrobili hodlají parlamentu Frankfurtskému, tak aby i císařství rakouské úplně přestalo a jenom část a provincie byla velikého Německa. Proti tomuto ovšem všichni Neněmci odporovati musí. Mírní Frankfurtisté, kteří jenom nějakého přátelského svazku s německým spolkem žádostivi jsou, avšak suverenitu rakouskou zachovati chtějí, nenajdou arci žádného odporu, a nejen my Čechové, nýbrž i ostatní Neněmci

s nimi velmi přátelsky porovnat se hotovi jsme. Strana nejurputnějších Frankfurtistů jest ale zde na sněmě tak malá, že sotva 40 úďů počítati může.

Sněmovna sama rozdělena jest na 8 řad stolic, z kterých každá řada (oddelení) od ostatních průchodní uličkou rozdělena jest. Údové sněmovny nesedí zde tím pořádkem, jako v Paříži, aby se již dle politického smýšlení také místy svými dělili. Úhrnkem říci se může, že nejpravější řadu a druhou vedle ní obsadili Čechové a Poláci, vedle nich v pravém centru jednu řadu rusínští a polští sedláci, mezi kterými sedí též na osudném místě 67³ spisovatel této zprávy, dvě dlouhé řady stolic v centru mají obsazeny mírní Němci, vyjma jenom zuřivce česko-německé, tak nazvané protestanty, kteří nejhornější místa levého centru obsadili a odtud bouřlivě na pravici dorážejí. Nejlevější strana obsazena jest skoro od samých Poláků, vyjma několik Němců radikálních, a ostatní levice velmi jest promíchaná. Též přidati se musí, že kromě toho leckde jinde mícháni jsou rozličně smýšlející.

Volba presidenta, na které si časopisy zdejší tak mnoho zakládaly, nemá zcela žádného politického významu, neb jsme se my Slované již napřed umluvili, že vyvolíme za presidenta mírného Němce a dle možnosti Vídeňana. V osobě dr. Schmitta jsme se ale s Němci setkali, kteří také si radikálního ze sebe voliti netroufali.

Schwarz-Roth-Gold

(Psáno ve Vídni 5. srpna 1848.)

Ve Vídni rojí se nyní časopisy německé jako mouchy; nikde snad v celém světě není podnebí časopisům tak příznivé jako zde ve Vídni. Zákon o tisku, který vydán jest od ministerstva, platí zde tak málo jako koran; každý tiskne a píše, jak za dobré (neb vlastně za zlé) uznává.

Obyvatelstvo vídeňské udržuje se v ustavičné zimnici těmito časopisy, které se zde všude, po ulicích prodávají ve zvláštních vozíkách ve dne i v noci s vyvoláváním vozí. Náhodou jsou skoro všichni redaktoři víry té, kterou vyznávali proroci Habakuk a Nehemiáš, proto přec ale i v sobotu časopisy vydávají. Kromě časopisů vycházejí ještě pořád zvláštní plátky nejrozmanitějšího druhu, z kterýchžto se jeden nad druhý zuřivostí svou vyznamenávají.

³ Toto místo, symbol Gutgesingrů Pražských, bylo dlouhý čas neobsazené, jako by si nikdo netroufal na poskvrněnou lávku zasednouti.

V krajinách našich ovšem málo známe všechny ty výrobky vídeňského ducha, leda snad z nadávek, kterými je naši Gutgesintři ustavičně pronásledují; bude tedy snad mnohého těšiti, učiniti si trochu známost s těmito vídeňskými plody.

Dnes věnována buď pozornost naše jednomu časopisu, který jménem „Schwarz-Roth-Gold“, Vereinblatt der Deutschen in Österreich, náš nejmilejší přítel, p. Löchner vydává. Redaktory má čtyry, jenžto jsou: Dr. Kuh, J. Rank, A. V. Schopf, F. Uhl. - Motto na prvním čísle, které dne 11. července vyšlo, jest:

„Deutschland, Deutschland über Alles,
Über alles in der Welt!“

to jest: Napřed Němec a potom - člověk! Němectví nade všechno i nad spravedlnost.

Posud ovšem jenom čtyry čísla vydána jsou, ale již z nich nabyli jsme přesvědčení, že není člověka na světě, kterého by p. Löchner zněmčiti za spravedlivé nepokládal. Časopis tento je orgán spolku, jenž hlavně krajiny naše německé bouřiti proti nám za oučel si položil, a s jinými tak nazvanými centrálními spolky, podobného směru v Liberci, Litoměřicích, v Rumburku, v Žatci, v Karlových Varech, v Chebu v ustavičném spojení stojí, což tuto podotknuto budiž proto, aby našinci dle možnosti též s druhé strany proti takovým záměrům se postavili a v německých krajinách našich k prospěchu našemu a k utvrzení přátelského svazku mezi českými obyvateli Čech se vynasnažili.

Vizmež tedy, čeho se nadíti můžeme od „Schwarz-Roth-Goldu“.

Hned v prvním čísle čteme velmi naivní a prostodušné německé Credo, a v něm doslovně takto:

„Věříme v Ducha svatého humanity (lidskosti), jenž panuje a život uděluje všem národům země, jakéhokoli jména a kmene, a jehožto říše trvá věčně. Věříme, že tento duch na zem přišel jakožto německý národ (dass dieser Geist Mensch geworden ist im deutschen Volke), jehožto dech jest dechem jeho dechu, aby vzbudil všechny národy živé i mrtvé, bdící i spící, aby se velikými stali a dobře se měli na zemi! atd. -

Jenžto (národ německý) posavad na vysosti svobody, odkud k sobě povolá všechny muže svého lidu a všech národů, aby spořádáno bylo nynější a budoucí“ - atd.

„Prosté a zjevné jest, co chceme. Chceme spojené Německo, německé Rakousko ... Naše němectví nelpí na hrudě, kde se kdo narodil, na zvuku hlasu, nýbrž na šlechtě činu a statečnosti smýšlení ... Pročež náš nejvyšší zákon: Miluj humanitu nade všechno, Německo skrze ni, a Rakousko skrze Německo!“

To jest po česku a krátce řečeno: „Věřím, že jenom Němci jsou lidé, jen oni mají nade všemi jinými panovat, jen Němci mají rozum, a ostatní národové musejí čekat, až jestli co z toho rozumu zbyde a na ně se dostane, od Němců pochází všechno dobré na zemi. My nechceme mnoho: jen celé Rakousko poněmčiti, a za Němce považujeme nejen toho, kdo se v Němcích narodil neb německy mluví, nýbrž každého, koho donutiti můžeme, aby byl Němcem. Ostatně se arci samo sebou rozumí, že jsou jiní národové proti nám jen pleva, jen my Němci jsme stateční a šlechtění.“!!!

Ovšem, ovšem, dech jeho jest dechem jeho dechu, to jest ta hluboká filosofie, a pro ty dechy jste tak nafouknuti, že již více nafouknouti se nemůžete, a jak to zvíře v bajce rozpuknouti se musíte, milí pánové! - Hned za tím vyznání víry stojí článek: „Dopis měst německých k Praze s nadpisem: Ctěná paní mámo!“ vypracovaný od p. Eduarda Strache z Rumburku, jenž jest plný jedu ještěřčího, jako příkladu:

„A ty stará Prago, trpěla's, ba podporovala's takové věci ve svých sídlech. Musíme se domýšleti, že upomínka na tvou někdejší krásu města královského vzbudila v tobě touhu, ve starých tvých dnech ještě jednou se o to pokusiti, při čemž ti snad lhostejně bylo. sedí-li na tvém trůnu potomek dědičného kmene aneb nějaký Faster a Villani!“

V druhém čísle čteme jednání téhož německého spolku ve Vídni dne 11. července. Dr. Nadler činí návrh, aby všechny národní gardy v tak nazvaných rakousko-německých zemích „německou kokardu nosili vedle provinciální“. Hm! -

Pan Uhl myslí ovšem, že by se to mělo jen ve vší uctivosti žádati - v Čechách by to prý bylo těžko.

Dr. Schmid radí, aby se to jen od německých okresů v Čechách žádalo. Více řečníků mluvilo ještě o tom, bohužel ale nevíme moudře li neb nemoudře, neb o tom sám „Schwarz-Roth Gold“ zmínky nečiní.

Dr. Nadler praví, že slovanské národy, které německé ochrany užívají,⁴ také z vděčnosti za to německé barvy nositi mají, aby se tedy u komand národních gard poručení na to vymohlo.

Dr. Flogl: To může jen smýšlení, ne poručení docílití. -

Konečně přece celý spolek uzavřel, že tu věc zatím nechá.

Takovým způsobem ušetření jsme milostí tohoto spolku od nošení trikoloru, krve, žluče a inkoustu, nemohli jsme ale být též ušetřeni adressou téhož spolku k nově vyvolenému Reichsverweserovi, německému arcikn. Janu, ve které mezi jiným čteme: „Račte nám popřáti naději, že se rukou V. C. V. vyplní naděje naše, že jest Německo povoláno přinést a zachovati vzdělání po řekách rakouských až k břehům Černého a Adriatického moře, a že korouhev humanity, nesena rukama německýma na požehnaných půdách maďarských, a na jemné (empfanglich) zemi slovanských národů rozkveté“ atd. Tedy až k Černému a Adriatickému moři, a po Dunaji! - Ale Dunaj je hluboký!

V čísle třetím vyvinuje se především zlopověstná theorie departementální, vymyšlená od Ultra Němců rakouských na zničení ostatních národů. Dle ní by musely přestat všechny provincie, všechno by stálo pod jedním ministerstvem ve Vídni, což arci poznenáhla zněmčení za sebou vésti musí. O tomto plánu chytrém a jezovitském zůstáváme si později zvláště promluvíti. Dále tamtéž čteme obšírné zřízení republiky všeslovanské, jak prý bylo vyjednáno v Praze na slovanském sjezdu; pochází tento důležitý dokument, - jak p. Löhner praví, - od jistého Rusa, jenž na útěku z Prahy ve Vratislavě jej odevzdal komusi, z jehožto ruky se dostal zrovna do „Schwarz-Roth-Goldu!“ V celém dokumentě se všechny punkty doslovně uvádějí tak, jak by nejlepším způsobem zrovna z protokolu vypsány byly. Účel ale p. Löhnerův byl ten, aby tak naše slovanské záležitosti jen před světem do hodného podezření uvedl.

Dále statuty spolku Němců rakouských, z nichž § 1. „Účel spolku jest, hájiti národnost německou proti násilí (Uebergriffe) jiných národností“, totiž po česku řečeno: „Účel jeho jest, potlačovati Slovany, aby snad někdy sesílivše, nemohli být německé slávě na závalu.“

Ve 4. čísle jest článek: „Úloha naše na východě,“ velmi zábavný. O Uhersku tvrdí se tam, že musí býti německé anebo ruské, a podařilo-li by se Moskvanům zmocniti se jižních

⁴ Vašku! směj se!!

slovanských zemí, tu by jim arci sloužilo moře střeozemní jako severní, a „pak by se vyplnilo staré prorocství Eddy, že ku konci dnů veliký had severní všechno zachvátí a ve svých mohutných údech německý svět zadusí“. Proto prý musí podporovati Německo Maďary a Rumuny, národy velmi chvalitebné (neb nejsou Slované!), všoupnouti tento maďarsko-valašský stát jako závoru mezi Rusko a jižní bojovné Slovanstvo. Zároveň arci pak po této maďarsko-valašské závoře sklouznou se Němci poznenáhla po Dunaji do Černého moře, které jim odjakživa zaslíbeno jest. To se nazývá - freie Donau!

Také čteme žádost měšťanů Kadaňských (Kaaden) (z Čech k ministerstvu do Vídně, v nížto pamětihodný punkt jest ten, „aby se český sněm v Praze nedržel, kdežto prý by němečtí deputovaní neměli dostatečné jistoty osobní!“ O spravedlnost ! My Čechové máme zde ve Vídní jistoty mezi vámi, a vy mezi námi nemáte! O věčné privilegium Němců nad Slovaný ! Jsem ubezpečen, kdyby se některému německému deputovanému na českém sněmě v Praze něco podobného bylo přihodilo jako p. Riegrovi ve Vídní, že by jistě druhého dne hned byli všichni němečtí deputovaní odjeli z Prahy do Liberce !

Také tam čteme pamětihodný dopis z Chebu od 11. Července a v něm takto: „Windischgrätz tentokrát zachoval Prahu pro Rakousy; rakouská věc byla tu německá, a proto se říci může, že ji pro Německo zachoval. Ostatně mu ale Německo málo na srdci leží - to víme všichni - a bude-li to císař žádat, potáhne proti Německu. Ale jest muž římského charakteru, naskrze ctihodný, a dobré služby nám ještě prokázati může (wir dürften ihn noch sehr brauchen)“. - Tolik pro poznání jednoho zdejšího časopisu, ostatní jsou mu velice podobní. Mnoho krásných výkladů mají Němci na svůj trikolor: tento Löhnerův „Schwarz-Roth-Gold“ ale dává příčinu k výkladu trochu orginálnimu: Černá znamená noc, Červená znamená krocana, Žlutá jest žluč.

Článek, o kterém bych si přál, aby jej každý přečetl a rozvážil

(N. N. dne 30. srpna 1848.)

Nastaly nám v Rakousích časy, na které jsme ani v nejbujněších přáních pomysliti si netroufali; dostalo se nám v Rakousích tolik svobody, že se mnohým zdá až příliš býti! Pravím v Rakousích, protože se toto poslední nyní o Čechách říci nemůže.

Čím to ale jest, že přece posud se svým osudem spokojeni býti nemůžeme; čím to jest, že dosáhnuvše cíle tužeb svých, - svobody, - přece jaksi úzkostlivě do nejbližší budoucnosti hledíme?

Jest to pro nejistotu, protože té celé svobodě úplně nevěříme, že se nám jaksi lehce nabytá býti zdá, a tudy lehce ke ztracení.

Přátelé milí! kteří jste upřímní a poctiví milovníci svobody, demokracie, rovnosti práv, spravedlnosti atd., kteří jste od jakživa tak svobodně smýšleli již za staré vlády, pokud se to za přestupek považovalo, kteří nejste liberalisté a demokrati ode dneška snad jen proto, že to nyní v modě jest, že nyní demokracie panuje a vynáší, - vás, přátelé milí! žádám, abyste se mnou následující rozvážení učinili.

Jak stojí nyní v celém rakouském mocnářství záležitosti svobody?

Rakousko jest země nejedna, nýbrž z rozličných zcela rozdílných, ba nepřátelských národů složená, a proto jest v Rakousích mnohem tíže všeobecné usrozumění a porovnání uvéstí, než v kterékoliv jiné zemi. Jiné země mají obyčejně jen rozdíly ve stavech a v politickém smýšlení, poněvadž obyčejně jen od jednoho národu obydleny jsou aneb aspoň že převaha jednoho národu tak veliká jest, že se jí musí jiné slabé části ve všem podříditi. U nás ale v Rakousích Němec, Maďar a Slovan (Vlachy a Rumuny nepočítaje), ostře a mohutně proti sobě stojí vždy hotovi jeden na útraty druhého moc svou zvětšiti. Odtud pro všeobecnou svobodu vysvítá vždy veliké nebezpečství. Slované ještě nejupřímněji svobodu pravou milují, oni jedině snad chtějí rovnoprávnost všech národů rakouských, neosobujíce si přednost a panování nad jinými, chtějí Slované rakouští jen tolik, aby byli rovni ve všem ostatním. Toť skutečně sami ke své cti říci a dokázati můžeme. Němci a Maďarové panovati chtějí, jedni v jedné, druzí ve druhé polovici Rakouska, tak aby ostatní vedle nich bydlící národové jim podřizeni byli. Vlachové dokonce se od Rakouska vši mocí odtrhnouti chtějí, a o to v posledních časech brannou mocí usilovali.

Co se tedy politiky národností týče, a když se jen na národnost ohled běře, vidíme patrně, že ani Němcům, ani Maďarům, ani Vlachům na zachování celého Rakouska nic záležiti nemůže a nezáleží. Naopak, když během zřetel pouze na národnost, musíme uznati, že by pro Němce, pro Maďary a pro Vlachy vlastně lépe bylo, kdyby Rakousko pominulo a se rozpadlo.

Němci rakouští by se k německé říši připojili, a tak spojení ouzce s ostatními soukmenovci svými, jeden veliký a mocný stát utvořili; Maďaři by samostatné veliké Uhersko měli, po které samostatnosti již dávno baží ctižádost jejich, a ve kterém mocnářství by oni Maďaři jediným panujícím národem byli, zvětšující se poznenáhly zmaďařením všech ostatních mezi nimi bytujícími národy; a Vlachové by se k ostatní Italii přivtělili. Sami Rumunové (Vlachové) rakouští by v takovém pádu Rakouska ke svým ostatním spolurodákům v Multanech a ve Valachii se připojili, třeba pod tureckou neb ruskou ochranou, kdyby se nemohli samostatně udržeti.

Jenom Slované rakouští nemají takových vyhlídek. Kdyby bylo Rusko země svobodná, konstituční, mohli by Slované rakouští tak jako Němci, Maďaři a Vlachové bažiti po spojení s rodáky svými, aby jakožto jeden veliký národ, jakožto soustátí slovanské čestné a snad nejpřednější místo zaujímali mezi ostatními národy tohoto světa. Ale Rusko jest země despotická, a my ostatní Svobodní Slované musíme se, bohužel! tohoto vlastního bratra svého co nejhoršího nepřítele varovati. Každý kmen z nás rakouských Slovanů jest sám pro sebe slabý, aby vedle jinonárodních mocných sousedů čestné, samostatné místo zaujímal. Odolá naše české království, kdyby i skutečně mocnou a brannou rukou od ostatního Rakouska se odtrhnouti mohlo (o čem nyní pochybuji), odolá pak vojskům celého Německa, které by jistě rádo takové příležitosti použilo k podmaření Čechů? Odolají Poláci přemoci carské, aby se opět všichni v jeden politický stát spojití mohli? Má Horvatsko dosti moci proti Maďarům, Turkům i Němcům? - Dobře tedy, proč se vespolek všichni nespojíme, abychom této potřebné síly a mohutnosti nabyli?

Odpověď na tuto otázku jest následující: My, Slované rakouští, předně nejsme pohromadě, nesousedíme zrovna vedle sebe, nýbrž odděleni jsme od sebe jinými národy, a proto se sami spojití nemůžeme, nýbrž museli bychom do spolku i tyto mezi námi položené národy přijmouti. Za druhé ale tam, kde skutečně pohromadě jsme, na severu, Pozňany, Slezsko. Lužice, Cechy, Morava, Slováci, Haličští Poláci a Rusíni, zase naše národní uvědomnění, naše národní odhodlanost, náš cit jednoty není posud tak vzdělaný a vyvinutý, jako by si toho přátí bylo. Moravan nedůvěřuje Čechovi, Slovák Moravanu i Čechovi, Polák Rusínovi, Rusín Polákovi, rolník haličský šlechticovi, a ještě mnoho času uplyne, ještě mnoho pracovati a lid svůj poučovati musíme, než docílíme, aby touha po jednotě slovanské byla mezi námi všeobecná. A kdyby skutečně mezi námi všemi severo-západními volnými Slovany, kterých jest dohromady asi 14 milionů, panovalo tolik sympatie a dorozumění, bychom samostatné

svobodné spojené státy utvořiti mohli, jest veliká otázka, vystačila-li by naše moc beze všech prostředků, jak peněžitých, tak pravidelného vojska, pak v nepořádku, v jakém bychom jistě nějaký čas se nacházeli, odporovati vojskům rakouským, pruským a německým, kterážto by jistě našemu novězrozenému státu za kmotry se nepostavila? - nic nemluvíce ani o Rusku, o němžto vždy věřiti musíme, že bude držeti s legitimností a s dynastiemi. - Jakkoli tedy my, Slované západní, po spojení bažíme, musíme přece sami uznati, že naše nynější síly a postavení nedávají nám žádné naděje na uskutečnění svých přání.

Lépe než my sami postarala se o nás náhoda a historie; ejhle! v rakouském mocnářství skutečně všichni pohromadě jsme; rakouské mocnářství jest ten svazek, který veliký počet našeho národa dohromady váže, držme se tedy tohoto spojení, važme si této náhody nám velice prospěšné, to jest jinými slovy a krátce řečeno: My, rakouští Slované, máme největší potřebu a užitek z toho, když se Rakousko pohromadě udrží, poněvadž se tak i my, Slované, pohromadě udržíme: přičiňme se tedy o to celou silou svou!

Toto zde právě řečené zdá se mi nejlepší důkaz býti o tom, že Slované rakouští skutečně upřímně o Rakousku smýšlejí: majíť z toho prospěch, a to se mi v tomto světě trvanlivější a bezpečnější pohnůtkou býti zdá, než všechny řeči o věrné oddanosti atd. atd.

Doufám, že jsem dosti zřetelně a ku přesvědčení provedl a dokázal, že nám, Slovanům rakouským, velice na tom záležitosti musí, aby se Rakousko zachovalo. To tedy chceme a chtítí musíme; ale jakých prostředků se nyní v těchto okolnostech k dosažení tohoto cíle uchopiti máme? O tom tedy budiž další naše rozjímání.

Komu kromě nás ještě také záleží na zachování Rakouska, abychom síly svoje s jeho silami spojití mohli? - Zajisté nikomu více než naší rodině císařské (dynastii) Habsburské, což ani dokazovati zapotřebí nebude. Přiznejme se ale, že naše rodina císařská pro nás důležitý, totiž mocný jest spojenec; onať má veliká, sobě zcela oddaná vojska a kromě toho veliký počet obyvatelů celého mocnářství ze starého zvyku (veliká to moc mezi lidmi!), na této staré dynastii věrně lpí a jí se vždy přidržovati bude; dynastie naše má také pro sebe starou legitimnost a historické právo, ona má také jinde za hranicemi mocné přátele, Nám, Slovanům, záleží na zachování Rakouska, dynastii Habsburské též záleží na zachování Rakouska, držme se tedy dynastie, držme se monarchického principu.

Ale na jedno nezapomínejme: ačkoli nám i dynastii záleží na zachování Rakouska, jest v tomto ohledu mezi námi a dynastií veliký rozdíl, na který veliký ohled míti musíme. Nám, národům slovanským, záleží a záležeti musí na zachování svobodného, demokratického Rakouska: dynastii nemusí záležet na svobodě a na demokracii, jí záleží hlavně jen na Rakousku.

Jisto jest, že dynastie sama svými prostředky a svou mocí aristokratické a nesvobodné (absolutistické) Rakousko udržeti nemůže, neb vlastně již nemohla, neboť toho jsou letošní jarní události patrným důkazem.

Jisto jest za druhé, že by dynastie sama svými prostředky a svou mocí ani demokratické a svobodné Rakousko pohromadě udržeti nemohla, kdyby jí v tom větší část národů odporovala.

Pochybno jest, jest-li by dynastie naše despotické a aristokratické Rakousko pohromadě udržela, třeba bychom my všichni Slované ji v tom podporovali, totiž jinými slovy řečeno: Kdybychom se my, Slované, bez ohledu na svobodu s dynastií k tomu účelu spojili, abychom ostatní národy neslovanské v Rakousích sobě podmanili a je poslovanštili: není jisto, že zvítězíme a účel svůj dosáhneme.

Jisto ale jest nade všechnu pochybnost, že my, rakouští Slované, ve spojení s dynastií svobodné a demokratické Rakousko pohromadě udržíme, třeba se i ostatní národové, jmenovitě Němci a Maďarové, o zničení a rozpadnutí jeho pokoušeli. To jest jinými slovy řečeno: Když my, rakouští Slované, spojení s dynastií svobodu a demokracii zachováme, zdržíme rakouské Němce od centralisace Frankfurtské a přinutíme Maďary, aby zanechavše svého osobování a oddělování, pod těmi samými výminkami jako my ostatní s Rakouskem spojení zůstali, a tak svého cíle dojdeme.

Zapotřebí k tomu ale, jak již praveno, trojího: předně, abychom se my, Slované, demokracie a svobody věrně drželi; za druhé, abychom s dynastií spojení byli a za třetí, aby též dynastie při svobodě a demokracii pevně stála. Že my, Slované, rádi a pevně se demokracie a svobody přidržíme, o tom nepochybuji: od dynastie odtrhovati se nemáme žádnou rozumnou příčinu, držeti se jí ale mnohé; o to třetí ale hlavně jde, aby se dynastie také pevně a věrně svobody a demokracie přidržela. Pokud to záleží od pouhé dobré vůle a od pouhého smýšlení naší císařské rodiny, musíme naději míti, že sama svůj prospěch dobře rozváživši, s upřímnými

rádci svými se poradivši, od svobody a demokracie neodstoupí. Jsouť ale kromě toho v naší moci prostředky, kterými k tomu působiti můžeme, aby dynastie naše svobody a demokracie se přidržela. Prostředky tyto jsou dva: spravedlivost naše v národním ohledu a mírnost naše v politickém.

Spravedlivostí svou v národním ohledu můžeme se my, Slované rakouští, vždy nad ostatní národy vyznamenati. Mnozí této spravedlivosti, totiž pravé svobodě nikterak rozuměti nechtějí, oni přejí si svobodu, ale jen pro sebe, jiným nedovolují toho, co sami pro sebe žádají, ale, Slované rakouští, kteří jsme posud vždy byli proti ostatním ve křivdě, zaujímajíce všude jen druhé neb poslední místo, dovedeme se nyní nejlépe spravedlivě a snášenlivě s ostatními porovnat, zvláště když nic jiného, nic více žádati nebudeme než rovnost, neosobujíce si přednost. Takovým způsobem získáme si pro sebe mnoho myslí také mezi spravedlivými a snášenlivými Němci, Maďary a Vlasy rakouskými, kteřížto důvěřujíce ve spravedlivost a snášenlivost naši, rádi s námi v jednom státním foederálním spojení zůstanou: a tím i sobě i dynastii znamenitě usnadníme zachování Rakouska.

Co jest mírnost v politickém ohledu, o tom, jakožto věci pro nás v tomto okamžení nejdůležitější, a pro zvláštnost tohoto času velmi choulostivé, mnohem obšírněji promluvíti musíme, vezmouce při tom ohled na rozličné stavy občanů rakouských, jak nyní k sobě stojí a na nynější říšský sněm ve Vídni.

Stran politického smýšlení slyšíme a čteme posavad množství jmen rozličných stran, slyšíme o radikalistech, demokratech, aristokratech, konservativních, absolutistech, moderadech, progresistech, reakcionářích atd. atd. Která strana jest nejlepší? které se máme přidržeti? - Vidíme a slyšíme, že jedna druhou dle možnosti zlehčuje, a že každá jen sama sebe za rozumnou, za dobře smýšlející pokládá; což tu dělati, jak tu svědomí svému se zachovati?

Podáme k tomu následující klíč. Stojím na tom, že není více hlavních rozdílů ve všelikém politickém smýšlení než dva, totiž jedna strana poctivých a rozumných, druhá nepoctivých a nerozumných lidí. Poctiví jsou, kteří se věrně drží té zásady, kterou jsme se od nejpřednějšího liberalisty tohoto světa naučili: co nechceš sám trpěti, nečiň jinému; nad tuto zásadu není nic liberálnějšího na tomto světě. A byťby i byli poctiví lidé, často z nerozumu proti svému nejlepšímu mínění a přesvědčení jednají a dobré věci škodí.

Každý poctivý a spolu rozumný člověk jest liberální, jest demokrat, třeba se ani sám za liberálního a za demokrata nevydával; mnohý dobře smýšlející, ale při tom nerozumný člověk, ačkoliv se domnívá býti liberální a demokrat, přece z nerozumu často demokracii a liberalismu nevědomky škodí a překáží; lidé chytří sice, ale nepoctiví, ačkoli se sami za liberální a za demokraty vydávají, nemohou nimi ani býti.

Schválně se tu o slovech: radikální, konservativní, moderados (mírný) ani nezmiňujeme, poněvadž jsou to pouhé formy, nehodící se nikterak k dobrému označení politických stran. Neboť býti a nazývati se radikálním, jest zrovna takový nerozum, jako býti a nazývati se konservativním neb moderadem. A proč? Proto že rozumný a poctivý demokrat u liberalisty musí být radikální, konservativní i moderados zároveň. On totiž musí všechno, co jest rozumné, poctivé a demokratické, zachovati a udržeti (conservovati), a v tom jest konservativní; všechno, co jest aristokratické, neliberální, nepoctivé, nerozumné, musí hledět vyplniti a vyhubiti, a v tom jest buď radikální nebo moderado, jak toho kdy potřeba žádá. Neboť nemáme vždy dostatečných sil k tomu, co bychom učinili za dobré uznali, a člověk, jenž hlavou zeď proraziti chce, může být sice nejpoctivější, ale je jistě - nerozumný. Poctivý a rozumný demokrat tedy jest tenkrát radikální, když vidí, že jeho síly dostačí vykořeniti něco aristokratického, nepoctivého a neliberálního; kde ale toto jemu protivné v tak hrubé moci se jeví, že nemožno jest najednou a úplně tuto moc zničiti, tam jest mírný (moderados), to jest, on se nepodrobuje této moci, ale hledí ji poznenáhla seslabiti a konečně nad ní zvítěziti.

Užijme těchto zásad v příkladu z našeho vlastního života! Co by nám ku př. před půl rokem byl pomohl radikalismus proti tehdejšímu absolutismu a aristokracii? Nic, než že bychom byli seděli na Spielberku neb někde jinde v tuhé vazbě, a že by naše slabá síla úplně vyhubena byla. Co bychom byli prospěli dobré věci?

Řádný demokrat a liberalista nemůže se jinak spokojiti, než úplnou demokracii a svobodou; on tedy nemůže jen na polovici neb některé části přestati; ale on nemusí všechno chtíti najednou, když to možná není, nýbrž vždy jen tolik, co možná dostati a poraziti, a o ostatek opět dále se přičiňuje; kdežto přepjatci najednou všechno žádajíce, přeceňujíce sil svých, často všechno ztratí a nic z toho nedosáhnou, co si žádali. - Takovým způsobem musíme hleděti na politické snažení našich časů.

V Rakousích až do března panoval absolutismus, aristokracie, vojsko, byrokracie a hierarchie, zajisté pět velikých sil. Najednou klesla jejich moc ne naší silou, nýbrž nejvíce následkem

událostí zahraničných velmi kvapně, že jsme se ani nenadáli. Táži se všech rozumných: Zničen jest u nás absolutismus, zničena aristokratie, byrokratie, hierarchie? zlomena jest jejich síla tak, že se jich není zcela co obávati? - O, nešalme se sami, přiznejme se, že posud ani síly své s našimi neměřili, nemysleme, že již nám úplně odstoupili vítězství. Nikoli, ubezpečuji vás, že jen čekají na příhodnou dobu, aby se ještě o vládu nad námi pokusili. Jejich moc jest vojsko, oni mají veliké jmění, jim slouží mnoho okolností, které my ani neznáme, oni mají spojení dobré mezi sebou a za hranicemi. A naše síla proti nim kde jest? kde stojí naše vojsko, kde jsou naše miliony? - nikde. Jediná naše moc byla posud veřejné mínění; udrželi se ale anarchie a nepořádek jako nyní ještě nějaký čas, jisto jest, že i veliká část veřejného mínění proti nám se obrátí, neboť, bohužel! že většině pokoj jest více milý než svoboda, a ještě více bohužel! že veliký počet našich spoluobčanů tak málo vzdělaný jest, že považuje ten stav přechodu od otroctví ke svobodě, v němžto se nyní nacházíme, a který nevyhnutelně nepořádků jest plný, již za tu očekávanou svobodu!

Což tedy divu} že se mnohým taková domnělá svoboda nelíbí! A čím dále tento stav přechodu, tato nejistota trvati bude, tím více získá ona strana přívrženců, která pak bez ohledu na svobodu opět pořádek zavede, ale pořádek takový, že bude u nás opět tak ticho, jako bylo až do letošního roku, ticho hrobové. Povinnost největší všech opravdových a nezištných přátel svobody jest tedy všemožně o to se starati. abychom opět pod zákonem žili, aby se místo starého zbořeného stavení vlády naší nové, času přiměřené vystavělo, a tu jsme u říšského sněmu a u ministerstva.

Říšský sněm nynější i ministerstvo povstalo v revoluci, sněm vyvolen jest na nejširším základu zcela bez censusu v nejúplnější svobodě, a může se tedy vším právem považovati za vyslovenou vůli všech národů; ministerstvo jest skoro celé vzato z národu, a smýšlení jeho jest skutečně liberální. Ale ministerstvo nynější nemá posud tolik moci, jak bychom si přáli měli, mnohé silné závady stojí mu v cestě, když by své dobré zámery ve skutek uvést chtělo. Celá aristokratie nenávidí toto demokratické ministerstvo, a vojsko jenom s nechutí se podrobuje. Ve sněmu ovšem užívá ministerstvo důvěru veliké většiny, ale právě proto zas strana Frankfurťáků nyní s největší zuřivostí proti ministerstvu vystupuje. Tato strana ve sněmu přeje si patrně záhubu rakouského mocnářství, poněvadž jen v tomto pádu doufá na vyplnění nejvřelejší touhy své, totiž, aby tak nazvané německé provincie (mezi nimi ovšem Čechy a Morava), k Německu připadly. Od té doby, co tato strana pozoruje slabost svou ve sněmu, od té doby, co pozoruje, že ministerstvo od Frankfurtu odstoupilo a foederalisticky

smýšlí, od té doby zuří tato strana ve sněmu a její časopisy „Der Radicale,“ „Constitution“ „Gradaus“ atd. s největší vzteklostí proti ministerstvu, proti většině sněmu a jmenovitě proti deputovaným českým, poněvadž nás za původce všeho toho považuje.

Všechny nadávky, jaké nyní v modě jsou, totiž reakcionář, antidemokrat, terorista, absolutista, aristokrat atd. sypou nyní tito poražení Frankfurtisté na nás, mluví zjevně o nové revoluci, ano v časopisu „Constitution“ stále nedávno proraženým písmem: „Jsme opět před 13. březnem, nazývá-li se tyran náš Metternich aneb říšský sněm, to jest jedno“ atd.!!! Taková řeč praví jinými slovy: Všechno, co se mně nelíbí, jest tyranství, a ona důkladně označuje celou tu podobně smýšlející část Vídeňského zkaženého časopisectva.

Že ale deputovaní čeští s lidmi podobného smýšlení, kteří v rozmiškách, nepokojích a v nepořádcích užitek svůj mají a hledají, souhlasovati nemohou, jest věc patrná: cesty naše nejsou cesty jejich a účel náš zcela protivný jest účelu těchto anarchistů. Všichni poctiví a upřímní přátelé svobody snaží se nyní srozumění mezi rozličnými národnostmi rakouskými usnadniti a uskutečniti, jenom tito ale sobečtí Němcové chtějí pro zisk svého Německva všechno ostatní obětovati: ale duch spravedlnosti zahladí jejich hanebné úmysle a dobré dílo podaří se proti všem jejich piklům a hanebným úskokům.

Naše zásady

(N. N. 23. září 1848.)

Přišel čas, že národ český dosáhnul rovnoprávnosti s německým, že i my stojíme v řadě národů, kdežto jsme již po dlouhý věk beze všeho politického značení jenom jakožto „misera gens contribuens“ (t. j. bídný, podrobený lid), svou vlastní otčinu obývali, přispívajíce toliko k oslavení a ku velikosti našich podmanitelů.

Nemohouce tak snadno zapomenouti na slavné doby našich předků, snažili jsme se vždy po svobodě a vyhledávali jsme dle možnosti a slabých sil svých skrovné cestičky, na kterých bychom opět ze jha vyváznuili. Despotická vláda střežla nedůvěrným okem každé pohnutí naše, abychom se neuhnuli její moci, a proto jsme byli nuceni jen kradmo, jen jako pod oponou cesty svobody národu českého připravovati.

Vlastenci se jmenovali oni na počet nehojní mužové a mladíci, kteří ve jménu a pod firmou filologie pracovali neunavně o vzkříšení národa českého. Známa jest všem tato idylická doba naše, kdežto byly bály a besedy a divadla nevinnými pákami české svobody a národnosti, kdežto se založení maličké knihovny za znamenitý a pamětihodný pokrok považovalo a vítězoslavně všemi časopisy ohlašovalo, kdežto malá knížka bez ohledu na obsah epochu tvořila, kdežto několik malinkých časopisků pod přísnou censurou postavených, bylo největší bohatství, téměř duše národa českého, jejichžto redaktorové mezi přátely s rozjařenou tváří se chlubili, že jim dnes pan censor propustil dva řádky, narážející na neznalost p. kancelářského v jazyku českém!! Tyto idylické časy, kde vlastenec vlastence po celých Čechách jako příbuzného navštěvoval, kde se tito vlastenci za zvláštní sektu považovali, jejížto účele byly zcela veřejné, přece ale nikomu jinému známé, - tyto časy počaly se již před letošním březnem silně měniti a nyní dokonce pominuly.

Již v posledních těchto rocích mnozí z obmezeného stanoviska pouhé slabé sekty a pouhé slovesnosti vystupující, poukazovali na praktičnost, na život (doufáme, že nám nikdo upíratí nebude, že i my jsme náleželi do počtu těchto); když ale s politickou svobodou nový život vešel do našich vlastí, tu se i naše postavení jakožto bývalých „vlastenců“, často od rozličných šosáků za přepjaté hlavy vykřičených, zcela proměnilo; ukázalo se, že hýbají tyto přepjaté hlavy celými Čechami, celým Rakouskem, celým Slovanskem, majíce při tom nesmírný vliv na celé Německo, jak zkušenost Frankfurtského parlamentu ukázala. Této moci naší se dříve nepřátelé naši nenadáli!

Ale i my sami nenadáli jsme se, že idey naše, směr náš v praktickém životě se tak silným ukáže, a přiznejme se, že nám skutečně někde bez našich zásluh náhoda a okolnosti pomáhaly.

Nyní ale jest povinnost naše, udržeti se v této moci, a dále pokračovati; nejsme již sekta pokoutní, naše povinnost je nyní, starati se o veškeré blaho své vlasti; my jsme národ český, národ slovanský, a můžeme míti nesmírný vliv na vyvinutí celé prostřední a východní Evropy. Tak mohou dojít Čechové opět k takové ba ještě k větší slávě a moci než za starých dob Karla a Otakara.

Nemysleme však, že nám toto všechno přijde ve snu, náhodou a bez našeho přičinění: svět jest ustavičný boj, síla se silou, rozum s rozumem, národ s národem se měří, slabší slouží silnějšímu a činnějšímu, a kdo myslí, že mezi národy skutečně již nyní nastane bratrství, toho

považujeme za nepraktického snílka, jenž se z historie ničemu nenaučil, a jenž svou nepraktickou teorií vlastnímu národu škodí a cizému pomáhá. Nesmíme nyní v ničem spoléhat se na jiné, nýbrž sami se o všechno postarati, co si sami nespůsobíme, to nebudeme mítí.

Hlavní věc jest, aby zřízení naše politické bylo moudré a svobodné, pak utužena doma přiměřenými zákony vzkvete naše vlast a projeví činnost svou i na jiné národy, zvláště na slovanské. Za několik let vzroste pod dobrou konstitucí štěstí domácí, moc a sláva našeho národa. Zároveň ale s těmito nynějšími okolnostmi musí nastati i změna jiná, která se již dokonce zabrániti nemůže a nemá. Pokud jsme byli slabi, nesvobodni, byli jsme všichni úzce spojeni, nebylo mezi námi stran; při každé dosti malé různosti ve smýšlení volalo se: „Svornost, netrhejte se od sebe, jsme ještě slabí, musíme dohromady držeti!“ Nyní, když se náš počet nescíslně rozmnožil, tím větší nastaly různosti ve smýšlení. Musíme se nyní již na rozličné strany rozpadnouti, z kterých každá svou cestou kráčetí bude. Mnozí snad želeťi toho budou a za neštěstí považovati, že již nemůžeme všichni jako dříve býti jedna duše a jedno tělo: my ale nejsme toho zdání a naopak přesvědčení chováme, že toto rozdělení na strany jenom dobré věci poslouží. Ať se každá strana dle nejlepšího přesvědčení svého snaží k cíli dojíti, která pravdu a poctivost při sobě má, o té doufáme, že nejdále dojde.

Noviny, jak známo, jsou otisky veřejného života, všechno, co v národu se děje, jeví se v jeho novinách. Noviny a časopisy budou opět tyto rozličné strany představovati, každé sloužice své straně a zastávající její smýšlení.

Také „Národní Noviny“ budou náležeti k jedné straně; nebo všem stranám chtít vyhověti, jest věc předně nerozumná a za druhé nemožná. Proto také se již zavčas přihlásíme, ku které straně my náležíme, kterou zastávati chceme.

„Národní Noviny“ budou vždy svobodu, a sice v nejširším smyslu a co nejvíce možná vyhledávati. Avšak každý o svobodě jiné ponětí má : naše přesvědčení jest, že svoboda bez vzdělanosti národa je nemožná, a proto bude naše úhlavní péče, rozšiřovati podle sil svých vzdělání. Jen vzdělaní národové mohou býti opravdivě svobodni, a proto musí opravdivý přítel svobody k tomu pracovati, aby vzdělání nejen jako posud bylo obmezeno na některé stavy, nýbrž aby poznenáhla celý lid se vzdělal a poučil. Lehko jest lid, zvláště nevzdělaný, drážditi, těžko vzdělati; a proto my, zanechávající nepotřebné dráždění těm, kteří v tom svou svobodomyšlnost vyhledávají, budeme si raději hleděti poučování a vzdělávání.

„Národní Noviny“ jsou a budou vždycky časopis docela samostatný, my ani s vládou, ani s žádnou jinou, buď privátní neb veřejnou společností v žádném závazku nestojíme, aniž kdy státi budeme, a proto, abychom vždy zachovali svůj samostatný úsudek, své samostatné mínění, nehledíce ani v levo, ani v pravo.

„Národní Noviny“ nevycházejí ani pro dynastii, ani pro šlechtice, ani pro měšťany, ani pro rolníky, ani pro řemeslníky, ani pro knežstvo, ani pro úředníky, ani pro vojsko, ani pro proletáře, neslouží nikdy jednomu stavu proti druhým, nýbrž jsou jen ve službě celého národa, jak napsal jejich, „Národní Noviny“, praví, a budou beze všech ohledů nedůstatky jednotlivých stavů kárati a naopak zásluhy jejich nestranně uznávati. - Někteří svobodomyšlnosti tak rozumějí, jakoby svobodomyšlní lidé a svobodomyšlné noviny každý krok vlády a úřadů bez ohledu již eo ipso tupiti, ustavičně se všemu protiviti, všechno haněti museli: k těmto my náležitosti nechceme. My dobře vědouce, že bez vlády nemůže býti stát, myslíme, že jest to nepoctivé, ustavičně vládě překážeti a těžké její povinnosti ještě více obtěžovati; majíce také na paměti, že snadnější jest všechno tupiti, než napraviti, budeme vždy vládu podporovati ve všem, co dle našeho přesvědčení národu prospěšno jest, a jen tehda budeme proti vládě vystupovati, když její kroky dle našeho přesvědčení budou chybné neb národu škodlivé.

„Národní Noviny“ budou také vždy demokratické. Avšak i tuto zapotřebí jest výkladu, proto že se za našich časů takových krásných slov velmi zneužívá. Demokracie znamená rovnost, rovnoprávnost celého národa, a za našich časů pozorujeme mnoho druhů demokratů, pročez se musíme osvědčiti, ku kterému druhu my náležíme. Jest druh demokratů, který, aby se rovnost docílila, o to usiluje, aby všechno, co vyššího, vzdělanějšího jest, se zesprostřačilo, který všechno od shůry dolů strhuje; k tomuto druhu demokracie, která se nazvati může demokracie sprostoty nenáležíme a náležitosti nechceme. My naopak rovnost tak docíliti chceme, aby se nižší k vyššímu vzhůru povznesl, aby nevzdělaný se vzdělal a tak vzdělanému vyrovnal. Taková jest naše demokracie, a s těmi, jenž toliko toho za pravého demokrata považují, kdo s nimi po hospodách celé dni a večery marně tráví, s těmi my nesympathisujeme.

Jest u nás ještě jeden druh demokratů, ku kterému též nenáležíme a náležitosti nechceme, totiž takoví, kteří sice vždy o lidu mluví, ale jen sami sebe za tento celý lid považují. Tito páni demokratové neříkají nikdy jako jiní poctiví lidé: „Já tak smýšlím, já to chci!“ nýbrž vždy tropicky: „Lid tak smýšlí, lid to chce!“ ale zapomenou se vždycky dříve lidu zeptat, smýšlí-li tak, chce-li to. Zkrátka, tito pánové sebe jen za celý lid považují, jako by byli ustaviční

plnomocníci celého nepnoletého národa. - Jsou to demokrati-křiklouni, kteří obyčejně tak dlouho proti všemu křičí, až se jim něčím výnosným huba zacpe, načež přestává vždy jejich demokracie a svobodomyslnost.

Co se ale nynějšího našeho postavení týče, jest naše přesvědčení, že upřímní přátelé svobody a demokracie tomu přičiní se mají, aby se pokoj a pořádek udržel, neboť jen tak nám lze nabytou svobodu si ubezpečiti a do opravdivého života skutečně uvést. Jinak ale jest se co obávati, že bychom svobodu svou tak snadno pozbyli, jak snadně nabyta jest, čehož nás Bůh uchovej! A proto považujeme každého, kdo zbytečným drážděním a popuzováním jednoho stavu proti druhým různice, nepořádky a nebezpečnosti plodí, buď za člověka nerozumného a nezkušeného, který jako dítě se zbraní zacházeti neuměje, svobodě naší snad nevědomky škodí, aneb za člověka zlomyslného, jenž ve službě nepřátelů svobody stojí a nepoctivým způsobem svobodu naši nemožnou učiniti usiluje.

Dle zásad v tomto článku vytknutých budeme se vždy při redakci „Národních Novin“ spravovati, neohlížejíce se při tom pranic na protivnosti, kterážto očekáváme od strany těch? kterých se snad slova naše nemile dotknula. Nám jen na pochvale a na uznání rozumných a upřímných přátel svobody záleží.

Slovo v čas o nepoctivosti našich nepřátel, německo-maďarských hegemonův

(N. N. 29. září 1848.)

Říká se tak často: „Jen snášenlivost! jen nedrážditi!“ - Dobře, my hotovi jsme uposlechnouti dobré rady. Ale abychom my jen mlčeli a jiní nejhanebnějším způsobem, nedovolenými prostředky, lží atd. nám všemožně škodili: toť by byla zajisté shovívavost slovanská trestu, ne pochvaly hodna. Proto odhalujeme před světem tímto článkem nepoctivosti, jakých si naši nepřátelé, - německo-maďarští hegemoni, - drze dovolují.

Od jakživa nepřítelů byli Slovanu, a Slované, jakožto lid mírný, podlehlí všude těmto zuřivým protivníkům svým, uvedeni jsou od nich do tuhého poddanství, a po mnohá století museli, těžce trpíce, sloužiti ku slávě podmanitelům svým.

Nám, českoslovanskému kmenu, hlavně ale Čechům, Moravanům, Slezanům vždy jako škůdlové ve všem překáželi a nepřáli nikdy oddechu. Celá naše historie jest ustavičný boj náš proti nim, usilujícím o to, aby sobě nás podmanili. Slezsko již skoro celé pohltili a o ostatek nyní ještě ve Frankfurtě se pokoušejí. Rovněž tak chovali se proti bratrům našim Polákům: jako hosté do země přijdouce, usadili se a nepřátelství kuli proti domácím hospodářům jak v Haliči, tak v Pozňanech a v polské části Slezska, a právě nyní, kde celý svět o samé spravedlivosti a svobodě mluví, ustanovil Frankfurtský parlament, chlubicí se ustavičně svobodomyšlností svou, aby půl Pozňanska zcela k Němcům připadla.

Nejinak jednali s Jihoslovany, a nechtíce již ani na to váhu klásti, že veliká část arciknížectví rakouského byla za starých dob od Slovanů obsazena, o nichžto již nyní sotva památky nalzáme, uvádíme jen Korutanyř Krajinsko, Štyrsko, vojenskou hranici jakožto do nebe volající důkazy německé nezasycenosti.

Maďaři rovněž tak Uhry opanovali, a všem tam bydlícím Slovanům těžké jho své na šije uvalili, z kterého se nyní teprve na svobodu domáhají.

Slovanské svaté právo až do dnešního dne nohama šlapali, a jak se chovají nyní, když moc naše vzrostla, když se moc naše vyrovnala našemu právu? - Uznávají nyní naše právo a křivdu náni učiněnou, jsou hotovi ji napravit, vedle nás poctivě co rovni vedle rovných bydleti?

Nejsou, oni zůstávají vždy staří vlci a celý rozdíl jest ten, že nyní, když nás mocí nemohou v poddanosti své udržeti, ovčí kůži přes sebe přehodili. A tato ovčí kůže jest radikalismus, demokracie. Chovají se nyní tak, jako by jen oni sami celou svobodu a demokracii na světě pachtovanou měli.

Ustavičně nám oni a časopisy jejich hlásají, že jsme my, Slované, národ milující otroctví, že od nás svoboda vzniknouti nemůže, že jsme reakcionáři atd.

Když bán horvatský se silou velikou hrozí Maďarům, nazývají jej reakcionářem a sluhou kamarily a troubí celému světu ustavičně o jeho reakcionářství, až tomu konečně lidé uveří.

Srby zase, domáhající se svobody své zbraní, jmenují nástrojem despotie ruské. Co Slovanům k prospěchu jest, to všechno vykřikují jakožto nebezpečné svobodě a demokracii.

Když čeští deputovaní na říšském sněmu s dobrým prospěchem německé a maďarské panování zničití a skutečnou rovnost všech národů v Rakousích uvéstí usilují, tu' je opět německé a maďarské časopisy za reakcionáře vykřičeti se snaží! Již dříve zvali nás do Frankfurtu zrovna s tím doložením, že jen tak nabudeme svobody, jako by se ve Frankfurtě jediný a samoprivilegovaný sklad svobody a demokracie nacházel.

Budeme se my, Slované, kteří jsme šlechtu a privilegie mezi sebou nikdy neznali, nýbrž jeden druhému ve všem rovni byli a jen stáří a rozum ctíli, učiti pravé demokracii od Němců a Maďarů? od Němců, kteří železnou šlechtu ve středověku vynalezli, a od Maďarů, u kterých kromě šlechty nebylo lidí až po tento den?

Maďaři, kteří až posud hořejší magnatskou komoru mají, kdežto v ostatním Rakousku již šlechta skoro zrušena jest a jistě brzy úplně zrušena bude, tito Maďaři smějí Horvatům reakcionářů a protivníků svobody spílati?

A co nejdivnějšího jest, že i mezi našinci nalezájí se lehkověrníci, kteří tuto chytrost maďarsko-německou neprohlížejí a proti svým vlastním nedůvěru chovajíce, od Němců a Maďarů spásu svou očekávají.

Tak arci nepoctivá chytrost maďarsko-německá účelu svého dosahuje, neboť oběti jejich vládychtivosti, které jim nyní již málem z rukou vyvázly, nyní by dobrovolně jako nezkušené ptactvo píšťalkou líbeznou přilákáni, na lep jim sedali?!

Zvláště na jednu úhlavní chytrost a nepoctivost obracuji pozornost vaši. Němečtí a maďarští hegemoni vždy říkají, že politická svoboda jest hlavní věc, národnost že se nemá na ujmu svobody nadsazovati a že oni více o politickou svobodu stojí než o národnost, že národnost jest libůstkářství atd.

„Dobře tedy“ - odpovězte jim: - „vy chcete politickou svobodu, my, Slované, chceme ale politickou i národní svobodu, my tedy jsme svobodomyšlnější než vy“. Chcete-li jim ale chytráctví zase chytráctvím splatiti, tedy jim odpovězte: „Vy milujete politickou svobodu, na národnosti si, jak pravíte, nezakládáte. Dobře tedy, u nás Slovanů najdete politickou svobodu; poněvadž ale my, Slované, národnost svou příliš milujeme a vy si na své mnoho nezakládáte, přijměte tedy vy naši národnost, místo co bychom my vaši přijímati měli.“ Uvidíme pak hned, že to neučiní a své slovo nazpět vezmou, když jim je takto obrátíme: pak budou oni národnost svou zrovna tak vysoce ceniti jako my, Slované.

Pamatujme si to hlavní pravidlo, kterému nás učí zkušenost všech věků! Politická svoboda bez národní nemá ceny a u kterého národa panuje cizí jazyk v úřadech, ve školách a v životě, tam není pravá svoboda, není demokracie, neboť jest tam aristokracie, a sice nejhanebnější aristokracie, aristokracie jazyka.

Čtěte tedy časopisy od německé a maďarské strany vydávané opatrně, nevěřte všemu, co by vám rádi namluvili, nýbrž než čemu uvěříte, zpytujte napřed vždy, odkud vítr věje.

Psáno na den sv. Václava 1848,

H. Borovský.

Čeští deputovaní na sněmu říšském a jejich nynější postavení k ministerstvu

(N. N. dne 10. září 1848.)

Český národ po strastech červnových, které jako bouře naší vlasti zatřásly, volil sobě zástupce na říšský sněm do Vídně. Jestli vždy jindy povinnosti a odpovědnost deputovaného veliké a důležité jsou, musíme říci, že povinnosti a odpovědnost nynějších deputovaných českých ve Vídni nesmírně větší jsou než kdykoli jindy. Naše vlast stojí na břehu propasti: jedná se o bytí neb zahynutí českého národa; veliké a zuřivé rozdvojení nastalo mezi oběma národnostmi v Čechách; německá strana usiluje patrně o zrušení samostatnosti naší země, o podmanění Čechů do služebnosti německé, aneb i kdyby se to nepodařilo, aspoň o utržení německých krajů od našeho království. Naše snažení musí být patrně naproti tomu, a sněm vídeňský jest bojiště, na kterém se záležitost tato rozhodne, a výsledek ukáže, zaslouží-li si čeští deputovaní po skončeném boji slávu nebo hanu.

Nemohouce již napřed o tomto výsledku s jistotou mluvíti, můžeme aspoň nyní poněkud z toho, co se stalo, souditi o tom, co se stane.

Sněm říšský nynější, jenž konstituci celého Rakouska vypracovati má, jest dle úsudku všech zkušených politiků neschopný, a nemůže se nikterak po boku stavěti sněmům v jiných konstitučních zemích. Jaký jest to sněm, který na 370 úďů asi 100 má takových, kteří jdouce ráno do sezení, nikdy nevědí, jak budou hlasovati! Jaký jest to sněm, jehožto 40 úďů čísti a

psátí neumí, a ani slovo nerozumí v té řeči, ve které se jedná? Jaký jest to sněm, němžto sedí asi 30 údů takových, kteří zřejmě usilují o zkázu toho státu, jež opravovati mají?

Když čeští deputovaní do Vídně přišli, našli sněm zcela beze vší formy, nevědělo se, kdo s kým drží, kdo je v opposici, kdo je s ministerstvem. Ministerstvo samo vystupovalo zřejmě, neboť nevědělo posud, jak smýšlí většina sněmu, a známo jest, že se v konstituční zemi neudrží ministerstvo, nemá-li většinu sněmu pro sebe. Od té doby, co čeští deputovaní do sněmu přišli, bylo hned viděti aspoň dvě strany zřejmě a nepřátelsky proti sobě stojící, o kterých jisto jest, že jedna s druhou nikdy se nespojí. Byla to strana frankfurtská a protifrankfurtská, a obě v nejurčitějším způsobu z českých deputovaných sestavené, totiž Čechoněmci, nejurčitější Frankfurtisté, Čechové, nejurčitější protifrankfurtisté. Ostatní údové sněmu se buď k jedné, neb druhé z těchto stran více méně klonili. Čeští deputovaní utvořili hned mezi sebou privátní spolek, pevnou politickou stranu, která se každodenně scházela a mezi sebou radila o tom, jak se na sněmě chovati, a můžeme směle říci, že v celém sněmu jen Čechové pevnou, úzce dohromady spojenou a dle stejného plánu pokračující stranu tvoří, což všeobecně uznáno jest, a můžeme dodati bez marné chlouby, že tato strana posud na rozhodnutí sněmu veškého vlivu měla, a bohdá ještě míti bude.

Ministerstvo nynější jest sestaveno z dvou zcela rozličných živlů: ministr zahran. záležitostí Wessenberg, financí Kraus, vojny Latour, náležejí dle smýšlení svého spíše ke starší škole a jsou také pozůstatky minulých časů, ostatní ministři: Daoblhof, Bach, Hornbostel, (Schwarzer brzy vystoupne), jsou mužové smýšlení nového, demokratického. Patrně vidíme, že vídeňská revoluce a Sicherheitsausschuss, jenžto se chlubí, že ustanovil toto ministerstvo, přece nejdůležitější tři místa zanechali v rukou staršího systému. Nemohli si jinak pomoci, ačkoliv se již tehdá jmenovali „suvrén!“

Z počátku toto ministerstvo, nebo vlastně tato mladá polovice ministerstva, mluvilo jen o Německu, poznenáhla ale, vidouc převahu ve sněmu, zmiňovalo se již více o Rakousku vedle Německa, čím dále, tím více chladlo ke Frankfurtu, a konečně nevšímajíc si Frankfurtu, mluví o velkém, mohutném, samostatném Rakousku, a odloživši německý trikolor, káže rovnoprávnost a jednotu všech rakouských národů. Čím více se osazovala pravice,⁵ čím více tato pravice působila na ostatní sněm, čím více se roztahovala zuřivost frankfurtské strany proti všem ostatním ve sněmu, tím více pokračovalo ministerstvo v tužení svých

⁵ Místo, kde čeští deputovaní ve sněmu pohromadě sedí.

foederalistických zásad. To se jevílo v interpelacích a při všech jiných příležitostech. Patrně jest, že Čechové, vidouce ministerstvo takto jednati, neměli příčinu ani chut' protiviti se tomu, nýbrž naopak šetřili ministerstvo ve všem, kde pozorovali, že snadné cesty jsou. Tak se vyvinulo poznenáhla přátelství mezi českými deputovanými a ministerstvem. Za to ale Frankfurtisté, pozorující slabost svou ve sněmu, pozorující, kterak se ministerstvo od nich odvracuje, počali nemilosrdně na ministry dorážeti a všemožně hleděli ministerstvu překážky do cesty házeti, což mělo nevyhnutelný následek ten, že čeští deputovaní pevně se na stranu ministrů přirazili, a utvořivše s ostatními silnou majoritu (většinu), nyní ministeriální stranu tvoří, kdežto Frankfurtisté v opozici se nalézají. Doufáme pevně, ba přesvědčeni jsme, že tato opozice věčně opozicí zůstane, a že se jí nikdy nepoštěstí majoritou se státi a nás do opozice vehnati⁶.

Od té doby, co ministerstvo určitěji od Frankfurtu se odvrátilo, zlehčuje ho strana ultraněmecká nejhanebnějším způsobem, upírajíc mu všeliké dobré vlastnosti, nazývajíc jej reakcionářským, protilidským, aristokratickým ministerstvem, ačkoliv se vždy (kromě Frankfurtu) tak chová, jako se z počátku chovalo, kdežto jej ještě ti sami nynější nepřátelé jeho na rukou nosili a nejdemokratičtější, radikálním nazývali.

Znamenité jest to, že se v tomto ohledu Frankfurtisté srovnávají s aristokratickou stranou (kamarilou), která též nynější ministerstvo nenávidí, a potupně se usmívá, vidouc, že nejradikálnější strana ke stejnému cíli kráčí. Obě tyto strany, ultraněmecká a aristokratická, přejí si pád nynějšího ministerstva; pak ale se přízeň jejich rozchází, jedni chtějí Frankfurtistské, republikánské, druhí aristokratické ministerstvo; jedni Löhnera, druhí Stadionu!

Čeští deputovaní ale tak dlouho budou toto ministerstvo podporovati, pokud svým zásadám nynějším věrno zůstane, přesvědčeni jsouce, že pro nás Čechy není možné lepší ministerstvo ovšem ale - horší.

⁶ Uznáváme potřebu slovo opozice trochu vysvětliti, neboť jsou u nás mnozí znamenití politikové; kteří třeba velmi mnoho o politice píší, a přece posud nevědí, co jest opozice. Opozice jest ta strana, která proti vládě stojí, ve sněmu obyčejně menšina, protože se vláda vždy dle většiny sněmu řídití musí. Kde jest vláda dobrá, je hanba být v opozici; kde jest špatná vláda, je čest dělat opozici. Tak ku př. v severo-americkém soustátí jest opozice reakcionářská a aristokratická, neboť vládne strana demokratů.

Dodatek. Když tedy čísti budete, že ministerstvo tratí populárnost, a jiné podobné řeči, víte, jak si to vyložit; kdyby ale něco podobného stálo v českých časopisech, pomyslete si: Inu! lidé píší mnoho, čemu sami nerozumí!

Revoluce Vídeňská

(N. N. 11. října 1848.)

Ve čtvrtek dne 5. října 1848 skončil se v 10 hodin večer sněm velmi bouřlivě. Rokovalo se o daních na budoucí rok, a když již hlavní věci odbyty byly, vystoupil nenadále p. Löchner s návrhem na oko nepatrným, ve věci ale nesmírně důležitým. Činil totiž doložení v ten smysl: že se z daní nyní povolených nic nesmí vynaložiti jinde, než v zemích zde na sněmu zastoupených. To jest jinými slovy řečeno, že se nic nesmí vynaložiti v Uhřích na podporu Jelačice k udržení celosti Rakouska.

Česká strana sněmu (pravice) porozuměvši hned p. Löchnerovi, statečně se opřela jeho návrhu, a Rieger vymohl, že komora velikou většinou hlasů zavrhla tento návrh Löchnerův i s mnohými jinými.

Sněm pohrdnul návrhem tímto, neboť nechtěje ani o nem slyšeti, přešel k dennímu pořádku, což jest potupa parlamentární.

Franfartsko-maďarsky smýšlející levice zuřila a jeden z ní, p. V., zrovna prý se vyjádřil, že již nepomůže nic, než - revoluce.

Tato revoluce nedala na sebe dlouho čekati: ráno v pátek dne 6. již byla bitva na Táboře (Leopoldov) a brzy se zmocnilo povstání celého města. Záminku vzali si z toho, že nechtěli dopustiti, aby něco vojska z posádky vídeňské táhlo Jelačici ku pomoci; to však byla jen záminka. Pravá příčina této revoluce není jiná, než nespokojenost maďarské a ultra-německé strany s vládou spravedlivou, s vládou takovou, která si rovnoprávnost všech národů za heslo vzala, která nechce připustiti, aby v Rakousích jen Němci a Maďaři panovali, kterážto vláda chce, aby také Slované slušného podílu měli. Takovou spravedlivou vládu nazývá maďarská a ultraněmecká strana reakcionářskou, zatím ale jen oni sami pravdiví reakcionáři jsou v tom ohledu, že chtějí staré panování maďarsko-německé opět v Rakousích zavésti, jako bylo dříve.

Ta strana sněmu říšského, která nyní ve Vídni rej vede, jest též takového protislovanského smýšlení. Löhner jest duše všeho nynějšího jednání té části sněmu, která ve Vídni zůstala.

Deputovaní čeští sněmovnu vídeňskou opustili. Za to budou posuzováni tak dlouho, až čas a skutek ukáže, že odejítím svým sněm a svobodu zachovali.

Nestav dům u silnice, nechceš-li, aby tě lidé posuzovali, - tak jest staré přísloví.

Deputovaný zajisté staví dům u silnice, a proto vždy připraven býti musí na to, aby jej lidé posuzovali. Každý posuzuje, moudrý i nemoudrý, a úsudek jest rozličný, jako jest rozličná moudrost a nemoudrost.

Že ale českým deputovaným ne pro svou bezpečnost, nýbrž z povinnosti ke své vlasti nic jiného nezbývalo, nežli sněm opustiti, to' přece každý rozumný lehce uzná. Známo jest, že vlastně celý sněm byl jen boj mezi dvěma odhodlanými stranami, frankfurtsko-německou a protifrankfurtskou. Obě tyto strany byly vlastně na počet asi sobě rovny, ostatní veliký počet sněmovníků byl nerozhodnut a připojoval se pokaždé k té straně, která jej uměla sobě získati. Čeští deputovaní byli jádro protifrankfurtské strany, a myslíte snad, že by s nimi ostatní nerozhodní hlasovali v těch okolnostech pobouření, kde frankfurtsko-maďarská strana ve Vídni revolucí nad vojskem opanovala a barrikády postavila? První skutek říšského sněmu v pátek po revoluci byl, odeslati deputaci k císaři, aby shodil Jelačice, a to byl ten samý sněm, jenž před 24 hodinami ve čtvrtek, totiž s velikou většinou hlasů odmrštil návrh Löhnerův proti Jelačici měřící! Tak by byl sněm rokoval ustavičně, a všechny návrhy foederalistické k Slovanům spravedlivé byly by tak propadly asi 120 hlasy proti 240, jako dříve propadávaly centralistické antiprovinciální návrhy s většinou 200 až 244 hlasů.

Vidíte, jaký účinek může míti ozbrojení německého proletariátu vídeňského na říšský sněm! Nemluvím zde nic o tom, že by byli někteří deputovaní čeští skoro jistě o život přišli, životy několika mužů nejsou příliš důležitý pro celý národ: ale nevyhnutelná porážka naší strany ve všelikém hlasování v době tak rozhodné pro osud všech národů slovanských musela přiměti deputované české k odchodu ze sněmovny a z Vídne.

Doufám, že jest důvod tento jasný pro každého.

Sněmovníci druhé strany, kteří ve Vídni zůstali, nejsou svobodni, protože uprostřed ozbrojené a maďarskými penězi podrážděné luzy, není svobody.

Hlavní věc jest nyní, sněm (aneb jen většinu jeho) z Vídně povolati na jiné bezpečné místo, nejlépe do Brna, tam ukončiti jednání a dáti Rakousku konstituci.

Vídeň bude nyní vojensky obložena a k poslušnosti zákonní přivedena rukou brannou. V takovém místě sněm rokovati nemůže, zároveň ale zapotřebí jest, aby, když ve hlavním a sídelním městě vojenské právo na čas svobodu obmezí, v ostatních zemích konstituční život zastaven nebyl, o co se sněm postarati musí. Záležitosti Slovanů rakouských jsou nyní na rozhodné době: buďto budeme od Maďarů a Němců poraženi a pak jim služebni, aneb zvítězíme a co vítězové dáme poraženým stejná práva s námi. Slované nebudou vítězství zneužívat k potlačení jiných národů, neboť my jsme skutečně a poctivě liberální a nechceme svobodu jen pro sebe, nýbrž pro všechny.

Bratři! nedejte se svést nepoctivými praktikami těch, kteří vám pod falešným jménem veliké svobody vnutiti hodlají své jho. Nebojte se o svobodu: dvůr náš ani vojsko konstituci naši rušiti nebude a nechce; stůjme pevně pohromadě věrni svobodě, ale poctivé svobodě, slovanské svobodě, která nechce panovati nad jinými, nýbrž jenom rovna býti všem a každému.

H. Borovský.

Slované v revoluci Vídeňské

(N. N. 21. října 1848.)

Ve Vídni a v Pešti rozhodne se nyní snad již brzy osud Rakouska, osud Slovanů v Rakousku, ne v pokojné radě, jak se posud myslelo, nýbrž mečem a střelbou. My, Slované? znajíce dobře spravedlivost své věci, chtěli jsme pokojně na říšském sněmu rozhodnouti o tom, v jakých poměrech máme nyní ve svobodném Rakousku podle sousedních národů žíti: ale odporníci naši, Maďarové i Frankfurstisté, jakmile pozorovali, že se spravedlnost dítí a neslušné panování jejich přestati má, chopili se ještě naposledy meče, podaří-li se jim snad hmotnou mocí zvítěziti nad většinou ve sněmu.

Každému bylo známo, že revoluce vídeňská od 6. října byla protislovanská, frankfurtsko-maďarská, všichni Maďaři a všichni Němci⁷ tomu dobře porozuměli; čím to jest, že jen Slované, jenom našinci, buď hned věci neporozuměli nebo posavad ještě porozuměti nemohli a nechtěli.

Ohlédněme se mezi Slovany rakouskými, jak se kteří po událostech vídeňských zachovali. Jihoslované, kteří nyní všichni ve statečném boji jsou o pravo své, nejrázněji se obořili proti Vídni, v novinách a v časopisech jejich nenacházíme ani hlasu, který by se snažil ospravedlniti nejnovější revoluci vídeňskou, nebo ji nazývati bojem o svobodu. Jihoslované jakožto národ bodrý, zdravý, neočekávají, aby jim někdo jiný svobodu vydobýval, oni důvěřují sami v sebe a jenom sami o svou svobodu bojují.

Mezi Slováky a Rusíny též ani jediného hlasu neslyšíme ku prospěchu Vídeňanů, tito kmenové slovanští dobré tušení mají o tom, že svoboda pro Slovany pocházeti nemůže a nebude ani od Maďarů ani od Němců.

Bolest a žal svírá však srdce slovanské, když vzpomene na Poláky. Tento nešťastný, odštěpený, zpanštilý kmen slovanský nesdílí s námi ostatními nikdy ani radost ani žalost, on vždy o samotě opodál stojí, hrdě, bez naší pomoci chtěje dosáhnouti svého blaha, ba on se raduje, když my kvílíme, a kvílí, když my se radujeme. Poláci sebe nikdy upřímně za spolubratry naše nepovažují, a byl-li čas, kdežto Slovanstvo u nich v modě bylo, přece nikdy nevešlo do krve; přišla bouře a Poláci přestali býti Slované a začali být zase jen Poláky. - S Maďary, úhlavními škůdci Slovanstva, bratrují se vždy, ba i s Frankfurstisty, kteří jim přece nedávno oddekretovali půlku Poznaně k německé říši, i s těmito chtějí raději se bratrovati, než s námi. Ve sněmu vídeňském od 6. října hrají Poláci skoro nejznamenitější roli. Polská šlechta⁸ od roztržení Polska nemyslí na nic, než na revoluci; revoluce, ustavičná revoluce jest život těchto, obyčejně málo neb nic nepracujících šlechticů, a kde jest revoluce, tu je Polák, a kde je Polák, tu je revoluce. Jakmile nastala revoluce ve Vídni, byli Poláci hned ve svém živlu, nedbajíce na účel revoluce, chopili se hned pilně anarchistického díla. Polák, pamětliv příliš starých urážek, nenávidí Rakousko z celé duše své a pomsta jest mu tak sladká, že ji třeba ke své největší škodě vyhledává. Časopisy polské jsou nyní naplněny jásáním nad 6tým říjnem a urážkami českých deputovaných za to, že ze sněmu odešli.

⁷ To můžeme pozorovati z „Deutsche Zeitung aus Böhmen“, z chování Liberce atd.

⁸ A to jest vlastně až posud národ polský, neboť rolník v Polště posud nedospěl ke vzdělání a měšťanstvo jest židovstvo.

Jaký účinek měly události vídeňské u nás, ví beztoho každý. Také u nás v Praze počali se ozývati hlasové přízniví revoluci vídeňské, nyní ale skoro všichni umkli, až na jeden neb na dva malé časopisy Pražské, jejichžto křiklavost ale tak dobře známa jest, že na jejich hlas žádný moudrý nic nedá. Ostatní všichni, ačkoli dříve mnozí proti poslancům českým a ku prospěchu Vídeňanů se prohlásili, přece nyní po lepším poznání věci úsudek svůj změnili.

Duch lidský příliš podroben jest moci zvyku, a velmi nesnadno se vpraví do jiných okolností. Za bývalých časů měli jsme vládu despotickou, zlou, a proto byla ta vláda i se vším, co od ní pocházelo a co s ní ve spojení bylo, ve spravedlivé nenávisti. Nyní se vláda změnila (nejposlednější ministerstvo zajisté bylo v celosti svobodomyšlné a řádné), ale tito lidé se nezměnili, oni se vždy ještě drží starých slov, byť by i smysl nyní byl celý jiný, oni vždy ještě ochotně se přidrží každého, kdo proti vládě stojí a proti vládě zuří.

Tak ku př. jsou nyní záležitosti dvoru císařského a záležitosti Slovanů rakouských úzce spojeny; my musíme držeti Rakousko, abychom zůstali ve spojení s ostatními Slovany a společně se podporovati mohli; dvůr musí držeti Rakousko proto, že jest koruna jeho. Ale najdou se lidé, kteří raději budou držeti s Frankfurty ke své vlastní škodě, než se dvorem ke svému prospěchu, a proč? - protože si již zvykli považovati to za liberální! - Inu, komu není s hůry dáno, v apatyce nekoupí! Ale to jest jisté, že ten, kdo ještě neumí hleděti na smysl, nýbrž jen na slova, by neměl se míchat do politiky, neboť uškodí svou dobrou vůlí, ale malým rozumem víc než zjevný nepřítel.

Jak nyní věci stojí, nemáme se co obávati. Sněm říšský bude jistě v nejkratším Čase od JMC. na jiné místo přeložen - na které, se posud s jistotou udati nemůže. Veliká síla vojenská, která se brzy okolo Peště a Vídně sestaví, brzy zajisté pokoří stranu maďarskou a frankfurtskou, pak ale uvidíme, bude-li dvůr císařský pamětliv toho, kterak jsme se my, Slované, zachovali v době nebezpečné. Říká se, že velcí pánové rádi zapomínají na dobrodiní, ale na východě jest opět přísloví, že dobrou službu král nikdy nezapomene. Nadějeme se, že se dvůr náš řídití bude vždy podle tohoto posledního přísloví a byla by to skutečně svatá jeho povinnost, aby nám, Slovanům, vždy odstrčeným při kvase, ale vždy nevyhnutelným při práci, konečně upřímně a beze všech těch kliček velkopanských pomáhal k dosažení skutečné rovnoprávnosti.

Více nežádáme, a pokud moudří zůstaneme, žádati nebudeme. Ostatně ale musíme se přiznati, že poučení trpkou zkušeností, na nikoho jiného se nespoleháme, než sami na sebe, a kdyby se

celý svět proti nám postavil, musíme, opření na své dobré právo, svou vlastní prací a přičinlivostí dosáhnouti toho, co nám před Bohem a před světem patří.

O sankci císařské

(N. N. 22. října 1843.⁹)

V manifestu císařském dne 19. října t. r. v Holomouci vydaném stojí: „Aby (konstituce) Mé sankci byla předložena.“

Slovo toto sankce za posledních časů zavdalo příčiny k velikým rozbrojům jak v říšském sněmu, tak i v časopisech a v životě. Císař náš slíbil konstituci a vydal ji také brzy po tom. Avšak nebyli národové s konstitucí od J. M. C. vydanou spokojeni, protože nebyla času našemu přiměřena, poněvadž kromě mnohých jiných nedůstatků šlechta v ní nad jiné stavy se nadsazovala proti demokratickému smýšlení a přesvědčení našich časů. Císař náš tedy svolal konstituující (ústavní) sněm, aby on vypracoval konstituci (ústavu) pro Rakousko, tak jak se srovnává s potřebami národů. Císař nevyjádřil se zřetelně o tom, co si on myslí slovem ústavní sněm; ale povstalo z mnohých stran mínění, že ústavní sněm vypracuje konstituci, kterou pak císař přijmouti musí. Tak rozuměla slovu „ústavní sněm“ celá levice ústavního sněmu říšského, zvláště ale ti, kteří mysleli, že se snad většina říšského sněmu podrobí Frankfurtu, v čem by jim arci sankce císařská byla vadila. Ta strana, která tohoto mínění byla, myslila si takto. Celá moc nejvyšší (souverenita) jest nyní v rukou národa, sněm říšský, co zástupce a plnomocník národa, může tedy ustanoviti dle libosti, a císař se spokojiti má s tou mocí, kterou mu sněm (totiž národ) dobrovolně ponechá.

Musíme vyznati, že tyto zásady jsou dobré a pravé, avšak jsou v našich okolnostech nepraktické a mohly by svobodě a prospěchu našemu spíše ublížiti než pomoci.

Není nikdy dobře filosofovati do povětří a neohlížeti se po pevném základu své filosofie, sice pak lehko celá filosofie, na oko pevně vystavená, spadne jako domeček z karet od dětí sestavený.

⁹ Sankce jest potvrzení, které císař dává usnešením sněmu, načež teprve platnosti nabývají.

Kdybychom se právě byli sešli někde v pralesích amerických a tam teď chtěli založili nový stát, tu' by arci bylo všechno na místě, co levice říšského sněmu ve Vídni myslila. Udělali bychom si zřízení dle libosti, buď republiku neb monarchii; kdyby se nám monarchie více líbila, vyvolili bychom si krále neb císaře, a tomu bychom dali moc malou, velkou nebo žádnou, jak by se nám líbilo, a on, náš nově zvolený král neb císař, by přijal ochotně to, co by se mu podávalo. - Ale my nezakládáme nový stát, my si nevolíme nového císaře, my máme již císaře, který byl ještě na jaře neobmezeným našim pánem, a který ještě posud má tak velikou moc, že jenom blázen může ji upíratí. My hledíme na okolnosti tyto se stanoviska praktického a považujeme uvedení konstituce jako dobrovolnou vzájemnou úmluvu (kontrakt) mezi císařem s jedné a národem (t. j. sněmem) s druhé strany.¹⁰

Císař nám odevzdává velikou část své předešlé neobmezené moci dobrovolně, my ji přijímáme, a ze své strany pojišťujeme císaři dobrovolné jeden díl této předešlé jeho moci, který jemu ponechati hodláme a za dobré uznáváme. My národ a císař jsme dva smlouvající: první podání učinil císař, my jsme je nepřijali, že bylo málo; nyní činíme my podání (t. j. říšský sněm vypracuje konstituci), až císař naše podání přijme, pak bude úmluva platná, kontrakt uzavřen a naše konstituce pojištěna.

Takový byl asi smysl slov ministra Bacha, když pravil ve sněmu, že se strany konstituce stane sjednocení mezi sněmem a císařem, že císař konstituci od sněmu vypracovanou ze svobodné vůle přijme.

Upřímně vyznáváme, že by byl císař konstituci od říšského sněmu vypracovanou beze všech starostí mohl přijmouti, poněvadž většina sněmu jest při vši své svobodomyšlnosti rozvážlivá a opatrná a proto nemyslíme, že by nyní bylo zapotřebí bývalo tím slovem *sankce* na všechny pády se pojistiti. Ale co se stalo, stalo se, a my nyní nebudeme ani odporovati.

Pokud konstituce ještě vypracována není, a pokud tedy nevíme, jaká konstituce bude, jest slovo *sankce* ještě bez smyslu, abychom se jadrně a prstonárodně vyjádřili, jest zajíc v pytli, o kterém se hádati není rádno. Až bude konstituce hotova na sněmu, pak teprve nabude věc platnosti. Bude-li konstituce dobrá, dle potřeb a přání všech národů, nebojme se o sankci císařovu; císař se nemůže opřítí proti zjevné vůli celého národa, on udělí potvrzení své dobrovolně ...

¹⁰ Dobře nám ovšem jest známo, že mezi císařem a národem stojí mnohé nepovolané osoby, které by rády tuto úmluvu dle svého prospěchu zařídily, a kterým ani na národu ani na císaři vlastně nezáleží, nýbrž jen samým na sobě. Takových ale zistných dohazovačů při dobrovolné úmluvě nepotřebujeme.

Kdyby se ale osoby jiné, nepovoláné, mezi císaře a národ stavěly a za slovo sankce svůj zisk a zisk jistých privilegovaných stavů ukrývaly: tuť musí národové rovně a zmužile proti takovým nepřátelům národa i císaře protestovati a je odstraniti, aby nezbraňovali slovům ze srdce národu vstupovati do srdce císařova.

Bezhlavost, nebo cos horšího?

(N. N. 10. listopadu 1848.)

Nynější stav záležitostí Rakouska naplňuje mysli a srdce naše nevýslovným nepokojem. Jsou to doby, jakých se svět již po druhé nedočká, zmatky, kterých nepamatuje historie a kterých konce ještě odnikud nevidíme. Zapotřebí jest nyní největší obezřetnosti, aby ze všech těch zmatků naše slovanská věc co vítěz vyvázla, a aby přinuceni byli ti, kteří nad jinými panovati chtějí, k rovnosti, jaká nám všem patří. Ale netajme sobě, že cesta naše ještě jest daleká, než učiníme z bývalého absolutistického německomadžarského Rakouska konstituční foederální země, abych tak řekl, chrám rovnosti všech národů! Látky k této naší stavbě leží nyní co strašlivé zbořeníště okolo nás: v Čechách veliká ještě netečnost mezi námi a rozdrobenost, u německých krajanů našich zášť k nám a touha po cizozemských svazcích, na Moravě ještě spaní našich ale nesmírná činnost protivníků, v Haliči odpor zaslepených Poláků, který zrovna nyní k nepotřebnému bombardování Lvova přivedl, a u Rusínů ještě slabé síly, v německých středních zemích rakouských příchýlnost k Frankfurtu a veliká posud převaha nad Slovenci, Vlachové jenom vojenskou mocí přidrženi k Rakousku, a v Uhřích!! tam se nyní hemží národové jako před novým stvořením světa! A právě v těchto těžkých časech máme vládu nejslabší, nerozhodnou, prodlévající, beze vsí energie, mohlo by se říci beze všeho plánu, - ba mohlo by se také říci, že nemáme žádnou vládu! Nerozhodnost, polovičatost naší vlády jeví se zvláště v záležitostech uherských. Celý svět křičel, že vláda Jelačice podporuje, a vídenští Frankfurtisté zabili Latoura nejvíce proto, že prý Jelačice podporoval, - a ubohý Latour umřel hanebnou smrtí pro věc, kterou neučinil. Kdyby byl Jelačice jak náleží podporoval, kdyby ho jmenovitě náležitými děly byl opatřil, jak Jelačic ustavičně žádal, stály by nyní věci uherské trochu jinak. Takto ale musel Jelačic, maje jenom lehká trojliberní děla, proti Maďarům, těžkými děly opatřeným, jen defensivně vystupovati, nemohl se na Pešť odvážiti atd. Celý svět špinil za to vládu naši, že drží s Jelačicem, a ona - s ním přece upřímně nedržela. Právě v

nejrozhodnější době poslala Lamberga do Pešti, člověka, který by byl sice ostatním národům uherským trochu svobody ponechal, ale přece hlavní moc Maďarům vymohl. A kdyby Maďaři sami, snad z dopuštění na ně trestu Božího, nebyli Lamberga zavraždili, byla by záležitost Slovanů v Uhřích opět na dlouhý čas zkažena. Konečně poštěstilo se přece (avšak s velikým úsilím, o kterém by se mnoho psáti dalo), Jelačici způsobiti takové postavení, jakého mu zapotřebí, avšak některé potají účinkující mocnosti pokusily se opět ustanovením kníž. Windischgrätze za nejvyššího velitele všech vojsk (kromě vlašských), moc Jelačicovu obmeziti. Jelačic jest nejvyšší velitel všech vojsk v Uhřích a král. plnomocník. Žádostivi jsme zvědět, kterak se tyto dvě hodnosti Jelačice a Windischgrätze vedle sebe vyrovnají! Bude-li muset Jelačic opět ustoupiti moc svou jinému, pak již diplomatickou faleš její celému světu hlásati musíme. Avšak slyšíme z dobrých pramenů, že se kníže Windischgrätz sám v ten smysl vyslovil, že on jenom co dobrovolník do Uher potáhne, a také v jedné své proklamaci patrný rozdíl činí mezi svým vojskem a vojskem pod bánem stojícím. Věřme tedy zatím, co lepší jest a čekejme času.

Ten způsob ale, jakým vláda vede vojnu s Maďary, nemůže nikdo chváliti. Ze všech stran vysílá malé síly, a Maďaři vrhnou se se vši mocí svou vždy na jednu a přemohou ji. Tak se stalo s gen. Rothem, tak se Šimunicem, tak ve Slavonsku, tak v Sedmihradech, tak v jihu u Srbů. Právě slyšíme (čemu ale věřiti nechceme), že Maďaři u Prešpurku zajali 7 bataillonů vojsk bánových, které napřed poslány jsou. Toť značí zrovna, jako posílali proti Maďarům celou sílu po malých drobtech, aby nad nimi zvítěziti mohli. A Maďaři zatím ustavičně se zbrojí, ducha a síly nabývají, krajiny slovanské hrůzou v poddanosti své drží a své protivníky, věrné našince - věší!

O selské aristokratii

(N. N. 16. listopadu 1848.)

Článek o selské aristokratii v čísle 165. „Národních Novin“ vytištěný, uvedl redakci do nemalých nesnází. Jako krupobití sypou se nám odevšad odpovědi na tento článek, tak že bychom mohli jen těmito odpověďmi polovici „Národních Novin“ vyplniti.

Jest zajisté potěšitelné, že náš ctihodný stav rolnický tak pilně čte noviny, že hned tento proti němu sepsaný článek všude pozoroval a že dbalý jest na čest svou, že také tolik počítá mezi

sebou mužů péra schopných, jak nám zaslané články svou dobrou zřízeností důkaz podaly. Přece však musíme spisovateli onoho článku o selské aristokratii ve mnohých ohledech za pravdu dát! - Nehoršte se a poslechněte příčiny a důvody.

Kdykoli se něco hanlivého neb chvalitebného o některém celém stavu píše neb mluví, nesmí se tomu nikdy tak rozuměti, jako by to o všech osobách toho stavu stejně platilo. Napíše-li se tedy, že jest rolník nyní největší aristokrat proti domkářům a podruhům, nesmí se tomu nikdy tak rozuměti, že každý rolník nevlídně se chová k chudším občanům, nýbrž jenom že mnozí se tak chovají. A to zajisté nikdo upíratí nemůže. Ti, kterých se onen článek týká, jistě neposílají proti němu odpověď, proto že jistě ani noviny nečtou: kdyby noviny čtli, nejednali by tak. A ti zas, kteří proti onomu článku odpovědi zasílají, jistě nezasluhují podobné výčitky, protože jakožto vzdělanější by se snad ani podobného utiskování chudších nedopustili. Toť každý ví, že není rolník jako rolník, a když jsou pády, že rolníci, kterým se nyní skrze konstituci největší ulevení stalo, ani drobet útrpnosti nemají s domkáři a podruhy; když jsou pády, že rolníci osvobození nyní od závazku poddanství tak zbujněli, že ani tomu ubohému učiteli posnopné odváděti nechtějí, jako by snad učitel z konstituce se najísti měl: tuť se nemůže mlčet a chování takové rouškou před světem zakrývat. Vzdělanější a povážlivý rolník ale nemá se horšiti, když se některé zlé stránky jeho stavu poznamenají, nýbrž moudrým výkladem a napomenutím své chybné spolususedy poučiti.

Redakce „Národních Novin“ nemůže jednomu stavu jen ustavičně pochlebovati, a jako jiným stavům nedůstatky jejich se nesmlčely, také rolníkům časem neškodí, něco trpkého (když to pravdivé jest) předložiti. Třeba se i mnohý na nás rozhoršil a z neslušné mrzutosti noviny odebíratí přestal: „Národní Noviny“ nevycházejí pro zisk, nýbrž pro poučení a zvelebení lidu Českého a raději bychom množství odběratelů oželeli, než proti svému přesvědčení někomu pochlebovali. Stav rolnický, majitel největší částky země naší, bude beztoho časem svým nejdůležitějším stavem ve vlasti naší, a podle jeho vůle budou se záležitosti naší svobodné vlasti rozhodovati na sněmích: právě proto ale musíme všichni k tomu hleděti, aby tento stav ve vzdělání a v konstitučním životě ostatním se vyrovnal a v ničem zpátky nezůstával. Kdybychom mu ale vždy jen pochlebovali a také nedůstatky a vady před oči nepostavili, jednali bychom sice na oko k jeho libosti, skutečně ale k jeho škodě. Trpká pravda jest užitečnější, než sladká faleš.

Když šlechtický a městský stav skrze konstituci roveň se stane rolnickému, nesmí rolnický stav zase ze své strany utiskovati ty, kteří pod ním jsou. Jenom tak zachováme skutečnou rovnost a svobodu.

Z Moravy

(N. N. v listopadu 1848.)

H. B. Morava podivným, velmi neočekávaným způsobem stala se nyní nejdůležitější zemí v Rakousích, na ní rozhodne se snad osud budoucí celé říše, neboť není pravdě nepodobno, že ústava rakouská vypracována bude v Kroměříži. Na Moravě sídlí nyní císař se svým dvorem a Holomouc jest ustavičné jeviště nesčíslných deputací: vláda celého mocnářství vychází z Moravy.

Do této důležité cizí země, - nebo sněm moravský nedávno uzavřel, že se Morava s Čechy nikdy nespojí, - obrátil jsem nedávno cestu svou, a poněvadž právě jakýsi oddech nastal v politice jako přestávka mezi dvěma důležitými akty, vyplníme jej cestopisem.

Bylo slyšeti, že se veliký počet poslanců říšského sněmu shromáždil v Brně, chtěl jsem se účastníkem státi jejich porad. Brno, o jehožto protislovanské zuřivosti tolik slyšeti bylo, o němžto se básnilo, že hotovo jest, české poslance, jest-li tam dne 20. října podle úmluvy přijdou, schytati a franco porto do Vídně odeslati, toto Brno s vycpaným svým drakem na radnici vábilo mne zvláště. Před šestou hodinou k večeru kvapil jsem s ohromným palašem po boku k železnici. Nezmiňuji se nadarmo o tom palaši, a sice předně proto, aby každý věděl, že jsem byl ozbrojen proti Brnu, za druhé proto, že tento palaš hraje znamenitou roli při mém cestování, a málem by příčinu k válce byl zavdal mezi králem českým a markrabím moravským. „Nechod'te do Brna! Pro všechny svatě! nechod'te do Brna!“ pravii mí jeden z bývalých úhlavních nepřátelů našich za starých časů „Průmyslové Jednoty“ a nyní následkem všeobecného smíření náš přítel.

Na každém stanovisku železnice pozorovali jsme pozůstatek po kn. Windischgrätzovi, totiž zástup vojáků na stráži. Na nádraží Holomouckém, právě když jsem opět na vůz pospíchal, přistoupil ke mně nebo vlastně k palaši mému pan setník c. k. vojska a sice v nepřátelském úmyslu. „Račte tento palaš zde zanechat!“ „...Kdybych ho zde byl zanechat chtěl, nemusel jsem ho s sebou brát: jedu do Brna!“ „Může být, že jedete do Brna, to však pozorovati nemohu ani z vašeho palaše, ani z vašeho kožichu; tolik ale jest jisto, že příkaz mám, abych nikoho se zbraní k Vídni nepouštěl!“ - Tu jsem tedy pozoroval ohromnou mýlku c. k. p. setníka, jenž myslil, že já Vídni na pomoc táhnu. „Jsemť H. B. ... ten a ten, a mám průvodní list do Brna,“ pravím satyricky v pevném domnění, že se po těch slovech c. k. pan setník začervená a litovati bude, že mne v podezření měl, jako bych Vídni na pomoc táhnul s palašem. Ale c. k. pan setník zdál se býti v politice nezběhlý a stál na tom, abych palaš v Holomouci zanechal. „Dobře!“ - myslil jsem si, odepínaje palaš, - „jestli mně Frankfurtisté brněnští zabijí, nebudu mít já odpovídání z toho, nýbrž tento urputný v politice nesběhlý c. k. setník“.

Pokoj byl naplněn gardami z Holomouce, kteří neopomenuli hned doma vypravovati, koho měl pan setník v důmění, že Vídni ku pomoci táhne, a komu vzal proto palaš. Zpráva roznesla se po Holomouci a palaš můj počal tam strašiti. Já ale strašil jsem v Brně bez palaše. Celé Brno naplněno bylo uprchlými Vídeňany, nikde nebylo prázdného místečka, kde by byl Ultračech hlavu položil. Sluší věděti že v Brně a v německých městech na Moravě všiehni Čechové o jeden stupeň v titule povýšení jsou, nemluví se tam nikde o Češích, nýbrž vždy jen o Ultračeších. Ultračech jmenuje se tam každý obyvatel království českého, který se sám za Němce neyddává.

Po velikém chození dostal jsem konečně akcesit na pokoj, o kterém některá naděje byla odpoledne, že na noc prázdný bude.

První věc, která mne nesmírně překvapila, bylo velmi zhusta mluvení české (neb jak tam říkají, moravské), na ulicích, skoro celá pracující třída lidu jest slovanská, a jenom honorace považuje sebe za německou, ačkoli štítý na domech hlásají samá českomoravská jména.

Dva mužové hýbají Brnem, jakožto zástupcové dobrého a zlého principu: Klácel a Skácel. Klácela našeho každý zná, Skácel jest přednosta Frankfurtského demokratického klubu v Brně, jehožto pověstné a pamětihodné zásady jsou: „Rovnost obou národností, ale s předností němčiny a se střediskem ve Frankfurtě!“ Tuto naivní zásadu vyřknul onen Skácel (nomen

omen) skutečně a bez žertu v demokratickém spolku brněnských Frankfurtistů! - Ostatně se ale Brna dokonce co báti není, kromě malé činné strany frankfurtské, jest smýšlení celého ostatního, německy smýšlejícího obyvatelstva, příliš pohodlné a nechá svět běžeti, jak běží. Od činnosti našinců bude nyní záležeti, aby národní slovanský živel, který tam tolik pevných základů má, šířil se a dále kvetl. Ostatně se zmocnil veliké části Němců a poněmčilců moravských nyní velmi duch provinciální, vlastenectví moravské, které Slovanstvu na škodu není. Žlutočervené barvy jest viděti zhusta, trikolor německý málo mezi měšťáky, u lidu panuje ale buď červeno-bílá, neb slovanský trikolor.

Nejlepší a nejplatnější věc, která se o Brnu říci může, jest: Brno opičí se po Vídni. Skutečně se Brno snížilo až za předměstí Vídně. Brno nemá nikdy svůj úsudek, ale čeká vždy, až co Vídeň řekne; jen jedinou posud známe odhodlanost Brna, kde si troufalo míti samostatné mínění, a sice: brněnská národní stráž má červené límce a výložky, které vídeňská nemá!! Nevím skutečně, odkud se vzala tato původnost! Což divu, že Brno velice sympathisuje s Vídni a nevím již, bylo-li to v Brně neb v jiném německém místě na Moravě, kde uzavřeno jest, aby jedna polovice národní stráže táhla Vídni na pomoc a druhá aby zůstala domov hájiti. Pak ale ukázalo se, že všichni chtěli být v té polovici, která měla domov hájiti. Podobným způsobem jsou všechny bouře v Brně neškodné, jsou to bouře ve sklenici vody.

Sám jsem byl očitým svědkem znamenitého kravalu v Brně, o kterém pak zprávy v časopisech velmi znamenité se zdály. Jednalo se o to, aby 25 vozů prachu, který z Brna k Vídni vézti se měl, zadrženo bylo, ku kterému cíli se několik drvoštěpů s obuchy sešlo na hlavním náměstí před strážnicí národní stráže. Národní stráž ale rozumovala takto: „Chceme-li zadržeti prach, musíme učinit revoluci proti vládě; my ale nechceme udělat revoluci, proto nezadržíme prach.“ - A skutečně odvezl se prach, a kromě trochu hubování a křiku nic jiného se nestalo.

O přeložení říšského sněmu do Kroměříže mluvilo se tentokrát všude po celém Brně. Může se říci, že celé Brno bylo proti tomu přeložení, ale z dvojích rozličných příčin: jedna malá strana mrzela se na to, že nebude ve Vídni, druhá velká strana mrzela se, že nebude v Brně, jak vlastně byl úmysl. Ostatně ale jsem v Brně nezakusil nižádného protivenství, až na to, že se na mne mnozí skutečně jako na afrikánské zvíře dívati chodili, a pak na to malé nepohodlí, že jsem svou čepici červenou od národní gardy pražské pouzdrem zakryl, proto že jí považovali mnozí za svornostskou, z kteréhožto ohledu nechtěl jsem býti nevinnou příčinou několika nešťastných porodů ze strachu před svornostskou čepicí.

Sněm moravský posud v Brně sedí, ale nedělá již mnoho hluku, proto že se jinde znamenitejší věci dějí a na sebe více pozornost Brňanů obrací.

Jedno ze znamenitějších a pamětihodných dítek tohoto sněmu, „Moravské Noviny,“ které nyní šestkrát za týden po archu vycházejí budou na útraty země, jejichžto politickou část povede Klácel, úřední Šembera. Historie původu těchto novin jest nad míru podivná. Vymohli je poslancové stavu rolnického, kteří na sněmu jen sami národnost slovanskou zastupují.

Ustanovilo se z počátku, že budou vycházet veliké německé noviny „Brünner Zeitung“ na útraty zemské. Poslanci-rolníci proti tomu žádali, aby také pro ně moravské (české) noviny vycházely, když zem útraty nese. Namluvilo se jim tedy, že budou noviny vycházejí na jedné straně německé, na druhé moravské. Tak přijato jest, ale obě strany s tím nebyly spokojeny. - Ustanovilo se tedy později, aby oboje noviny a každé zvlášť vycházely, však ale aby moravské jenom překlad byly německých, „neboť,“ - pravili Němci rolníkům, - „abyste všechno věděli, co Němci píší.“ Rolníci se z toho radovali, že budou všechno vědět, co Němci píší, a přijali ten návrh. - Nyní ale vysvětlili moudřejší mužové rolníkům celou věc, jak budou německé noviny vždy psáti a smýšleti příznivě k Němcům a ku prospěchu Němců, a jak potom i lid slovanský bude na všechno hledět skrze brejle německé.

Rolníci tomu porozuměli a obořili se ve sněmu poslednímkrát na Němce a vymohli si, že budou „Moravské Noviny“ samostatné jako německé, a že budou zastávat Slováky, jako německé Němce.

Doufáme také, že pod tou redakcí, kterou dostaly, úplně vyhoví potřebám lidu moravského.

Vůbec jest tento moravský sněm v dějinách vlasti něco neobyčejného: Šlechta, města a rolnictvo vedou tam ustavičné šarvátky, které se ale vždy ukončí vítězstvím rolnictva. Anděl strážce bdí nad zástupci našeho lidu, kteří bez náležité sběhlosti v těchto věcech přece vždy šťastně umí škodlivé a užitečné rozeznati. Jednalo se o budoucím zastoupení Moravy na domácím sněmu, a německé měšťanstvo usilovalo o to, aby města měla na míň duší zástupce, než venkov. Šlechta, která mnoho příčin měla, horšiti se na města více než na rolnictvo, protivila se této přednosti měst a přidala se k rolnictvu. „Když chcete být demokrati“ - pravila šlechta, - „nechtějte pro města přednost nad rolnictvem.“ „Naše duše nejsou o nic horší než duše městské, proč by jich mělo tedy více jít na míru než městských?“ pravili rolníci. A provedeno jest skutečně, že se na 10.000 duší jeden poslanec voliti bude, bez ohledu na města

a venkov, bez rozdílu. Tím poražen jest také na vždy v Moravě živel odrodilých, německy smýšlejících měst. - Brzy na to ale vystoupili opět poslanci měst ve sněmu a pravili takto: „Když jsme se (s bolestí měst!) chytli demokracie a zavedli rovnost měst a rolnictva, musíme demokracii úplně provést a šlechtě všechna její práva a přednosti odejmouti, aby nám a rolníkům byla rovna.“ Dobře, rokovalo se o tom, a jednalo se jen, má-li šlechta, až složí všechny přednosti své, aspoň jména (kníže, hrabě atd.) podržeti. Tu ale vystoupil Čambala, poslanec rolnický. „Chceme-li koukol vypleniti, musíme to učiniti důkladně, i s kořenem; ani jména (tituly) at' nezůstanou!“ pravil Čambala biblicky, a stalo se, - sněm uzavřel, že šlechta na Moravě přestane. Takto na sněmu jeden stav druhému pomáhal, města šlechtu a šlechta města naháněly rolníkům na ránu, a tito jako na čekání stáli a - dobře třefovali!

Ostatně nevím o svém meškání v Brně již nic zajímavého povídati, leč že se v mé přítomnosti také držel soud nad tiskem, a sice veřejně, ústně. V Brně vychází několik malých, křiklavých německých časopisků, „Telegraf“ „Brünner Tagscurier“, „Constitutioneller Bote“, které sami sebe za hlavní demokracie, za sloupy a podpory svobody, za největší přátele lidu vydávají, skutečně ale jsou snad jediní reakcionáři v Brně, a sice proto, že svou nestoudností, křiklavostí a svým neustálým drážděním naši svobodu u poctivých lidí do nevážnosti, do ostudy a do ošklivosti přivádějí. Jeden z nich, „Telegraf“, když viděl, že může bez trestu Slované, zvláště Čechy a všechno na světě, co se mu líbí, špinit, osmělil se konečně a napsal o jednom obchodníku brněnském, že prodává a kupuje kradené věci. Ten sebral svou exekutivní moc, několik známých s pevnými rukama, táhl do redakce „Telegrafa“ a podal tam takové vyvrácení onoho článku, že na pana redaktorovi modřiny zůstaly. Jaké mělo dále toto nedorozumění následky, toho jsem se již v Brně nedočkal; jakož jsem se nedočkal té kocoviny, kterou mne prý, (jak jsem se později dozvěděl), tamnější Frankfurtisté počítali chtěli, když se prvního omráčení po mém příchodu, ale teprve za dva dny, zpatovali. Lituji skutečně velice, že jsem svým odjezdem těmto ubožátkům pokazil jejich malé vyrazení a největší čin, kterého schopni jsou v politice, - kocovinu! Až jen bude na říšském sněmu uzavřeno, že se Rakousko Frankfurtu nikterak nepodrobí, pak zajisté nebudu litovat útrat a naschvál do Brna zase pojedou, aby si mohli brněnští Frankfurtisté tou kocovinou srdci svému zarmoucenému ulehčit. Ještě více ale lituji toho? že jsem se nedočkal té kocoviny, kterou pak v neděli 29. října brněnští Frankfurtisté sami sobě učinili, - totiž onen kraval brněnský strany tažení do Vídně, který, podle všech zpráv o něm k nám došlých, nazvati se může kocovinou.

Frankfurtsky smýšlející část národní stráže brněnské popouzela již po nějaký čas dělníky, (kterých jest v Brně prý přes 15.000!!?), aby táhli Vídni na pomoc. slibujíc, snad, že s nimi také potáhne. Konečně vypukl tedy oheň již dávno doutnající a počalo se v neděli na poplach zvoniti, lid se sbíhal, žádal zbraň atd. Národní garda ale nyní nechtěla s nimi táhnout a pomáhala společně s vojskem lid rozháněti; lid zase gardě zbraň odjímal. „Když nechcete táhnout a bojíte se, odevzdejte nám zbraň!“ Tak se po dlouhý čas po celém městě honili, až ovšem s pomocí vojska pořádek opět učiněn jest. Na výstupy plné směšnosti a ironie nebyl nedůstatek. Tak ku př. volal na čele houfu nadšeně jeden: „Auf! nach Wien! um die deutsche Freiheit zu retten!“¹¹ a za houfem dělníků zněl hlas: „Ale je nás ještě málo!“ v čisté moravčině, na důkaz, jací lidé chtěli táhnout, „um die deutsche Freiheit zu retten.“

Než jsem do Brna přijel, rozeslali již poslancové říšského sněmu, meškající nyní v Brně, pozvání na všeobecný sjezd do Holomouce, porady brněnské byly tedy jenom předběžné, a všichni odebrali jsme se do Holomouce, všichni po železnici, jen já po poště přes Litovli s neobyčejnou touhou po osudu svého palaše.

Po celou noc měl jsem na cestě příležitost přemýšletí o nynejším postavení Moravy k Čechám. Morava nyní asi v národním ohledu tak stojí, jako Čechy stály r. 1834. Každý vzdělanec vypadá jako Němec, Slovanstvo a sprostota jest tam jedno, kdo pečuje o vzdělání národního jazyka, považuje se za divouse, za pošetilce neb dokonce za buřiče, který prý lid popuzuje proti bohatým. Neboť tito Němci a poněmčilci, kteří až posud aristokratsky první slovo vedli v Čechách i na Moravě, nemohou se posud nikterak povznést k té myšlence, že my, Slované, jim rovni jsme, vždy nás ještě za nižší třídu považují.

Když tedy v Čechách hned v březnu vyslovena jest žádost naše strany spojení Moravy a Čech, povstala proti tomu nesmírná opposice. Jen malinká strana národní porozuměla bratrskému úmyslu našemu, že chceme, aby Morava a Čechy spojeny, větší moc a váhu měly před světem. Druhá veliká strana na Moravě, strana netečná, protivila se tomu jen z hrdosti špatně rozuměné; jim nezáleželo na velikosti národa, nýbrž jen na provinciální moravské pýše. Třetí strana Frankfurtistů protivila se nejzuřivěji, ona dobře porozuměla, že se Čechové jen proto s Moravou újeji spojití chtějí, aby společně tím více vzdorovati mohli Frankfurtu. Rozumí se samo sebou, že strana protičeská byla desetkrát silnější než národní, a tou všelikou mocí se snažila, Moravu od Čechů ještě dále odciziti. Nejen že starou, poctivou a velebnou barvu naši

¹¹ Po česku: „Vzhůru! do Vídně! zachrániti německou svobodu!“

červeno-bílou, kterou jsme ještě od starých slavných časů společně sdělili, zneuctili a za ní žluto-červenou přijali, a hned se snažili, všechny své červeno-bílé orlice zažlutiti; i na sněmu veřejně ustanovili, že se Morava s Čechy nikdy nespojí. Člověk ale míní, Pán Bůh mění mysl, a tím ustanovením, že budoucně na 10.000 duší v sněmu moravském jeden zástupce seděti bude, bez rozdílu měst a venkova, tím ustanovením vyřknuto jest smýšlení Moravy s námi. Počkejte jen, až lid zachovalý moravský, až naši Hanáci, Slováci v Moravě poznají dějiny národa svého, až poznají, že nebyl nikdy rozdíl mezi Moravanem a Čechem¹² ve zlém ani v dobrém, až poznají, že spisovný jazyk v Čechách užívaný jest vlastně čistá moravčina, až tento lid vyrozumí, jak těžko jest Moravě a Čechům každému zvláště brániti se proti útokům vašim; pak najednou oni zástupcové na sněmu moravském vyřknou to, co již Bůh dávno vyřknul, totiž, že Morava a Čechy jsou jedno.

S takovými myšlénkami přijel jsem do Holomouce, kdežto mi souzeno bylo, shledati se opět s palašem svým a s mnohými jinými známými. Shledání mé s palašem bylo následující: Kdyby se některému z jistých lidí něco podobného s palašem bylo přihodilo, nebyl by opomenul nesmírný křik o reakci, o kamarile, o vojenské libovládě způsobiti; já ale vzal jsem tu věc pouze z komického stanoviska. Kdybych já s některým vojnu vedl, také bych každému, kdo na tu stranu míří, vzal nejen palaš, nýbrž i pistole, které mi c. k. pan setník zapomněl vzíti. Že ale c. k. setník tak se zmýliti mohl, že redaktora „Národních Novin“ v podezření měl, jako by Vídni na pomoc spěchal; to arci je nedorozumění větší, než bude celá německá říše. Než dosti o tom; jakmile jsem se v Holomouci přihlásil, žádali mne co nejzdvořileji možná za odpuštění strany toho nedorozumění a pravili mi velmi ochotně, že palaš můj hned odevzdán byl k sl. krajskému úřadu, aby ho za mnou do Brna poslal. Člověk nezkušený byl by se z této zprávy zarmoutil, že palaš do Brna poslali; já ale, jsa dobrý znatel všech c. k. krajských úřadů, byl jsem přesvědčen, že se c. k. krajský úřad nepřezene, a že palaš jiste nejen nyní, nýbrž ještě po dvě neděle v Holomouci zůstane a že ho snad teprve po mé smrti do Brna odešlou. Naděje mne nesklamala, palaš byl posud v krajském úřadě a odevzdán mi jest s velikou ochotností, - Byl bych však ještě jeden palaš s radostí poželel, kdyby byla celá deputace z Prahy nepřitáhla Vídni ku pomoci!

Holomouc jest pevnost, ve které žije více vojska než lidí. To jest nejznamenitější, co se o ní pověditi může. Všechny kavárny a hostince vykládány jsou rozličnými výložky. O dvoru, který tam nyní sídlí, nebylo by nic pozorovat, kdyby nepřicházely ustavičné deputace. Věru,

¹² Brno a Holomouc posud se veřejně nazývají královská hlavní města, rád bych věděl, jakého království!?

deputace nejsou moje zamilovaná věc. a jakmile uzřím deputaci, vzpomenu si hned: „Ba kdybych měl ty peníze, které se protrávily na deputace od počátku konstituce rakouské až do nynější!“ Věřu duch lidský jest samá podivnost: dříve si lidé pořád stěžovali na drahá porta za psaní, a teď, když jde psaní za 6 kr. stř. až na konec světa, teď zas posílají místo šestikrejcarového psaní deputaci mnoha osob, která obyčejně pořídí zrovna tolik, jako šestikrejcarové psaní!

Ještě nejlépe ze všech těch deputací líbily se mi deputace Hanáků. Ti ve své slávě, červených spodkách, přitáhli vždy všichni na koních s hudbou, s červenobílými¹³ slovanskými a císařskými korouhvemi, (co by se jindy nikdo nesměl před Holomouckými měšťany opovážiti), táhli tak přes celé město pro žluč všem Frankfurtistům, a za nimi na malém kočáříku několik matek s košíky vajec, drůbeže, koláčů atd. pro císaře. Tato všechna sláva i s vejci a drůbeží vzdána jest J. M. C., ale, - ruku na to, že bude držet konstituci! Císař podal ruku. - Ba jedna opatrná deputace hanácká chtěla dokonce, aby jim tento slib pro lepší bezpečnost císař písemně a na „štemflu“ podal. Takový jest praktický smysl Hanáků; oni myslí „Mé jsme mé“, nepřijdou císaři vyhrožovat, a přijdou zdvořile, přijedou s korouhvemi, s hudbou, s vejci, ale ne podlízavě, ne otrocky, nýbrž s tím vědomím že bez konstituce není císaře! Jsem přesvědčen, že tito prostí, ale rozumní Hanáci u císaře a dvoru mnohem více úcty ku konstituci vzbudili, než mnohé málomocné výhrůžky, které vždy jen směšné jsou, když za nimi nestojí veliká ozbrojená síla.

Ostatně si Holomoučtí Němci často ztěžují na nynější stav, že utištěni jsou od vojska, že se ani hýbat nemohou atd. Já jsem si při tom vždy vzpomenu na to, jak tito svobodmilovní Holomoučané zamezili vydávání moravského časopisu, který tam prof. Helcelet pro lid slovanský vydávati počal; hned po třetím čísle musel přestat a radovati se, že jej samého z města nevyhnali! - Není nad svobodu, zvláště když si člověk nejen německé, nýbrž i slovanské svobody vážiti umí.

Kdybych byl žurnalista israelský, neb turista jako p. Kohl, neopomenul bych zde ještě v důvěrnosti podati všechny řeči, které jsem měl s důležitými osobami, státníky, co se nejednalo mezi deputovanými atd. Ale vždy jest lépe jídlo již uvařené jísti, než se na vaření dívati.

¹³ Skutečně podivno, že mezi lidem na Moravě posud vždy jen červenobílá barva platí, nová žlutočervená žádné vážnosti nenalezá. Ani jedna hanácká deputace neměla žlutočervenou korouhev!

Před novou, neznámou vládou

(N. N. 21. listopadu 1848.)

Dnes o polednách odjíždějí poslancové čeští z Prahy opět na sněm říšský do Kroměříže. Jakých událostí dočkali jsme se od 6. října až po tuto dobu! Jak velice změnily se okolnosti! Poslancové čeští vzdálili se z Vídně, jakožto údové panující většiny sněmu, poraženi hmotnou silou frankfurtsko maďarské revoluce vídeňské. Ministerstvo, které deputovaní čeští ve sněmu podporovali a drželi, padlo též skrze tuto revoluci. Čtenáři našich novin pamatují se zajisté, kterak „Národní Noviny“ toto ministerstvo (bývalou naši vládu) dle možnosti podporovaly a zastávaly, a proto, poněvadž se bývalé ministerstvo v nejdůležitějších věcech rakousko-uherských srovnávalo s náhledy českých poslanců a dle jejich rady mnoho činilo, co naň pak uvalovalo zášť Frankfurtistů a Maďarů. Několikrát jsme v „Národních Novinách“ podotknuli, že lepšího ministerstva nedostaneme pro sebe a padne-li toto, že očekávati můžeme horší!

Bojíme se nyní skutečně, aby se slova naše nevyplnila. Poslancové čeští odjíždějí opět na sněm, nevědouce sami, budou-li náležeti ke straně ministerské, neb opoziční. Ministerstvo není posud ustanoveno, a kdyby i ustanoveno bylo, bude v něm přece několik osob nových, sněmu neznámých, a z té příčiny nebude dokonale známo, jakou cestou nové ministerstvo (nová vláda) zamýšlí kráčet. Cesta ale, na které čeští poslancové kráčet budou a kráčet musí, dávno již ustanovena a známa jest a nikterak se změnit nemůže, má-li český národ s jednáním sněmu spokojen býti. Přijme-li tedy nová vláda ty zásady foederalistické, o kterých čeští poslancové přesvědčení jsou, že jedině dle nich blaho celého Rakouska založeno býti může, pak budou čeští deputovaní opět náležeti ke straně ministerské. Nebude-li míti nové ministerstvo tyto zásady a bude-li vůbec jednání jeho proti dobru národa českého a Slovanstvu směřovati: pak budou čeští poslancové v řadách opposice a neustanou odporovati ministerstvu tak dlouho, až buď své smýšlení a jednání změni aneb z úřadu odstoupí.

Ostatně musíme doufati, že většina sněmu předešlého smýšlení přesvědčení svému věrna zůstane, od čeho ovšem blaho naše budoucí závisí.

„Národní Noviny“ budou se též svých zásad politických držeti bez ohledu na vládu a na sněm; ačkoliv si nanejvýš přáti musíme, aby většina sněmu a vláda, která se v konstituci vždy dle

větiny sněmu držeti má a musí, s námi stejně smýšlely, tak abychom všeho, co nám náleží, nejkratší a nejlehčí cestou dosáhnouti mohli.

Ministerstvu takovému, které by proti českému slovanskému národu nespravedlivě jednalo a vůbec o svobodu upřímně nestálo, musíme ale dle svědomí svého vždy ze všech sil svých odporovati a tak dlouho odporovati, až padne! A jako „Národní Noviny“ poslední ministerstvo všemožně zastávaly, tak dovedou ministerstvu svobodně nesmýšlejícímu a nespravedlivému ostře a neunaveně se protiviti. Nás neuspokojí snad nějaký na oko liberální program vlády a pouhá slova: my vždy jen na činy i na úmysly bedlivý pozor míti budeme.

Ostatně naděje jest, že se rokování sněmu v Kroměříži znamenitě urychlí. Frankfurt bude hned brzy na počátku.

Program nového ministerstva

(N. N. 30. listopadu 1848.)

[Den 21. listopadu 1848, den to před zahájením sněmu Kroměříšského obdařil rakouské národy novou vládou, neblahé paměti ministerstvem knížete Felixe Schwarzenberka (president a spolu ministr císař. domu a zahraničních záležitostí), hr. Františka Stadionu (ministr vnitra a vyučování), Dra. Alexandra Bacha (spravedlnosti), Ludvíka Brucka (obchodu), Filipa Krause (financí) a Thinnfelda (orby). Dne 27. listopadu rozvinulo toto ministerstvo před říšským sněmem svůj program: „Upřímně a beze vší lsti chceme konstituční monarchii. Dalecí jsouce toho, abychom zatracovali zřízení svobodomyšlná, hodláme spíše sami postaviti se v čelo hnutí. Chcemeť, aby svobodné Rakousko zakládalo se na rovném právu a nerušeném rozvoji všech národností, jakož i na rovnosti všech otřepů před zákonem, pojištěné veřejnosti státního života a založené na svobodné obci, jakož i na svobodném zřízení zemí ve všech vnitřních záležitostech. Při tom nás povede dvojí cíl: abychom národům rakouským zachovali svobodu zaručenou beze vší ujmy a spolu upevnili podmínky, bez kterých svoboda obstáti nemůže.“ - Což divu, že takovýto liberální program, dovršený odříkáním se frankfurtského parlamentu, vzbudil ve sněmu veliký jásot. Ale Havlíček nedával mnoho na slova a sliby ministra, který byl švakrem zpátečníka generála Windischgrätze. Hned v prvním dojmu napsal dopis do Prahy.]

Z Kroměříže dne 27. listopadu. Ministerstvo nové (Švarzenberk-Stadion) učinilo dnes vyznání víry a - divy - celý sněm přijal je s nesmírnou pochvalou. Nedá se upřít, že tento směr, bude-li se jeho ministerstvo vždy věrně držeti, všem národům štěstí přinese. Proti Frankfurtu vyjádřilo se směle, proti Maďarům ještě směleji.

Časy se změnily. Kdyby bylo předešlé ministerstvo ve Vídni podobné vyznání strany těchto dvou předmětů učinilo, nebylo by na živě zůstalo!!

Avšak ačkoli celá sněmovna s potleskem přijala toto vyznání ministerstva, ačkoli je sám Šuse1ka nahlas chválil, musíme přece vyznati, že v mnohých ohledech chytře sestaveno a vysloveno jest, což se teprve při dobrém rozvážení pozorovati dá. My budeme raději ministerstvo z činů jeho než z řečí posuzovati.

Druhý prosinec 1848

(N. N. č. 203. 1848.)

H. B. Z Kroměříže. Den 2. prosince jest jeden z nejdůležitějších pro Slovanstvo. Na 12. hodinu s poledne byl povolán říšský sněm v Kroměříži, že má ministerstvo důležité věci ohlásiti. Čekalo se dlouho, neboť ministerstvo dlouho se nevracelo z Holomouce; nejpodivnější domněnky kolovaly mezi poslanci strany příčiny tohoto neobyčejného povolání. Mnozí údové levice obávali se, že dnes budou požádáni co obět spravedlnosti za poslední vídeňskou revoluci. P. Borosch, jak se praví, měl vypsanou a sebranou řeč, kterou chtěl brániti sebe a své spoluvinníky.

Tu se objevilo ministerstvo v černých fracích, a přednosta ministerstva Schwarzenberg počal přednášeti. Co přednesl, bude vám v Praze již beztoho známo, a proto jest úmysl můj, jenom poněkud vysvětliti neobyčejné a neočekávané události.

Císař Ferdinand složil korunu a odstoupil ji synu bratra svého Františkovi Josefovi I. Dlouhý čas již mluvilo se o tom, ale nemohla jistě doba příhodnější pro nás vyvolena býti, než nynější, kdežto právě vojska naše stojí na pohotově proti Maďarům. Císař Ferdinand přísahal, že zachová v celitosti korunu uherskou, císař Ferdinand, který tuto přísahu složil, není již císařem a nový císař nesložil ještě přísahu; doba jest právě nejvhodnější, aby bez této přísahy

podle žádosti uherských národů a zvláště slovanských koruna uherská rozdělena byla tak, jak zapotřebí jest pro tyto národy!

Nastoupení mladého císaře (pamatujeme se ještě dobře na cestování jeho po Čechách v loni), zavdává také dobrou příležitost k odstranění některých osob ode dvora, které příliš zvykly byly míti velikého a škodného vlivu na záležitosti rakouské. Nechceme se obšírněji vysloviti.

Také ono alter ego v osobě kn. Windischgrätze musí přestati, poněvadž jen za císaře Ferdinanda byl ustanoven Windischgrätz, jakožto zástupce a plukovník císařův; nový císař, jiní zástupcové. Kníže Windischgrätz jest od tohoto dne, - dle našeho mínění, - jenom nejvyšší velitel vojsk a nic více.

Kulmer, horlivý diplomat chorvatský, jenž po všechny časy věrně zastupoval záležitosti Chorvatů ve Vídni, ustanoven jest za ministra - prozatím bez portefeuille. - Avšak jest to určitý důkaz, že uherské záležitosti k prospěchu Slovanů rozhodnuty budou.

Z jistých pramenů dovidáme se také, že Jelačići-bánu odevzdáno jest gubernátorství dalmatské, čímž se spojení Jihoslovanů nejurčitěji vyslovuje.

Jiné zprávy též jistě praví, že také Rajačić a Šuplikac do ministerstva přijdou! Nastaly tedy konečně doby, že Slovanům počíná spravedlnost se díti; nebudou již jako posud odstrčeni. Mladý císař náš zvykne si jinýma očima hleděti na svou říši; starému panování německo-maďarskému bude konec a rovnoprávnost nastane.

Lítujeme jenom, že se v krocích tak důležitých pro nás buď ze staré nevšímavosti, buď z nějaké pohrdavosti jistých nádvorních pánů stala maličkost, která však schopná jest otrpčiti všechny tyto události národům a zbuditi v nich bázeň před budoucností. Každý dobře ví, že císař Ferdinand místo obyčejné formule „z Boží Milosti“ počal se psáti jen prostě konstitučním císařem. „Z Boží Milosti“ nevykládává se nikdy v pobožnost, nýbrž jako by králové od Boha národy do své poddanosti byli obdrželi, což ale od žádného rozumného věřiti se nemůže, poněvadž dobře víme, že králové od Boha nepovstali, nýbrž tak dobře jako každý jiný člověk své povinnosti na světě mají. Bůh nestvořil krále, on stvořil člověka. Když tedy v těchto důležitých listinách opět starý titul pozorujeme, což divu. že si na staré špatné časy vzpomínáme.

Deputace říšského sněmu z 30 osob vyslána jest pokloniti se mladému císaři a pozdraviti císaře Ferdinanda. Z jistých pramenů můžeme podati zprávu, že J. M. císař František Josef mezi jinými asi v tento smysl k deputaci se vyjádřil: „Aby jen sněm hleděl brzy konstituci dokončiti a Mně ji předložiti ku zkoumání a sankci“. Povážíme-li, že JMC. ráčí být tak mladý pán (18 let), musíme skutečně litovati, že rádcové JMO. takové věci vymýšlejí. Napřed se říkalo konstitující sněm, pak povstal „Vereinbarung“, později sankce, nyní zkoumání a sankce, a konečně Bůh ví, kdo naši konstituci udělá. Činíme odpovědné rádce JMC. na jejich těžkou povinnost pozorný, aby hned počátku neodvrátili srdce národů od mladého panovníka.

První kroky nové vlády

(N. N. čís. 203. 1848.)

H. B. - Z Kroměříže, 10. pros. Čtenářové našich novin povšimli si snad, že jsme my velmi liberální program nynějšího ministerstva s jakousi nedůvěrou přijali. Ačkoli nechceme náležitě do počtu takových novin, které jen vždy proti každé vládě, proti každému ministerstvu křičí a opozici dělají a tím snad své liberální smýšlení dokázati chtějí; přece také jakožto noviny samostatné napřed musíme věděti, jaká jest vláda, napřed musíme viděti kroky její, (ne slova), než se odhodláme pro ministerstvo nebo pro opozici. Každému známo jest, že za předešlého ministerstva Bach-Daoblhofského náležely „Národní Noviny“ ke straně ministerské, tak jako čeští deputovaní, že tenkrát „Národní Noviny“ upřímně ministerstvo hájily, protože dle našeho přesvědčení bývalé ministerstvo o národ a svobodu poctivě se staralo. Bojujíce tenkrát proti mnohým zaslepeným odpůrcům onoho ministerstva, řekli jsme výslovně: „že lepšího ministerstva nedostaneme, ovšem ale horší“.

Bojíme se nyní velice, že se slova naše vyplnila; ministerstvo nynější Schwarzenberg-Stadionské podalo nám sice mnoho krásných slov ve svém programu, skutkové jeho ale počínají silně odporovati oněm slovům.

Právě povolal Stadion radu mnohých poslanců (z každé země dva, od nás Braunera a Strobacha) a předložil jim k posouzení návrh svůj zřízení obecního, této nejhlavnější části zřízení zemského. Dostal jsem tento návrh Stadionův do rukou, ale zhrozil jsem se té centralisticko-byrokraticko-aristokratické nestvůry! Kdyby naše obce takové obecní zřízení dostaly a dle něho záležitosti své řídily: byla by svoboda naše na dlouhé časy zakopána!

Hlavní nedůstatek tohoto Stadionského zřízení obecního jest nesmírný byrokratický řetěz, ustavičné poručnictví úřadů nad obcemi atd. Obec sama, hromada, jest v něm zrušena a všechny záležitosti obecní zastupuje jenom výbor, a ten výbor jen dvakrát do roka by se sejítí měl!! Kde je tu jen známka svobody a samovlády obecní!?

Několik obcí dohromady tvoří okresek, jenž opět má svůj výbor; několik okrsků tvoří okres opět se svým výborem; několik okresů dohromady jsou kraj, a kraj má svůj sněm. Kraje jsou zrovna pod ministerstvem. Země zmizely ! Centralisace nastává! Ovšem, jest v tomto ohledu návrh tak chytře sestavený, že zas v pádu potřeby země se vstrčiti mohou mezi kraj a ministerstvo; ale již tento pokus nám vzbuzuje obávání před německo-byrokratickou centralisací!

Tuto jen na ukázkou několik §§ tohoto návrhu: § 5. V obci jsou a) občané, b) náležející k obci. (Tedy dva druhy lidí, aristokracie vesnická, neboť ta druhá třída nemá hlasu při volbách!)

§ 6. V zemích, k německému spolku náležitých (tedy také v Čechách), může být občanem každý, kdo jest občanem v německém spolku!! To jest jinými slovy: Německo a Rakousko jest jeden stát!! Jak se to srovnává s programem ministerstva strany Frankfurtu!

Výbor obecní jest dle tohoto návrhu vždy místo celé obce, protože obec nikdy o ničem nerokuje; slyšme ale, jak pan hrabě Stadion tento výbor chytře sestavití chce: v §§ 34., 35., 36., 37. Celá direktní daň, kterou obec platí, rozdělí se na několik stejných dílů, a každý díl volí stejně mnoho údů do výboru. Ku př. když celá obec dohromady platí ročně 2000 zlatých daně, volí si těch několik bohatých občanů (šlechtické dvory atd.), kteří dohromady 1000 zl. platí, polovičku celého výboru obecního, a všichni ostatní, byť by jich sebe více bylo, také jen polovičku. To jest jinými slovy: Boháč panuje nad ostatními!

§ 62. Přednostu obce (purkmistra a radu) nevolí obec, nýbrž jenom výbor!! A k tomu ještě tak aristokratický výbor.

§ 98. Bez povolení úřadů krajských nesmí obec nic prodati neb pronajmouti!!

§ 104. Obec nesmí nic vypůjčiti bez povolení kr. úřadů neb ministerstva!!!

§ 115. Pravidla, podle kterých se obec doma spravuje musí být potvrzena od úřadu krajského!

§ 139. ustanovuje, že má purkmistr právo, nevykonati uzavření výboru, když nechce, nýbrž odvolati se k úřadu!

Dosti toho, abychom viděli, jaká by to byla pěkná svoboda obcí! A tento návrh nese na čele jako satyricky na posměch první sadu: I. Základ svobodného státu jest svobodná obec. Ovšem že jest, proto ale, že pan Stadion snad nechce svobodný stát, proto tak nesvobodnou chce učiniti obec.

Praví se, že veliké účastenství při tomto návrhu má p. Mayer, o kterém se praví, že jest potají pravá ruka ministerstva, veřejně se ale staví, jako by chtěl dělat opozici.

Slyšíme, že povolání rádcové proti mnohým §§ tohoto návrhu ostře se opřeli, a myslíme, že znamenitě změněn bude, než jej p. Stadion komoře předloží. Pokud ale smýšlení komory známe, musíme se vyznati, že komora tento návrh, třeba co nejvíce změněný, žádným způsobem nepřijme. Celý jiný musí býti, od základu!

Rozumí-li ale ministerstvo svobodě vůbec tak, jako hrabě Stadion svobodě obcí: tuď odhodlaně vstoupíme do opozice. Ministerstvo může snad rozehnati sněm, ale přinutiti jej ke krokům svobodě škodlivým nemůže zajisté. Tolik alespoň důvěry máme ve statečnost většiny poslanců! Jakož i máme důvěru, že časem svým národové dospějí k té moci, aby se mohli pomstiti těm, kteří je chytrácky a nepoctivě o svobodu připravují.

[K vánocům 1848 složil K. Havlíček svůj poslanecký mandát, což sdělil takto svým čtenářům:

„Poněvadž se sněm říšský nade všeliké nadání nesmírně prodlužuje a posud žádného ukončení aspoň na dlouhý čas předvídati nelze: uznávám za dobré, abych před koncem roku tohoto složil mandát svůj poslance na sněmu říšském, a ke svému obyčejnému povolání, k redakci „Národních Novin“ opět se do Prahy navrátil. Umím sobě sice dokonale vážiti veliké důstojnosti zástupce národa při sněmu říšském a proto také dosti nerad místo svoje ve sněmovně Kromeřížské opouštím: poněvadž ale pevné přesvědčení mám, že mohu v nynějších okolnostech vlasti své více prospěti co redaktor než-li co deputovaný, držím tento krok za svou povinnost. Od počátku nového roku obrátím se tedy opět jako dříve k redakci „Národních Novin“ a celou svou sílu jí věnovati chci.“]

Nový rok 1849

(N. N. 2. ledna.)

Jeden z nejpamátnejších, největších roků přešel právě do minulosti a zanechal po sobě celému lidstvu evropejskému znamenitou památku. Svoboda zatloukla ranou mocnou na paláce králů a otevřely se jí, a zvláště národové slovanští slavili v tomto roku své z mrtvých vstání, své znovuzrození! Badatelové dějin člověčenstva budou rok 1848 se zvláštním zápalem zpytovat, mnohá až posud tajná pásma dějin jeho pozdějším potomkům odhalovati, kteří nadšeně volati budou: „Jaké to byly veliké časy! Že nám nebylo popřáno žítí v nich, účastníky býti ve velikých činech našich předkův.“

My ale, hercové těchto velikých dramát, stojíme nyní s pečlivou, zamyšlenou tváří u konce bouřlivého roku, přemýšlíme o svém započatém ale neukončeném díle, lekáme se roku nastávajícího, nemohouce ještě zapomenout na hrůzy minulého.

Jaká jest příčina našeho starostlivého očekávání, čeho se lekáme? -

Zakusili jsme ovoce svobody, bylo sladké, a právě proto lekáme se nyní tím více, abychom se nemusili opět loučiti s milou volností právě nabytou, aby nám neuhaslá pochodeň, která tak líbezně počala osvěcovati krásné luhy naší vlasti, lekáme se, že ruka nelidská, nebratrská opět uvrhne na šije naše staré jámno, že shasne zářící pochodeň naší svobody.

Avšak nehodno jest nám lekatí a strachovati se před zlými: nejsme my slepí nástrojové času, ale jsme pánové jeho, sami tvůrcové svého osudu. Nesténejme zdětile, ale co mužové chopme se činu. Opírejme se statečně s mocí svou, mocí dobrou proti zlým mocnostem, a mějme pevnou důvěru, že neodolá moc zlého moci dobré. Přičiňme se a pomáhejme si sami a Bůh nám pomůže!

Nepůjdet' svoboda sama od sebe, nepřijdet' z pouhé milosti králů a mocnářů, nepřijdet' najednou v okamžiku: mi sami musíme si ji v potu tváří zasloužiti, z vlastní síly své půdu její po mnohá léta vzdělávati, chceme-li trvanlivě, v pokoji a bez starosti užívati ovoce její.

A tato úrodná půda svobody jest vzdělanost, ušlechtilost, statečnost občanů. O to se starejme, k tomu pracuj každý podle sil a postavení svého: a štěstí a svoboda náš národ neminou. Žádná

moc tohoto světa a byť se i s celým peklem spolčila, neudrží národ vzdělaný, ušlechtilý a statečný v poddanosti a otroctví.

S takovým vědomím, s takovým úmyslem počínáme tento nový rok, a najdeme-li v celém národu svém stejně smýšlející, nepotřebujeme se ani tohoto roku rozhodného ani žádného jiného času lekati.

Všechna moc pochází z lidu

(N. N. 9. ledna 1849)

Litujeme velice, že důležité zprávy, které dnešní naše číslo obsahuje, zadržány jsou na cestě, takže teprve v neděli v noci do Prahy přišly.

Nicméně se doví ještě dost brzy národ český nepotěšitelné události ze sněmovny Kroměřížské. Věci stojí nyní tak, že buďto sněm aneb ministerstvo padnouti musí.

Pravím úmyslně napřed sněm, poněvadž skutečně nemáme tolik naděje, že toto ministerstvo ustoupí vůli národa. Co se včera ve sněmu stalo, o tom si ani netroufáme nějakou domněnku pronést, ale že pravice, mírný, povážlivý slovanský klub, proti ministerstvu co nejodhodlaněji vystoupí, to již je důkazem, že ministerstvo nepřátelsky postupuje proti svobodě, proti právu. Ať nikdo nemyslí, že záleží pravici sněmu snad na nějaké marnosti v slovu, aby k vůli onomu § 1. základních práv („všechna moc pochází z lidu“), celou říši do propasti zmatků uvést zamýšlela; nikoli, nezáleží na slovech § tohoto, ale záleží na věcné svobodě, neboť ministerstvo způsobem svým, kterak proti tomu § vystoupilo a návrhy svými stran změn základních práv ukázalo zjevně, že nepřeje svobodě. že nechce řídit zemi dle vůle národa, ale že chce opět byrokraticky vládnout nad námi.

Když ministerstvo proti tomuto § 1. vystrkuje plášť majestátnosti, nemůže jednání takové žádný vzdělaný muž považovati jinak, než za farizejství. „Jest prý v tom zahaleno republikánství!“ praví Stadion. Aj, komu napadlo v Rakousích zakládati republiky? Když ale nejrozumnější mužové v Rakousku upřímně chtějí konstituční monarchickou vládu, nemohou při tom věřit na staré báchorky politické, nemohou myslit, že skutečně pochází všechna moc od krále, a že celý národ všechnu svou moc od krále přijímá. Když pochází všechna moc od

krále, proč králové hromem neporážejí nepřátely, proč pak berou na to od národu rekruty, od národu daň na prach a olovo ? My zachovávajíce vždycky všelikou slušnou úctu a oddanost k panovníku, jakožto hlavě naší země, nemůžeme přece v panovníku žádoého vyššího tvora, než člověka viděti, což by nám ani křesťanství naše nedovolovalo. A je-li skutečně panovník člověk, kterak může sám více moci míti, než 35 milionů lidí? Víme dobře a budeme si vždy pamatovati, že moc králů záleží v národu a že král bez národu není možný; víme dobře, že ti, kteří moc králů proti národu nadsazují a krále jako nějaké zemské bohy vystavují, jenom z farizejství to činí, aby totiž oni co kněží těchto bohů na způsob kněží pohanských obětě těmto bohům přinešené sami snědli. - Doufáme, že podobenství našemu každý porozumí, neboť jest známá věc, že se šlechta od jakživa o to pokoušela, aby ona dle své vůle v zemi vládla pod pláštěm majestátnosti.

My jsme nikdy neschvalovali přepjatost těch, kteří říkali, že jenom tolik moci pro budoucnost císaři zůstane, kolik sněm konstituující za dobré uzná, ponechati koruně; my jsme vždy již na počátku považovali budoucí konstituci naši jakožto dobrovolnou úmluvu mezi národem a císařem dříve neobmezeným, avšak co úmluvu mezi dvěma přátelskými, sobě vzájemně všechno dobré přejícími stranami.

My jsme vždy na paměti zachovali, že konstituující říšský sněm pracuje konstituci pro dědičnou monarchii, ale očekávali jsme, že koruna od sněmu všechny ty výjimky přijme, které se s nynějším vzděláním světa srovnávají, jmenovitě že celá zákonodární moc zůstane národu a císaři jen suspensivní veto, t. j. odročení až k budoucímu sněmu.

Že však ministerstvo nynější Schwarzenberg-Stadionské zcela jiné a poněkud středověké náhledy o věcech těchto má, a že takové ministerstvo nyní říši rakouskou spravuje, kdo jest toho původcem? - Žádný jiný, než ona zlopověstná strana, která proti předešlému, jistě dobře smýšlejícímu ministerstvu tak dlouho brojila, až konečně hanebným povstáním ve Vídni svrženo jest. Také u nás v Čechách některé časopisy české přizvukovaly bláhovcům oněm, kteří nevědomky pracovali reakci do rukou; nechceme jména jejich jmenovati. My jsme se sice vždy všemožně takovým politickým nedochůdčatům stavěli na odpor, ale takový jest běh věcí, že konečně pro malý houfec pošetilců všichni ostatní trpěti musí.

Nyní ale neprospívá nic marnými předhůzkami sebe těšiti, musíme si události tyto pro budoucnost na výstrahu vzíti a pro nynějšek se o to starati, jak by se napraviti věc dala.

My se skutečně obáváme, aby nynější ministerstvo proti svobodě naší a proti sněmu moci nepovstalo a nedá se upříti, že vojska k tomu má hojnost a kanonů s důstatek. Avšak udržeti ve slepém poslušenství 35 milionů nespokojených národů, není žádná maličkost a přesvědčení jsme, že k tomu přece ještě 500.000 vojska na dlouhý čas nepostačí. A onen starý prostředek, že se vždy několik národů proti některému použije za nástroj potlačení, tento prostředek opotřeboval se také již do sytosti.

Nechme tedy ministerstvo vystupovati proti právu, proti daným slibům, proti slušnosti a nedejme my se nyní žádným způsobem popuditi k protizákonnímu jednání, nýbrž hajme jen pevně a neústupně ta práva, která již máme. Uvidíme, jak dlouho tato hra potrvá. Strana ta, která ve Vídni proti právu užila moci, padla hanebně: a zrovna tak padne dříve nebo později každý, kdo mocí jedná proti právu.

Hlasování o suverenitě národa

(N. N. 11. ledna 1849.)

Noviny vídeňské „Lloyd“, které jsou redigovány úplně v duchu p. ministra Stadionu, stran kterých se p. Stadion sám jednou v důvěrném rozhovoru přiznal, že je v Terstu po nějaký čas sám redigoval, tyto noviny mají pamětihodný článek, jehožto každé slovo váží několik centů prachu a olova. Slyšmež:

„Neobyčejnou cestou dostáváme dnes (8. ledna) o 6. hodině večer zprávy z Kroměříže. Čeští deputovaní spojili se se svými starými nepřáteli - s levicí. Demokratické choutky strany radikální sbratřují se s národním strannictvím (partikularismus) svých posud nejodhodlanějších nepřátel. Ti, kteří jen na „korunu českou“ myslí, stali se spojenci těch, jejichžto poslední myšlénka jest zničení všech korun. Podivné věci staly se od října. Žádná podivnější než nenadálé přátelství mezi rytířem z Violandů a panem appellačním radou Strobachem, mezi ctihodným panem Fustrem a panem doktorem Pinkasem.

„Pánové, kteří si přejí, aby Čechy v Německu utonuly, a mužové, kteří by rádi Rakousko v Čechy obrátili, ti, kteří ve všem rozlišenými cestami kráčí a v žádném náhledu se nesrovnávali, potkávají se najednou v opozici proti ministerstvu. Jedni nenávidí ministry, protože chtějí konstituční monarchii; druzí se jim protíví, protože rádcové koruny baží po sjednoceném

Rakousku. Nyní jest skoro již pozdě na nějaké předpovídání, neboť v nejbližším čase bude již sám skutek za sebe mluvíti, ale tolik můžeme říci, že ačkoli spojená pravice s nejkrajnější levicí nepochybně většinu sněmu tvořiti bude, přece pevnou naději máme, že ministerstvo Schwarzenbergovo i konstituční monarchii i sjednocené Rakousko založiti moci bude (zu begründen im Stande sein wird.)“

To jest srozumitelné! Jestli sněm neposlechne, bude rozpuštěn a mocné ministerstvo Schwarzenbergovo založí konstituční monarchii a sjednocené Rakousko, to jest, aby tomu každý rozuměl, ministerstvo dá oktrojovanou konstituci a zavede starou centralisaci v novém, ještě dražším kabátě než byla stará, a položí tím pevný základ - k nové revoluci.

O krátkozrakost ministerská! O tvrdost a nevšímavost ke všemu, co nás učí zkušenost historická. Vizme Francouze! Veliká revoluce ku konci minulého století, následek despotie Ludvíků zatřásla celou Evropou, prolila řeky krve, pobila tisíce tisíců, a po pádu Napoleona zavedena jest přičiněním mocnářů „restaurace“, to jest obnovení staré vlády v novém kabátě. Revoluce červnová zbořila restauraci a povolala liberálního Ludvíka Filipa na trůn; když ale tento ošidiv celý národ, opět svobodu zameziti usiloval, nastala revoluce letošní, a Francouzsko jest republika. Nyní snad bude opět poznenáhla starý systém do Francouzka udice své metati, ale ubezpečeni jsme, že v takovém pádu zase nastane nová revoluce.

Jest to ale poctivé s národy takto hráti a je do ustavičného neštěstí poháněti? -

Nastanou nyní opět důležité doby. Posud sice doufáme v našeho císaře, že ministerstvo propustí, až uzná, že veliká většina sněmu a mezi nimi i ti, kteří posud oddanost svou nejen slovy, nýbrž skutky dokázali, že tato většina s ministerstvem spokojena býti nemůže. Uzná-li ale J. M. C. za dobré, dáti více na slova několika ministrův, než na vůli svých národů, co pak nastane? -

My radíme srdečně k tomu, aby národové tiše, ale s vědomím křivdy utrpení všechno snášeli, čekajíce na další vyvinutí věcí.

Stav Rakouska bude pak takový: s jedné strany, dole, národ vlašský, nedávno podmaněný mocí a žádostiv každou chvíli odtrhnouti se; s druhé strany, nahoře, Poláci od jakživa všemožně pracující proti Rakousku; v prostředku Maďaři, nyní právě krutě podbití, nesouce ještě živou ránu, a očekávající s nedočkavostí dobu pomsty; Chorvati, Srbové, Čechové, Moravané, Slovinci, Rusíni, Slovinci, kteří krví svou pomáhali ve Vlaších, u Vídně a v Uhřích

a v Haliči Rakousko zachovati, a nyní po vykonané těžké krvavé práci ošizeni a místo svobodné, řádné konstituce obdařeni konstitučními formami, hodnými daněmi, 500.000 vojska a každoročně 80 mil. nevyhnutelného dluhu. K tomu ještě snad z jara krásná válka ve Vlaších, - pěkné vyhlídky na budoucnost.

A Němci rakouští? Budou oni spokojeni? Jistě jen jedna část, a to sice ta, která sama učiní nyní to, co nám Slovanům falešně a nepoctivě vytýkala. totiž, že nám nezáleží na svobodě, nýbrž jen na národnosti. My jsme nyní dokázali, záleží-li nám na svobodě čili nic, a oni, hanební utrhačové, kteří ustavičně nás před světem v podezření uváděli, musí se zastyděti.

A pan appellační rada Strobach, o němžto již naši škůdcové ouštěpačně před novou volbou¹⁴ rozhlašovali, že uplacen jest od ministerstva, nezachoval-li se jakožto řádný Čech, řádný muž? Není pochybnosti, že jej ministři chtěli tímto appellačním radovstvím uchlácholiti: ale Strobach dokázal, že jest této důstojnosti a ještě větší hoden.

Také naše noviny slaví den 8. ledna jakožto den vítězství pravdy nad ošemetností. „Národní Noviny“ povždy zastávaly z celého srdce poslance české co muže svobodě a národu oddané, kteří sice ve všem, co slušné jest, vždy hotovi byli, vládu podporovati, kteří se ale zároveň žádnou mocí ve světě nedají užiti za nástroje proti národu. Již druhý návrh základních práv, který v některých německých novinách pražských úplně vytištěn byl i se všemi amendementy (podnávrhy) a se jmény všech pro ně hlasujících údů konstitučního výboru, již tento návrh musel dokázati pravou liberálnost poslanců našich, neboť čeští údové tohoto výboru ode všech našich poslanců do tohoto výboru vyvolení, Palacký, Pinkas, Riegr hlasovali nejliberálněji, a můžeme ubezpečiti, že návrh celé konstituce, jak jej náš Palacký vypracoval, zcela uspokojí všechna přání rozumných a liberálních foederalistů. Však najdeme příležitost tento návrh svým časem svému čtenářstvu „Národních Novin“ úplně předložiti, aby pak sami o něm usoudili. Co se ale rozpuštění sněmu týče, my se toho nehrozíme; kdo chce moci své k násilí zneužívati, může to snad učiniti, ale násilí nemá nikdy dobré následky, a časem svým se samo pomstí na svém původci.

Proč se o svobodu nebojíme?

¹⁴ Za předsedu sněmovny říšské.

N. N. 28. ledna 1849.

Po velikých bouřích nastalo nám nyní neobyčejné politické ticho, které jenom přetříváno bývá množstvím podivných, obyčejně lživých pověstí. Kam by člověk přišel, kdyby chtěl jen polovičku toho věřit, co se nyní mluví! Ministerstvo naše učinivši jeden nepodařený pokus proti základním právům, chová se nyní zcela tiše a nechává sněm rokovat v pokoji. Jak se bude ale chovat, až bude sněm se základními právy u konce? Uzná je celé neb jen z části, a co z nich nebude chtít k sankci přivést? To jsou otázky, které nyní nikdo zodpovídati nedovede, aokoli by každý rád již napřed odpověď věděl.

My se musíme přiznat, že křesťanskou zásadu: „Drž každého za dobrého, pokud se neukáže zlým!“ na nynější ministerstvo neradi obracíme, nýbrž raději zásadu diplomatů, která zní: „Drž každého za zlého, třeba i dokázal, že je dobrý.“ A proto neočekáváme nic z pouhé dobré vůle: ale mnoho z nevyhnutelnosti. Nevyhnutelnost tato vyplyne sama od sebe z jara: celé mocnářství jest rozkrušeno, veliká část jen mocí zbraně jest poražena, peněz všude, zvláště v státních důchodech veliký nedostatek, ve Vlaších z jara bude třikrát dříve vojna než pokoj, Francouzi jsou skoro jako lavina, hrozící celé Evropě novým zavalením; tud' přece bude muset naše vláda o to dbáti, aby si aspoň nějaké přátely udržela. Slyšeli jsme kdysi hraběte Stadionu říci: „Ale věru nevím, jak se může dělit vláda a národ, ti musejí být vždy jedno. Vláda bez většiny národa není možná!“ A jsme přesvědčeni, že se hr. Stadion podle této zásady držet bude, - když bude muset! My jsme přesvědčeni, že v r. 1849 opět se nebude moci vojsko považovat za většinu národa!

Praví se s velikou jistotou, že vláda chce svolati sněm všeobecný celého mocnářství, a že se teprve na tom konstituce ukončí. A kdo by přibyl na ten sněm: především bratří Srbové, Slováci, Chorvati, kteří jistě dobře voliti budou poslance své; z Maďarů musíme očekávati buď zuřivce neb sedmašedesátníky (oboje jest možné); v žádném pádu se ale většina sněmu nezmění a bude pro nás vždy dobrá. Ba nadějeme se, že takový zvětšený sněm mnohem větší váhy nabude u vlády samé, neboť se Srbům a Chorvatům se ctí upříti nemůže zásluha nesmírná a moc rovná této zásluze. - Zkrátka, my se o svobodu nebojíme!

Kyselé hrozny

(N. N. 30. ledna 1849.)

Jako v samém ministerstvu, tak zvláště v ministerských časopisech pozorujeme nyní neobyčejnou činnost. Ministerstvo nynejší vzalo sobě z předešlého ministerstva tu výstrahu, že se snaží ve všem samo začínati a nečeká, až vyzváno bude. Taktéž i ministerské noviny nečekají, až proti nim ostatní noviny půtku začnou, nýbrž offensivně vedou časopiseckou válku.

Zvlášť pozorujeme již od některého času, totiž od té doby, kde naši poslancové na sněmu samostatnost svou proti ministerské svévoli projeví, že ministerské noviny všelikým způsobem proti našim poslancům a proti celé naší straně vystupují.

Tak ku př. „Lloyd“ krčí ustavičně ještě rameny nad spojením pravice s levicí při základních právech a ukazuje na to, jak proti Čechům nedůvěra vzniká pro toto spojení. Rádi bychom věděli, u koho asi ta nedůvěra vzniká? U ministerstva ovšem, ale to jest přirozená věc; však také u našich poslanců vznikla veliká nedůvěra proti ministerstvu. Myslí-li ale ministerstvo (ba což díme myslí, řekněme raději: chce-li jiným namluviti, co samo nevěří), že u národu vzniká nedůvěra k jeho poslancům proto, že se tak rázně o národ proti nemírným požadavkům vlády ujali, tuť se nesmírně mýlí.

Naši poslancové stojí nyní pevněji v důvěře národa, právě proto, že měli příležitost skutkem dokázati samostatnost mínění svého proti ministerstvu, ačkoli málo kdo i dříve o jejich samostatnosti pochyboval.

Naše nynejší ministerstvo by skutečně zasluhovalo privilegium na vynalezení zcela nové zásady konstituční, kterou ono ustavičně ve svých časopisech vyhlašuje. Museli jsme často s velikým studem, totiž se studem za ministerstvo, v ministerských novinách (jmenovitě v „Lloydu“) se dočítati, že ministerstvo, ač má většinu sněmu proti sobě, přece jedná dle vůle většiny národu!

Stydíme se velice, že máme nyní ministerstvo takové, které přijalo zásady té mizerné strany ve Vídni, jež způsobila říjnové pobouření: neboť tato strana ve svých časopisech „Constitution“, „Radikale“, „Studentencurier“, „Gassenzeitung“ atd, také hlásala hanebnou zásadu, že menšina sněmu jest většina národu! Nač pak se volí poslancové od celého narodu? Nač pak je sněm, než aby vyřknouti mohl vůli národu?

A kdo pak volil ministerstvo?

My prý jsme Čechům vždycky věřili, - praví dále „Lloyd“ ve farizejských iniperfektách, - my jsme se radovali, když byl Strobach za presidenta zvolen. My jsme ctili Palackého a Riegra, Braunera a Trojana a jiné české poslance atd. Tedy my jsme ctili a teď nectíme; my jsme ctili, pokud jsme mysli, že jsou poníženi ministerští a nováčkové, a teď nectíme, když ukázali, že jsou samostatní mužové, jejichžto mínění se vždy nesrovnává s ministerským. Tak ctily též liška hrozen, pokud myslila, že jej dosáhne, ale nazvala jej hned kyselým, když dosáhnouti nemohla! Za takovou čest musíme se pánům ministrům ve jménu našich ctihodných poslanců poděkovati.

My jsme také ctili ministerstvo, pokud jsme mysli, bude vládnout ve smyslu většiny národů!

Na obranu sněmu říšského

(N. N. 9. února 1849.)

Od nějakého času pozorujeme v novinách a časopisech ministerských a také v některých jiných časopisech, zvláště vídeňských. o jejichžto směru mezi všemi rozumnými a svobody milovnými stejný opovrhlivý úsudek panuje, že tyto noviny všelijakým způsobem a někdy velmi schytralým se snaží říšský sněm u národu zlehčiti a nedůvěru proti němu rozsívati. Proč asi to činí?

Proto, že se té straně, kterou tyto časopisy buď z dobré vůle nebo za dobrý plat zastávají, mnoho nelíbí, co říšský sněm v základních právech ustanovil, a poněvadž tato strana již podle toho, co sněm až posud ustanovil, domýšleti se může, že také později v konstituci samé podobnou cestou kráčet bude, kterážto cesta sice povede k blahu národnímu, ale nebude k libosti té jisté straně. Proto by nyní tato strana ráda sněm ve všeobecném mínění národu zlehčila, a tudy zničila mravní moc, kterou až posud sněm bez vojska a bez kanonů měl proti pánům velícím vojsku a kanonům jejich.

Ba strana zpátečnická tak dalece se v hrdosti své povznesla, že zjevně žádá a křičí aby císař sněm říšský rozpustil a sám ze své moci udělil konstituci.

Ministerstvo samo zřejmě pohrdá sněmem a neukazuje se ani při poradách jeho v Kroměříži: to samé mi nisterstvo, které veřejně ve sněmu žádalo o prodloužení ferii vánočních, aby

mohlo v nich prý záležitosti své ve Vídni spořádati a pak neustále při důležitých poradách o základních právech přítomno býti. (Tak pravil sám p. ministr Stadion ve sněmu veřejně.) Takové chování ukazuje patrně, že ministerstvo výroky sněmu lehce béře, že mu na tom málo záleží, co a jak sněm ustanoví, poněvadž si snad potají myslí, že beztoho jen tolik z uzavření sněmovních k sankci přivede a uzná, kolik se mu líbiti bude.

V této důležité pro naši svobodu době zapotřebí jest, abychom my všichni, kteří se upřímně k svobodě hlásíme, sněm říšský podporovali, osvědčující se, že sněm jedná dle naší vůle, že spokojeni jsme s jeho liberálními výroky, abychom všichni vystoupili a velikým počtem svým zvětšili váhu výroků našeho říšského, ústavodárného sněmu.

Celý politický život jest neustálý boj mezi stranami: dokažme tedy nyní, že naše strana mnohem silnější jest, než strana zpátečníků.

Hlas český k bratrům Jihoslovanům

(N. N. 11. února 1849.)

Z črna lesa vystupuje skála,
na skálu vystupí silný Záboj,
obzírá krajiny na vše strany;
zamutí se ot krajin ote všech.
I přijde cuzi usilno v dědinu,
i cuzími slovy zapovídá.
I kak sě zdě v cuzej vlasti
ot jutra po večer, tako biesě zdiati...

Sami zarmoucení jsme z neblahého obratu našich domácích záležitostí, sami v ustavičném obávání, aby lstnými úskoky vojenská libovláda nebyla opět uvalena na šije naše: hledíme ještě s větší úzkostí na vás, naše rozené bratry v jihu, a s třesoucím se srdcem čteme žalostné zprávy o zrádném vystupování proti vaší domácí samostatnosti, o licoměrném rušení slibů daných vám v těžkých dobách za odměnu vaší upřímné, krvavé podpory!

Bratří! buďte ubezpečeni, že nás nynější vláda nepřekvapila svou věrolomností: věděli jsme dobře, čemu nás zkušenost mnohých trpkých století naučila, že se nám slovo nedodrží, až naší pomoci zapotřebí nebude! avšak jsme nemohli jinak, než podporovati vládu proti sobeckým záměrům Maďarů a Němců. Kdyby tyto dva národové spravedlivěji a snášenlivěji byli jednali k nám Slovanům, nebyli bychom přinuceni bývali jeden druhému jámu vykopati, do které nás nyní vláda všechny uloží; my jsme museli síly své jeden proti druhému vypotřebovati a utužiti tak onu sílu, která ve svém necitlivém sobectví nezná ani spravedlnosti ani vděčnosti!

My jsme dobře věděli a již dříve obáváním své vyslovili, že se vláda, až pomocí naší pokoří a zlomí čilejší a samostatnější síly maďarské a německé, spojí opět s konservativními, aristokratickými stranami Maďarů a Němců proti všem liberálním, jakož se to nyní poznenáhla vyplňuje.

Avšak ještě nejsme u konce, nejsme ještě pochováni,

Žije, žije duch slovanský,
bude žít na věky !
Marné vaše, byrokrati,
proti nám jsou vzteky!

Jediná naše péče jest nyní o to, abyste se vy, bratří na jihu v horoucnosti své prudké krve nyní nedali zavéstí spravedlivým hněvem svým k nějakému povstání se zbraní, ku kterému vás zajisté budou byrokrati všelijak dráždit, aby pak celou svou ohromnou mocí utlačili život slovanský až do poslední jiskřičky. Toť by zajisté bylo v těchto okolnostech zcela vítané byrokratické reakci, aby příčinu nalezla vzítí nazpět slovo nám dané a zahaliti mohla nepoctivou svou věrolomnost. - Ne, bratří! do této sítě chytrých diplomatů nevejdem nyní: povedeme odpor svůj spravedlivý proti nim cestou legalní, cestou práva, cestou sněmovní; většinu na legalní cestě máme nyní jistou a nepotřebujeme revoluce. Necháme nyní tutu byrokratickou stranu, ať ona proti nám revoluci započne, ať ona sama před celým světem veřejně a bez výmluvy zruší slovo dané, ať nás zradí jako Jidáš před očima celé Evropy; pak uvidíme, jaké ovoce jí ponese její faleš a zráda.

Zatím ale utužíme se my dva bratrští kmenové Slovanů, Jihoslované a Čechoslované, jejichžto přátelství nezištné nepodaří se ani peklu pokaliti, kteří vždy jako dvě hvězdy posestřice stejnou cestou kráčeti budou na obloze slovanské; zatím vyrostou naše síly

uvědoměním celého národu na takový stupeň, že nebude možno, zrádným byrokratům pohrávati s námi a užívati nás za prostředek svých ošemetných plánů.

„Dva syny ježíže hlasy
přecházesta v muska,
vycházevasta v les;
tamo mečem i mlatem
i osčepem učista paži.
I kehdy paže jejú bieše dorostla
i jejú umy protivu vrahóm,
i dorostachu druží bratřiéci;
ajta všici vyrazichu vz-vrahy,
i by krutost jich búřiúce nebe,
i v dědiny vrátíše se byvšie blahost.“

Rekrutování

(N N. 15. února 1849.)

Slyšíme, že na mnohých místech se proti novému na vojnu braní lid opírá, a za příčinou touto nemůžeme zatajiti následující úvahu.

Rakousko má konstituci: jakou, to posud určeno není, protože bližší pravidla a způsob této konstituce ještě od sněmu nebyl vypracován. Avšak dle císařského slova mají se aspoň do té doby země naše spravovati podle všeobecných konstitučních pravidel, jak v jiných zemích obyčejné jsou. Není pochybnosti, že tato věc připouští mnoho výkladů a mnoho nedorozumění, poněvadž jsou konstituce rozličné a v každé zemi pravidla jejich jiná. Avšak jsou některé zásady, které v každé konstituci místa svého míti musejí, bez kterých není konstituce možná, a o takovýchto zásadách a pravidlech není žádné pochybnosti, že již nyní u nás v Rakousku platí.

K zásadám a pravidlům těmto náleží hlavně, že vláda bez přivolení sněmu nesmí daně vypisovat, dluhy dělat a rekruty vybírat.

Čím to tedy jest, že se u nás již po udělení konstituci ustavičné nesmírně silné rekrutování od ministerstva bez povolení sněmu říšského? Ministerstvo bude míti asi tu výmluvu pohotově (která mu již často z nesnáze pomáhati musela), že nynější říšský sněm jest konstituující, a tedy kromě vypracování konstituce žádné jiné moci nemá. My toto upíráme a proti ministerstvu na tom stojíme, že nynější konstituující sněm jest víc než každý jiný budoucí sněm, a tedy všechna práva sněmu míti musí kromě svého hlavního povolání, vypracování konstituce.

Proč pak se ale ministerstvo, když se dle své zásady držeti chce, u sněmu říšského uchází jen o povolení na nové státní dluhy! a ne také na rekruty?

Pravá příčina jest, že by ministerstvu žádný člověk v celém světě ani groše nepůjčil, kdyby nemělo povolení na půjčku od sněmu, a proto dělá z nouze ctnost, a při každé půjčce žádá dovození sněmu, ačkoli to jest vlastně proti jeho pravidlu, že sněm nemá nic jiného, než konstituci zhotoviti.

Ale nesmírné, a jak myslíme, nepotřebné rekrutování, které zahubí blaho tisícových rodin a pokazí život nesčíslných občanů, to se děje jenom pouhou absolutní vůlí několika ministrů, o kterých k tomu ještě známo jest, že nyní ani důvěry národa nemají a ve sněmu proti sobě většinu velikou popudili!

Divíme se skutečně, že se posud v říšském sněmu nic rozhodného v této věci nestalo. My jsme přesvědčeni, že by ani sněm nové rekrutování nepovolil, protože rakouské vojsko nyní beztoho již tak četné jest, že všem potřebám našim dobře vyhověti může, a že se Rakousko žádného zahraničního nepřítele báti nemusí.

Proti domácím nepřítelům není vojsko pro vládu náležitý prostředek: proti nim jest dobrá konstituce, dobrá a poctivá vláda a spokojenost veliké většiny občanů jediný pravý, laciný a jistý prostředek, a jestli vláda jen proto tolik vojska sbírá, aby snad přinutila národy ke konstituci takové, která jim po chuti nebude, musíme se vyznati, že to není ani moudré, ani užitečné, ani postačující.

Důvěřujme, - ale jen sobě!

(N. N. 16. února 1849.)

S mnohých stran dostáváme již zprávy, že se odtamtud co nejdříve zašlou přípisy důvěry k říšskému sněmu. Radujíce se ze zdravého politického smyslu našeho národu, musíme jen opětně vysloviti přání své, aby se s těmito přípisy co možná pospíšilo a aby je každá obec rovnou cestou svému poslanci zaslala, poněvadž beztoho přípisy mezi poslanci a jejich komittenty od poštovního platu osvobozeny jsou dle zákona.

Nemůžeme zde ostatně smlčeti, že naše německé vládní noviny, „Prager Zeitung“, patrnou nelibost jeví z takového vyjevování důvěry ke sněmu. Nepochybujeme, že by ministerstvu milejší bylo, kdyby ono samo takové, aneb podobné přípisy důvěry od národu dostávalo: avšak nikdo nebrání ministerstvu jednati tak, aby celý národ s důvěrou mohl hleděti na činy své vlády. Když se ale ministerstvo naše tak chová, jakoby ani sněmu a národu na světě nebylo, jakoby jenom vláda sama jednostranné právo měla, s cizími mocnostmi úmluvy činiti: odkud by se vzíti měla důvěra národu?

„Prager Zeitung“ chtěly sobě pomoci tím podotknutím, že ministerstvo a sněm vedle sebe stojí, jako neodvislé moci: výkonné (ministerstvo) a zákonodární. - Avšak když ministerstvo (výkonná moc) této zákonodárné moci předpisovati chce, jaké zákony dáti má, čím to ospravedlní „Prager Zeitung?“ Když výkonná moc, neptajíc se sněmu, sama určuje, v jakých poměrech naše země státi má k Německu, čím to ospravedlní „Prager Zeitung?“

A konečně zdá se nám přece nesmírný rozdíl v důstojnosti sněmu a ministerstva, tak že nám nikdy nenapadne stavěti je na stejný stupeň.

Sněm jest plnomocník celého národa, jenž má nařizovati, kterak země spravována býti má a ministerstvo má zem spravovati tak, jak ústava velí. Tento rozdíl jest příliš patrný a nedá se nikterak zahaliti.

Ze ostatně naše svoboda s nynějším sněmem stojí a padá, - věta, kteráž se též nelíbí velice našim ministerským novinám, - to věříme všichni, vyjmouc snad ty, kterým na svobodě vůbec nic nezáleží.

At' hledají ministerské noviny podpisy na to, „že s ministerstvem nynejším naše svoboda stojí a padá“, a budou vidět, kolik a jakých podpisů na to shledají.

Naše naděje

(N. N. 18. února 1849.)

Kamkoli vyjdeš, nic neslyšíš, než hádky o tom, bude-li sněm rozpuštěn, nastane-li reakce, co bude s Frankfurtem, bude li centralisace neb foederace atd. Až k promrzení, a k tomu se každý den z rozličných stran vždy s největší jistotou brzy to, brzy ono vypravuje a dokazuje. Moje politika, kterou bych každému jinému pro zachování zdraví a dobré mysli srdečně schvaloval, - jest, žádným takovým politickým klepům nevěřit, ale přičinit se všemožně, pokud síly stačí, aby dobře bylo a aby strana zpátečnická zvítěziti nemohla. Některé noviny si z toho dělají zvláštní práci, aby dnes některou zprávu rozšiřovaly a zejtra ji odvolávaly, my raději, když něco neobyčejného jest, počkáme, až jest to skutečně pravda, domnívajíce se, že jest lépe zvědeti pravdu zejtra, než dneska lež.

Co se sněmu týče, nevíme nic o rozpuštění a pokud se rozumně souditi dá, není žádného pomyslení, že by se mohlo ministerstvo k takovému násilnickému kroku odhodlat. Pomysleme si jenom, že jak nyní věci stojí, Rakousku každoročně nejméně asi 100 milionů zl. stří. se nedostává, že se tedy každoročně tolik vypůjčit musí. A kdo v těchto časech co půjčí vládě bez sněmu, bez zaručení se celého národu? Snad císař ruský? Víme sice, že byl tak dobrotiv a Ludvíku Filipu nějakou maličkost zapůjčil ještě za starých časů, když byl Filip králem, ale nic to nepomohlo. A konečně jisto jest, že by ani „kazna“ (poklad císařský v Rusku) všeruská nepostačila platiti dluhy takového konstitučního Rakouska, jako máme nyní, s 600.000 kamašnickými chrániteli konstituce! Chce-li tedy vláda peníze dostat, musí mít svolení sněmu; chce-li mít svolení sněmu, musí svobodu, šetřit a konstituci zachovávat. Proto také jsou tyto naše dluhy - divná věc, ale jistá - naše nejlepší naděje!!

Co se Frankfurtu týče, slyšeli jsme právě tak jistou zprávu o úmyslu ministerstva, jakoby z úst samého ministerstva pocházela: že totiž ministerstvo nehodlá jinak s Německem a Frankfurtem do spolku vejíti, leč s celým rakouským císařstvím, nikoli však jen s jednou částí. - Ačkoliv by dle našeho mínění prozatím a snad i pro budoucnost nejlépe bylo s Německem nevstupovat do pražádného spojení, přece by nám jakožto nevyhnutelná věc ještě takový způsob, když by celé Rakousko i s uherskými, vlašskými a haličskými zeměmi přistoupilo, nejmilejší byl, proto že bychom tak byli nejvíce pojištěni, a že by takový svazek nemohl býti příliš tuhý. - Zcela pravdě podobno jest ale to, že rakouská vláda usnešení

parlamentu Frankfurtského neuzná nikterak - tím pravdě podobnější, poněvadž jak se zdá, ani usnešení rakouského sněmu příliš neuznává.

Nové volby do Frankfurtu

(N. N. 29. února 1849.)

Právě se dovidáme z nejlepšího pramene z Holomouce, že ministerstvo vydalo k zemským správcům v Čechách a na Moravě rozkaz, (který nepochybně náš zeměsprávce Mecséry již obdržel), aby hleděli doplniti volby do Frankfurtského parlamentu v těch okresích, kde se dosud nevolilo, a kde by se to bez nebezpečství rušení pokoje a bez velkého povyku dělali dalo.

Povyku a rušení pokoje ať se ministerstvo při tom nebojí: my aspoň důslední ve své politice, radíme všem veleváženým krajanům, aby žádný k volbě nechodil. Tak se uvarujeme povyku doma i ve Frankfurtě. Kdyby se ale přece v některém okresu několik zrádců vlasti a Slovanstva shledalo a k volbě se dostavilo, tak že by se jim přece třeba jen několika ve jménu celého okresu a na ujmu celé země povolilo poslance si vyvoliti, ať se vlastenci v tom okresu bydlící rychle postarají, by se proti celé volbě od většiny rázný protest zaslal k zemské správě v Praze, ve kterém podotknuto budiž, že okres vyvolení to neuznává a k ničemu se nepodvoluje, co by takový falešný poslanec ve jménu okresu a českého národu ve Frankfurtě mluvíti a ustanovovati chtěl.

Tak zamezíme všeliké snahy ministerstva, které nám tímto poslední ránu zasadilo. Tedy jsme se museli ještě jednou dočkati volby do Frankfurtu; do parlamentu mezi samými Němci zostuzeného ženou nyní nás, abychom tam pomáhali získati proti Prusku většinu Rakousku, onomu čistému „Oesterreichthumu“, jak se vyjadřují bezcharakterní noviny „Const. Blatt aus Böhmen“, onomu „Oesterreichthumu“, které nás Slovany, Vlasy, Rumuny a konečně Maďary za podnože Německa snížit chce, a ještě by nás samotných k tomu za nástroj chtělo používati, onomu čistému „Oesterreichthumu“, který se nadutě v našich vlastních krajinách roztahuje a každé samostatné hnutí naše o rovnoprávnost nazývá „Sondergelüste“, „Sonderinteressen“, tak jakoby žádný národ neměl od Boha jiného určení, než aby Němcům sloužil.

Ať si je Prusko hlavou Německa, jaké tělo, taková hlava: Rakousko ale není k tomu stvořeno, aby bylo hlavou takového těla. Nechce-li se Rakousko, které beztoho jen s nouzí vyvázlo samo, ani spokojiti svou vlastní mocí, baží jako lakomec ještě po větší? Onen pes, který s kusem masa po lávce přes řeku běžel, a v zrcadle vody svůj vlastní kus masa viděl a po tomto se hnal, přišel o svůj vlastní kus a cizího nenabyl. Líto jest nám, že musíme náš stát s takovým zvířetem porovnávat, ale přáli bychom si, aby jednu jeho vlastnost, věrnost, sobě za příklad vzalo, věrnost k národům, kteří v čas nouze pohotově byli proti Němcům a Maďarům, a kteří nyní právě těmto zrádně vydáni býti mají. Takové jednání nepřinese žádného požehnání!

Než dali jsme se v toku našich slov dále od předmětu samého zavést, a musíme jenom tolik doložit, že Rakousko diplomatickou cestou zrovna tolik, ba ještě více může vyjednat, než na sněmu Frankfurtském.

Císař František již měl německou korunu; proč pak ji složil, když byla tak užitečná, že se snad o ní nyní Rakousko opět pokoušeti chce?

Státní převrat 7. března 1849

[Říšský sněm v Kroměříži zabral se v lednu a únoru zdatně do velikého úkolu svého: dne 2. března výbor jeho byl úplným článkem ústavy pro země neuherské hotov. Obě veliké strany sporné: Centralisté a foederalisté byli se tu po tuhých zápasech shodli konečně o ústavu, která byla způsobilá, aby učinila národy rakouské svobodnými a spokojenými. Nepřiznávala sice královstvím a zemím onu svézákonnost a samosprávu, jakou jsme sobě žádali, ale tím, že zřizovala ústřední parlament na spravedlivém a svobodomyslném volebním řádu, mocí kterého bychom my Slované byli v dolní sněmovně obdrželi svou jistou většinu, dále tím, že nad touto sněmovnou lidu nebylo žádné libovolně zřízené sněmovny zemské, alébrž sněmovna zemí, do kteréž každá země volila tolik poslanců, kolik krajů měla a kromě toho 6 ze svého zemského sněmu; konečně tím, že sněmům zemským přiznalo se pro počátek právo ústavodárné, ažé říšský sněm byl povinnen schváliti zřízení zemská, od sněmů těch vypracovaná, pakli jen nebyla na odpor zásadám říšské ústavy: tím vším zajisté poskytnuta byla nám Slovanům v budoucnosti dostatečná možnost, abychom si byli upravili byt svůj v Rakousku dle svých potřeb a tužeb. Proto byla také v řadách poslanců v našich upřímná radost z hotového díla a sněm říšský v povznesené náladě svorně ustanovil se na tom, že tuto

rovněž svobodomyšlnou jako poctivou a slavnou úmluvu smíru mezi všemi národy a stranami přijme šmahem a prohlásí v památný den volnosti, 15. března 1849. Ale jinak bylo psáno v knihách osudů národův rakouských. Vojenská strana spolčena se starými živly zpátečnické šlechty a hierarchie, v této rozhodné chvíli vhodila svůj vítězný meč na váhu ve prospěch absolutismu a neblahý den 7. března (středa) viděl státní převrat dosahu pro Rakousko přenešťastného. Sněm Kroměříšský bodáky jest rozehrán; návrh ústavy od zástupců národův šťastně smluvený roztrhán a namísto jeho vyhlášena oktrojovaná ústava, plna dvojsmyslův a zadních dvířek pro absolutismus a němectví, která měla ostatně jen na krátko sloužiti za clonu, než by se odvážil absolutismus vyjít na národy v plné odporové nahotě své. Do Prahy stihla zvěst o hrozné události kroměřížské teprv 8. března a náš Havlíček věrně vylíčil nám v několika řádcích dojem, jaký zde učinila.]

H. B. V Praze, dne 8. března, Jako bleskem z čistého jasu byli jsme zde dnes ráno překvapeni neočekávanými výjevy. Na rozích objevila se ohlášení od vlády, lid se sbíhá čísti a čte - císař. manifest o rozpuštění říšského sněmu, pak celou novou konstituci udělenou bez porady sněmu (oktrojovanou) i se základními právy. Zdržujeme se pro dnešek všelikého úsudku o těchto nových manifestech, ale kdyby i byly tyto manifesty nejlepší, přece vždy tento způsob, na který jsme je dostali; nás překvapuje a pochybuji, aby se kdy v národu mohla ujmouti důvěra k této nynější vládě. - Kromě toho se ještě dovídáme, že co nejdříve vyjdou nejdůležitější „organické zákony“ říše, které již jsou od ministerstva vypracovány.

Co se v Kroměříži děje, o tom nemáme až po tuto chvíli žádnou jistou zprávu.

Právě dnes, 8. března přijeli již někteří naši poslancové z Kroměříže. Dne 6. v noci bylo mnoho poslanců k ministru Stadionovi povoláno, který jim oznámil úmysl vlády. Všichni i nejmírnější z centrum důtklivě proti tomu se opírali a ministra od kroků takových varovali: byla prý to pohnutlivá scéna. Ministr Stadion odjel na to v noci do Holomouce - ale ráno přišla do Kroměříže telegrafická zpráva, že zůstane tak, jak ustanoveno. Se sněmem se jednalo na nejvyšší urputně a nedůstojně Sněmovna byla již vojskem obsazena a poslancové tam ani nebyli připuštěni. Mnozí odjeli hned z Kroměříže. Asi 16 poslanců zatknuto jest pro vídeňské události: Prato (Vlach) a Fischhof vezeni jsou hned v noci pod silnou eskortou! Goldmark prý ještě za času uprchl. Schuselka, Borrosch a Löhner nejsou obviněni ani zatčeni.

(N. N. ze dne 10. března 1849.)

H. B. - Včera večer o 10. hodinách přijeli po železnici naši poslancové: Rieger, Neuberg, Havelka, Klauďi, Škoda a jiní. Dověděli jsme se mnoho bližších zpráv a neopomineme všechno časem čtenářstvu sdělit. - Přiznáváme se, že nás důležitost této doby a neočekávané vystoupení vlády tak zarazily, že ještě posud jako ve snách na všechno hledíme, co se děje.

Ať si se ale děje cokoli, a byť i sebe horší bylo, my zůstaneme zásadám svým vždy věrni a neustoupíme od nich, leč by nám to mocí zabráněno bylo.

Po rozpuštění říšského sněmu

(N. N. 18. března 1849.)

Jsou okolnosti v životě. kdežto žádá opatrnost mlčeti a nepověditi celou pravdu na jednu; jsou však i doby takové, kde svědomí zavazuje každého poctivého člověka úplnou pravdu říci a nesmlčeti své mínění, a byť i meč katanův nad hlavou byl napřažený. Tato doba nastala nyní. Víme napřed, že nynější ministerstvo svobodu tisku co nejdříve pronásledovati počne, a třeba v oktrojované konstituci stálo, že se censura nesmí zavésti, přece ví každý, že jest možná, jinými způsoby ještě mnohem více svobodu tisku utlačiti, než skrze censuru. Že se nynější ministerstvo těchto prostředků uchopí, vysvítá z jeho jiných násilnických bezprávních kroků. My však připraveni jsme až do posledka o svobodu pracovati, pokud síly naše stačí. Z oktrojované ústavy vyrozumíváme, že budoucí sněm má býti teprva v r. 1850 povolán: celý nynější rok bude tedy ministerstvo neobmezeně vládnout, neobmezeně pravíme proto, že ten, kdo dovedl říšský sněm na vzdor dvojnásobnému slovu vojskem rozehnat, dovede také jinak svou vůli provésti bez ohledu na zákon.

Tento rok tedy bude neobyčejný, rozhodný: poctiví přátelé svobody a národa shromáždějí se okolo praporu svatého a budou zastávati právo a spravedlnost, nebude možná dvěma pánům sloužiti najednou, každý se musí prohlásiti zřetelně pro tu neb onu stranu. Doufáme, že každý ví, na které straně my odjakživa stojíme a státi budeme. Bůh ví a celý český národ může nám dosvědčiti, že jsme až posud beze všech přepjatostí vždy šetřili, pokud možná bylo, mírnosti, že jsme nikdy zlomyslně a ze sobeckých ohledů nekladli vládě zbytečné překážky do cesty; naše opposice byla poctivá, a nikdy jsme bez důstatečné příčiny nevystupovali proti vládě. Uznávajíce obtíže nynějšího času, pracovali jsme vždy k tomu, aby se zapletené záležitosti naší vlasti po dobrém přivedly k žádoucímu požehnanému konci.

Události posledních těchto dnů zachvátily nás jako hromem. Avšak jsme naschvál nechali první dny rozčilenosti ducha projít, a nedadouce se v tak důležité věci zachvátiti pouhým citem, čekali jsme, až se mysl usadí, až opět chladný rozum opanuje úplně pobouřené city zármutku a zlosti. Nyní tedy beze vší přepjatosti, bez všelikých ohledů klademe zde úsudek svůj o těchto nešťastných událostech, v té naději, že vyslovující jenom mínění největší části našeho národa, najdeme též jednoho ohlasu v srdcích jeho. Hotovi jsme ostatně, každé slovo před soudem spravedlivým zodpovídati.

Neodpovědnost císařova jest první pravidlo každé konstituční ústavy, a kdyby ani nebylo, věděl by beztoho každý, že nynejšímu mladému císaři ani nelze připisovati nějakou vinu v těchto událostech. Ministerstvo tedy nese na sobě celou vinu všeho rozehnutí sněmu, vydání oktrojované konstituce a všech následků tohoto. Ministerstvo odpovídá za všechno, co se děje ve jménu císařovu; musíme tedy především věc považovati tak, jako by ministerstvo samo ze své vůle vnucovalo národům novou konstituci. S ministerstvem tedy sluší upřímné slovo o tom promluvit. Především leží na tomto ministerstvu nezrušitelná vina, že uvedlo u celého národa v lehkost císařské slovo, císařský slib, a že podřálo důvěru národů ke koruně. Dobrý císař Ferdinand, složiv dobrovolně neobmezenou vládu dal národům ze své dobré vůle v loni oktrojovanou konstituci. Poněvadž národové neuznali tuto konstituci po nešťastných událostech vídeňských, kterých vinu patrně nesou jen Vídeňané, ne pak národy, držel císař Ferdinand přece své slovo, ačkoliv by tenkrát byla nejlepší záminka, sněm rozpustiti, a přeložil sněm konstituující do Kroměříže. Nový císař potvrdil sliby dané od svého předchůdce. Ví-li pak ministerstvo, co to jest rušiti císařský slib, zlehčovati císařské slovo, zahubiti navždy důvěru?!

A z jakých příčin se odvážilo ministerstvo k takovému kroku? Udává jich sice několik, ale nepodstatných, pravou a jedinou příčinou rozpuštění sněmu a k oktrojování ústavy zamlčelo ministerstvo. Musíme ji tedy my světu oznámiti.

Ministerstvo udává příčinu, že sněm pomalu pracuje, že ta v Kroměříži vypracovaná ústava neplatí též pro ostatní země, že tady jednota mocnářství nebude docílena.

Tato druhá příčina jest zajisté směšná: což to nevědělo ministerstvo hned z počátku? To jest zrovna tak, jako kdyby si někdo z mrzutosti, že jest malý, ještě naschvál hlavu srazil! Nemohlo ministerstvo, když jiné pomoci nebylo, ku spojení celého mocnářství aspoň tu konstituci, kterou by Kroměřížský sněm vypracoval, pro Uhry a Vlasy oktrojovati? Beztoho

by byl jistě sněm Kroměřížský dříve s konstitucí hotov býval, než se skončí válka v Uhřích a ve Vlaších.

Proč ale si ministerstvo s rozpuštěním sněmu a oktrojováním právě nyní tak pospíšilo, když byl již návrh konstituce od sněmu vypracován a když největší naděje byla, že se tento návrh co nejrychleji přijme, když ministerstvu povědomo bylo, že se v tomto návrhu všechny země a národy dobrovolně sjednotili,¹⁵ že tedy ve všech zemích příznivě přijat bude? - Tu vězí ta pravá příčina; ministerstvo se leklo tohoto liberálního návrhu a uznalo za dobré, honem rychle násilím překaziti jeho vyvedení.

Tak alespoň my této věci rozumíme, a myslíme, že veliká část národů bude s námi stejného smýšlení. My považujeme tento krok ministerstva jakožto ránu, kterou šlechtická strana zasadila straně národní.

A jak si nyní ministerské noviny vychvalují skutek ministerstva! Jak si dávají psát odevšud zprávy, s jakou radostí a spokojeností byla oktrojovaná konstituce přijata. Ve Vídni, v Holomouci a všude, kde mají ministerské noviny dopisovatele, všude prý bylo jásání národu! Podivná věc! V Praze, kdežto jsme přítomni, nebyla než nespokojenost a kdo se radoval, ten by se byl zajisté radoval ještě více, kdyby byla celá konstituce zrušena bývala. A v Holomouci očití svědkové viděli, že jen vojsko v divadle jásalo, lid se choval tiše a myslil si mnohem více, než směl projevit. A Vídeň? Ta část Vídně, která by za egyptské hrnce staro- aristokratických výdělků a užitků prodala svobodu i čest, ta část Vídně, která ztučněla ze starého absolutistického hýření, ta část Vídně, která požírala tuk a šťávu celého utištěného mocnářství, ta část Vídně se jistě radovala. Ale když ona se raduje, kvílí národové rakouští, a až se budou národové rakouští zase radovati, bude tato část Vídně kvílet! Tolik tedy o tom radování z oktrojované konstituce a z rozeznání sněmu: my ale víme ještě jiné lidi, kteří se z tohoto skutku našeho ministerstva jistě srdečně radovali: jest to Košut, jsou to Vlachové, jsou to republikáni a zvláště němečtí republikáni. Těm zajisté nemohlo ministerstvo lepší radosti způsobiti. O židech, kteří dosáhli úplnou emancipaci skrze tuto oktrojovanou konstituci, nevíme ještě, radují-li se! myslíme však, že ani těmto praktickým lidem nebude ten způsob, na jaký dosáhli emancipace, tuze milý a vítaný.

¹⁵ Návrh ten, kterého další část dnes podáváme, byl tak vypracován že se mohl za smlouvu dobrovolnou všech zemí a národů považovati, nebo nebyl ve výboru většinou hlasů, nýbrž dobrovolným srozuměním všech přijat, a každý k vůli druhému od něčeho upustil. Red.

Ať nešálí ministerstvo a ta strana, která drží s ministerstvem, mladé srdce císařovo, že se rakouští národové radovali; žádný liberální rakouský občan se neradoval!

Ten způsob, jakým rozeznán byl sněm náš konstituční, nemohou nikdy zapomenout národové rakouští. Tato zbytečná neurvalost, toto nepotřebné opovržení a potupení sněmu, patrná to jen pomsta ministerská za malou důvěru, kterou k ministerstvu sněm choval, ty budou ve všech zemích špatné svědectví o ministerstvu vydávati; jakož i ono nedočkavé, biřické lapání několika poslanců, hned v tom okamžiku, kde jejich mandáty násilně přestaly, svědčí velmi jasně o policejní malichernosti téhož ministerstva! A nenahlížíme věru, proč v této věci ministerstvo tak starostlivě na konstituční formy hledělo, proč nedalo tyto obviněné poslance i dříve bez povolení sněmu schytati; o trochu násilí míň neb více, nedělá již rozdíl, a kdo si toho všimne, má-li mouřenín někde pod paží bílý puntík!?

A jsou-li všichni rakouští národové hrubě uraženi touto potupou svých vyvolerých důvěrníků, což díme o národu českém? Tomu ministerstvo dalo zrovna ránu do obličeje, a takovou věc nezapomene nikdy čestný člověk, tím méně čestný národ! Zásluhy českých poslanců o Rakousko zná celý svět, a nikdo je nesmí upírati: a za ty bylo odměnou ono ministerské kopnutí? (jinak nemůžeme nazvati to, jak se se sněmem nakládalo)

Zdejší německé ministerské noviny počaly zprávu o rozeznání sněmu s těmito dvěma památnými slovy: „Finis Poloniae“; my souhlasíme jen se slovem finis, strany druhého slova neví se ještě, jaké by mělo býti místo „Poloniae“ postaveno; čas ale to ukáže.

Výklad oktrojované ústavy od 4. března

(N. N. 14. března 1849. Článek, pro který byl K. Havlíček obžalován, ale od poroty za nevinného uznán).

Celá tato ústava i se základními právy má tu vlastnost, že se více pozorovati musí na to, co tam chytře vynecháno jest, než na to, co v ní skutečně obsaženo.

Hned na první pohled se přesvědčíme, že si ministerstvo nejdůležitější věci ponechalo za lubem, totiž: zákon o tisku, zákon o asociaci, zákon o osobní svobodě, zákon o obecním zřízení a svobodě obcí, zřízení jednotlivých zemí, na kterém základě přece bude obsazována

hořejší sněmovna, zákony o volbách, poměr uherských a vlašských zemí k ostatním, zákon o odpovědnosti ministerské, zákon o vojenských věcech, rekrutování, čas služby atd., o národní obraně atd. Každý znatel konstitučního života nahlíží, že vlastně teprva tyto zde podotknuté zákony jsou pravé jádro konstituce. Nepochybujeme, že ministerstvo je všechny již hotové mělo dne 4. března, ale s velikou jistotou dá se mysliti, že je naschvál ponechalo na pozdější dobu, aby se nestala celá rána najednou, a aby se snad s menší bolestí svobodě jedno péro po druhém vytrhalo. To tedy sluší při celém pozorování ústavy vždy na paměti míti, neboť jestli je ústava již teď velmi nesvobodomýslná, může se stát ještě desetkrát horší těmito doplňky.

O základních právech nedá se nic znamenitějšího podotknouti, než že jest v nich obsažena úplná emancipace židů.

Věřiti smí od nynějška každý občan rakouského mocnářství co chce, a může si každý sám pro sebe doma třeba novou víru vymyslet. V tom punktu bylo tedy ministerstvo až příliš liberální - to je zadarmo.

Veřejně však se nesmí provozovati jen některá z těch věr, které jsou od státu uznány.

Ostatně se nedá o základních těch právech až do vydání oněch svrchu podotknutých zákonů nic pověditi. Jsou až do té doby pouhý ouhoř, který se všude vykroutí.

Jen § 12. jest zřetelný, a ten dává ministrům právo, při nepokojích (a ministerstvo může si ustanovit nepokoje kdy a kde chce) všechny ty předešlé §§ zrušiti a vojenský zákon uvést. To jest vlastně nejdůležitější punkt.

V ústavě samé máme mnoho hlav, ale také mnoho nesrozumitelností, tak že se k tomu určena býti zdá, aby jí nikdo nerozuměl. První hlava jedná:

- I. O říši. Vypočítává se množství korunních zemí - divide et impera - čím víc a čím menší, tím více jest naděje, že se mezi sebou pořád hádati a křičeti budou, a ministerstvo je zatím bude přistříhovat. Ostatně ale přece s jistotou udati nelze, kolik přece bude těch korunních zemí; zdálo by se sice podle toho vypočtení, že 17, a sice:

Rakousko, Solnohradsko, Ilyrsko, Tyroly, Čechy, Morava, Slezsko, Krakovsko (polská část Haliče), Halič (rusínská), Bukovina, Chorvatsko s Dalmatskem, Uhry, Sedmihrady, Hranice vojenská a Lombardsko-Benátsko.

Vojvodovina je chytře zamlčena, o Slovensku ani zmínky, velkovévodství Krakovské a vévodství Bukovinské se znovu narodily. Ale každý rozumný člověk bude se tázat po nějakém užitečném a přirozeném rozdělení Rakouska, však nikde v konstituci nenajde ani zmínky o tom.

Veliké dílo sjednocení mocnářství má prý tato konstituce vykonati - ale celní hranice mezi námi a Uhry pomine dle § 7., až bude možná!!

- II. O císaři. Císař se bude jenom korunovat za císaře, ostatní koruny přestanou. Český král tedy pomine! - Avšak jest tento § též tak chytře postaven, že mu může dát ministerstvo, kdyby zapotřebí bylo, jiný smysl!!

Císař uděluje šlechtu: nejen tedy že stará zůstane, ale bude se ještě nová vzdělávati.

- III. O říšském občanství. Hlava tato jest k tomu účelu, aby se mohli Němci poznenáhla všude rozplemeniti, a jak jich někde bude několik, mají právo dle § 4. základních práv o školu a úřad žádati, a tak bude konečně asi za 20 let dosažen ideál ministerské politiky, t. j. Rakousko bude jen veliká kolonie německá. Budou sice všichni národové stejně oprávněni, ale němčina bude mít tu výhodu pro sebe, že bude všude v Čechách, v Moravě, v Polsku, v Rusi, v Uhrách, v Sedmihradech, v Srbsku, v Chorvatsku, mezi Slovinci a v Italii stejně oprávněna, a každý tedy, kdo počítati umí, vidí z toho, že bude při vši rovnoprávnosti němčina nejméně desetkrát tolik oprávněna, jako jiný jazyk. Není přes chytrost. Z toho pak samo sebou bude následovat, že budou přece všichni úředníci v celém mocnářství Němci, a Rakousko přece vždy jen zůstane německé mocnářství ! Ostatní národové budou míti čest, býti přívěskem! -
- IV. O obci. Kdo zná Stadionův návrh obecního zřízení, a ví, že tento návrh nyní bude uveden, ten lehko nahlídne, že celá tato hlava jsou pouhá málo platná slova.
- V. V. O zemských záležitostech. Ministerstvo samo praví o své konstituci, že jest vzdálena od centralisace; avšak co ponechává tato hlava zemím? Orbu, stavení, chudé ústavy. To jest věru až satyra na samostatnost !

A aby se zdálo toho trochu víc, uvedeny jsou sice dle jména též obecní, školní, církevní záležitosti a „foršpan“, ale každý rozumný vidí, že z těch vlastně jen rožeň zemím ponechán jest, kdežto pečeně ve Vídni se sní.

- VI. O říšských záležitostech učí nás, že všechno vlastně jest záležitost říšská, a že se musí všichni tak rozliční národové obléci do jedné černožluté liveraje!! Jaké štěstí z toho vykvéstí může, to každý nahlíží, a jenom zatvrzelé ministerské srdce nemohlo a nechtělo ten náhled míti, že každý národ jiné způsoby má a jiné ústavy potřebuje.
- VII. O říšském sněmu. Do hořejší komory budou volit zemští sněmové všechny poslance, dva sami ze sebe bez censusu, a ostatní s 500 zl. censusu. Hořejší komora bude tedy zastupovat boháče. Čtyřicet let musí být každý oud hořejší komory starý, tedy notné hradby pro konservatismus. Jak velký vlastně bude census do dolejší komory opět jest chytře zamlčeno.

Hlasování při volbách jest veřejné a ústní, - aby se úplatkům otevřela vrata. Na 10 let se volí do hořejší sněmovny, na 9 do dolejší; bylo by věru lépe, volit již poslance na celý život, aby bylo vládě ještě snadněji přivésti je konečně všechny na svou stranu a vládnout pak absolutně, tak asi, jako si to zařídil Ludvík Filip ve Francouzích.

V komorách se jen veřejně hlasuje, - aby vláda znala své přátele a mohla se podle toho řídit! Pohodlná konstituce.

Císař má absolutní veto, t. j. ať si celá zem přeje něco, a kdyby se ten zázrak stal, že by se i ty dvě sněmovny srozuměly, přece to může císař, t. j. ministerstvo, zase vždycky všechno svrhnout.

§ 68. nás ale učí, že Uhry, ačkoli nyní v rebelii stojí se zbraní v rukou proti císaři, přece ještě ve větší milosti jsou, než my, kteří císaři proti nim pomáháme. Jejich sněmy zemské budou totiž rokovati o občanském právu, o zákonu trestním a o řádu a zřízení soudním.

- VIII. O sněmech zemských vlastně nestojí ani za to mluvit, když víme, o čem mají jednat. Přece však musíme pozornost obrátiti, jak si vláda strany Vojvodoviny otevřená dvířka nechává, aby jí mohla pak kam se jí uzdá, přiraziti. Hranice vojenská, tato nejzasloužilejší země - nebude mít ani konstituci!! To je vděčnost k Slovanům!

- IX. O výkonné moci. Sněm zemský nemá beztoho žádnou moc, aby se ale potupení jednotlivých zemí ještě zvětšilo, zůstaveno jest ministrům v § 89., že nemusejí ani ustanovení těchto sněmů vykonat, aneb že je mohou dle své libosti zastavit. Bude tedy zemský sněm ministrům stát asi jako chlapec k učiteli.
- X. Soudní moc jest v každé konstituční zemi neodvislá, aby se mohla spravedlnost bez ohledu na vládu a třeba proti vládě dít. V konstituci pak nebude ale ani toho. Dle § 101. bude moci ministerstvo soudce přece přesazovati.

§ 105. obsahuje tóż hezky skrytě krásnou možnost. Údové císařské rodiny, princové, budou dle dosavadního absolutního rodinného řádu souzeni. Ejhle! místodržící všech zemí jsou odpovědní; dejme tomu, že by vláda uznala za dobré, samé prince dávat za místodržící - a pryč jest odpovědnost, máme absolutní vládu, neb princové stojí pod dvorním maršálstvím!

- XI. Říšský soud, nejdůležitější ze všech, bude soudit ministry. Nač tedy odpovědnost ministerská? Ministři nejsou nikomu odpovědni, než sobě, protože oni sami ustanovují tento soud, který je souditi bude! Ať si tedy ministři vládnou jakkoli, nebudou nikdy potrestáni. Máme tedy vlastně neodpovědnou vládu - to jest absolutní, a naše konstituce jest jenom konstituce podle jména. Požehnání její teprva uvidíme. V hlavě XV. mluví se již jen o měšťanské obraně, „Bürgerwehr“, z čeho již pozorovati můžeme, že bude ozbrojeno jen obyvatelstvo měst, ne pak celá národní obrana.

Hlava XVI. určuje, aby se daně vybíraly, až se jinak ustanoví, totiž tedy bez povolení sněmu, tedy nejhlavnější zásada konstituce tím se zrušuje, budou se vybírat daně, které žádný sněm nepovolil. A až do budoucího říšského sněmu budou ministři neobmezeně vládnout.

Z toho si může každý utvořit obrázek budoucího štěstí naší vlasti, a naší svobody! My nevidíme nyní žádnou jinou spásu pro Rakousko, než aby všichni národové jednohlasně žádali, aby jim byla dána ta konstituce, které návrh říšský sněm vypracoval. To musí nyní být korouhev všech liberálních, a když se všechny hlasy strany toho ozvou, není nemožno, že se ještě zbavíme této konstituce od 4. března. Kroky k tomu přiměřené stanou se bohdá ve všech zemích, a to brzy.

(N. N. 16. března 1849.)

Dnešního dne povznesly proti nám najednou dvoje zdejší největší německé noviny hlasu svého: ministerské „Prager Zeitung“ a druhé „Constitut. Blatt“, které si netroufáme nikterak nazvati, protože jsou každou chvíli jiné.

„Prager Zeitung“, které skutečně mezi všemi ministerskými pokládáme za nejlepší, vystupují proti našemu článku v č. 61.¹⁶ - Především musíme v odporu na „Prg. Ztg.“ ubezpečiti, že myslíme a se důvěřujeme, že smýšlení naše jest smýšlení většiny národu; dokázati se ovšem tato věc nedá, sic by se musel svolat celý národ: avšak doufáme, že čas pravdivost našeho výroku dokáže.

Hlavní smysl toho, co nám „Prager Ztg.u vytýká, jest asi následující: Že jsme opovážlivě nazvali zrušení sněmu zradou, zrušením slova, že má mocnář právo, zrušiti sněm i konstituující, poněvadž on svoláním sněmu nemůže ani zadati svá mocnářská práva atd. My chceme tenkrát upřímně a bez všelikého polemického šperku odpovídati na tyto výčitky ministerských novin.

Každý nahlíží, že strany těchto záležitostí, kterých větší část má původ v loňském nepravdelném revolučním roku, není ani možno, ani radno, držeti se holého, suchého, slovíčkovitého práva.

Kdybychom chtěli s takovou začítí, mohli bychom především p. redaktoru „Prager Zeitungu“ dokázati, že vlastně ani císař Ferdinand právo neměl, konstituci uděliti, protože neobmezená vláda byla právo jeho dědiců, kterým ji zachovati měl. Tak by se ale dokázalo příliš mnoho. Se suchým právem nedojdeme na revoluční půdě daleko, se suchým právem nezavedeme žádnou konstituci. V našich okolnostech musíme se držeti slušnosti a poctivosti. S takového stanoviska posuzujeme my poslední krok našeho ministerstva, a posud jej nazýváme ještě tak, jak jsme jej dříve nazývali.

Když císař Ferdinand svolal konstituující sněm, bralo se to všude a všeobecně v ten smysl, že císař bez proměny přijme tu konstituci, kterou sněm vypracuje na monarchickém základě. To nám zajisté dosvedčí všechny tehdejší okolnosti. Později se časy měnily, záležitostí lidu zmocnili se nejapní křiklounové a lidé bez zkušenosti a přivedli je na mizinu. A koruna

¹⁶ Článek to: „Po rozpuštění sněmu říšského.“

vykládala poznenáhla to slovo konstituující vždy více pro sebe a méně pro lid. Přišlo to po událostech Vídeňských až tam, že císař výslovně mluvil o sankci na konstituci, kterému slovu se koruna dříve vždy vyhýbala. Samo slovo sankce jest rozmanitého obsahu, a pravý význam jeho závisí od moci mocnáře a od moci lidu. Lid ale pořád až do poslední chvíle očekával, že císař v konstituci od sněmu vypracované nanejvýš to měniti bude, co se jeho vlastních práv týče.

Ministři až do poslední chvíle obcují se sněmem, právě odpovídají na mnoho interpelací; ministr Kraus chválí v rozmluvách s poslanci navrženou od nich ústavu, sněm říšský může již, kdyby zapotřebí bylo, za 14 dní neb za měsíc s ústavou hotov býti; najednou ale beze všeho oznámení obsadí se sněmovna časně ráno vojskem, poslanci se tam již nepouštějí, a na vratech jest přibit rozkaz ministerský o rozpuštění sněmu. Tážeme se každého: je to poctivé jednání - není to zrada?

Ale jest to i rušení slova, a zůstane rušení slova, byť i koruna měla právo konstituující sněm rozpustiti. Slovo císařské měli jsme, že konstituující sněm má vypracovati ústavu, - ne tedy, že ji smí vypracovat několik ministrů. Nanejvýš tedy mohla vláda (a kdyby to i pravda bylo, co myslí „Prager Zeitung“), rozpustiti sněm a povolati jiný, ale - na těch samých základech, dle toho samého volebního zákona.

Není na tom dosti. že se budoucímu sněmu právo ponechává, oktrojovanou konstituci změniti, když nám již oktrojováním nového volebního zákona přistřížena jest svoboda a postaráno jest o to, aby sněm nezměnil to, co by si národ jinak přál. Tedy oktrojování nového volebního zákona jest rušení slova, jest zkracování našich svobod.

Ať nám tedy ministerské noviny tyto důvody vyvrátí!

Co se ostatně vydání zákona o náhradě za povinnosti poddaných týče, o tom se naschvál nezmiňujeme, ačkoliv bychom mohli i tu pěkně vyložiti domněnku svou, proč nebyl od sněmu vypracován.

Jeszcze Polska niezginela!

(N. N. 27. března 1849.)

Motto: Jeszcze Polska niezginela, Póki my żyjemy.

Účel tohoto článku není jiný, než objasniti smysl této znamenité sady z polské písňe a obrátiti ji na naše nynější okolnosti.

Mnohé naše časopisy (nechceme naschvál jmenovati které, aby se nezdálo, že z osobních příčin toto píšeme) vedou jenom ustavičné lamentace nad nynějšími pohromami naší svobody. Ustavičné jejich naříkání jest: „Již jest všechno ztraceno, svoboda tisku jest zrušena, již nesmíme pravdu psáti, národe! Již naposled k tobě svobodně mluvíme atd. atd. atd.

My takové jednání v nynějších okolnostech schvalovati nemůžeme. Jisto jest, že jsme ve svobodách svých znamenitě zkráceni, a že snad ještě větší nebezpečí na nás čeká; avšak nemoudré jest, přeceňovati a zveličovati naše ztráty a neštěstí, čímž se jen méně odhodlaní přátelé svobody děsí a důvěra národa podkopává, jakož s druhé strany dodává se tím odpůrcům svobody jen více smělosti a odvážlivosti.

Jmenovitě, co se svobody tisku týče, není to pravda, že jsme svobodu tisku ztratili, jak si mnohé časopisy lamentovaly. Svobodu tisku máme, a nový nepříznivý zákon o tisku obmezil ji jen kaucemi velikými a vyhrožováním velikých peněžitých a žalárních trestů; může se tedy říci, že těm, kteří svobodně psáti chtějí, hrozí větší nebezpečí než dříve, ale proto přece není ještě svoboda tisku zrušena. My aspoň doufáme dokázati skutkem, že svoboda tisku zrušena není, a že povíme ministerstvu tak jako prvé pravdu do očí. Špatný voják, který hrdinsky smýšlí jenom v čas pokoje, když není nebezpečí. Pro trochu peněz a pro kousek žaláře nemusí se ještě pravda zamlčeti. Ten jest ztracen, kdo sám v sebe důvěru ztratil.

Jaké jest nebezpečí naší svobody? kdo jsou její nepřátelé? - Podívejme se jim trochu chladně do očí. Několik ministrů, asi osm nebo devět, sami křehcí lidé; za nimi větší část šlechty, nejvíce lidé s malým rozumem a ještě s menší činností a odvahou: pak veliké hejno „dobře smýšlejících“ čili sedmašedesátníků a rozličné čeledi, kteří ale mají tu vlastnost, že všude jen sekundují, a když se o něco důležitého jedná, vždy zalézou, a s každým drží, kdo vyhrá.

Pravda ovšem, že toto ministerstvo ke službě své má ohromné vojsko, které všechno věřiti musí, co se mu věřiti poroučí, ať jest to pravda nebo ne, a kteréžto vojsko považuje nyní vláda za nejhlavnější důkaz všeho práva; ale musíme vyznati, že takové důkazy na dlouhý čas nepostačí, protože jsou příliš drahé, a kdo potřebuje na důkaz svého práva 900.000 mužů a 100.000 koňů, jest více k politování než k obávání.

Na druhé straně ale stojí celý národ, který si zajisté svobodu přeje a hotov jest, pro ni mnohé oběti podstoupiti; svobodomyšlní lidé jsou veliká patrná většina v zemi, co jim tedy schází, aby uskutečnili svá přání? Nic než uvědomění svých sil, vzdělanost, svornost, zdravý smysl, opatrnost a dobré použití okolností. Nač tedy marné naříkání a zoufání? To nikam nevede. Svoboda se nedá vykřičet, vyplakat a vylamentovat, jen z ruky pilné naděje kvitne! Za rok, za dvě léta nemůže se předělati, co pokazili věkové. Kdyby nyní každý občan již tak vzdělán byl, aby rozuměl všemu, čeho nám jest zapotřebí, byla by to jen pravá hračka, uspořádati zemské řízení, tak jak toho svobodným národům zapotřebí jest. Musíme tedy tento lid poučovati, a tak se vždy přibližovati k žádoucímu cíli. Třeba to nebylo za rok, za dvě léta, proto ještě nebude rozumný člověk zoufat, aniž hodí práci svou o zem a nechá všeho díla. Podívejme se na jiné národy, kteří nyní již po dlouhý čas jisté a nezrušitelné svobody užívají; oni ji také nenašli ve snu, oni si ji nevydobyli za den a za rok, ale mnoho času, mnoho práce, mnoho obětí vynaložili.

Proto nesmíme i my zoufat, nýbrž pracovat. „Ještě Polsko nezhyňulo, pokud my žijeme.“ „Nedejme se! stojí pod podobiznou našeho dra. Riegra, a to budiž naše všeobecné heslo. Třeba byly naše síly v této době ještě nepostačitelné, ale vezme, že si můžeme tyto síly sami zvětšovat, když budeme činností, vytrvalostí a obezřetností svou poučovati spoluobčany své posud k uvědomění nedospělé. Tu se nám otvírá veliké nadějně pole k činnosti a nevyvážitelná studnice naší síly a svobody; starejme se, aby nám nebyla pokalena.

Vysvětlení nynějších okolností

(N. N 29. března 1849.)

I.

- Nebylo by divu, aby náš lid, zvláště ale ten veliký počet lidu, který ještě nic nečte a o všem, co se nyní v celém světě děje, a co se dříve dalo, žádných povědomostí nemá, nyní jako pomatený a slepý byl, nevěda, komu má věřiti, čeho se držeti, jak se chovat! Ta strana, která drží s nynější vládou, snaží se všemožně sněm tupiti, oktrojovanou konstituci chváliti a jiným způsobem zaslepený a nevědomý lid proti jeho vlastnímu dobrému popuditi. Nepotřebujeme zde ani vysloviti jací lidé to jsou, kteří takto lid zneužívají; však je každý zná.

My jsme si ale naproti tomu umínili, několika články každému srozumitelnými objasniti naše nynější okolnosti zvláště k tomu účelu, abychom tím liberálním a pravým přátelům lidu podali prostředek, lidu ve čtení méně zběhlému strany těchto důležitých věcí oči otevřítí.

Co se předně rozpuštění sněmu a vydání oktrojované konstituce týče, tu jest skutečně lehký výklad.

Co je vám milejší, když vy si sami, jakožto obecní hromada, své obecní věci podle vlastního rozumu a jak se vám líbí řídíte, anebo když vám úředníci a písaři nařizují, co smíte z obce vydat, propachtovat atd.? A tu je ten samý pád; co je v obci hromada, to je sněm v zemi, a co jsou písaři a úředníci na panství, to jsou ministři v zemi. Když tedy sněm, který vyvolen jest s vlastní vůlí celého národa, udělá zákony, podle kterých se země spravovati má, budou vám přece jistě tyto zákony, tato konstituce prospěšnější, než když ji přistřihlo ministerstvo podle vlastní chutě více k prospěchu císaře a jeho ro-diny a nekterých stavů, než k užitku celé země. To jest věc, kterou zdravý rozum chápe.

A kdo vám mluví jaké sněm útraty nadělal a jak vám skrze vydání na sněm daně vzrostly, tomu se můžete zrovna do očí vysmát. Vypočtli jsme to, že kdyby snem celý rok trval, přece by nepřišlo na každého platit víc než groš. To jsou tedy celé útraty na sněm, a můžeme říci, že jeden pluk vojska skoro také tolik útrat nadělá; a kolik pluků vojska dalo by se ušetřiti, kdyby se naše vláda podle toho řídila, co jí sněm jakožto spravedlivý zástupce a plnomocník národa na srdce položil.

Také tomu nevěřte, že sněm pomalu pracoval. Kdyby jste mně ku př. nařídili, abych vám konstituci sepsal, jistě bych na ni nemusel ani týden pracovati, nýbrž za několik dní bych ji celou hotovou měl. Ale považte jenom, že se na sněmu o každou věc napřed všech 380 poslanců srozuměti muselo, každý musel od svého něco upustiti, aby jiní spokojeni byli a aby se tak všechno porovnal. Taková věc nedá se sfouknout. V jiných zemích máme příklady, že sněm až 3 léta konstituci pracoval, než se o všechno uradili. Vezmeme ku př., kdyby se někde v obci obecní grunty měly mezi všechny občany rozdělit. Dejte to do plnomocenství jednoho člověka neb úřadu, a uvidíte, že hned bude hotov, rozhodne věc podle toho, jak jej který z vás na svou stranu byl dostal, ale budete-li vy všichni s takovým rozdělením spokojeni, to je jiná otázka. Když ale vy sami v hromadě a po dobré poradě se sjednotíte a smluvíte, a podle spravedlnosti se všeobecným srozuměním se rozdělíte, bude sice vaše porada a vaše jednání trochu delší, ale za to pak budete všichni spokojeni, protože se všechno rozhodlo podle vaší

vůle a s vaším srozuměním. - To samé máte ve sněmě, a snad ani po tomto příkladu nebude potřeba dokazovati vám, co jest lepší a všem národům užitečnější, konstituce od sněmu, anebo od ministrů udělaná.

Když ale ministři a jejich strana se neostýchají sněmu vyčítati, jako by nebyl býval schopen sestaviti konstituci pro Rakousko, proti tomu máme dvě námitky jako hory veliké: předně, že sněm již konstituci v návrhu zhotovil, kterou jsme již v novinách podali, a která jest nejen mnohem svobodomyšlnější a národům příznivější, nýbrž i přiměřenejší nasemu mocnářství. Za druhé ale zvalo ministerstvo po zrušení sněmu ustavičně mnohé poslance k poradám do Vídně, z čeho každý viděti musí, že je samo ministerstvo za schopné drží.

Proč ale sněm říšský propuštěn byl, toho pravou příčinu uhodnouti není těžko. Sněm sám nezavdal jistě kromě své svobodomyšlnosti žádnou jinou příčinu. Ministerstvo ale chtělo samo podle vůle té strany, kterou zastupuje, zvrhnouti práce sněmu, dáti konstituci méně svobodomyšlnou a ustanoviti si samo náhradu za povinnosti bývalých poddaných. Jak se to mohlo státi, aby ku př. na Moravě, kde šlechta s rolníky na sněmu dobrovolně se strany náhrady srozuměla, nyní podle oktrojovaného zákona třikrát tak veliká náhrada se ustanovovala? Je to také k dobrému lidu? - aneb k dobrému někoho jiného?

To jsou věci, kterým každý snad bude rozumět a nedá se od reakcionářů za nos vodit. Kdyby již z ničeho jiného, tedy z nesmírné radosti všech reakcionářů můžete souditi, že se z oktrojírky nebude prýštit žádné štěstí.

II.

Rozpuštěním sněmu a tím, co po rozpuštění následovalo a ještě následovati bude, vzmožila se velice moc vlády nad mocí národu. Jak se to ale stalo, že svoboda naše tak patrnou pohromu a škodu utrpěla?

Vinu toho nesou hlavně dvě strany, a bylo by skutečně těžko vyměřiti, která z nich má na sobě větší část této viny. Tyto dvě strany jsou předně reakcionáři a za druhé přepjatci a bláznové političtí. Obě tyto strany hrály si zrovna jedna druhé do rukou, a jedna sama nebyla by nikdy mohla naše svobody tak zkrátiti, jako se to jejich „spojeným silám“ podařilo. Přepjatci nevěděli nikdy čeho žádat, všeho jim bylo pořád málo, pořád tupili všechno jakožto nesvobodné, a konečně přepjali míru žádostí svých tak dalece, až praskla, tak že by nyní všichni i tito přepjatci sami děkovali za to, co dříve zrovna zahodili a čím pohrdnuli. S druhé

strany čekala zas reakce, strana aristokratická, ku které náleží mnoho úřednictva a mnoho vyššího kněžstva, a používala chytře všech nerozumností, kterých se tito přepjatci dopustili. „Vidíte ten nepořádek, to váznutí živností. to buřičství a všeobecnou neposlušnost, to jest následek svobody! Vidíte, jaké hanebnosti a nezralosti se tisknou v časopisech, to je následek svobody tisku! Tak to bude pořád hůř, konečně nastanou hrůzné časy francouzského konventu, vraždění, pobírání jmění, ti, kteří nic nemají, budou se o vaše statky dělit, to budete mít z té svobody!“ - takovým a podobným způsobem hleděla zlomyslná reakce mnohé poctivé lidi od svobodomyšlnosti odvrátiti, ukazujíc jim na mnohé skutečné výstupky a nerozumnosti přepjatců, a snažíc se tyto viny jednotlivců svaliti na celou poctivou svobodomyšlnou stranu.

Bohužel! že se jí to podařilo. Kromě toho uměla reakce v těch prvních časech, když si sama ještě ani na světlo vyjítí netroufala, výborně použití přepjatců k tomu, aby pokazila všechno co mohlo svobodě budoucnost a pevné trvání pojistiti, aby tak hodné zmatky nastaly, ve kterých by se dalo v kalu něčeho uloviti.

Já jsem z vlastní své zkušenosti minulého roku, který mohu skutečně za nejznamenitější rok svého života považovati, mnoho tčebto věcí seznal, zvlášt' ve Vídni a později, kdežto jsem skoro všude při tom co se důležitého dělo, osobně přítomen byl. Zvláště ve Vídni se ukázalo, že ti samí židé, kteří před říjnem největší zuřivostí buráceli v přehnaných časopisech vídeňských, a kteří mají největší vinu z událostí 6. října, potom po bombardování zase psali do reakcionářských časopisů vídeňských, kteří nyní jako psí plémě lezou pod nohy naší národům nepřiznivě vládě. Kdož tu nevidí patrné spojení těchto dvou stran?

Konečně se i to věděti musí, že při všech politických bouřkách a zmatcích vždy mnozí lidé nepoctiví jako hmyz se objevují a pro sebe něčeho při tom urvati se snaží. Ti pak zapletou všechno mnohem více a pokazí tolik, že to ani celý věk napravití nedovede. Jest ale prostředek proti takovým lidem. O každém, který se vám v politických a veřejných záležitostech za rádce nabízí, hleďte se vždy strany jeho domácího a privátního života přesvědčiti, je-li zachovalý muž. Kdo je ničema sám osobně a nedovedl si mezi těmi, kteří jeho domácí život z předešlých a nynějších let znají, ani jméno poctivého a řádného muže zachovati, ten také jistě se nemíchá do politiky z poctivých úmyslů, a musí mít nějaké tajné, ale jistě nečisté ohledy. Také jest ještě jiná známka: Kdo sám sebe a svou rodinu zachovalým a řádným způsobem živiti neumí, nevěřte mu, že dovede radu dát, jak by se zlepšil stav celé země. A právě mnoho takových lidí se nejvíce roztahuje a potlouká ve veřejném životě jistě jenom ke zkáze země a národa.

Kdo ví, jaké nám nyní nastanou důležité doby; právě proto snad nebude toto poučení na škodu. Neb čím důležitější věci se dějí, tím více může se v nich pokaziti.

III.

Co nám ale může pomoci? jaké jsou naše naděje?

Stará pravda historií stvrzená jest, že z těsností a nepřiležitostí vlad vždy se zmáhá svoboda národů; vždy se ukazovalo, že tenkrát si národové nejvíce pomohli k svobodám, když bylo vládě zle.

Ze všeho, co toto reakcionářské ministerstvo učinilo, musí každý být dojisty přesvědčen, že od tohoto ministerstva nemůžeme nikdy očekávati lepší správu; všemožná žádost a péče naše musí tedy být, aby toto ministerstvo bylo odstraněno. Jakým způsobem se to docílit dá, to ovšem teprve ukážou okolnosti, ve kterých se nyní každodenně velmi mnoho změnit může.

Jisto jest ale, že by vláda naše se nebyla nikdy opovážila, tak očividným způsobem proti svobodám našim vystoupiti, kdyby neměla pro nejhorší pád pojištěnou pomoc ruské vlády. Na tuto moc musí se tedy každý opatrný ohlídnouti, aby snad své síly nepřecenil!

Pokavad Francouzsko s druhé strany nevloží moc svou jakožto závaží proti despotické moci, nemůže nikdo rozumný očekávati, že by liberální živly celého Německa, Rakouska i Vlaška odolaly ve zjevné vojné moci absolutistů: tím více, že se již patrně vidí, kterak král pruský a mnoho jiných knížat německých jsou ve srozumění s Ruskem.

Není tedy jiné bezpečné naděje pro nás, než hleděti na Francouzsko, až tam strana liberálních a řádných lidí zvítězí nad ostatními. Že my socialisty a komunisty, jmenovitě Cebeta, Proudhona atd. nepočítáme k liberálním a rádným lidem, toť snad se rozumí samo sebou. My počítáme k liberálním a rádným lidem ve Francouzích, dílem poctivé republikány, dílem přátele svobodomyšlné konstituční monarchie, vždy ale zastavatele takové vlády, která uznává zásadu, „že všechna moc pochází od národa“. My nebudeme nikdy sami hlásat republiku, ačkoli máme takové mizerné lidi v opovržení, kteří se snaží, republiku jako nějaké lotrovství rozhlašovati a tupiti. Mámeť zajisté dílem v starověkých republikách, dílem ve Švýcařích a v severní Americe nejpěknější příklady šťastných a kvetoucích republik. Proto ale není zase nevyhnutelno pro štěstí národu zavésti všude republiky, jako nám to příklady šťastných a kvetoucích konstitučních, ale pravých konstitučních monarchií dokazují. To

přijde všechno na okolnosti a na vůli národa samého. Proto nám nezáleží na tom, zůstane-li Francouzsko republikou neb ne, jen když v něm zůstane skutečná svrchovanost národa; zdá se ale podle všeho, že se Francouzsko tak jako nyní neudrží; buď musí být Francouzsko svazkem foederativních menších republik, aneb opět konstituční monarchií.

Jestli tedy ve Francouzích se utuží poctivá a na svrchovanosti národa založená vláda, pak i u nás svoboda nemůže býti zkrácena, třeba by nyní na čas pohromy utrpěla. Těžkosti v Itálii a v Uhřích a nevyhnutelný z toho nedůstatek financí udrží vládu naši na dlouhý čas v takové slabosti, že neodolá na dlouho spravedlivým potřebám národů. Když tedy s jedné strany svobodomyšlná a národumilovná vláda ve Francouzích nedovolí v Rakousku ruskou intervenci (ozbrojené vkročení do země), a s druhé strany vláda naše, aby proti Maďarům a Vlachům se ubránila, našeho přátelství nevyhnutelně potřebovat bude, pak jest svoboda naše utužena.

To jest, myslím, jasný obraz našeho nynějšího stavu; kdo ale jen ve slepé zuřivosti myslí, že se hlavou zeď prorazí a že snad již všechno dobře pořízeno jest, když se jen revoluce počala, třeba bez dobrého vypočtení, může-li se vyhrát: ten zasluhuje, aby byl politován a do politického blázince zavřen. Revoluce proti despotům jest krásná věc, - ale jen když se podaří.

Slované a Rakousko

(N. N. 4. dubna 1849.)

- Nepoctivost se tresce sama: jděme nyní do Uher a hledme, jak se tam tato sada vyplnila a snad, ovšem bohužel! ke slovanské škodě ještě více vyplní. - Když rakouská vláda byla v nejhorších těsnostech minulého roku, zdvihli se všichni skoro Slované s upřímnou a poctivou ochotností zachovati Rakousko. Pravíme-li „zachovati Rakousko“, nesmí nikdo mysliti, že snad Slované ještě tak dalece nedospěli jsou v uvědomění politickém, aby myslili, že jenom jediný účel od Boha na ně vložený jest, zachovati starou budovu rakouského císařství, která rozličnými náhodami sestavena jest. Každý národ musí mít dle zákonů Božích a přirozených hlavní ohled na sebe a na svou budoucnost: pravíme li tedy, že Slované chtěli zachovati Rakousko, musí se samo sebou rozuměti, že Slované v zachování Rakouska viděli zároveň svůj vlastní prospěch, svou vlastní svobodu. Vláda naše vidouc jedinou naději trvání říše rakouské ve Slovanech, neopominula slibovati nám přátelství své, kterýžto slib jsme přijali,

očekávající vždy od vlády za všechny oběti své aspoň spravedlivost, aspoň rovnoprávnost s jinými národy, rovnoprávnost s těmi Maďary, Němci a Vlasy, proti kterým jsme museli chránit Rakousko!

Předešlé liberální, ale ovšem slabé ministerstvo Daoblhofovo počalo již náležitě poznávat zasluhu Slovanů a pravý stav své říše, kdežto až posud se nezdála ani rakouská vláda vědět, že také Slované v Rakousích bydlí! Ministerstvo Daoblhofovo ustanovilo na mnohé usilování českých poslanců Jelačice-bána za plnomocníka v Uhřích a za hlavního velitele všech vojsk proti Maďarům. Tu vypukla ve Vídni říjnová maďarsko-německá revoluce proti ministerstvu Daoblhofovu¹⁷ a všechno se zvrátilo. Vláda přišla do jiných, méne národu příznivých rukou, a první krok nové vlády byl, ustanoviti místo Jelačice knížete Windischgrätze. Kdyby se podobné odstrčení bylo stalo někomu jinému než Slovanovi, nebylo by odešlo bez velikého povyku. Ale Slované jsou národ trpělivý, holubičí. Nevíme, z jakých příčin odevzdala vláda nynější velení Windischgrätzovi; bála-li se, aby Slované k veliké moci nepřišli, nedůvěřovali-li oddanosti Jelačice-bana, aneb držela-li Windischgrätze za schopnějšího vůdce.

Ale stalo se - a následky toho kroku cítíme nyní. Windischgrätz dokázal velikou neschopnost svou mnohými skutky, všeobecný jest hlas o tom u všech znatelů, že kníže Windischgrätz vedl uherskou válku nejnešikovnějším způsobem, který by se jen vymysleti dal. Kdyby byl Jelačic zůstal velitelem, byla by vojna již aspoň v hlavní části (neboť jednotlivé nepokoje budou v Uhřích dlouho panovati, třeba i císařská strana zvítězila). ukončena v zimě za příhodného počasí; pod Jelačicem bylo by vojsko bojovalo s nadšením. kdežto se pod Windischgrätzem proti maďarskému nadšení bojovalo jen podle rozkazů, a kdo válce rozumí, ví zajisté, jaký rozdíl jest bojovati s nadšením pro svou svobodu a svůj národ, a bojovati jen z povinnosti.

Jak daleko přivedl nyní kníže Windischgrätz válku uherskou ? Tak daleko, že mají nyní Maďaři celé Sedmihrady a skoro celé Uhry až po Dunaj, stojí aspoň již nedaleko Peště, a smělost Košutova jde tak daleko, že povolal sněm do Peště! Nic nebrání nyní Maďarům, obsaditi opět Slovensko, a jak oni řadí v krajinách opět nabytých, jak se krutě mstí nad Slovaný a Rumuny, svými nepřátely, toť je povědomo. Tak tedy způsobil kníže Windischgrätz svou převrácenou methodou neštěstí pro celé Uhry, kdežto některé krajiny již několikráte šly z jedné nepřátelské ruky do druhé, a pokaždé byly trápeny a drancovány!! A

¹⁷ Neví se arci posud, jakého spouliúcastenství měla strana zpátečnická při této říjnové revoluci, a bylo by to pro historii snad veledůležité, odkryti všechny nitky této revoluce. Kdo ví, kam by některé zabíhaly?!

nyní po všem tom stojí věci tak jako na počátku a snad ještě hůř! - Kdyby byl Jelačic-bán hlavním velitelem, nebyl by dělal tak dlouhé přípravy, které pohltily nejpříhodnější čas k válce, nebyl by také vstoupil do přátelství s maďarskou šlechtou, nebyl by vysílal do slovenských krajů komissaře maďarské, jako to činil kníže Windischgrätz.

Kdyby se byla okázala Slovanům dobrá vůle, byla by též válka v Uhřích s jiným prospěchem se vedla: ale zrovna od té doby, co vyšla oktrojovaná ústava, počali Maďaři jedno vítězství po druhém dobývati, a když jsme my v „Národních Novinách“ hned tenkrát vyslovili, že se z oktrojované ústavy nejvíce raduje Košut, ukázalo se nyní, že jsme pravdu měli. Jak Srbům tak Chorvatům, zvláště ale ubohým obyvatelům Hranice vojenské odňala jistotně oktrojovaná ústava mnoho ochotnosti proti Maďarům. Jak nyní píší ze Záhřebu, slibuje se sice opět Chorvatům něco - ale ...

Když jsme nedávno vytýkali ministerstvu, že rušic sněm říšský, vylouvalo se, že to k vůli jednotě říše činí, a pak počalo přece vydávati zákony jen pro neuherské a nevlašské země, poučily nás polo neb zcela ministerské noviny „Presse“, že prý se nemohly ty zákony vztahovat na Uhry a na Vlasy, protože tam je stav obležení! Krásný důvod! Jak pak se tedy mohly vztahovat na Halič, na Rakousko, kde také je stav obležení, a proč se nevztahovaly na Chorvatsko, kde není stav obležení? Tuto otázku „Presse“ sotva zodpovídá, ani ministerstvo! Ovšem, ovšem, člověk by musel být příliš nevšímavý, aby nepozoroval, kam to všechno směřuje!

Prodávání novin

(N. N. 6. dubna 1849.)

Od dnešního dne jest v Praze prodávání novin a časopisů zapovězeno následkem nově vydaného zákona o tisku.

Nám sice neškodí toto nové ustanovení v ničem, poněvadž beztoho jsme nedávali své noviny roznášet a na ulicích prodávat. Tím více tedy můžeme nestranně úsudek svůj o tom pronést, totiž že pokládáme toto ustanovení za zcela zbytečné a surové obmezování svobody vůbec. Když roznášení a prodávání všelikého zboží dovoleno jest, proč ne prodávání tištěných spisů? A k tomu se škodí mnohým chudobným lidem, kteří se od počátku svobody tisku tímto

novým způsobem bez škody jiných poctivě živili jakožto roznášeči a prodavači časopisů, kdežto s několika groši kapitálu mohli dosti výživný obchod vésti, poněvadž hned po vyprodání zase mohli nové zboží nakoupiti!

Nevíme skutečně, z jakých ohledů ministerstvo tuto věc do zákonu přijalo, leda snad, že tím chtělo zameziti rozšíření malých dráždicích časopisků. Platné mu to bude k jeho záměrům velmi málo, neboť si nyní jisté ty časopisy, které se dříve na ulicích prodávali, zřídí množství expedic v tabáčních trafikách, krámkách atd., a budou se prodávati jako posud, jenom že chudí lidé, kteří je dříve bez krámku na ulici prodávali, o výživu přijdou.

Musí se vůbec každá vláda liberální držeti té hlavní zásady, že proti zlým účinkům tisku se má působiti opět tiskem, a když by třeba některý přepjatý časopis lid škodlivým způsobem dráždil, však rozumnější noviny beztoho zas tyto věci vysvětlí a pravou cestu lidu povědí. Pouhými zákazy a obmezováním se ale nic nedocílí, leč tajné, tím škodlivější dráždění. Jenom s pravou pravdou ven, ta si sama cestu proklestí tak proti přepjatostem dráždičů, jako proti reakci neliberálního ministerstva!

Sjezd biskupský

(N. N. 7. dubna 1849.)

Král lev - jak bájka praví - svolal kdysi, když přestal vládnout absolutně a byl udělil konstituci, všechny kočky na poradu, aby ustanovily, čeho zapotřebí jest pro budoucí časné i věčné blaho myší. Co tomu myši řekly, protestovaly-li, aneb nemohly a nesměly-li protestovat, o tom bájka nic nepraví.

Ale naše ministerstvo svolalo všechny naše biskupy dohromady, aby se poradilo o budoucích opravách katolické církve! Jsme přesvědčeni, že ministerstvo neobmýšlí potřebné a pravé nábožnosti užitečné opravy v naší katolické církvi zavésti, sice by se neptalo na to biskupů. Pan ministr vnitřních záležitostí, hrabě Stadion, kterého jako velmi zkušeného a praktického muže známe, musí také dobře vědět, jakého způsobu jsou naši nynější biskupové. To nejsou biskupové ze starých věků naší církve, kdežto sám věřící horlivý lid volil za biskupy nejzkušenější, nejhorlivější, nejzasloužilejší, nejmravnější muže ze své církve, kdežto biskup nebyl hrdý magnat, skvějící se jako pyšný páv mezi ubohým houfkem věřících, kdežto biskup

byl pravý otec a rádce svých osad, ku kterému se ve všem důležitém utíkaly, kdežto biskupové byli - jak chtěl Kristus - praví pastýřové, ale ne nájemníci.

To všechno je za našich časů zcela jinak. Biskupové jsou nyní obyčejně mladší synové aristokratických rodin, a nejvíce takoví, kteří se dle mínění rodiny své ani do vojska nehodí, a kterým pak se skrze známosti a svazky jejich rodiny brzy dostane nějaký výnosný kanonikát a pak biskupství. Co se kanonikátů, jmenovitě holomouckých týče, říká se obyčejně, že od šlechty fundovány jsou; a nechejme to třeba platit, ačkoli jest jisto, že také mnoho jiných, velmi plebejských peněz a statků se přimíchalo. Ale jak tomu přijdou pak diecése, že se z těchto pánů kanovníků holomouckých tak často jako ze stromovní školky obsazují biskupství? Srovnává se to s duchem víry křesťanské, aby se biskupové rodili z jiné krve než ostatní věřící jejich bratří? Srovnává se to s velkým účelem důstojnosti biskupské, aby se považovala biskupství za nějaké pensionáty pro starou schudlou šlechtu? zvláště k tomu takovou, která se kromě svého šlechtického původu nemůže jinými znamenitými schopnostmi neb zásluhami vykázati.

Pravda ovšem, že jsou též i nešlechticové biskupy, ale i tu bývaly cesty vedoucí k biskupství zcela jiné, než by se srovnávaly s účelem pravé katolické víry!

Přesvědčení jsme, že pan ministr Stadion tak dobře, jako kdo jiný tyto okolnosti zná; jest-li tedy svolává biskupstvo k tomu účelu, aby se na radu jeho nějaké času a potřebám přiměřené opravy staly, musíme pochybovati o upřímném úmyslu ministerstva. Neboť kdyby ministerstvo ty světské vady naší církve, které každý pravý ale svobodomyšlný její přítel zná, skutečně odstraniti chtělo, neptalo by se na to biskupů.

Válka uherská a Slované

V Praze dne 11. dubna. Skoro všechny hlasy ozývají se již buď zjevně neb aspoň dost srozumitelně proti tomu talentu, s kterým kníže Windischgrätz vede vojnu uherskou. Článek předcházející, výňatek to doslovný z konservativních a nepochybně i ministerských novin „Presse“, dokazuje nám, že i ta strana, které býval onen kvapně oslavený kníže hlavní podporou, nahlíží, že by jiné vedení vojska v Uhřích nanejvýš potřebné bylo.

Co si máme mysliti o ministerstvu, které si rádo nechá říkati silné ministerstvo, a přece si netroufá vložiti svou sílu na váhu proti pochybným vůdcovským schopnostem generála? Bojí se snad toto silné ministerstvo, aby si o tento bombardující ořech zuby nevylomilo?

Avšak nejsou to věci k žertu, nýbrž k pláči! My máme konstituční vládu, která dle osobní slabosti k jednomu aristokratovi nechává hynout nejčelnejší vojsko, naše bratry! Taktikou v Uhřích až posud zachovávanou obětovalo se polovic vojska našeho nemocem; drahého koňstva, bolestná to pro finance rubrika, vyhynulo bez počtu, a co utrpěla ubohá země tím, že se některé krajiny již několikrát z ruky do ruky dostaly! Nic nedíme o záhubných následcích pro celou zem, o nebezpečství, které se na maďarské národy v Uhřích uvaluje!

A to všechno ze zdvořilosti ku knížeti, kterému se nechtělo a nechce dát na srozuměnou: „Pane! může být, že jsi dobrý komandant jízdného pluku, může také být, že bys dovedl bombardovat ještě více měst než Prahu a Vídeň - ale neukazuješ žádných schopností k vůdcovství velikého vojska!“

Pravda jest ovšem, že mnozí volali v první zlosti po rozpuštění sněmu a ostatních nepřátelských útocích vlády naší proti svobodě: Eljen Košut! Avšak při chladné krvi nebude tak ani jeden Slovan volati. Košut dokázal nám vždycky, že by, dojde k moci, opět tak utiskoval Slovanů, jako dříve, že nezná jinou než maďarskou svobodu, která jest vždy spojena s otroctvím Slovanů, tak jako byla spojena republikánská svoboda šlechty polské s nejkrutějším otroctvím sedláků. Není každý demokrat a přítel svobody, který se za něho vydává, a třeba nám nyní Košut v úzkostech hory, doly sliboval, víme dobře, že by tak málo neb ještě míň slovo držel, než naše vláda. Rozdíl jest jenom ten, že by Košut po vítězství celého maďarského národa proti nám použití mohl, kdežto naše vláda, budeme-li moudří, ani jednoho národu míti nebude, na který by se, utiskujíc naše svobody, opíratí mohla. Proto držíme vládu naši aspoň za méně nám nebezpečnou než Maďary, byťby jinak zrovna tolik víry zasluhovala.

My jsme přesvědčeni, že Maďary jinak důkladně přemoci nelze, než upřímnou pomocí Slovanů, a Slovanům sluší nyní, když se již vláda naše několikrát objevila ve své pravé podobě, za včasu se o to postarati, aby si svoje věci zařídili, neboť až budou Maďaři poraženi, mohla by vláda naše zapomenout na vděčnost. A protože budiž od nynějška politika Slovanů: „Z ručky do ručky! A nic na úvěrek!“ Až posud má jen kníže Windischgrätz tu smutnou zásluhu, že vláda musí s Jihoslovany a se Slováky trochu šetrněji nakládati; neboť jsme

přesvědčení, že by se Chorvatům a Srbům byla zpívala ta samá píseň jako nám, kdyby byl Košut nevyhrával.

Nyní ale jest věru přece této dobroty knížete Windischgrätze přes příliš, a jest čas, aby Jelačić uchopil veslo a učinil konec vojně a spolu slovanskému útisku.

Obrana opposic

(N. N. dne 22. dubna 1849.)

V Praze 20. dubna. Bylo by nám nyní velmi těžko odpovídati na všechny články novin nejrozmanitější tendence, která se všech stran proti nám brojí. Tu ministerské noviny „Lloyd“ a „Presse“ a „Oesterr. Corresp.“; tu zas všeliké německé časopisy; tu zas některé naše, jako jsou „Občanské“ a „Večerní Listu“ snaží se o závod bez všeliké vybíravosti prostředků podkopávat čest i vliv „Nár. N.u“ Můžeme říci, že jsme ještě nikdy neměli tolik protivníků, jako v nynější době, a můžeme se tím pochlubit proto, že jsou tito protivníci zároveň ze strany reakcionářské i destruktivní, kterýmžto dvěma stranám vždy za čest odporovati si klademe největší. Žádný zajisté od nás očekávati nebude, abychom bez příčiny vedli hádky a odpovídali na hrubosti té malé strany našich Pražských kafirních politiků, která vychvaluje Proudhona, Raspaila, Robespiera a francouzský konvent a ukazuje největší chut takové štěstí v naší vlasti zaváděti; my považujeme jejich výbuchy jenom za pěnu a za bubliny, které se při každém hýbání na vrch derou, ale brzy pomíjejí. Rovněž tak nechceme odpovídati na články ministerského „Lloyda“, který všelikými jezovitskými prostředky hanobí snažení strany naší národní. Obě tyto strany považujeme za jednu, která by se mohla jedním jménem „vládychtivá“ nazvati, proto že se jim o nic jiného nejedná, než aby oni vládli v zemi bez ohledu na vůli většiny národa.

V nejnovější době ale přinesly noviny „Presse“ dne 18. t.m. v prvním svém úvodním článku náhledy o posledním veřejném našem soudu a o výroku poroty, které mlčením opomenouti nechceme.

Každý ví, že se „Presse“ rediguje docela podle vůle ministra vnitřních záležitostí, hrab. Stadionu. O hraběti Stadionovi praví se nyní z mnohých stran, že jest on ještě nejliberálnější úd tohoto ministerstva. Pokud ale my známe osobnost tohoto pana ministra, musíme tento

náhled poopravit v ten smysl, že jest hrabě Stadion nejzkušenější a nejchytřejší z té strany, která nyní vládne, a že on umí aspoň prostředky vybírat, které jsou v každých okolnostech nejvhodnější. Ti ostatní pánové kolikrát zaslepení ženou se za svým účelem a dali by mnohdykrát straně své protivné (totiž foederalistům a liberálním) skrze svou nezaprostou dobrou příležitost, dostati se opět na vrchol vlády; ale hrabě Stadion, ačkoli není snad o nic liberálnější než oni, ví alespoň co může být a co ne; a pokud jest vždy zapotřebí šetřiti lidu a jeho práv; není tedy liberálnější, ale opatrnější.

Jeho „Presse“ praví: Pan Havlíček, redaktor „Národních Novin“, pohaněl v úvodním článku svých novin oktrojovanou ústavu největším způsobem, ale zahalil svou hanu do vtípného posměchu, který ovšem hloub zasáhl, než zuřivé ale seriousní články jiných časopisů. Prokurátor dal ho proto pohnati před tiskový soud. Pan Havlíček bránil se sám; on držel řeč, ve které sebral ústavu a ministerstvo takovým způsobem, jak by to žádným novinám žádný tiskový zákon v celém světě nedovolil a byl jednohlasně uznán za nevinného“ Dále praví „Presse“, že by toto v obyčejném čase bylo napomenutí pro vládu, ale v nynějším čase jest prý to zločin (Verbrechen.)!!

Tedy by byl vlastně podle mínění „Presse“ redaktor „Národních Novin“ jediný zločinec v Rakousku, který nesmí být potrestán. Ale což jest tedy ten, kdo všechno to učinil, když jest již ten zločinec, který tyto činy jen vypravoval? My neznáme jméno, které by v dokonalé proporci pojmenovalo takový zločin.

My víme dobře, že jest „Presse“ hlavní zastupitelkyně německé centralisace v Rakousku, mnohokrát se již zřejmě o tom vyslovila, a mnohokrát se již také podřekla, jako ku př. tenkrát, když chtěla, aby všechny zákony jen v německém textu měly platnost. My jsme liberální tak dalece že nekacířujeme každého pro jeho jiné smýšlení, třeba bychom jemu odporovati museli. My jsme foederalisté a proto političtí nepřátelé té strany, kterou zastupuje „Presse“, i tohoto ministerstva: ale proto nemá ještě „Presse“ právo každé naše snažení do podezření uváděti a nejhorsím způsobem vykládati. Naše strana měla již kolikrát jak na sněmu tak jinde příležitost v rozhodných dobách dokázati loyálnost svou; jest-li tedy jsme a musíme býti nyní v opposici, proč bychom proto byli méně loyální? Dle našeho přesvědčení nedá se v Rakousku vládnout tím způsobem a takovými zákony, jak jsme se jich dočkali od nynějšiho ministerstva, a proto jsme v opposici, proto si přejeme jiné ministerstvo a jiné, národům prospěšnější zákony. Když nám to ministerstvo a jeho strana za neloyálnost pokládá, ať svolá sněmy, a uvidí, je-li náhled náš náhled většiny národa. My se nebojíme této zkoušky a

myslíme, že by toto ministerstvo muselo ještě mnoho sněmů rozpustiti, než by se dočkalo takového, který by s nimi souhlasil. Je-li tedy co neloyalního v Rakousku, tedy to jest nynější panování menšiny nad většinou, nynější směsice absolutismu a konstitucionalismu, jakou máme od rozpuštění sněmu. Škoda jest těch schopností, které mnohým údům nynějšího ministerstva nikdo, ani my, upíratí nebude, že se jich užívá jen ke zkáze národů. Většina národů není přepjatá ve svých požadavcích, a kdyby jen poněkud věděla jistotu, že se zamýšlí upřímně držeti konstituční vláda, byla by jistě hotova ke všelikým obětím. Jen ministerstvo nynější, které svým dvojjazyčným jednáním v posledních dobách všechnu důvěru podkopalo, jest příčina nynějšího stavu veřejného mínění. Že toto mínění není v prospěch vlády, to ví každý!

Od nejmenšího až k největšímu samé protimyslnosti a farizejismus konstituční. V úředních vídeňských novinách stálo, že kníže Windischgrätz jest povolán do Holomouce, „aby prý radil JMC. podle své zkušenosti!“ Co to jest? co to znamená? Připouštějí konstituční zásady, aby JMC. vedle odpovědného ministerstva mohl míti jiné neodpovědné rádce? aneb přejal kníže nějaké ministerstvo bez portefeuillu ? - My sice dobře víme, že celá ta věc jest jenom dvořeniňský kompliment pro knížete Windischgrätze, neboť měl kníže dosti příležitosti v Uhřích jednat podle své vlastní rady: ale i to jest významné, že ani v takových maličkostech ministerstvo nedbá na konstituční formy.

Kdyby ale měla být naše povinnost, abychom my Čechové chyby ministerstva nám nepříznivého napravovali, abychom my, když se ministerstvo nám protivné samo do nesnáze přivede, z přílišné zdvořilosti měli mlčeti a dobrovolně šiji pode jho položiti: tuť věru slovo bláhovci bylo pro nás jen slabé pojmenování. My nevidíme v pádu tohoto ministerstva žádná neštěstí pro Rakousko, nýbrž - naopak.

Dvojice ministerská a sněmy

(N. N. 29. dubna 1849.)

V Praze dne 27. dubna. Co již není tajností, můžeme snad i my do veřejného probírání vzíti, - že máme totiž nyní v Rakousku dvě ministerstva, nepočítajíc ani třetí v Uhřích, které s těmi dvěma ostatními vojnu vede. - A která jsou ostatní dvě ministerstva ? - Obě ve Vídni, to jest ministeria ambulancia Holomoucko-Vídeňská, jedno se jmenuje Schwarzenberg, druhé

Stadion-Bach, každé z nich má svou vlastní politiku a veřejně se již spolu hádají. Jedno ministerstvo a sice pod firmou Schwarzenberg et Cp. sedí v „Lloydu“, druhé Stadionské v „Presse“, a kdo oboje tyto noviny tak pilně čítá jako my, ví již, jak smýšlí obě tyto polovice ministerstva. My, jakožto „provinciální“ žurnalisté, nemůžeme ovšem tajnosti ministerstva tak dobře věděti, abychom udati mohli, ku které straně náleží ostatní jednotliví údové ministerstva, a abychom též mohli udati sílu a politický vliv obou těchto stran v ministerstvě. Jisto jest, že Stadion odporuje vkročení Rusů, že jeho působením odstoupil kn. Windischgrätz¹⁸, že on chce i v Uhřích provésti rovnoprávnost, a že by ani proti tomu snad nebyl, kdyby se Slovensko od Maďarů docela odtrhlo. Schwarzenbergova strana čistě staroaristokratická smýšlí ve všech těch pádech zcela jinak, a jsme žádostiví, která konečně zvítězí.

Máme to nyní krásné hospodářství v tom „sjednoceném“ Rakousku! Ano sjednocené, když již i ministerstvo se potýká mezi sebou a o nejhlavnější věci! Co z toho bude, kdo zaplatí konečně účet tohoto nespravedlivého, zhoubného hospodářství? Kdo jiný, než zase my ubozí Slované, *misera gens contribuens, optima flens, pessima ridens!* Nás se všichni bojí a přece jsme posud nikomu nic neublížili a ublížit nemohli, nám nevěří vláda, (kdyby nám byla poctivě věřila, nebylo by to nyní tak, jak to jest) a věří více těm, kteří s ní válku vedou!!

Všeho zlého v Rakousích základ jest všeobecná nedůvěra jen, že se zdá, že národové a zvláště Slované mají posud více příčiny, nedůvěřovati se ve vládu. Co se stalo, nedá se odvolati, třeba se toho litovalo: my myslíme, že nyní ministerstvo skutečně liúje rozpuštění sněmu Kroměřížského, a přísámbůh! má k tomu příčiny. Ale proč se stydí projeviti tuto lítost, proč nespěchá napravit to, co se napravit dá, než bude pozdě? Několik vítězství maďarských ještě, a pak snad bude pozdě litovati!

Uvidíme nyní poslední důkaz, svolá-li ministerstvo zemské sněmy, z čehož poznáme, chce li se budoucně opravdu držeti konstitučních zásad. Víme, že se ministerstvo bojí svolati zvláště český sněm, poněvadž očekává od něho mnohé trpké slovo, snad dobře zasloužené. Ale ať si je český sněm svolán na základech sebe svobodomyšlnějších, můžeme o nem již napřed ubezpečiti, že nebude protirakouský, ovšem pod tou výminkou, když jen vláda se neukáže zrovna proti svobodě národů. Čechy jsou země dosti procitlá v politice, u nás jest veliký počet

¹⁸ Velmi směšné intermezzo této dvojice ministerialní byl nedávno článku ve „Wiener Zeitung“, kde stojí, že kníže Windischgrätz jen „Urlaub“ má a zůstává vrchním velitelem všech vojsk kromě vlašských!! - což patrně učinila druhá Švarcenberkova strana na vzdory !!

lidu myslícího, který zná oceniti výhody naše ze spojení s ostatními rakouskými zeměmi, - ale nemáme ovšem chuť, dáti se potřebovat za nástroj reakce, který by se pak odhodil, až bude po nebezpečnosti. My máme nyní právo a povinnost žádati garantie svobody a národnosti, my jsme ale z druhé strany nabyli zkušenosti tolik, abychom nežádali příliš mnoho a něco nemožného. Jest nyní rada na ministerstvu, aby si rozvážilo, bude-li nás potřebovat a může-li ty garantie podat. Pouhý slib, zdržování, odkazování, ono starorakouské protahování až k omrzení, již nás nyní neupokojí. Jsme také přesvědčeni, že český sněm, bude-li povolán, nebude již čas mařiti pouhými parlamentárními pletichami, jako jsou řád jednacích a dialektické šarvátky; on přijde nepochybně velmi rychle a poví ve jménu národa. co jest zapotřebí. Ministerstvo ví již dobře, čeho nám zapotřebí jest, žádáme, může-li tedy buď všechno neb aspoň největší část uskutečniti, ať svolá sněm, ať se nebojí. Nemůže-li a nechce-li - nu pak zajisté v sobě cítí ministerstvo tolik síly, aby mohlo všemu nebezpečnosti i bez důvěry a bez pomoci národů odolati, a uvidíme, nemýlí-li se.

Potřeba foederace

(N. N. dne 5. května 1849.)

Známo jest, že nyní působením jistých německých maďarských tajných sil také u nás v Praze se nesmírně zmáhá v některých kafírnách a časopisech pravá bratrská láska ke všem národům, a že mnozí naši demokrati s vroucností líbají ruce, které nedávno ještě český národ poličkovaly, a zase poličkovati budou, až se to jen dá beze strachu učiniti. Poněvadž jest ale těmto pánům jejich nynější „přesvědčení“ trochu nové, což divu, že se ještě často podřeknou a po nejpěknějších řečích o lásce ke všem národům najednou zas upadnou do zuřivosti. Tak ku př. „Const. Allg. Ztg. v. Böhmen.“ ve včerejším čísle má článek pod titulem: „Ein Hoch der Frankfurter Paulskirche!“ kdežto po nejpěknějších slovech o své lásce ke všem národům praví p. spisovatel na konci: „A proč Hoch der Paulskirche! kde svatý oheň plane, jenž neuhasne, třeba nelida Petrohradský zlostí se proto rozpukl, „dass nicht ganz Europa von talgfressenden Kalmücken bewohnt ist.“ Bác! tu máte lásku ke všem národům. My myslíme, že kdo se dělá, jako by miloval všechny národy, nesmí jen Němce a Maďary, nýbrž také všechny jiné i Kalmuky stejně milovati; či nejsou Kalmuci národ tak jako Němci? Nezasluhují Kalmuci tak dobře naši bratrskou lásku jako Němci? Ostatně ale jest věc sama tak důležitá, že zasluhuje, aby se beze všeho žertu o ni promluvilo. Nikdo nebude upírati, že by bylo dobře, kdyby

národy všechny mezi sebou bratrsky žili a vespolek sobě nic nekřivdili, nýbrž pomáhali. Skutečně také učení křesťanské žádá od nás nejen to, nýbrž i více, aby totiž i všichni lidé pospolu žili jako bratři. Bylo by to arci blahoslavené živobytí na světě - ale zachovává se toto přikázání? Může se mysliti, že se kdy bude zachovávat? Nevidíme ustavičně, že jeden národ druhému ubližuje a k poddanosti jej sobě nutí? Nehrozí nám to právě vždy od Němců a od Maďarů? V úzkostech ovšem se nám slibuje bratrství a rovnoprávnost, ale kdy pak se nám jen trochu skutečně držela? Maďaři také hlásají nyní, když by naši pomoci zapotřebí měli, bratrství a svobodu Slovanům a všem národům, ale přece proto dávají Slováky zase věšet jako dříve. A demokrati němečtí, kteří nyní jsou samá láska k Čechům, neradovali se a neplesali po bombardování Prahy? Říkávají takoví chytří pánové obyčejně, že by národové sami dobře se porovnali mezi sebou, jen kdyby králů a knížat nebylo, kteří je dohromady štvou. To ale jest veliká mýlka, a historie světa učí nás zrovna naopak. Římská republika byla právě největší utiskovatelkyně všech národů kolem dokola, ačkoli ji nemohl k tomu žádný král dráždit, protože žádného neměla. Ovšem že používají králové často národní zášť jako vítaného prostředku ke svým sobeckým účelům, ale i bez králů a bez knížat zůstane vždy národní zášť, protože bude vždy mocnější národ slabší utiskovat a nad ním chtít panovat. My alespoň jsme přesvědčeni, že nespravedlivost Němců a Maďarů k nám, která již 1000 let trvá, nepomine, a byť by se i stalo Německo a Maďarsko republikami; právě naopak myslíme, že by co republiky ještě hltavější byly po panování.

Jediný platný prostředek proti tomuto utiskování jest, když se více slabších národů dohromady spojí a jeden druhému pomoc obětuje, tak aby mohli spojenými silami přinutit větší národy ke spravedlivosti a hájit proti nim společně svou svobodu, neodvislost a právo. Pak jest spíše naděje na bratrství, když každý může říci: „Já pán, ty pán!“

My tedy nevidíme spásu svou v ničem jiném, než ve spojení s ostatními menšími národy slovanskými: totiž se Srby, s Chorvaty, se Slovinci, se Slováky, s Moravou, s Rusíny, s Poláky, kteří nyní, bezpochyby po trpkých zkušenostech, přece uznají užitečnost našich zásad. Proto jsme vždy horlili o zachování Rakouska, jakožto našeho přirozeného spolku, a nedáme se ničím mýliti v tomto svém přesvědčení, ani absolutistickými choutkami naší nynější vlády, ani přemrštěnostmi mnohých zhorka nakvašených, ani rýpáním některých přátel Frankfurtu i Košuta. Dříve neb později musí se Rakousko přece státi spojenými zeměmi slovanskými, a kteří jiní národové zůstanou v našem spolku, budou rovně oprávněni účastníci našich zákonů a našeho štěstí, které nám přece neujde, třeba se nyní od mnohých stran nad námi nebe

kabonilo. Vytrvalost slovanská a poctivá naše demokracie, která nikomu nebéře, nýbrž spravedlivá jest ve všem, musí přece zvítěziti.

Český sněm

(N. N. dne 6. května 1849.)

Již se počínají ozývati hlasy ministerské o svolání českého sněmu, totiž vlastně proti svolání jeho, „Presse“ nám ve svém čísle od 4. máje o tom podává úvodní článek, z kterého se arci nic nového nedovídáme, protože zvyklí jsme, od tohoto ministerstva jenom utiskování našeho národa očekávati. „Presse“ praví, že se nyní český sněm proto svolati nemůže, poněvadž by nezůstal v mezích vytknutých jemu oktrojovanou ústavou!! - Věru podivno! Snad myslí opravdu „Presse“, že zůstane kterýkoli sněm zemský v techto mezích jemu v oktrojované ústavě naznačených? Tof, bychom věru mohli míti ve velké uctivosti onu zemi? která by se tak nechala od ministerstva mistrovati, zapomenuvši na důstojnost národa. Avšak nezůstati v mozích oktrojované ústavy a opustiti legalní půdu, to jsou ještě velmi rozdílné věci, a jest-li sněm český (což ovšem napřed nikdo tvrditi nemůže), ve způsobu představení J. M. C. poví své smýšlení strany vnitřní samostatnosti české země, tuť zajisté neučiní ani nic neočekávaného ani nedovoleného. Podle oktrojované ústavy neměl by ku př. náš český sněm hlasu strany našich vlastních zemských statků, nýbrž tyto by náležely pod správu centrální kamerální! Jestli tedy nebude náš budoucí český sněm komunisticky smýšlet (čehož bohdá nebude), není pochybnosti, že řekne J. M. C., aby nechal správu statků české země sněmu české země, to jest, aby se nám nebralo jmění zanechané od našich předků. Pochybujeme, aby se komu mohla zdáti taková.neb podobná žádost neslušná, leda snad jen spisovateli naší oktrojované ústavy.

Proto my nevidíme nic nebezpečného ve svolání sněmu, ovšem ale věc nanejvýš potřebnou, protože jest ještě mnoho věcí, které skutečně i podle oktrojované ústavy do oboru zemského sněmu patří a očekávají nějakého rozhodnutí. Vzpomeňme si jen, že naše učitelstvo skoro hladem umírá! A jeho vyživení náleží přece do oboru činnosti zemského sněmu i podle oktrojírky.

Jest ovšem možno, že ministerstvo snad vůbec nemá chutě ke sněmům; v tom pádu ale budeme aspoň rádi, když se ještě v náležitý čas dovíme s jistotou o tom. My držíme rychlé

svolání českého sněmu za garantii konstitučního života vůbec, protože nyní již skutečně se obáváme nejen o část, nýbrž o celou konstituci. Časy jsou nyní neobyčejné, revoluce snad již v tu dobu, kdy toto píšeme, otřásá velikým dílem Německa; jak v Uhřích věci stojí, to ví každý. My až posud odporujeme vždy násilnickým snahám, poněvadž přesvědčení jsme, že by mohly nyní život našeho národa snad z kořene vyhubiti; když ale naše vláda v zaslepenosti své ustavičně svými protikonstitučními kroky lije olej do plápolajících revolučních snah, necht' sobě potom také sama provede boj s Košutovou a s německou propagandou, které všechny okolní země sobě získati usilují!

Splakal by věru každý, když vidí takové jednání od vlad, které snad naschvál (nemůžeme se již věru té myšlénce uhnouti!) podporují nešťastné snažení rýpavých destruktivních stran, jen aby pak mohly zároveň s nimi udusiti všechnu svobodu. -

Dixi et salvavi animam!¹⁹

Také něco o svornosti

(N. N. 24. května 1849.)

Přijde to věru tak daleko - nedáme-li si pozor dobrý, že se budeme muset pro samou svornost ze starodávného domova svého, z Čech vystěhovat, a že budeme muset mocného císaře ruského poprositi o kus země někde na Kavkaze, abychom tam české útočiště našli před pronásledující nás svorností v Čechách.

„Kdy pak již přece bude někde ve školách zaveden náš jazyk?“ tážeme se v holubičí snášenlivosti, opírajíce se na stéblo c. k. rovnoprávnosti všech národů. - „Svornost, braši - odpoví se nám - nedělejte pro takové maličkosti různice!“, „My se spokojíme, stydíme se a mlčíme“.

„Kdy pak ale u šlaka přece budou opravdu umět úředníci napsat poctivých několik řádků v češtině?“ - povzdechne si po nějakém čase, zapomenuvše již, že nás poprvé tak lehce odbyli. „Svornost, jen svornost! Kdyby nebylo toho štvání, byly by to blažené časy v zemi.

¹⁹ Místo sněmu dočkala se Praha čtyři dny na to - stavu obležení, kterým svírána po léta.

Což pak nemáte nic důležitějšího v tomto velikém čase, než pořád to abecedářství?“ - odpoví se nám trochu zhurta. - My se lekne, opět se stydíme a mlčíme zase.

„Kdy pak ale již u všech všudy šlaků přece alespoň ty „Pražské Noviny budou rovny německým, aby se již déle neděl ten nesmysl, že ubohým, ani slovo německy nerozumějícím lidem ještě k tomu na jejich vlastní peníze úředně tisknou ohlášení, kterým ani oni, ani jejich sousedé nerozumějí ?u osmělujeme se po uplynutí roku c. k. rovnoprávnosti opět si postěžovati. „Zase již plodíte nesvornost, zase již štvete národnost proti národnosti“, odpoví se nám zhurta, a my se již zase musíme polekati a oněměti.

„Kdy pak nás přece pustíte do toho našeho divadla v Praze, které my ze svých peněz vydržujeme pro vaši slávu a pohodlí; již je skoro 1 1/2 léta od zavedení c. k. rovnoprávnosti a my posavad ještě čekáme s kloboukem v ruce přede dveřmi, až nás tam ti páni pustí.“ - „Svornost, mlčte; budete-li zticha, tedy vám za odměnu vystavíme prkenné divadlo - za branou, abyste dělali kommodii pro zdraví.“

Tak to chodí ustavičně a my pořád posloucháme s pouhými laskominami, ale prázdným žaludkem. Němečtí sedmašedesátníci praví, abychom nedělali vládě nesnáze svými „přepjatými“ žádostmi; němečtí radikalisté praví, abychom byli svorni proti vládám; v tom ale se bratrsky srovnávají radikalisté i sedmašedesátníci, že nám ani o vlas uhnouti nechťejí, ačkoli jen žádáme, co nám náleží.

V tomto ohledu jest věru velmi zajímavé povšimnouti si chytrého způsobu Němců i Maďarů, kterým oni nás Slovany umějí sobě ve služebnosti udržeti. Podobá se to velmi onomu dvojnásobnému mlýnu ve známé naší národní hře. S jedné strany stojí Košut a ve jménu republiky, ve jménu svobody volá nás k sobě, abychom se k Maďarům přidali; všechny Slovany, kteří s ním nadržují, nazývá jen reakcionáři a služebníky kamarily; slibuje při tom hory doly a vyhraje-li, budeme se dělit o to co se vybojovalo: oni Maďaři jádro, nám Slovanům šlupky. S druhé strany zase starokonservativní Maďaři z vysoké šlechty sedí okolo knížete Windischgrätze, který proti Košutovi bojuje, a umějí si věc tak navlíknouti, že kdyby Košut prohrál, přece zas jen Maďaři z toho zisk míti budou, ovšem ve jménu své oddanosti k císaři. - Blahoslavený člověk, který umí z jedné huby studeně i teple dýchat! Zkrátka, oni si to zařídili tak, že když vyhraje Košut, budou panovat Maďaři a když vyhrají Slované, budou přece taky panovat Maďaři. To je ta vznešená politika.

Němci zas s jedné strany jakožto sedmašedesátníci drží s vládou a pracují o to, aby všechno po starodávnu, to jest německé zůstalo; s druhé strany ale, jakožto republikáni a radikalisté lákají nás těšínskými jablkami, jak dobře bychom se u nich mohli míti, kdyby jsme jim vytáhli kaštiny z ohně a dokazují nám, že není pro nás jiné spásy, než ve spojení s německým radikalismem. Ať si pak to vypadne tak nebo tak, ať si vyhrají radikalisté neb vlády, o nás se již postarali, my na každý způsob budeme jejich buď ve jménu svatého pokoje a zákonitého pořádku, neb ve jménu republiky německé.

To jsem již kolikráte s bolestí na mysli rozvažoval, jak na nás všude tenata nastrojena jsou, ať si jdeme v levo nebo v pravo - a není divu, že se časem mimo vůle zmocní duše těžkomyslnost, když před očima jest onen nestejný boj, který náš ubohý národ již od sta a od tisíceletí bojuje dílem s absolutními vladaři, dílem se závistivými nenasycenými sousedy. Jak to jde těžko, než se dostaneme o krok dále! O každou maličkost musíme několikrát bojovati, než jí dosáhneme, každou píď své vlastní půdy musíme jako v ustavičné válce vydobývat. Veliké věci nám nedají proto, že prý to nemůže být najednou, a malé nám nedají proto, že prý to za to nestojí! - Summa summarum, že nebudeme mít nic!

Ať si tedy svými rozličnými manévry obelstí kohokoli, my se nedáme nikdy mýliti, naše srdce zatvrzeno jest již proti jejich lstím, neboť již mnoho a dlouho je pozorujeme. Pravda a právo musí míti konečně průchodu, ať si se schovávají zač chtějí, však již je děravý a průhledný ten jejich opotřebovaný štít „svornosti“; my za ním vidíme dobře a zřetelně jejich zištnost, nespravedlivost a neústupnost. Svornost a mír je krásná věc, přece ale praví sám Ježíš Matth. X. 34.: „Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram; non veni pacem mittere sed gladium.“

Ruské vojsko v Uhřích

(N. N. dne 29. května 1849.)

Ze všech stran dostáváme nejpochvalnější zprávy o zdvořilém a přívětivém chování se ruských vojáků, zvláště ale důstojníků, ke všemu lidu vůbec, ale ke slovanským spolukmenovcům na Moravě a Haliči zvláště. A k tomu pocházejí tyto zprávy z nejrozličnějších stran a od lidí nejrozmanitějšího smýšlení; ba viděl jsem tyto dny psaní jednoho emigranta polského, který též v podobném způsobu se vší spravedlivostí o tom píše.

Byl bych mohl již napřed podobné věci o ruském vojsku psát, které již dávno znám, lépe však jest, když sama zkušenost za sebe mluví. Ruský voják, jakožto nezkažený Slovan, již sám sebou přívětivý, úslužný, citlivý a jemný a k tomu ještě nejpřísnější vojenskou kázní zkrátka drženy; nedovoluje si nikdy pánovitě a surově vystupovati proti občanským spolukrajanům svým, a ono prožluklé kamašnictví, které dává mnohé vojsko, (nechceme právě žádné jmenovati) tak rádo cítit civilistům, nepozoruje se dokonce u vojska ruského. V tom ohledu by si mnohé vojsko dobrý příklad vzíti mohlo z Rusů, nad nimižto celý svět tak rád rameny krčívá.

Než my se dnes o těchto věcech jen z té příčiny zmiňujeme, ponevadž pozorujeme mnohé lidi, kterým takové dobré způsoby ruského vojska jsou pouhá sůl do očí. Oni, jakožto zatvrzelí závistníci všeho slovanského, byli by si snad přáli, aby Rusové co nějaká divá zvěř si počínali a tak jejich slovanožroutství ospravedlnili. Tito lidé, kteří se jinak velmi rádi za každý vojenský šos schovávají, kteří nemohou pokojně spáti než ve stavu obležení, právě tito lidé zas se rmoutí, že my k ruskému vojsku jen spravedliví jsme, a že je snad netupíme. Nevěděli bychom věru, proč bychom k libosti několika lidem, o nichž dávno máme důkazy, že by všechno Slovanstvo rádi na Ižici vody utopili, proč bychom k libosti těmto lidem zamlčovati měli dobré vlastnosti vojska slovanského, a proč bychom naschvál dobré a přátelské srozumění s tímto vojskem pěstovati neměli. Rusové na rozkaz svého císaře přišli do Rakous, a tak jako se náš císař neptal nás, má-li je povolati, tak dobře se jich neptal jejich císař, chtějí-li jíti. Že jsou naši slovanští bratři Rusové ještě pod absolutní vládou, za to my nemůžeme, a nemáme příčiny pohrdati jimi proto. Kdyby byli ku př. v loni nějaké Reichstruppen přitáhli do Čech, aby nás přinutili k volbě do Frankfurtu, víme jistě, že by byli ne od nás, ale od někoho jiného se vši slávou přivítáni. Nyní, když Rusové našim bratrům Slováckům a Jihoslovanům pomáhati mají k právu, nebudeme my jim za to jistě spílati.

Proti „Prager Zeitungu“

V Praze 30. května 1849. (N. N.) Dnešní německé vládní noviny mají velmi podivný článek o příčinách našeho obležení a obležení samém, a kdyby nebyl stav obležení, kdybychom užívali nyní alespoň onoho oktrojovaného zákona o tisku, věděli bychom náležitou odpověď. Pověděli bychom totiž nejen těm, proti nimžto „Prager Zeitung“ píše, nýbrž i vládě něco do pravdy; poněvadž ale nyní jen jedné a ne druhé straně smíme pravdu mluvit, bylo by

nespravedlivé a nešikovné, cokoli by se říci smělo. Doufáme však, že naše ministerstvo. je-li v něm jen ještě krůpěj konstituční poctivosti, nenechá již déle Prahu v tom vojenském stavu bez zákonů. Neboť odvoláváme se na vlastní svědomí, jak našeho civilního zemězprávce pana více-presidenta Mecséry-ho, tak i vojenského velitele hraběte Khevenhüllera, mohou-li nyní jakoukoli příčinu udati, pro kterou by Praha zasluhovala toho zbavení konstitučních svobod!

Ať jen nezapomíná „Prager Zeitung“ ve své horlivosti proti revolucionářům, že by se revolucionářům nikde dařiti nemohlo, kdyby je nepodporovaly vlády buď svou zlomyslností neb svou nešikovností. Proti poctivé, svobodomyšlné vládě nedovedou ani nejzlomyslnější lidé platnou revoluci provést. Proti despotické, zákony samovolně rušící vládě ovšem ale musí být dle každého práva dovoleno též násilí užívat, jak to také i historie dokazuje, a tu právě i nejšlechternější občané chopili se zbraně a bojovali o svobodu, a jestli se v takovém pádu řádní vlastencové hned zbraně neuchopí, děje se to jen z opatrnosti, poněvadž neuznávají síly své za dostatečné proti despotům a nechťi tudy nepodařeným povstáním vlast svou ještě do většího neštěstí uvaliti.

To platí o vládách nespravedlivých, nepoctivých a despotických. Když ale vláda, ačkoli se vždy sama svobodomyšlnou nazývá, přece tak nešikovně se chová, že větší část občanů o ní mysliti musí, že svobodomyšlná není a že reakci obmýšlí, což divu, že pak pro všeobecnou nedůvěru k takové vládě každý třeba dosti nesmyslný a někdy i zlomyslný egoistický revolucionář u velké části lidu víry dojde a sluchu nalezne?!

To myslíme, že se o této choulostivé věci pověditi dá v stavu obležení.

II.

V Praze 2. června 1849. (N. N.) Přiznávám se, že nerad vedu polemiku s ministerskými časopisy, - proto že mi přichází hádka s nimi velmi podobná nějakým vojenským cvičeným manevrům, ve kterých se bitvy jen na oko provozují, ve kterých také jedna strana jen na oko nepřítele představuje. Neboť jsem přesvědčen, že redaktoři těchto vládních novin, kdyby jim jen do duše viděti bylo, vlastně s námi stejně smýšlí, ale - z povinnosti podle komanda ministerského tak píší, jak se toho od nich požaduje.

Podobně se děje často „Prager Zeitungu.“ Nedržím pana redaktora a hlavní spolupracovníky jeho za to, zač by se držeti museli, kdybychom chtěli jejich politickou zkušenost jen podle jejich článků posuzovati. Jsouť slabosti ministerské a úřednické, které chápe rozum každého

českého dítěte, které však přece nikdy nepřipustí redaktorové vládních novin ve svých člancích. A když si do konce pomoci nemohou, když se jim pravda tím nejpoulnárnějším a nejpochoptelnějším způsobem hlásá, dělají se naschvál, jakoby nerozuměli dobře češtině, ačkoli si já směle pochlebovati mohu, že jest právě moje čeština nejsrozumitelnější. V čís. 126. N. N. pravil jsem, že není možná udati příčinu, pro kterou by Praha stav obležení zasluhovala. „Prager Zeitung“ ale naschvál dělají, jakoby myslily, že jsem nečetl úřední proklamace, a že nevím příčinu, která v nich udána byla za původ onoho obležení.

Který ale politický rozum může hájiti zásadu, že již každá zem, ve které několik lidí (byť i to dokázáno bylo), na revoluci myslí, musí být zbavena konstitučních práv a dána do stavu vojenského? Vždyť by pak ani jedna zem na celém světě nemohla býti chvilku bez obležení.

Ovšem že každé ministerstvo, zvláště kníže Schwarzenberg nachází pro sebe veliké pohodlí ve stavu obležení, který jsme již nazvali surrogat za absolutní vládu; ale což pak jsou země jen pro pohodlí ministerstva?

Naivní jest, když „Prager Zeitung“ praví: „Wir können es nicht gleichgiltig hinnehmen, wenn Herr H. mit unverkennbarer Hindeutung auf unsere Zustände die Revolution nur für jetzt gewagt und unpraktisch nennt.“ Což tedy jest moje sada „o despotické, zákony samovolně rušící vládě „eine unverkennbare Hindeutung auf unsere Zustände?“ - Jak vidíme, chytá se zase již „Prager Zeitung“ radikalismu, tak jako za onoho času, když vytiskla onu prožluklou frankfurtskou korespondenci, a jmenuje snad naši vládu nynější despotickou, zákony samovolně rušící? - Nepochybujeme, že bude za tento kompliment pan redaktor od ministerstva sesazen! -

V dobré naději, že již beztoho není možná, aby J. M. C. ještě déle svěřoval knížeti Schwarzenbergovi vedení záležitosti naší říše, poněvadž kníže Schwarzenberg již uvedl svou politikou mocnářství rakouské na kraj propasti, v této pevné naději nechceme tuto ani nejhlavnější hříchy knížete Schwarzenberga vypočítávat. Podívejme se jen na Uhry, ty mluví samy o schopnostech našeho prvního ministra! Čtete jen „Presse“, která přece sama se vydává za konservativní časopis, jak ona, ovšem bez jmenování jména brojí proti převráceným plánům našeho prvního ministra!

Nám nemá „Prager Zeitung“ žádnou příčinu vytýkati, že jsme proti všem autoritám, ať nám ukáže na jednu protizákonnost, kterou bychom byli buď sami spáchali neb ospravedlňovali,

kdežto se něco podobného o našem nynějším ministerstvu říci nemůže. Jest-li myslí „Prager Zeitung“, že všechna autorita sedí jen v hrubém násilí zbraně, - takové autority často i na veřejných silnicích za křem najdeme, dobře spořádaný stát ale pro ně od jakživa stavěl kriminály a šibenice! -

Co se ministerstva Daoblhoffova a nešťastných říjnových událostí týče, neuvedla nás „Prager Zeitung“ do velikých rozpaků. My, ačkoli naše strana pevně a upřímně držela s ministerstvem Daoblhoffovým, nebudeme přece ono ministerstvo za neomylné vyhlášovati: naopak musíme vyznati, že bohužel neopatrnost a špatné prostředky tohoto ministerstva daly vzniku té strašlivé katastrofě, která by se jinak na pouhý kraval byla obmezila. Ostatně máme ale to privátní mínění, že kromě maďarsko-frankfurtských rukou také ještě jiné byly v této hře zapleteny, o kterýchto posledních se posud málo ještě svět dozveděl, ačkoli při celé věci nejvíc pro sebe nahrabaly.

Jak ale se ještě nyní naše ministerstvo může nechat přezdívat silným, to nepochopuje zajisté nikdo, nejméně car Mikuláš! V čem pak vlastně jest tato Samsonská síla našeho ministerstva? Snad v tom, že musela povolati Rusy na pomoc a udělat z Rakouska, z dosavadní veliké mocnosti evropské ruský ochranný stát asi tak, jako jsou Multany a Valachie, kdežto by bylo možná bývalo s dobrou politikou, jak jsme ji od jakživa radili, již dávno před rokem ukončiti uherskou válku vlastními silami. Ministerstvo, pod kterým se něco podobného dít mohlo, jako jest válka uherská, takové ministerstvo věru nezasluhuje, aby se jmenovalo silným.

Silné ministerstvo, které má lásku v lidu; kníže Schwarzenberg ale kromě šlechty sotva najde v Rakousích mnoho milovníků a obdivovatelů. Nepravíme to ze zlomyslnosti, nýbrž podle svědomí svého, jako pravdu, která beztoho skutky se pořád potvrzuje. Není to věc podivná, že v takových dobách, jaké padly nyní na Rakouako, žádné vlastenecké oběti se nedějí, vyjmouc snad kupování něco koní, ku kterému beztoho teprva nedávno šlechta moravská se rozehrála? - Takový stav, kde vlast je v nebezpečí, a národ lhostejně se na to dívá, jest strašlivý - přiznejme se, jest ohavný, - ale vina toho jest kníže Schwarzenberg, který nemá žádné důvěry lidu, kterého se lid bojí, který ale stojí mezi trůnem JMC. a národy.

Nechceme vystupovati proti celému ministerstvu, neboť víme, že by jednotliví ministři při svých schopnostech a v jiné ministerské kombinaci mohli získati zásluhy a důvěru národa: ale co jsme pravili, považujeme za svou povinnost veřejně říci, byť by i tato slova pro nás v této době a v těch okolnostech, v jakých žijeme, sebe nebezpečnější býti měla.

III.

V Praze 5. června. Sprosté jest u nás přísloví: „Šelma, kdo dělá víc než může!“ a to nám bezděky napadlo čtoucím dnešní úvodní článek „Prager Zeitungu“, který prý, - jak sám dopisovatel jeho praví, sepsán jest pro obhájení cti rakouských národů proti utržení p Havlíčka. Hlavní úkol „Prager Zeitungu“, pro který vycházejí tyto ministerské noviny, musí a má ale býti ten, aby hájily čest našeho ministerstva, a tento úkol zdá se nám býti tak veliký, tak nedostižitelný, že skutečně nezbude „Prager Zeitungu“ mnoho času a sil na jiné věci. Z toho ohledu a také ještě z jiných mnohých příčin bude tedy nejlépe, když „Prager Zeitung“ zanechá hájení cti národů rakouských jim samým, aneb vůbec jiným lidem. „Prager Zeitungu“ již to jaksi lépe sluší, když rakouským národům na cti utrhá (ku př. Čechům po loňském červnu atd), než když jich čest chce hájiti. Co se ale mne týče, také nemusí mít „Prager Zeitung“ velikou starost o rakouské národy, abych jim na cti neutrhál: neboť národové rakouští, kdybych to skutečně činil, nebudou moje noviny čisti a tak si nejlépe sami pomohou bez pomoci „Prager Zeitungu,“ ostatně tak jest nejpomahač, že skutečně sám nazval ministerstvo despotickým, ačkoli to nyní upírá.

Že stav obležení Prahy se vztahuje na celou zem, (jmenovitě skrze noviny, které v Praze vycházejí), to je přece tak patrné, že by ani „Prager Zeitung“ neměla na to zapomínati. Ovšem se musí dát našemu vojenskému veliteli p. podmaršálu Khevenhüllerovi to spravedlivé svědectví, že redaktorům neklade nic v cestu a dovoluje i opozici, ale v tom se s námi jistě každý srovnávatí bude, že jest lépe býti v ochraně zákonů, než v pouhé moci (třeba i spravedlivého) vojenského velitele.

Co se nového spiknutí týče, pronesl jsem již své mínění o něm, a počkám nyní opatrně, až ohlášeny budou výsledky vyšetřující komise. „Prager Zeitungu“ radím ze žurnalistické collegialnosti to samé - zkušenost učí, že není dobře mluvit mnoho o spiknutí před ohlášením úředních důkazů!

Tomu se však nedivím, že „Prager Zeitung“ na kn. Schwarzenberga strany uherské vojny nic připustiti nechce; „čí chléb jíš, toho píseň zpívej“; zajisté že by se ministerstvo poděkovalo za to, kdyby ještě vládní noviny, které na útraty vládní vycházejí, chtěly ministerstvu dělat nepřijemnosti. Opoziční noviny jich beztoho tak mnoho nadělaly, že musely skoro všechny přijít do obležení! To ví beztoho každý, že naše ministerstvo za to nemůže, že tato uherská válka se velmi špatně daří; vina toho je jenom na Košutovi! Kdyby byl kníže Schwarzenberg

na místě Košutově a Košut na místě knížete Schwarzenberga, již by dávno bylo celé Uhersko přemoženo! - V tom dávám „Prager Zeitungu“ docela za pravdu.

Konec bývá ale při všem nejhezčí. Proto tedy, že rakouští národové všechny trampoty, nesmírnou rekrutýrku, ažio 25 a 35 procent, ustavičné dluhy, největší anarchii a nepořádek v úřadech, stav obležení, oktrojovanou ústavu atd. atd. atd. trpělivě snášejí²⁰, proto jest z toho viděti oddanost a důvěru lidu k ministerstvu a hanebnost falešných proroků (rozumej také mezi nimi H. B.), kteří prý lidu všechny úmysle vlády v nejčernějším světle představují. A kdyby to lidé zas trpělivě nesnášeli, řekla by „Prager Zeitung“, že my je k tomu dráždíme!

Co praví „Prager Zeitung“ o všeobecném mínění, které prý jest pro ministerstvo, o tom musíme jen podotknouti, že by to bylo pravda, kdyby to stálo v jiných novinách. Takto ale si musí každý rozumný člověk jen pomyslit: za své peníze může se nejbledší holka dát vymalovat s červenými tvářemi! - Kdyby byl Košut ministrem v Rakousích, vsázím se s p. redaktorem „Prager Zeitungu“ o nevím co, že by tam o něm také stálo, že je hodný pán, a že má všeobecnou důvěru. To jsou již tak slabosti vládních novin, za které ani samy nemohou.

Šlechta a Slované

V Praze 4. června 1849. (N. N) Dávno již nezakusil jsem v sobě tolik opovržení a žalosti, jako dnes při čtení 263, čísla „Lloydu“, kde stojí následující vyňatek z „Preszburger Zeitung“: „V Skalici jsou nyní 4 setniny Szirmayských a v Haliči také tolik Hurbanových dobrovolníků. Szirmayovi jsou pěkně ošaceni a nejlepší zbraní opatřeni a zjednájí si všude skrze svou dobrou disciplinu a dobrý duch, jaký mezi nimi šlechtění vůdcové pěstují, největší úctu. Důstojníci jeho jsou nejvíce pensionovaní, ve zbrani dobře cvičení vojínové a z většího dílu rození Uhři, kteří nebojují tak pro Slovanstvo ze všech stran podezřelé, jako pro svého císaře a krále“.

Těchto několik slov má pro každého, kdo jim dobře rozumí, velmi hluboký význam a můžeme říci, že projedou jako okřídlený meč každé slovanské srdce. Z těchto několika slov pozcáváme nejlépe, s jakým stohlavým drakem Slovanstvo bojovati musí, kterýžto vždy novou hlavu nastrčí, když mu jedna byla uřata.

²⁰ Nota bene, k čemu je také i já napomínám.

Kdokoli opatrně sleduje všechny rakouské záležitosti, musí všude pozorovati chytře pletenou aristokratickou síť, do které nás poznenáhla šlechta zatačí, aby opět mohla na nějaký čas v Rakousích panovati. Nejpatrněji na uherských věcech pozorujeme, že se nyní pokouší šlechta o vládu v celých Rakousích, jejížto korouhev jest náš první ministr kníže Schwarzenberg. Maďaři vedou vojnu s rakouským císařem, ale přec proto panuje největší bratrství mezi maďarskou a rakouskou šlechtou, a ať si vypadne tato vojna v Uhřích tak nebo jinak, vždycky vypadne dobře pro maďarskou šlechtu. Vy farizeové! Když ruská síla připadla do váh rakouských, když se již napřed věděti může, že Košut, třeba to ještě rok neb více let trvalo, přece konečně udušen bude touto velikou silou; vy bídní, vysoce urození farizeové, nyní přicházíte obětovati svou věrnost svému císaři a králi, o kteréžto věrnosti po celý rok, co již válka trvá, žádný nic neslyšel a nepozoroval a abyste svůj liščí ocas ukryli, neumíte jinak než osočováním Slovanů hledati sobě té lásky u trůnu, kterou nezasluhujete. Vy nás nazýváte „ze všech stran podezřelými“, abyste tím ukryli ne podezření na vás lpící, ale dokázanou vinu svou.

My Slované stydíme se toho farizejství, abychom se přetvařovali a říkali o sobě, „že bojujeme jen pro svého císaře a krále“: my pravíme šlechtně a poctivě, že bojujeme pro svou svobodu a rovnoprávnost, které očekáváme od spravedlnosti císaře svého, opírajíce se na jeho poctivě dané slovo; neboť farizeus je ten, kdo se staví, jakoby myslil, že jsou národové stvořeni pro krále. Král je k tomu, aby řídil spravedlivě národ a pečoval o jeho dobro, král je po národ, ne ale národ pro krále; to jest svatá pravda, kterou neupře žádný šlechtický farizeismus, jenž proto nadsazuje důstojnost královskou, aby sám sebe ve jménu krále zvelebil a jeho mocí nad ostatními vládu provozoval.

Od počátku bouřek rakouských stojí Slované věrně při Rakousku, ne slovy hladkými, nýbrž krvavými, mozolovitými činy; naše korouhev byla vždy svobodné, neodvislé, spojené Rakousko, kteroužto jsme hájili proti Němcům i Maďarům, a pro své přesvědčení nasadili jsme všechnu svou sílu, krev i čest. Poněvadž ale chceme svobodné, ne ale šlechtické Rakousko, intrikovalo se proti nám nejhanebnějším způsobem, jak v Praze, tak ve Vídni, tak v Záhřebě, tak ve Vojvodovině tak v celých Uhřích, v táboře knížete Windischgrätze pod císařskými korouhvemi! A když nemůžete pod dynastií Košutovou, tedy chcete alespoň pod Habsburskou zase nad námi panství své provozovat? Proto nás nazýváte „ze všech stran podezřelými“, vy staří a zjevné zrádce, nyní když dosti pozdě sami pokání děláte?!

My Slované smýšleli jsme nejpoctivěji s císařem, ačkoli jsme mu nepochlebovali; my jsme vždy chtěli zachovat jeho říši, ne z otrocké mysli, ale z dobrého přesvědčení, poněvadž jsme pro národy slovanské nejspíše mohli očekávati rovnoprávnost a svobodu v tomto Rakousku. Vám ale, ačkoli máte vždy na jazyku svého Císaře a Pána, vám na Rakousku nic nezáleží, vám záleží jen na šlechtě, a na její panování, a hned se spojíte s každým, kdo by vám vaše privilegie pojistil, třeba se desetkrát Rakousko rozpadlo. A nyní držíte dvůr císařský obklíčený, osočujete tam Slovanstvo a zamezujete tam pravé pravdě přístupu!

Proč pak se nepoví zjevně a poctivě národům uherským, čeho mají po ukončené válce očekávati? Zajisté by, vědouce proč bojují, jinak vystupovali proti maďarskému vojsku, které dobře ví, proč bojuje. Takto ale nemůže se nikdy očekávati, že se strany císařské s takovým nadšením bojováno bude jako bojují Maďaři. Ale šlechta maďarská, která má nyní velikého vlivu u knížete Schwarzenberga, brání tomu nepochybně, poněvadž přece ještě od svých plánů neopustila.

Co se ale nás Slovanů týče, my máme své přesvědčení, pro které pracujeme, a od kterého se nemůžeme nikterak odvrátiti; že se s námi od vlády špatně - mohli bychom říci nepoctivě - nakládalo, to ví každý, a kdo to před světem upírá, jistě si sám ve svém svědomí jinak mysliti musí. Naše křivda je zjevná. Těm, kteří patrně bojovali proti Rakousku, věřilo se více než nám, a oni dostali místo nás tu náhradu, kterou jsme my zasloužili. Avšak ani to nás nemůže zvrátiti od naší dobře rozmyšlené a od samé přírody i od historie naznačené cesty,²¹ a třeba nyní vláda v zaslepenosti své sama sobě i nám škodila, my přece konečně dojdeme svého cíle, poněvadž jinak býti nemůže. Rakousko musí býti takové, jako my radíme - sice přestane. To je pravda, kterou nám hlásá každá mapa, každá statistika. Chcete se jen ustavičně ukrývati za bajonety? Pomněte, že vojsko vaše jsme my sami, a třeba ještě letos všechno vojsko naše slovanské necítilo v sobě důstojnost slovanskou - však ji bude cítiti za rok, za několik let; čas nyní silně běží; myšlenky naše, které s námi před dvěma lety jen snad několik tisíc lidí sdílelo, tyto myšlenky mají s námi již nyní sta tisíců, a za několik let budeme se počítati na miliony.

Nemyslete, že nás všelikými křivdami nyní rozdráždíte, abyste nás pak navždy udusiti mohli: my budeme tak dlouho trpět, až budeme mít moc a sílu přestat trpěti a poručiti si, a to bude

²¹ Že i mezi Slovanů někteří jinak smýšlí a více podle citu (třeba spravedlivého) než podle chladného rozumu politiku svou řídí, to je obyčejná věc: neboť všechny hlavy nejdou nikdy pod jeden klobouk!

tenkrát, až bude těch našich 18 milionů duší tak dobře věděti, kdo je náš nepřítel, jako to nyní víme my. Pak nebudeme potřebovat ani revoluce, protože potom vy sami, vysoce urození pánové! budete k nám spravedliví - neboť budete muset!²²

Reformy v církvi

V Praze dne 7. června 1849. (N. N.) Myslím, že se na dnešní den velmi dobře hodí následující rozjímání.

Každý zná z historie osudy církve v Čechách. Z počátku hned počaly v naší vlasti rozmíšky slovansko-řecké církve s latinsko-německou, a poslední zůstala vítězem. Víme, že římsko-latinská církev v naší vlasti nanejvýš se odrodila a pokazila, že opustivši docela pravý, bohumilý účel svůj stala se u nás ve středním věku pouhým hierarchisticko-despotickým nástrojem beze vší mravní kázně, bez svaté horlivosti. Cizozemci lakomí obsazovali mezi sebou bohaté praebendy české země, neumějíce s tím lidem ani promluvit, který měli šlechtiti a k bohabojnému životu vésti. Nevzdělanost, pověra, zištnost, pyšný, zhýralý život - to byly obyčejné vlastnosti důstojníků církve české ve středověku. Následek toho byly bouřky husitské, a jedno zlé chtělo se odstraniti druhým.

Český národ pro takové zneužívání zanevřel proti víře latinsko-katolické a chýlil se k protestantství, tak že až do bitvy na Bílé Hoře větší část vzdělaného lidu přiznávala se k evangelické víře. Po bitvě na Bílé Hoře ovšem byla všude zavedena katolická víra, ale jen násilím a vojskem císařským, takže když po 150 letech pod císařem Josefem opět svoboda víry nastala, dosti patrný počet nekatolíků se najednou v zemi vyskytnul, na důkaz, že po celých 150 let jen na oko a z nucenosti ku katolictví se hlásil, ale potají vždy protestantství u sebe zachoval.

Každý ví, že od císaře Josefa až k nejposlednějším dobám nebylo tak snadno od katolické víry odpadnouti pro mnohé zákonní překážky a obtížnosti.

Nyní ale jest svoboda víry úplně zase uvedena, a každý občan může podle vlastního přesvědčení beze všech překážek k jedné ze zemských věr přistoupiti. Odevšad slyšíme, že se v Čechách velmi hojně odstupuje od katolické víry a přistupuje valně k protestantské. My

²² Pro tento článek byly Nár. Nov. od hrab. Khevenhüllera poprvé zapovězeny.

jsme až posavad mlčeli o tom, nyní však není čas k tomu, aby se podobné věci zamlčely; naopak zapotřebí jest pátrati po příčinách takových událostí. Dobře víme, že kdykoli se buď v těchto listech neb i z jiných stran v dobrém mínění stane nějaká slušná zmínka o včasných nevyhnutelných opravách katolické církve, ku kterým hlavně počítáme: zavedení národního jazyka do církve, zavedení voleb duchovních a biskupů, zrušení dosavadních peněžitých poměrů a uvedení nových, zrušení coelibatu atd. atd., že se v takovém pádu hned najdou zelotové, vyhlašující takové návrhy za kacírství, za nevěru, za proticírkevní brojení. Komu ale skutečně blaho národa na srdci leží a kdo uznává, že již déle vedle vzdělanosti našeho věku podobné nedůstatky v církvi obstáti nemohou, které kromě toho ani nevyšly od církve samé, nýbrž od tech? kteří církve jen zneužívali ke svým účelům: tent' zajisté s bolestí hledí na tvrdošijnost, s kterou jistá část vyšší hierarchie urputně se protiví každé opravě v katolické církvi.

Jaký bude konečně následek této urputnosti? Jaký bude následek toho, když se ještě jedna část duchovenstva katolického propůjčí za nástroj politické reakci? Žádný jiný než nesmírné přestupování katolíků k protestantům. Avšak což na tom záleží těm pánům hierarchům, mají-li mnoho neb málo duší, jen když se jim pojistí praebendy a důchody církevní? Schůzka biskupů ve Vídni potvrzuje nás v tom, že nemáme naděje na žádné opravy, ačkoli jsou všechny opravy takové, že již v mnohých diecésích katolických skutečně zavedeny jsou, ku př. mezi Rusíny v Haliči není coelibatu a liturgie celá jest slovanská, a žádný je proto nikdy nedržel za špatné katolíky. Si hic et ille, cur tu non Augustine? My víme dobře, že tato slova jsou hlas volajícího na poušti. Ta část kněžstva, která nevyhnutelnost oprav nahlíží, nemá moc uvésti je, a ti, kteří by moc měli, nechtejí a chovají se tak, že od sebe odvracejí všechnu náchylnost lidu, což nesmírně na škodu jest katolické víře.

Konec toho všeho vidíme jasně před očima: asi polovice lidu konečně přestoupí k evangelíkům, a pak naše zem okusí ještě jednou všechny nehody církevních roztržků: kdežto nyní, kdyby se katolická víra jak náleží a podle současného vzdělání ve věcech nedogmatických liberálně opravila, ještě veliká naděje jest, že by evangelíci Augsburského vyznání ponenáhla zase se navrátili. Sjednocenost ve víře jest skutečně největší blaho pro národ, a zkušenost učí: roztržky ve víře hubí všechnu i politickou sílu národů. Dixi et salvavi animam!

O zákazu „Národních Novin“

V Praze dne 28. června 1849. (N. N.) Nepochybujeme, že by snad leckdo z přátel našich a politických spojenců velmi rád zvěděl něco bližšího o vyjednávání strany opětného vydávání „Národních Novin“. Musíme vyznati, že by také bylo velmi zajímavé, kdyby se uveřejnil do podrobnosti denník redaktora za tyto dvě neděle se vším, co se mluvilo a jednalo s panem ministrem spravedlnosti a vnitřních záležitostí Bachem a Ex. panem prozatímním komandantem pražským, hrabětem Khevenhüllerem, panem místopresidentem správy české země, svob. p. Mecsérym, pak před vojenským soudem na Hradčanech. Jsem však přesvědčen, že by nebylo prospěšné, nyní se vši podrobností tyto věci vypravovat, a zanechávám si někdy později všechny své persekuce již od r. 1846 najednou i se všemi akty obecnstvu předložiti na ukázkou, jaké jest živobyťi opozičního redaktora. Nyní jen v krátkosti některé události: Dne 9. června byl jsem předvolán před pana komandujícího, kdežto mi byl přečten v německém překladu známý článek můj z čísla 130. N. N., a ústně oznámeno, že N. N. po čas obležení vycházeti nesmějí. Dne 11. června byl jsem u p. místopresidenta svob. p. Mecséryho žádati o písemní zákaz, a když jsem téhož dne obdržel úřední zákaz písemní „na neurčitý čas“ a bez udání příčiny, odjel jsem hned do Vídně s tím úmyslem, že tam buda u pana ministra vnitřních záležitostí Bacha žádati o povolení k dalšímu vydávání N. N. Dne 13. a dne 14. měl jsem v této záležitosti pokaždé dosti dlouhé a mohu říci i přívětivé a příznivé slyšení u p. ministra Bacha, a podal jsem dvoje Promemoria, která časem svým uveřejním i s tím, jak se p. ministr vyjádřil. Dne 16. vrátil jsem se z Vídně do Prahy.

Dne 22. byl jsem u p. komandujícího hrab. Khevenhüllera, kdežto mi oznámeno bylo, že noviny budou zase vycházet, že však se musím ještě pro své články zodpovídat před vojenským soudem a že musím podati písemní slib, v němžto musí býti obsaženo, a) že uznávati chci platnost ústavy od 4. března, b) že se chci v opposici své mírných forem držeti, pokud bude trvat stav obležení. Byl u p. komandujícího přípis od pana ministra Bacha i s přiloženým mým Promemoria. Téhož dne tedy byl jsem stranu tohoto spisu u pana místopresidenta, kdež jsem namítal, že bez toho nemám moc, neuznávati ústavu od 4. března a že ostatně i v ní obsaženo jest, že se na budoucím říšském sněmu může tato ústava změnit, a, aby to možná bylo, že dovoleno býti musí, posuzovati ji a vytýkati nedůstatky její. Pan místopresident uznával, že sluší nedůstatky ústavy posuzovati, podotknul ale, že se ode mne jen žádá, abych jen od principiálního protiústavního brojení proti ní upustil.

Podal jsem tedy ještě téhož dne onen spis a vyslovil jsem se v něm u dotčených věcech takto:

Die jetzigen Verhältnisse überhaupt, namentlich aber die eben gemachte Erfahrung wird ohnehin für den Grefertigten ein hinlänglich starker Fingerzeig sein, bei der Redaktion seines Blattes alle mögliche, mit der Wahrheit verträgliche Mässigung zu gebrauchen, und da er fest entschlossen ist, jederzeit eine verfassungsmässige Tendenz beizubehalten; glaub er auch, dass Ein Hochlöbl. k. k. Gr. C. auch bei dem Wiedererscheinen der N. N. hierin alle nöthigen Garantien sehen wird, welche die Einem H. k. k. Gr. C. anvertraute Sorge um die Ruhe und Sicherheit des Landes fordern.

- že totiž se hodlám v stavu obležení všeliké mírnosti držeti, pokud se to s pravdou srovnává, a že jsem vždy měl pevný úmysl chovati se konstitučně.

Dne 23. byl jsem před vojenským soudem od 9 1/2 až do 2 1/2 hod. odpolední vyslýchán pro články v číslech 129. a 131. N. N., kdežto jsem se snažil všechny tyto články ospravedlniti.

Dne 25. ráno byl jsem opět před vojenský soud povolán, kdežto mi oznámeno jest, že jsem pro ty to články odsouzen na 8 dní k profosovi, že mně ale pan komandující tento trest odpouští! Téhož dne jsem dostal na večer skrze zdejší městský úřad písemní povolení k dalšímu vydávání novin.

Každý, kdo se na svět dívá se zdravým a chladným rozumem, uznati musí, že skutečně musí být po čas obležení naše snaha, nedávati žádnou příčinu ze své strany, aby naše noviny opět buď zastaveny neb dokonce potlačeny byly. Nebo odvolávati se na svobodu tisku, na soud příslušný atd. jsou věci, kterým vojenské úřady rozuměti nechťí. S druhé strany ale přece každý nahlíží, že jest lépe, když není jiné pomoci, raději s jedním podvázaným křídlem lítati a snažiti se, aby hlas národu zcela neumlknul, než zanechati pole docela nočním netopýrům a sovám, které beztoho dost hrdě se vznášejí, kvíkajíce jen pořád o pořádku a bezpečnosti, cum reservatione mentali „starého“ pořádku.

Kdo naše snažení po celý čas naší novinářské činnosti (ještě za časů předkonstitučních) zná, dobře musí věděti, jaký jest náš účel, a doufáme, že jsme si po celý ten čas zasloužili tolik důvěry, že nikdy žádnými lákadly, žádnými výhrůžkami nedáme se od svého účele odvrátiti, kterýžto držíme za počestný. za spravedlivý. Světská moc může nás přinutiti k tomu, abychom z opatrnosti někdy mlčeli, ale žádná moc nemůže nás přinutiti, abychom mluvili nepravdu proti svému přesvědčení.

Kdyby se něco podobného od nás vynucovati chtělo, pak bude čas raději dokonce mlčeti. Pak přestanou „Národní Noviny“ vycházeti, ne ze zákazu, ale z vlastní vůle redakce, na znamení, že přestal i poslední stín svobody tisku. Doufejme ale, že takové časy přece nepříjdou.

Nyní ale jsme přesvědčeni (a doufáme, že toto přesvědčení s námi většina našich krajanů chová), že tendence našich novin jest dobrá a pravému blahu národů rakouských i císaře samého prospěšnější, než hlasové mnohých jiných časopisů, kteří s nalíčenou pokorou a otrockou oddaností vyhledávají přece jen více prospěch svých pánů, kteří je platí, než celého národa a mocnáře samého, ačkoli mu vždy pochlebují. Při své tendenci zůstaneme i nyní tak, jako jsme při ní zůstali za času prvního obležení Prahy za knížete Wmdischgrätze. Co se formy týče, nebude nám za těžko, mnohý ostrý, zvláště úsměšný a satyrický nápad vyškrtnouti; když by se jím nervy některých vysokých úřadů urážeti měly, kteří nemajíce sice moc zabíjeti duši, ale mohou zavíрати tělo a zakazovati noviny, což jest i pro duši i pro tělo důstatečný trest. Každý nahlíží, že se pravda nechá ostře i mírně říci; když musíme jen samých mírných homoeopathických prostředků užívati, může si každý, kdo ví, že jsme na ostřejší byli zvykli, pomysliti, jak nám to nyní nepohodlné býti musí a žádáme, aby si ke každé takové mírné pravdě dle chuti své něco peprnějšího přimyslil, tak jako my si leccos přimysliti můžeme, co napsati nesmíme.

Neníť snadný úkol, hájiti práva národů slovanských: proti nám jest úhlavní nepřítel starý, mnohými věky zkamenělý zvyk, podle kterého nás vždy považovali jen jako přídavek k něčemu jinému. Z tohoto starého zvyku vzrůstá proti nám množství předsudků a bláhový jest, kdo myslí, že jedním slovem „rovnoprávnost“ všechny najednou porazíme. Od vyřknutí tohoto slova a napsání jeho na papír až ke skutečnému poctivému provedení v životě jest dlouhá, příliš dlouhá cesta, a na ní ty tisícere obtíže. Špatný ale voják, který se dá každým vystřelením postrašiti a netlačí se pořád ku předu.

Tak i my nyní žijící, jakožto bojovníci pro skutečnou rovnoprávnost národů slovanských, zakoušíme a zakusíme nepochybně ještě mnoho trpkostí: ale ta vzpomínka, že někdy šťastnější potomkové naši užívajíce již v plné míře té důstojnosti, těch práv, o které my se nyní přičiňujeme, s vděčností si vzpomínati budou na nás, kteří jsme pro ně pracovali, tato vzpomínka jest již nyní důstatečnou náhradou za všechny trampoty a hořkosti naše.

Obrana liberálně-národní strany

(N. N. dne 4. července 1849.)

Často slyšíme a čteme v německých novinách předhůzku, že naše strana po zrušení sněmu v Kroměříži úplně se zamlčela a nečinně se chová.

Ti, kteří naší straně podobné předhůzky činí, zdají se mysliti neb alespoň se staví, jakoby myslili, že z pouhé mrzutosti tato nečinnost naší strany původ má. Přiznáváme se, že prozrazuje taková myšlénka nejen velikou nešetnost k nám, nýbrž hlavně též nesmírnou nevšímavost k okolnostem, ve kterých žijeme. Tážeme se, co by mohla naše strana při stavu věcí, jaký jest nyní, počínati v politice? Vláda naše jedná od časů rozpuštění sněmu Kroměřížského zcela podle své hlavy, neberouc ohled na veřejné mínění většiny. Všechny nové zákony a zřízení vycházejí rovnou cestou z kabinetu, a vůle ministrů jest nyní jediný zákon v Rakousku. Při takových - konstituční vládě dokonce nepodobných - okolnostech byla by věru až pošetilost, aby sobě některá strana chtěla zjednati vlivu na politiku říše. Ministerstvo naše dokázalo až příliš často a příliš „energicky“, že si nehodlá mnoho dělati z vůle většiny, jak to bývá a má býti v konstitučních zemích, ba naše ministerstvo hledá v tom zvláštní sílu nedati se od nikterého národního vlivu řídit a vládnouti jen podle své hlavy. Jest jisto, že před ukončením vojny turecké nebude žádný sněm svolán, to jest, že až do té doby vláda nehodlá ani slyšeti hlasů svých národů. Což tu tedy máme činiti?

Radí se nám, abychom prý o administraci, o financích, atd. zatím jednali a takové otázky posuzovali. Ale nač? snad pro zahrnutí dlouhé chvíle? Neboť, aby snad naše mínění v některé této věci mohlo si zjednati průchodu u vlády, aby skutečně z našich hlav mohlo vejíti do praktického života, není ani pomyslení, když povážíme „sílu“ našeho nynějšího ministerstva, která až posud representuje jen sama celý národ! Řádný muž a řádná politická strana jen tenkrát se ráda obírá politikou, když naděje jest, že její dobré návrhy mohou skutečně vstoupiti legální cestou do života: k vedení pouhých jalových politických disputací de lana caprina drží se mnohý za tuze dobrého.

Až bude rozhodnut budoucí osud Uher, pak nastane teprva doba, kde možná bude činně zakročiti do dalšího vývinu záležitosti naší říše. Mnozí ovšem se obávají, že pak teprva klesne konstituční svoboda naše na pouhý stín, aneb že snad ani tento stín z ní nezůstane: my ale nebojíme se toho, ne sice z důvěry ve vládu, ale z důvěry v okolnosti samé.

Až posud byly v Rakousku dvě svobodě konstituční velice nebezpečné strany, a sice strana reakcionářská a strana přepjatců, proti kterým jsme vždy zároveň bojovali. Obě tyto strany jsou samy v sobě slabé, ale jedna druhé pomáhá vždycky k větší síle. Toto se bude snad mnohému podivné a paradoxní zdáti; nicméně jest to zkušeností potvrzeno. Největší část občanů jest liberální a přeje si svobodu poctivě; když ale přílišná zuřivost přepjatců nebezpečím hrozí a reakce, poukazujíc na to, do pláště pořádku, bezpečnosti a blahobytu svou ošklivou hlavu zahalí, což divu, že veliká část liberálních, ale bázlivých a nezkušených zavéstí se dá a ve stanech reakce hledá útočiště před zuřivostí přepjatců? Tak se sílí reakce na útraty liberální strany prostřednictvím přepjatců. S druhé strany zas když reakce hrdě zvedá hlavu, a vláda sama k ní se kloníc svými buď opravdu neb zdánlivě svobodě škodlivými kroky budí všeobecnou nedůvěru, což divu, že hlasy přepjatců u mnohých liberálních nalezájí příznivého sluchu, a zdržující je od dosavadní rozvahy, převádějí je do svého tábora, čím se sílí strana přepjatců. Každý uznává, že dosavadní stav Rakouska byl takovému kolotání velmi přízniv, tak že pravá liberální strana jak skrze reakci, tak skrze přepjatost mnoho zeslábla, z čeho povstalo všechno neštěstí.

Neboť ani reakce ani přepjatost nemůže nic trvanlivého a šťastného vyvésti, a kdyby sobě zůstaveny byly, stalo by se to, co vypravuje bajka o dvou bojujících vlčích, z nichžto jeden druhého tak sežral, že jen ohony na bojišti zůstaly. Tak by též reakcionáři a přepjatci jedni druhé zvěšeli, neboť beztoho si ustavičně šibenicemi jedni druhým hrozí. Liberální strana ale nedrží vůbec mnoho na šibenice a nepovažuje je nikdy za nástroj k politickému přesvědčení. Liberální strana považuje i přepjatce i reakcionáře za užitečné a všímá si jejich hlasů, nedadouc se od nich ale vésti: přepjatcové jsou užitečný kvas pokroku, reakcionáři jsou užitečná uzda, aby se příliš daleko nezaběhlo; neštěstí by bylo jen tenkrát, kdyby byl samý kvas aneb samá uzda. V prvním pádu těsto vyteče, v druhém není možné s místa se hnouti.

Myslíme, že právě nyní nastane čas, kdežto liberální strana úplně zvítězí i nad reakcí i nad destrukcí (přepjatci).

Minulým rokem nabylo se mnoho zkušeností v tomto ohledu, a obě tyto svobodě nebezpečné strany měly mnoho příležitosti ukázati svou neschopnost a pokaziti si důvěru, tak že nyní ani jedna ani druhá nenalezne již mnoho přívrženců. Na počátku revoluce rakouské vládla příliš strana přepjatá, a v zapálenosti tehdejší vidíme patrnou příčinu, že se mnoho našich nadějí pokazilo. Nyní zas v časech obležení navládli se reakcionáři až do sytosti, ne sice do sytosti své, ale do sytosti všech ostatních. Nevyhnutelný následek všeho toho musí býti ten, že

největší část občanů ani reakci ani destrukci sluchu nedadouc, půjde cestou liberální a síle takové nebude moci vláda odporovati.

V tom vidíme my největší naději dalšího výkvětu konstituční svobody; a třeba ještě nějaký čas se udržel nynější ordonanční systém, tím jistěji musí přece padnout, poněvadž tím více se všude rozšíří touha po vládě sněmovní, konstituční.

Proti shromáždění biskupů rakouských

(N. N. dne 6. července 1849.)

Motto: Viz Psalm. David XXI. 13.

H. B. - Šťastnou náhodou mohli jsme v č. 141. N. N. zvědavému obecnstvu ještě v čas podati celý spis biskupů ve Vídni shromážděných, kterýmžto oslovují po ukončených poradách své věřící duše. My jsme již kolikráte měli příležitost se vyjádřiti, že nic dobrého a užitečného neočekáváme od těchto porad, a nynější jejich pastýřský list dokazuje již zcela zjevně, že se nadarmo ve Vídni shromáždili, a jestli ne nadarmo, jistě na škodu náboženství.

Mohlo se přece očekávati, že náš neobyčejný čas i na biskupech nějakou změnu způsobil, že i oni budou trochu upřímněji a skutkem (ne pouhým kázáním a slovy) vyhledávati království Božího, jehožto dobrotu nám ostatním tak výmluvně vychvalují: - ale nic podobného jsme v jejich listu neshledali.

My na tentokrát chceme k tomuto pastýřskému listu jen některá poznamenání učiniti, a objasniti mnohá nepravá nekatolická mínění v něm pronešená.

Již počátek nadutostí světskou hrubě zavání, vzdálen jsa pravé křesťanské pokory: páni biskupové nám vyřizují pozdravení a požehnání od Boha Otce a Ježíše Krista. Měli snad nějaké zvláštní zjevení aneb obcovali ve Vídni s Bohem živým jako Mojžíš? -

Vůbec každý, čta spis biskupů, musí v něm pohřešiti upřímnost, prostosrdečnost a s nelibostí vidí tu hledanou vyličenost, ono našemu věku a našim poměrům zcela nepřiměřené prohazování starých míst z apoštolů, podle kterých jest patrně tento spis jako stylistická imitace dělaný. Taková slova slušela ovšem dobře statečným apoštolům, kteří také své skutky

podle slov svých řídili: ale velmi se nehodí na naše červené, prelatské knížata - a hrabata-biskupy, objevující se věřícím svým jen v pávím rouše, s čtyřmi koňmi na visitacích, při tučných hostinách! Z úst takových biskupů zní apoštolská slova jen jako pouhá svrchovaná satyra! Tak na př. ono litování, „že prý jsme hody svatodušní a Božího těla tentokrát s Vámi slaviti nemohli“, jak to v pastýřském listu napsáno stojí, jest velmi hledaná a citlivá zdvořilost, když se povází, že mnozí biskupové a arcibiskupové některým svým věřícím ani za deset let jednou se neukazují a ve svém vlastním sídelním městě obyčejně jen několikrát do roka viděti se dávají v kostele, ačkoli nic jiného na starosti nemají; když se povází, že málokterý biskup a arcibiskup skutečně kdy k lidu promluví, ačkoli jest vrchním pastýřem všech duší.

Pět a třicet biskupů, jak sami praví a k tomu „v namáhavých“ každodenních sezeních (jak též sami praví), bylo tak dlouho ve Vídni pohromadě a nemohli prý než právě tento pastýřský list sestaviti, a kdo ví, jestli by byli bez pana Kučkra z Holomouce a bez pana Pačába z Brna i takový sestaviti mohli! Bože Duchu Svátý! jak jsi opustil pomazané své!

Zlé časy prý se přihnuly na svět, nádoba hněvu Božího vylita jest prý na nás, všudy jest prý mnoho zlého a záhubného, hrůzné temno prý jest na světě, hrůzný boj a vzpoura proti Bohu a jeho Pomazanému! Takto nám malují páni biskupové náš nynější věk! A proč?

Vždyť byly jindy války mnohem větší než nyní, nevěra mnohem horší než nyní. Proč tedy právě nynější doba tak velice roznítla svatý hněv našich pánů biskupů? - Ovšem až dosavad zabraňovala v Rakousích censura i nejspravedlivější pravdy o vadách hierarchie pronášeti, nyní ale, kde podle svobody tisku možno jest také biskupům hlásati slovo Boží a upomínati je na učení Kristovo, na jejich pravé povinnosti, na které z větší části pro panský život svůj pozapomněli, nyní teprva prý nastalo temno, neštěstí a vzpoura proti Bohu!! Bůh a biskup ale zdá se přece býti něco rozličného, ačkoli mnohý myslí a vydává se rád za plnomocníka a sekretáře Božího na tomto světě.

A k tomu ještě zdá se, jakoby onen pastýřský list tak zběžná práce byl, že se po několika řádcích zapomnělo na to, co napsáno jest o něco dříve. Tak ku př. na jednom místě stojí, že „taková vzpoura proti Bohu nebyla ještě v dějepisu slyšána“ a hned na to zas stojí: „Jestliť to pouze staré bláznovství!“

Oboje ale, jak patrně jest, nemůže být pravda, nýbrž jen jedno.

Nanejvýš nedůstojné jest ale biskupů patrné bludy rozšiřovati, jako se to v pastýřském listě skutečně děje. Praví se tam ku př. že jest nemoc hříchu pokutou. Zač tedy jest trestán ten, kdo se již neduživým neb mrzákem narodí, aneb kdo pro těžké práce své, jimiž sebe a rodinu svou poctivě živí, ochuraví ? Ovšem jsou některé nemoci hříchu pokutou, ku př. jest podagra obyčejný následek mnohého pití a lenivosti: proto ale přece nikdo rozumný tvrditi nebude, že jsou nemoci pokutou hříchu.

Dále se také rozšiřuje v onom pastýřském listu patrný blud, že jest různost jazyků následek hříchu, což tím více jest směšné, poněvadž před tím páni biskupové sami praví, „že jest rozdělení na národy dílo Boží?“ Hřích ale nemůže být dílo Boží! Ovšem, že se to takové mínění o věži Babylonské vypravuje ve starém zákoně; ale toť je známá věc, že se v katolické církvi celý starý zákon nikdy nepovažoval a považovati nemohl za zjevení Boží, neboť obsahuje vedle mnoha dobrého též i patrné různosti, jak samým pánům biskupům snad povědomo bude, a takové Bůh lidem nezjevuje. Co se jmenovitě tohoto podání o zmatení jazyků týče, není nic jiného, než stará domněnka a bajka východních národů, kterou žádný zdravý rozum vedle jiných analogií za pravdu považovati nemůže. Rozličnost jazyků povstala tak dobře a tou samou cestou jako povstaly dle vůle a plánu Božího všeliké jiné rozmanitosti na světě; rozličnost jazyků jest tak dobře chlouba Boží jako rozmanitost kvítí polního a jiného stvoření.

Co dále praví páni biskupové o bratrství mezi všemi národy a že má křesťan plniti povinnosti ke všem, že se má láska jeho rozšiřovati od rodiny na obec, na národ, stát a člověčenstvo, a že jsou boje mezi národy hanou člověčenstva a ohavností před Bohem, to všechno jest tak krásné a tak pravdivé, že si přáti musíme, aby se svět vždycky podle toho řídil. Ale jak se má podle toho řídit svět, když sami biskupové ustavičně proti tomu jednají: známe jednoho biskupa, jehož láska (poněvadž ovšem rodinu nemá) nemůže se nikterak rozšířiti ani na obec ani na národ; neboť se z lásky k obci a k národu za několik let, po která již biskupem jest, ani po česku Otčenáš nemohl naučiti, ačkoli by ho nejen láska, nýbrž i povinnost a svědomí k tomu dohnati mělo, neboť běře znamenitý roční plat za své biskupování. Rovněž tak bylo by zapotřebí, aby s ohledem na toto všeobecné bratrství veškerého člověčenstva páni biskupové nezatracovali všechny, kteří s nimi stejně nevěří a nepronásledovali je. Víme dobře, že je za starých časů i o život přiváděli (z bratrské lásky), a že by to i nyní snad zase rádi činili, kdyby jim v tom nevadilo brachium saeculare.

I to, co praví páni biskupové o poměru školy a církve, kdežto školu k tělu, zemi a dítkám, církev k duši, nebi a Kristu rovnají, neschvalujeme nikterak, nevyjmouc ani sady, že by musel býti na jejich hrdlo osličí žernov pověšen.

Těž my myslíme, že musí být církev a škola spojena, má-li zůstatí církev pravou církví a škola pravou školou a nenáležíme tedy do počtu lstivých nepřátel křesťanství. - Avšak my myslíme, že jak škola tak církev - obě potřebují velikých časných oprav a pak budou k libosti Boží spojeny. Nikdy bychom ale tak dětinským způsobem o tomto poměru nemluvili, jako se to děje v tomto listu pastýřském.

Známost historie nezdá se býti též velice potřebná k důstojnosti biskupské, sice by nestálo v pastýřském listu, že církev 1800 let nesla nejbolestnější jho nespravedlivého a ukrutného násilí! - Přečtěte si jen historii středověku a uvidíte, že nesl někdo jho, ale uvidíte také, že to byl někdo jiný. „Sama sobě prý církev násilím ku právu nepomáhala“ ovšem, poněvadž místo církve to učinili Jezuiti a jim podobní lidé a dali původ k bojům nesmírným o náboženství, proti kterým ale církev nic nenamítala. Páni biskupové mají ovšem velmi pohodlné a rozličné definice církve pohotově: někdy jest církev také 35 biskupů ve Vídni shromážděných, někdy zas ani polovička všech věřících není ještě církev.

Velmi nekatolické jest ale užívání písma, jak se děje od pánů biskupů. Katolická církev má - dle našeho domnění - před evangelickými také tu přednost, že se nedrží pouze bible, nýbrž připouští vedle biblí rozumný výklad. Neboť v bibli mnoho jest zdánlivých a patrných odporů, které se bez rozumného výkladu nedají vyrovnati. Kterak se ale páni biskupové právě nejbludnějšího a nejnerozumnějšího výkladu a pouhé písmeny zákona (která zabíjí, jak moudré ono písmo samo praví) držeti mohou, nepochopujeme dokonce. A to pozorujeme v onom pastýřském listě na mnohých místech.

„Všechna mocnost (t. j. vláda) pochází od Boha, protož kdo se protiví mocnosti, Božímu zřízení se protiví!“ Jaký to nerozum, kdyby se tato věc dle písma vykládati měla. Vždyť by byli Ježíš, Apoštolové, Svätí Otcové, Mučedníci atd. největší hříšníci! Jim totiž zakazovaly tehdejší vlády kázati křesťanství, a oni přece kázali, tedy se protivili mocnosti, tedy se protivili zřízení Božímu!! - bídné pochlebenství, na jaké cesty přicházíš?! Velební Otcové biskupové! kdyby byl ke mně přišel satanáš světské podlízavosti a byl mne chtěl pokoušeti touto sadou, že všeckna mocnost pochází od Boha, byl bych řekl: „Odstup ode mne duchu

podlízavý, jenž sloveš arcipochlebníkem! neboť stojí zase jinde psáno: „Více budeš poslouchati Boha nežli lidí!“

Že se pravá svoboda jenom z lůna církve narodila - jak též páni biskupové praví - jest věc odporující celé historii. Církev má dosti spravedlivých, velikých a pravdivých zásluh, a nedůstojné jest, připisovati jí jiné a cizí. A jak by konečně mohla pravá svoboda povstati od těch, kteří učí, že všeliká moc, tedy i moc loupežnického tyрана, pochází od Boha, a že se jí musíme podrobiti?

Ta část pastýřského listu, která nyní až ku konci nám zbývá, obsahuje jenom ustavičné opakování špatně rozuměného a vyloženého textu: Starejte se jen o království nebeské, ostatní vám bude přidáno. Špatné vykládání tohoto textu způsobilo na světě mnoho neštěstí, a kdybychom se písemně jeho držeti chtěli, museli bychom se proměnit v samé fakyry. „Človče, přičiň se a Bůh ti požehná,“ zase stojí jinde psáno a zdá se nám, že užitečnější jest, tohoto druhého se držeti. Ostatně víme dobře, že sami páni biskupové se velmi málo drží onoho textu, který nám ostatním za tak spasitelný schvalují, neboť jsme ještě nic neslyšeli o nějakém arcibiskupu neb biskupu, jenž by byl své tučné příjmy (300.000 zl.) mezi své chudé spolupracovníky, lokalisty, kaplany, učitele a jiné ještě mnohem chudší lidi rozdělil, jsa pevné víry, že mu Bůh všechno ostatní přidá, když se jen bude starati o království Boží! Kterak si máme vyložiti tuto nesouměrnost mezi učením a skutky biskupskými!

Velmi významné jest také to, k jakým lidem a jakým způsobem se páni biskupové obrací: oni výslovně apostrofuji po sobě panovníky, vznešené a bohaté, lid venkovský, chudé, vojsko a ženské.

O panovnicích, jejichžto jméno se jaksí z velké úcty ani vysloviti netroufají, praví snad ne bez příčiny velmi nekonstitučně, že oni mocnářové lid zastupují, kdežto každý školák dobře ví, že lid zastupuje sněm. Těmto mocnářům také páni biskupové jen praví: Proste o moudrost, a bude vám dána, vynechávající zde své obyčejné naučení o království nebeském. My myslíme, že by i zde lépe stálo: Přičiňte se o moudrost, a bude vám dána, neboť kdyby každému, kdo o moudrost prosí, dána byla, odkud by se vzali nemoudří lidé na světě?

Vznešeným a bohatým též (podivným osudem) praví páni biskupové, že jim bude přidáno jen to, co k dávání potřebují: ovšem, že se tedy musejí o to, co sami pro sebe potřebují, starati,

kdežto ostatním, jmenovitě ale chudým páni biskupové slibují, že jim všechno, čeho potřebují, přidáno bude.

Ty hodný lide venkovský, jenž jsi tuk a jádro země, i k tobě doniká hlas svůdníků slovem i písmem, praví též páni biskupové. Ovšem, že jest rolnický tuk a jádro země, ale radujte se s námi, páni biskupové, že již ten tuk a to jádro od nynějška nebude omastkem cizím, nýbrž že zůstane tomu, který si ho v potu tváři zasloužil! Také my prosíme Boha o to a přičiňujeme se všemožně, aby hlas svůdníků slovem a písmem nevníkl do srdcí lidu venkovského: svůdníků jest mnoho, a nejnebezpečnější jsou ti, kteří v ovčím rouně chodí a Boha ustavičně na jazyku mívají. To již sám Pán Ježíš pravil, že jsou farizeové nejnebezpečnější!

V apostrofě k chudým jest velmi chytrým způsobem prohozeno něco o levici, k čemuž my doložití musíme, že jest veliký rozdíl mezi levicí na světě a levicí při soudném dnu. Mnohý, který zde na světě pořád v centrum a na pravici sedá, bude snad na onom světě údem nejkrajnější levice, a v naději ve spravedlnost Boží myslíme, že tam na té levici bude mnoho biskupů, zvláště takových, kteří o svěřené duše své málo dbají a jen ve světských důchodech a marnostech si libují. -

Mnoho ještě dalo by se namítati jednotlivostí, ale nemohouce se s nimi zdržovati, přistupujeme k otázce životné celého onoho shromáždění. Zač se může považovati ve smyslu katolického učení? Za sněm církevní jistě ne, neboť chybí všechny známky podstatné, a o rakouské církvi jsem posud nikdy neslyšel. Jakým tedy plnomocenstvím mohou shromáždění ve Vídni biskupové něco platného uzavřítí? Církevním zajisté nic, nýbrž jen státním. Ministerstvo je svolalo pouze na radu, a doufáme, že ministerstvo také toho, co biskupové uzavřeli, jinak než rady užívati nebude a smíme li oč prositi, tedy prosíme, aby se to považovalo za špatnou radu. Neboť, soudíce podle toho pastýřského listu, musí být uzavření biskupů zcela středověké.

My nenáležíme do počtu přátel nynejšího ministerstva, ale v této věci přece očekáváme od ministerstva mnohem více dobrého než od porady biskupů. Přejeme si jenom, aby ministerstvo umělo si vyhledati náležité prameny z kterých by se o pravých potřebách a přání katolíků rakouských (nevyjímajíce kněžstvo) skutečné pravdy dovědělo.

Máme tedy první českou knížku sepsanou od rakouského ministra - neobyčejná to věc až posud v české literatuře: „Úvahy o nynějších poměrech, hledíce zvláště k Čechům, sepsal hrabě Leo Thun“. Každý si již snad pomyslití může, že čelí tento spisek hlavně proti straně politické, kterou my v „Národních Novinách“ držíme: a právě proto, že pan hrabě zřejmě své smýšlení vyslovuje, hodláme i my rovněž tak zřejmě, avšak též „sine ira et studio“ (jak pan hrabě o sobě praví), proti jeho spisu své mínění vyložiti. Nynější postavení p. hraběte co ministra osvěty a náboženských záležitostí ukládá nám povinnost považovati jeho knížku ještě za důležitější, než by se v jiných okolnostech býti zdála. Celý spis 96 stran v malém formátě, rozdělen jest na šestero částí; první čtyry jsou více theoretické, v posledních dvou praktických jedná p. hrabě o nejnovějším stavě politiky slovanské, zvláště české v Rakousích.

Pan hrabě vyslovuje se zřejmě proti vševládě, totiž proti tomu, aby vláda do všech okolností občanů svých se míchala, všechno sama řídití chtěla „Jak mohou - praví - zákony rozhodovati o otázkách, ježto se týkají náboženství, věd a duševního vyvinutí? (str. 14.) Moc státní chraniž důrazně mír a právo proti každému nepříteli, jak domácím tak cizím: ponechej ale lidem, aby buď sami, buď ve spolku sousedském, aneb spojeni podle zvláštních svých interessů svobodně rozvíjeli svou činnost a sami pečovali o své blaho“. (str. 17). Žádný liberální člověk nemůže tuto zásadu p. hraběte haněti, ale mnohý se zeptá, kterak se srovnává takové liberální pravidlo s tím liberálním associačním a obecním zákonem, jaký nám toto ministerstvo oktrojovalo, do kterého pan hrabě nyní (musí se rozumět co stejně smýšlející) vstoupil, proti kterému alespoň dříve opposici nečinil? - Bez svobodné asociace, bez opravdivé svobodné obce nelze nikterak, aby lidé rozvíjeli svou činnost: schvalovat jim tedy účel a zamezovati k tomu prostředky, toť jest trochu ironické. Tolik tedy musíme proti hlavní věci namítati, o které jedná p. hr. v prvních dvou odděleních svého spisu: jednotlivých námitek by bylo více. Tak ku př. praví pan hr. (str. 11), že protivníci vlad bojují proti vládám skoro jen lží a podvodem. Tu již mluví z p. hraběte ministr, ačkoliv spis sepsán jest v privátním živobyті: neboť každý, kdo historii r. 1848 a 1849 zná, nebude tuto strannickou sadu p. hraběte za pravdu držeti; a má-li se již o lžích a podvodech mluvíti, Bůh ví, neshledali by se v očích vlad onen biblický trám, pro který se tříška v oku bližního přece dobře vidí.

Také myslíme, že se pan hrabě mýlí, pokládaje, že také jest hlavní příčina událostí našich dnů ta, že vzdělané třídy lidu odpadly (aspoň z veliké části) od upřímného živého křesťanství“. Pan hrabě myslí beze vší pochybnosti tak zvané vyšší třídy, tyto ale, pokud známe dějiny

světa, vždy se velmi málo drživaly upřímného živého křesťanství, nýbrž více zevnitřních (jim pohodlných) forem, považující svaté náboženství Kristovo více jen za potřebnou uzdu na lid jim poddaný než za pravidlo i pro sebe, a jestli se formálně co nábožňůstkáři chovali, činili to obyčejně z opatrnosti, aby se jim tato užitečná uzda nestrhala. Již ve svaté bibli N. Z. praví se, že snáze je projítí velbloudu skrze ucho Jehličí, než bohatému do království nebeského na důkaz, že již to je obyčejná stará vada vyšších tříd co jim pan hrabě nyní vytýká.

Strany provedení národní rovnoprávnosti ve školách a v úřadech projevuje pan hrabě v třetím oddělení takové smýšlení, s kterým dokonce spokojeni jsme, přejíce sobě, aby se jakožto ministr praktický držel těchto svých zásad. On praví: Žádnému národu jakožto takovému nepřísluší nějaká přednost před druhým, to jest: proto že někdo náleží k jistému národu, nic se mu nesmí odpírati neb zakazovati, čehož by pohledávati mohl jako práva, kdyby náležel k jinému národu“. Na stránce 44. výslovně praví, že se i na vyšších školách (kde rozumí dle jiných svých výroků také universitu) zříditi musí české katedry všeho způsobu.

Věci, ve kterých se s p. hrabětem nesrovnáváme, jsou předně veliké, jak myslíme přeceňování a vychvalování Němců, jejich učenosti a zásluh o civilizaci na str. 32., 33. a 34. Čtoucí tyto strany, musí zrovna mysliti, že pan hrabě pokládá Němce za první národ na světě a že je nám Slovanům jako zrcadlo ve všem k následování představuje.

Nikdo nebude tvrdit, že jsme se již vyrovnali Němcům: jinak jest ale, máme-li si je co vzor k následování vyvoliti. My především v tom hledáme budoucí velikost Slovanů, když by se nejvíce dle příkladů a vzorů starověkých Řeků a Římanů, pak ale Angličanů (severních Američanů) a Francouzů vzdělávali. Neboť Řekům a Francouzům zdá se nám nejvíce podobná býti povaha národní slovanská a v tom co naší slovanské povaze chybí, totiž setrvalost, důkladnost, zdají se nám Angličané a starověcí Římané mnohem ctihodnější mistrové než Němci, kteří se jim v těchto vlastnostech ještě nikdy nevyrovnali. A v čem bychom si my Slované měli vzíti Němce za vzor: v politice? v té jsou oni sami nejbídnější školáci, jak zkušenost učí; ve vědě? v té jsou pedanti, kteří si tvrdou skořepinou vědy tak zuby vylámou, že již ani jádro, kdyby se i až k němu probrali, okusiti nemohou; v umění? k tomu jsou buď příliš chladní, buď příliš titěrní, buď zase přeučení; zkrátka by se nejlépe charakterisovati dali, že jsou velicí mistři v malých věcech. Není zde příležitost místo, abychom slabé strany Němectva rozebírali: ale máme přesvědčení, že všechno skoro, co jest na Němcích následování hodné, mnohem skvěleji a důkladněji u jiných národů nalazáme a že všechno to, co mají Němci původního u sebe, následování pro nás hodno není.

Tolik o poměru Slovanů a Němců vůbec; má-li ale p. hrabě přede vším jen na zřeteli Čechy a Němce v Čechách, jak se to skutečně zdá na str. 34., kde praví: „Dokud ale Slované co do vnitřní síly a vzdělanosti zůstávají budou pod Němci, potud musí tito více platiti v životě jak občanském, tak politickém“, tu se zdá p. hrabě zapomínati, že dle našich dosavadních poměrů v Čechách všechna česká vnitřní síla i vzdělanost v německé formě vězela a Němcům se připočítala, držícím násilně (pomocí vlády) všechen monopol intelligence. Kdyby ale p. hrabě obyčejnou německou vesnici v Čechách porovnal s obyčejnou českou, sotva by shledal veliký rozdíl vnitřní síly a vzdělanosti. Sem též náleží to, co praví pan hrabě (str. 42.) o divadle 'Není' to tedy se strany naší (jak se vyjadřuje p. hrabě) „lichá národní ctižádost aneb hledění okem závistivým na to, co mají jiní“, když rozličné ústavy pro sebe žádáme, které jsme až posud vlastními penězi a daněmi, vlastními silami vydržovati museli pro cizí čest a pro svou potupu, totiž pro rozmnožení důkazů, že máme mnohem méně „vnitřní síly a vzdělanosti“, než Němci. Všeobecné sady nemívají vždycky platnost; ku př. praví p. hrabě: „Především budiž dána každému člověku a národu stejná svoboda, by se o svých silách vyvíjel“. Byli ale dva sousedé, kteří mívali před časy oba po čtyřech koních: při rozličných příležitostech sobě ale soused Michl poznenáhla tři koně od souseda Vaška přivlastnil, tak že konečně má Michl sedm a Vašek jednoho koně. Nyní mají jít oba na přípřež, oba dostanou stejný náklad (mají se o svých silách vyvinout), a Michl se směje Vaškovi, že tak pomalu jede, ba pochybuje dokonce, neuvázne-li Vašek někde v blátě. Otázka: Nebylo-li by záslušno, aby napřed soused Michl sousedovi Vaškovi ty tři ukradené koně vrátil, a pak s ním teprv o závod jel? Myslíme, že toto podobenství měl p. hrabě, spisuje třetí oddělení své knížky, dobře na zřeteli míti, pak by byl snad ledacos vynechal a ledacos přisadil!

Nyní přicházíme ale již k té části knížky, ve které se smýšlení p. hraběte od našeho tak velice a podstatně dělí, že za nejlepší cestu pokládáme, napřed v krátkosti všechny hlavní zásady od pana hraběte vyřknuté dohromady sestaviti a pak proti nim též své námitky a svůj odpor v souvislosti přiložiti. My beztoho očekáváme, že skoro každý, kdo se českou literaturou obírá, spis p. hraběte přečísti neopomine, což si také přejeme, nebojíce se nikterak, že tím něco utrpí naše politická strana, poněvadž můžeme p. hraběti ve všem platné námitky postaviti.

Pan hrabě myslí, že nejnebezpečnější škůdce věci národní jest ten, kdo z ni udělati chce věc politické strany; - že by z toho pošlo to, co se nejpatrněji v Uhřích ukazuje; že moc strany národní prospívá jen vůdcům jejím a novinám jejich; že strana národní nikdy vlády vykonávati nedovede, že se její mocí nic trvanlivého nemůže vystavěti; že musí zůstat strana

národní věčně v opposici; že jest korouhev strany národní cit, a proto se nedá od ní očekávati důslednost v politických zásadách, údové její nemohou býti i v nejdůležitějších politických otázkách svorní a musí obětovati své přesvědčení straně. Tyto všeobecné sady p. hrabě pak aplikuje na bývalou slovanskou Pravici v říšském sněmě, a lituje, že mnozí mužové pozbyli svého politického postavení a vážnosti tím, že k této straně přistoupili. Pan hrabě se vyslovuje proti každé politické koalici (spojení různě smýšlejících k jednomu účeli) a vypočítává na str. 84. historicky všechny (domnělé) slabosti národní naší strany. Dále myslí, že skrze foederaci by muselo přestat Rakousko býti jedním státem; žehrá velice na to, že naše strana tří slov: národnost, demokracie a foederace užívá jako hesla, neurčivši dokonale, co pod každým rozumí a jak dalece chce jíti jmenovitě v demokracii a ve foederaci, což nazývá p. hrabě nepoctivým a nechvalitebným, velikolepým podvodem a hříšným pohráváním; píše takto výslovně (str. 88.): „Uživati všech třech jakožto pouhých hesel, nepřikládajíce žádné z nich určitého pojmu, a spojovati v jednu stranu všechny, kdož je přijímají v jakémkoli smyslu, toť jest nepoctivost trojnásobná.“ Zastáváje na str. 86. 87. šlechtictví, vytýká dosti zřetelně straně (naší) národní, že chce bohatší a znamenitější prohlásiti za bezprávné. Co by získal národ - ptá se pan hrabě na str. 94. - vyměnil jho vlády absolutní za okovy strany samovládni? (čím myslí naši stranu) a jmenuje nás (str. 95.) hloučkem předbřeznových „vlastenců“, osobujících sobě výhradní monopol ve vštěpování lidu své státnické moudrosti, která větším dílem vypůjčena jest ze západní Evropy. Celý svůj spis uzavírá ale p. hrabě následující pamětihodnou sadou (str. 96.): „Revoluce, ve které žijeme nedojde svého konce dříve, dokud se vševládnost sněmovních většin nestane právě tak nemožnou, jako vševládnost absolutního mocnáře anebo absolutní byrokratie!“ - O této poslední St. Simonistické sadě domýšlíme se ke cti p. hraběte, že jest jenom výrodek jeho neohebnosti v češtině, neboť se ostýcháme rozuměti jí v tom smyslu, v jakém zde stojí.

Tento zde v krátkosti vyložený chod myšlének pana hraběte ukazuje dosti zřetelně, že celá knížka vlastně čelí proti straně naší aneb ještě zřetelněji proti „Národním Novinám“ a jejich dosavadnímu směru. Nezbyvá nám tedy nic než buďto od svého dosavadního směru upustiti, aneb dokázati p. hraběti, že jeho myšlenky jsou nepravdivé, čím se pak náš směr sám ospravedlní.

Pan hrabě vystavěl celý svůj systém na třech hlavních, ale mylných zásadách: předně, že strana národní jest vedena pouhým citem, za druhé na chybné zásadě o účelu národní strany a za třetí na chybné zásadě o politických stranách vůbec. Dovedeme-li dokázati, že smýšlení p.

hraběte v těchto třech věcech jest chybné, padne sám o sobě celý jeho system, který na nich spočívá.

My tedy pravíme: Naše národní strana není vedena pouhým citem, nýbrž snažení národní kromě citu také způsobeno a vedeno jest zásadami čistě rozumovými. Na následujících pravdách spočívá budova našeho národního snažení: Kromě toho? že každá národnost již jako zvláštní plod všemohoucí síly zasluhuje život a vznik, a tedy pěstovati se má vždy k většímu květu; kromě toho ještě také jest národní rovnoprávnost nevyhnutelná a hlavní výminka každé opravdivé politické svobody. Neboť kdekoli se jedna národnost (jeden jazyk) zanedbává a odstraňuje, a druhý zvelebuje, nevyhnutelný následek v běhu času musí býti ten, že vznikne nerovnost mezi občany mluvícími těmito jazyky; občané té národnosti, která se zvelebuje, mají více práv, než občané zanedbané národnosti; oni se poznenáhla vytlačí ze všech úřadů, nemají přístupu ke vzdělání a tudý jsou uvedeni do nevyhnutelných škod, zkrátka nastane aristokracie plemene a národnosti. A poněvadž ve svobodných státech většina vládne, není pro onu národnost, která v menšině jest, i při nejsvobodomyšlnější ústavě nikdy možnost, vybaviti se z onoho ukřivdění, protože nemůže nikdy přehlasovati onu většinu jinonárodní, která od svých předností dobrovolně neupustí. Proto jest ale hlavní starost každého národu pojistiti si především svou národnost a jazyk jakožto nevyhnutelnou a právní výminku demokratické rovnosti. Kromě toho jest jisto, že ztracená politická svoboda jednou ranou, jednou chvílí opět nabýti se může, ztracená národnost ale již nikdy, a potlačená velmi těžce, takže národ na takovou ránu často mnohá století postonává, nemoha ani docela zahynouti a v jiný národ se přetvořiti, ani již dokonalých sil nbyti, aby se vyrovnal svým soupeřům: a tak co bídny opovrhel, co služebník jiného národu, odsouzen jsa na vždy jen k nejnižším třídám, mnohé století bídny život vésti musí.

Právě proto pro všechno jest první a nejhlavnější starost každého národu, pojistiti sobě co možná nejvíce národní rovnoprávnost svou: tato životní starost musí předcházeti všechny ostatní, a kdekoli se jedná o nebezpečí národnosti, mizí všechny ostatní ohledy.

Tyto jsou zásady, na kterých spočívá smýšlení a politické svědectví strany národní, a kterých sobě každý vzdělaný spoluúd této strany dobře vědom jest, nejsa veden pouhým citem, nýbrž jsa veden rozumem a citem lásky k svému národu jen rozehřán k větší činnosti a obětavosti. Strana národní není tedy vedena pouhým citem, a tu pak odpadají všechny konsekvence, které p. hrabě z této své sady táhnul, ku př. že nemůže být důsledná v politických zásadách.

Za druhé má ale p. hrabě mylné ponětí o účelu národní strany. On totiž nepovažuje, že trvání národní strany v politice jest jenom na čas totiž k úplnému provedení rovnoprávnosti v životě a k pojištění národnosti pro všechny budoucí časy. Národní strana může tedy rozumným způsobem jen tak dlouho trvati, až toto docíleno bude, pak ale sama sebou přestává, protože jest práce její dokonána. Pan hrabě nám ovšem namítne, že rovnoprávnost již vyřknuta jest: my ale odpovíme, že ovšem slíbena, ale ještě nikdy neprovedena ve skutečnosti, a poněvadž při uvádění této rovnoprávnosti do života mnoho nejrozmanitějších může být způsobů a stupňů²³, že zapotřebí jest, abychom dříve neustáli, až dokonce provedena bude. V tomto ohledu rovná se národní strana docela těm politickým stranám, které tak často vinikati vidíme, ku př. v Angličanech, a které si především provedení jistých jednotlivých věcí (emancipace katolíků, zrušení obilních zákonů) za úkol vybraly, všímajíce si ostatního tak dalece, jak toho jejich hlavní předmět žádá. S úplným provedením rovnoprávnosti přestane tedy i národní strana, do té doby ale ještě žádným způsobem se nedá odrozumovati: rovněž tak musí povstati zase v to okamžení, kdyby národní rovnoprávnosti opět nebezpečí zahrozilo.

Po takovém výkladu odpadne tedy hned všechno to, co p. hrabě vytýkal straně národní na tomto mylném základu: totiž že musí zůstat věčně v opozici, kdežto ona zůstane v opozici jen až do provedení rovnoprávnosti a pak odstoupne (jako národní strana, rozpadnouc se podle rozličných zásad též na rozličné strany). Pak že nemá ve všem stejné smýšlení: kdežto ona nepotřebuje mít, tak dobře jako tesařové pracující na jedné střeše nemusejí být stejné víry, aniž to jejich práci na ujmu býti může. Pak že strana národní nedovede vládu vésti, což ovšem také žádné národní straně ani nikdy nenapadlo, co se také docela přičí její systému. Účel její nemůže býti jiný, než přinutiti vládu k provedení rovnoprávnosti ve všech odvětvích, kde toho zapotřebí jest. Aby ale mohla být nějaká česká neb německá neb maďarská neb španělská atd. vláda, jest tak nesmyslné jako české neb španělské náboženství, česká neb španělská arithmetika. Ovšem ale mohou jednotlivé části národní, které mezi sebou v politickém smýšlení sjednoceny jsou, velmi dobře vládu vésti.

Náhledy ale, které p. hrabě projevuje o tvoření politických stran, skutečně by více příslušely některé ideální slečince než rakouskému ministroví. Že užíváme slov národnost, foederace a demokratie za heslo, neurčivše zcela zevrubně a snad jako v nějakém právním spisu význam jednohokaždého, proti tomu horlí až urážlivým způsobem, nazýváje to nepoctivostí. Pan

²³ Někdo si myslí ku př. že již to pro Čecha jest velká rovnoprávnost, když není pro užívání svého jazyka potrestán! Red.

hrabě zdá se nevědět, neb dělá se jako by nevěděl, v čem záleží celé umění, utvořiti veliké politické strany: totiž ve volení praktického hesla, a že čím šťastněji toto heslo jest vyvoleno, tím větší a tudy mocnější jest strana. My si to právě za velikou zásluhu pokládáme, že jsme taková hesla, jako jsou: národnost, demokracie a foederace, vyvolili a doufáme, že „sub hoc signo“ bude většina na naší straně. Nejsou to právě tak nahodilá slova, nýbrž nutně jedno z druhého vyplývají a vyznačují dohromady nejlépe v krátkosti všeliké přání veliké většiny rakouských národů. My chceme poctivou demokracii, bez národnosti není ale možná pravá demokracie, a bez foederace není zas možná v Rakousku národnost, protože z tolika rozličných národů složeno jest; proto tedy chceme národnost, demokracii a foederaci zároveň. Není to také, jak p. hrabě myslí, jenom házení nějakými neurčitými slovy: čtoucí naše noviny musí již míti z rozličných ustavičně se opakujících článků ponětí, jaká jest naše demokracie, naše foederace, a co žádáme k uskutečnění národní rovnoprávnosti. Proto také myslíme, že pan hrabě nespravedlivě a vášnivě proti nám (ač ne zcela zřejmě, ale přece alespoň indirekte) užil předhůzky, že chceme bohatší a znamenitější prohlásiti za bezprávné. Naše demokracie není tak závistivá abychom bohatým jejich jmění a znamenitým jejich znamenitost záviděli, tím méně tak zlodějská, abychom jim jejich jmění a jejich zaslouženou znamenitost odcizovati chtěli: že však nezaslouženou znamenitost neradi cítíme k tomu se arci přiznáváme, a to jest právě jedno z hlavních pravidel naší demokracie.

Nepraktičnost svého požadování zdá se, jako by byl ani p. hrabě nepovážil. Kdyby ku př. jenom docela stejně smýšlející do jedné strany sestoupiti měli, a kdybychom jenom pět rozličných druhů (stupňů) foederace, též tolik demokracie a též tolik v požadavcích národnosti přijali (ačkoli jich jest bez konce, protože skoro každý člověk o těch věcech má svoje mínění, jeden jda dále, druhý jsa s málem spokojen), již by tu vypadlo dle obyčejné kombinace $5 \times 5 = 25 \times 5 = 125$, pravím sto dvacet pět rozličných stran. Je to ale možná : bylo by to dobře ? - My ani se nechceme domýšleti, že by pan hrabě snad dle zásady „divide et impera“ chtěl na více stran své odborníky rozděleny míti.

Jestli to ale jest nepoctivé, podvodné, (jak p. hrabě praví) lidi rozmanitých nuancí, avšak v hlavních zásadách svorné do jedné politické strany sebrati, pak musí nazvati p. hrabě celý svět (v úplném smyslu toho slova) nepoctivým, neboť všude se dělí celý národ obyčejně jen na dvě neb na tři politické strany, ba za neštěstí se pokládá, když by se příliš mnoho stran jevílo. Jaká ku př. rozmanitost smýšlení v obou stranách, kde celý národ se dělí jen na stranu liberální a neliberální? Ať tedy jde p. hrabě a nadá všem anglickým Whigům a Toryům

nepoctivých a provozujících velkolepý podvod! Ať to samé učiní i sev. americkým demokratům a republikánům ! - Myslíme, že p. hrabě sám překvapenost a vášnivost tohoto výroku svého uznati musí.

Pokud svět bude světem a člověk člověkem, nenajde p. hrabě nikde politickou stranu, jejížto údové by se ve všem srovnávali: vždyť pak ani mezi dvěma přátely nemůže býti úplně stejné smýšlení To však celku nic nevadí : jeden k vůli druhému musí v něčem ustoupiti, aby zas onen jemu k vůli ustoupil; někdy zůstane na vrchu mírnější, někdy prudší živel celé strany; v celku ale se vždy dle jednoho smyslu pokračuje.

Jsouce ostatně přesvědčeni, že pan hrabě ve knížce své vyslovil upřímně svoje přesvědčení a svou dobrou vůli, kterou jsme jemu v celku nikdy neodpírali, nechceme ani před ním tajiti toho, že nám ani možno není určití již nyní úplně a do podrobnosti té foederace, kterou jsme sobě za heslo vyvolili. My se neštítíme veřejně toho vyznati, proto, že myslíme, že nyní žádný vůbec ani nemůže napřed něco podobného určovati. V tom musí být slyšán hlas všech národů rakouských, a jeden národ, jedna strana nemůže sama o sobě žádného rozhodného hlasu sobě osobovati. Zásada naše ale v tom ohledu jest ta, že každý jednotlivý národ v Rakousích jest sám sobě účelem, a říše rakouská toliko prostředkem k dosažení těchto účelů jednotlivých národů: a v tom myslíme, že leží kořen foederace, kdežto naopak centralistům říše za účel platí a jednotlivé národy ienom za prostředky. Na příštím říšském sněmu uvidíme jistě dle těchto dvou zásad rozděleny všechny zástupce celé říše, celý sněm rozpadne se na dvě strany: centralistů a foederalistů. Foederalisté budou sebe vždy považovat napřed za Čechy, Chorvaty, Srby, Poláky, Rusíny, Maďary, Vlasy, Rumuny atd., a pak teprva za Rakušany: kdežto naopak centralisté především za Rakušany (za Němce, což v tomto pádu jest synonymum) a pak teprva za provincialy té neb jiné provincie. Centralista i foederalista, ačkoliv v jejich vyznání víry ještě není formulováno, přece se velmi ostře od sebe dělí, a z každé maličkosti se poznati mohou; ku př. foederalistovi slovo provincie jest k smrti protivné, kdežto centralista jím ustavičně a s libostí okolo sebe hází.

Některé výroky p. hraběte, nesoucí na sobě patrné známky strannosti a mrzutosti právě k naší straně, nemůžeme též mlčením opomenouti. Co ku př. znamenati mají ony okovy strany samovládní, přirovnané od něho k absolutní vládě? Každý ví, že naše strana rovněž jako každá jiná nemá žádných prostředků někoho nutiti, aby s ní držel: každý drží s námi tak dlouho, pokud uznává, že cesta naše jest pravá a pokud se shoduje s naším smýšlením. My nemáme žádné vojenské exekuce, žádné žaláře, žádné tresty, kterými bychom někoho nutiti

chtěli, aby to, co pravíme, za spravedlivé uznával! Zdá se tedy, jako by přiveden byl k takovému výroku pan hrabě jenom z trpkosti nad politickou porážkou, kterou za onoho času šťastně od nás utrpěla jeho strana.

To samé platí též o výroku p. hraběte, nže prý moc strany národní jenom vůdcům a novinám jejich prospívá“, ve kterém každý alespoň co se novin týče, pozná narážku na spisovatele tohoto posouzení. Pan hrabě dobře ví, že vůdcové národní strany naší od své strany žádného jiného prospěchu nemají, než jakého vůbec užívají vůdcové každé politické strany, totiž vlivu a vážnosti. Avšak i to opět závisí od dobré vůle strany samé jako všude jinde. Co se ale novin týče, jest známá věc, že prospěch každých novin (vyjmouc takové, které někdo vydržuje a uplácí), závisí jenom od nich samých; které noviny mají schopnosti, získati si více přátel, těm se vede ovšem líp, než takovým, které lidé ani zadarmo bráti nechťejí. Pan hrabě též dobře ví, že my k předplacení na svoje noviny nikoho nutiti nemůžeme, a že bychom se také styděli snad nějakých kramářských a dorážlivých prostředků k rozšíření jejich užívati.

Rovněž tak nevíme, co mohl pan hrabě mysliti slovem monopol, a tím že nikoho jiného k slovu připustiti nechceme. Snad nás nebude považovati za tak dobromyslně-hloupé, abychom nechali strany nám protivné, jako ku př. Vlastimilo-Wurmbrandskou v tichosti se rozšiřovati, neopírajíce se proti ní ze všech sil?

Vůbec nesluší p. hraběti výrazů, jako „hlouček předbřeznových vlastenců“ užívati, neboť on sám náležel do tohoto „hloučku vlastenců“, a teprva později více k straně šlechtické přilnul, a jmenovitě po událostech červnových dokonce se s naší stranou rozpadnouti a roznepřáteliti musel.

Proto by se měl s ohledem na tuto stranu vždy držeti známé národní písně:

„Hněvej ty se na mne nebo nehněvej,
Jen když mne potkáš, pozdravení dej!“

to jest: on může nyní jakožto nepřítel důvody vystupovati proti naší straně, ale neměl by nikdy mluvíti potupně a pohrdavě o těch, do poctu kterých se dříve náležeti nestyděl.

Ku konci nemůžeme ještě nezmíniti se o tom, co vytýká p. hrabě (str. 81) Pravici slovanské: „Podporovala v Kroměříži celým svým počtem hlasů onu stranu sněmu, od které z Vídně byla vypuzena, votázce národnosti se dokonce nedotýkající proti vládě té, která se zmužila

prohlásiti konečně nepřátele Slovanů v Uhřích za nepřátele Rakouska.“ V této pamětihodné sadě vypočetl se p. hrabě mimovolně líp než v nejdokonalejším zrcadle. Jak známo jednalo se tam o hlavní zásadu, „pochází-li všechna moc z lidu“, a tedy snad měla Pravice slovanská (jak myslí hr. Thun) ze msty proti Němcům upírati takovou hlavní a základní pravdu? Měla snad ze zdvořilosti k vládě a ze zášti proti Levici hlasovati proti svému přesvědčení? Že ostatně ani vláda nevystoupila proti Maďarům ze spravedlnosti k Slovanům, nýbrž pro vlastní svůj prospěch, to ví p. hrabě tak dobře, jako každý jiný.

Statečnost politická

(N. N. čís. 190.)

- Stálost, vytrvalost a neohroženost politická jsou vlastnosti, které nevyhnutelně národ mítí musí, chce-li upevniti svoje práva a svou svobodu: bohužel ale těchto vlastností ještě po řídku nalézáme. Jak mnohý mezi přátely svými aneb někde v hostinci, aneb jak říkáme za větrem až přes příliš zuřivý a radikální člověk, svěsí hlavu, ohne hřbet a poníží svou mysl, jakmile s úřady co činiti má, jakmile strana jemu ve smýšlení politickém protivná zvítězí a své odpůrce ustrašovati a pronásledovati počíná. Jak mnohý, jenž v roku 1848 bouřlivým svým radikalismem až všechno děsil, jemužto tenkrát všeho bylo málo, jemuž se celý svět zdál býti neliberální a reakcionářský, jak mnohý, pravím úhlavní radikalista z minulého roku obchází nyní s kloboukem v ruce jako zmoklá slepice v ustavičných úzkostech, aby si někdo nevzpomněl na jeho lonskou zuřivost.

Jaká jest asi příčina tohoto tak obyčejného úkazu? - Ovšem jest příčin více, my však zde jen na jednu hlavní poukázati obmyšlíme. Že jsou vůbec lidé beze všeho mravního charakteru, kteří vždy jen s tou stranou drží, která vyhrává, kteří se tedy i v loni beze všeho přesvědčení a bez mravního pudu k liberální straně přidali, domýšlejíce se, že musí zvítězit a že pak při tom i oni uloví lecjaký výnosný úřadek nebo něco tomu podobného: o tom všem, jakožto věci příliš sprosté, obyčejné a mizerné nechceme ani slov šířiti. Takoví lidé budou dnes sloužiti absolutní vládě za denuncianty a za biřice, a zítra, kdyby se věci obrátily, budou své nejpoctivější spoluobčany věšet na lucerny a připravovat pod guillotinu, vždy ale budou vyhledávat beze vší svědomitosti jen svého špinavého zisku.

My však zde jen chceme jednati o poctivých ale slabých lidech, a o příčině, proč oni jsou nestálí a lehce zastrašitelní ve svém politickém smýšlení. Příčina toho jest neurčitost a nejasnost jejich politického smýšlení. Puzení jsouce jenom okamžitým citem a neurčitým nadšením, nedovedli si ještě utvořiti v hlavě pevný systém politických zásad, a proto kolikráte jim v nadšení přeskočí několik koleček a hodiny jejich politického smýšlení hrozně hřmotí, najednou ale zase bez pohnutí státi zůstanou. Právě proto, že se jejich smýšlení politické nezakládá na dobře promyšlených a ustálených zásadách, lehce se zaleknou a netroufají si to; co skutečně smýšlí, vždycky tak činem vyznati, oni mají jen jakousi sváteční politiku mezi přátely a při sklenici, ale všude ve skutečném životě jenom všední. Když slunce svítí liberální straně, poletují jako motýlkové v nejpestřejším barevném blesku: když ale se obzor zahalí mraky a od daleka bručí vládní hrom, již hned zalézají jako červíkové do svých dírek.

Mužové ale, kteří dle pevných zásad smýšlí, kteří si utvořili pevná nezrušitelná pravidla v politice, přes které nikdy ani nepřeskočí ani nepodlezou: takoví dovedou v čas přílišné politické bujnosti odporovat přemrštěncům, a nedbajíce toho, jestliže při tom často utrží nezaslouženě nadávky, umějí ochladiti jejich přílišnou zapálenost a uchrání tím kolikráte vlast od velikého neštěstí, za to ale se také nebojí v zarmoucených dobách politické sklíčenosti povznésti neohroženě hlasu svého proti škůdcům a nepřátelům svobody. V politice musí každý napřed sám se sebou a se svým svědomím býti urovnán a přesvědčen, že nic nespravedlivého a nic pro vlast škodlivého nežádá, pak ale když jednou tohoto přesvědčení nabyt, nesmí se také báti a ostýchati, toto své přesvědčení jakožto věc dovolenou a poctivou všude před každým a buď si to císař sám vysloviti a zastávati. Jen takovým způsobem může opravdu svoboda pravá vzniknout a pro budoucnost se ustáliti.

Porota

(N. N. 23. září 1849.)

Podali jsme v 216. čísle N. N. svém nový zákon prozatímní o sestavení porotních soudů ve přestupcích tiskových, sestavení od nového ministra spravedlnosti p. ryt. Schmerlinga, který nám tuto podává ve svém novém úřadě první důležitý okus.

Neboť netřeba snad ještě opakovati, že svoboda tisku nejhlavnější a nejprvnější jest základ svobody a práva, poněvadž jenom skrze svobodu tisku možno jest srozumění buď všech aneb alespoň veliké části občanů k hájení svých práv.

Svoboda tisku ale záleží v tom, aby každý občan právo měl, pomocí tisku své smýšlení veřejně všem svým spoluobčanům oznámiti a sděliti, a teprva tenkrát, aby za to trestán býti mohl, kdyby vytisknouti dal něco nepravého a škodlivého. Poněvadž se ale skrze svobodu tisku hlavně na světlo přivádějí rozličné nepravosti a chyby úřadů, a mnohé věci, které vládě nebývají k libosti: proto také nemají ve svobodném státu úřadové právo a moc potrestati někoho pro přestupek tisku jinak, než když od poroty odsouzen byl. Porota ale jest soud svobodných, neodvislých spoluobčanů, kteří bez ohledu a beze strachu před vládou jen podle svého svědomí rozhodují, dopustil-li se skutečně obviněný něčeho zlého nebo nespravedlivého. Neboť kdyby toto usouzení odevzdáno bylo úřadům, nesměl by zajisté nikdo (což jest ale pro občanstvo nejhlavnější věc) chyby vady a přestupky úředníků veřejně tiskem vytýkati a odhalovati, sice by byl ustavičně trestán a pronásledován od rozličných slavných a neslavných úřadů a soudů. Nejlepší příklad tohoto může míti obecnstvo na redaktoru N. N., jenž pro nejostřejší posouzení oktrojované ústavy od veřejného soudu porotního na žalobu vlády nebyl odsouzen, ale od té doby již po dvakrát pro tu samou věc trestán byl od vojenských úřadů po tajném soudu. Z toho ohledu jest tedy samostatnost porotníků první a hlavní výminka svobody tisku.

Co se tohoto nového zákona o sestavení poroty týče, nesrovnáváme se my s těmi novinami, které tuto práci p. Schmerlingovu přes příliš pohanily, poněvadž my nenacházíme příčin důstatečných k takové nespokojenosti. My přesvědčeni jsme, že porota sestavena dle tohoto zákona důstatečná bude k zahájení práva svobodného tisku, a neobáváme se nikterak jejich výroků.

Ovšem, že nikdo mysliti nebude, že snad my tento zákon za velice liberální považujeme: ale prozatím dost již, když jest obstojný a beztoho budoucímu sněmu říšskému zůstaveno jest dle smýšlení svého liberálnější se ukázati.

Dle tohoto nového zákona bude porotníkem každý 30letý zachovalý občan, platící přímé daně 5 zl. stf. (ve městech pod 10.000 obyvatelů) a 10 zl. stf. (ve městech přes 10.000 obyv.) : bude tedy porotníkem skoro každý mistr, každý obchodník, a vůbec každý, kdo podle ústavy voličem jest do dolejší sněmovny říšského sněmu. Všechno úřednictvo, vojsko a kněžstvo jest

z poroty vyloučeno, z té příčiny, aby nebyli soudci ve vlastních záležitostech. Očekáváme ovšem s jistotou, že budoucně až vyjde nějaké provisorium o porotě vůbec (a nejen ve věcech tisku) hodnost porotníků také alespoň všem těm dána bude, kteří budou voliči do zemských sněmů.

Těž vytýkáme p. ministrovi jakožto nevčasné ono ustanovení v § 5, dle kterého jest vyloučen každý, kdo byl na půl leta do žaláře odsouzen. Takové ustanovení by mohlo být spravedlivé jen tenkrát, kdybychom měli již řádné a neodvislé soudy; ale nyní, kdežto po větší části mocnářství panuje právo vojenské a kromě toho největší nepořádek v úřadech, jak snadno jest býti odsouzeno do žaláře, a jak nespravedlivé zbavovati pak za to navždy konstitučního práva.

Musíme ale též obrátiti pozornost obecnstva na nedbalost redakce „Const. Blattu“, která § 14 tohoto zákona velmi reakcionářským způsobem vykládá. Smysl tohoto § v onom zákonu jest ten, že městská rada ze sebe vyvolí 4-12 údů, kteří budou s krajským, neb zemským přednostou vybírati a voliti náležitý počet z počtu všech k tomu schopných občanů. Redakce „Const. Blattu“ ale tomuto § (ačkoli je německý) tak špatně vyrozuměla, že prý sám krajský neb zemský přednosta (tedy úředník) sobě z městské rady vybere těch 4-12 osob, které porotníky voliti budou. V zákonu totiž stojí: Der Landeschef hat mindestens 4 und höchstens hiezu 12 abgeordnete Mitglieder des Gemeinderaths einzuberufen atd. To by ovšem byla pěkná správa, kdyby sám krajský si ustanovil ty, kteří porotníky voliti mají: pak by také sám krajský mohl soudit tak dobře jako ta porota, kterou on sám si vybral. Takový ale není smysl zákona p. Schmerlingova.

Ostatně ale vydání tohoto zákona o sestavení poroty v tuto dobu naplnilo nás potěšením proto, že považujeme tento zákon za předchůdce brzkého zrušení stavu obležení, onoho stavu, jenž nám způsobil Tantskou konstituci a kterýžto stav obležení patrně jen proti svobodnému tisku čelí. V oktrojované ústavě od 4 března čteme také následující paragraf:

§ 83. Všechny ústavy jednotlivých korunních zemí, tvořících říši, vstoupějí v život v běhu r. 1849, a musejí předloženy býti prvnímu společnému rakouskému říšskému sněmu, který svolán bude po zavedení oněch ústav.

My jsme již tolik vytrpěli proto, že jsme odporovali oktrojované ústavě od 4 března: ejhle! činíme tedy pokání a opíráme se o tento § 83. jako o sloup! Rok 1849 již se ku konci chýlí, zbývají jenom tři měsíce, a ještě v tomto roce podle císařského slova a slibu musí být svolán

zemský sněm království českého. Před volbou do tohoto sněmu musí ale přestat všeliký nekonstituční stav vojenský, aby se daly volby svobodné. My ale nevidíme ještě žádné přípravy k zavedení ústavy zemské v Čechách v roce 1849 ba ještě ani tato ústava prohlášena není.

Činíme tedy ministerstvo na tento § 83. oktrojované ústavy pozorno, s tím doložením, aby se postaralo o to, by císařské samovolně dané slovo neuskutečněním tohoto slibu v lehkost uvedeno nebylo. V tom pevném přesvědčení, že se ministerstvo ani opovážiti nesmí, nevykonati tento § 83, ku kterému JMC. samo radilo, těšíme se již blahou nadějí, že brzy budeme užívati aspoň těch obmezených konstitučních práv, kterých nám ponechala ústava od 4. března, a že již konečně nastane ten čas, ve kterém poctivý člověk každodenně z lůžka vstane s tím blahým přesvědčením, že nebude moci tohoto dne do žaláře přijíti.

Uspořádání obcí místních

Interpellace k panu ministru vnitřních záležitostí.

(N. N. dne 30. září 1849.)

V přednešení pana ministra dra. Alex. Bacha strany organisace politických správních úřadů v království českém, čteme mezi jiným také tato chvalitebná slova:

„Týž duch, pravé svobodě přiměřený, jenž každé života schopné osobnosti šetří, v rozmanitosti souhlasnou jednotu hledá a části v organický celek spojuje, provívá také základní rysy obecního zákonu.“

„Obec místní nesmí býti pokládána ani za náhodné spojení osob, ani za místní spolek lidí, jenž pouze pro administraci a ulehčení státního života se sestoupili; také není pouhou částí státního stroje, kterouž libovolně rozdrobovati a spojovati možno. Obec místní povstala ze svobodného spojení více rodin na jednom místě bydlících, a stálé spojení toto se zakládá na společných buď místních buď vyšších interesech.“

Máme až posud příliš velikou úctu k panu ministru Bachovi, než abychom ho v podezření míti mohli, že jinak mluví a jinak jedná, a nemůžeme sobě tedy nikterak vysvětliti nynější jednání s obcemi našimi se strany úřednictva. Na všech stranách království českého nutí se

obce přirozené (to jest vesnice), aby se jich až patnáct a více do jedné obce spojilo, úředníci činí toto rozvržení samovolně, neptajíce se často ani obcí samých, na mnohých místech straší nynější patrimonialní úředníci vesničany tím, že sobě budou muset nynější vrchní a správce za purkmistry vyvoliti, že budou muset veřejná obecní stavení, žaláře atd. vystavěti, že budou muset mít zkoušené a placené radní v obci, že svému obecnímu úředníku budou muset 400-600 zl. stř. platit ročně, a k vůli tomu všemu. že se prý musí tolik vesnic dohromady sestoupiti, aby mohly všechna tato břemena nésti.

Krajský čáslavský, p. David, vydal dokonce N. Ex. 14496 kamenotiskem na Bůh zdař sestavený rozvrh všech obcí kraje čáslavského dne 10. září t. r. wie er sich bewogen gefunden, selbezusammen zustellen“ (jak sám praví), a rozdělil celý čáslavský kraj jen na 131 obcí a k tomu ještě tak šikovně, že některá obec asi 150, některá přes 6000 duší čítá, a ohlásil, že každá obec ve čtyřech nedělích se proti tomuto rozvržení prohlásiti může.

Většina vesnic ohlašuje všude, že samy pro sebe obcí zvláštní zůstati chtějí, na to ale příliš málo dbají úředníci, jímžto svěřena jest organizace obcí, nýbrž považujíce se za úplně plnomocné poručníky, přistříhují obce, jak jim napadne s největším ohledem jen na bývalé vrchnosti. Kterak toto vše srovnávati se může s obecním zákonem, kterak se svrchu uvedenými pěknými slovy pana ministra ? Jaké to jest zakládání svobodných obcí, když první a hlavní začátek má býti libovolnost autokracie úřednické, rozhodující nad celou budoucností jednotlivých vesnic, svazující násilně dohromady to, co nechce býti pospolu a zničující vlastně celý obecní život.

Obecní zákon nepřipouští dokonce takového nucení a násilného spojování 10-15 vsí do jedné obce, to jest jinými slovy řečeno úplné zničení celé obce. Dle kterého tedy zákonu by se podobné věci u nás dítí měly, nepochopujeme dokonce, aniž také se domyslití nemůžeme nějakého poctivého úmyslu při této věci. Nám jenom jest známo, že se v jedné korunní zemi již od vlády skrze cirkuláře prohlásilo, že jednotliví šlechticové a bývalé vrchnosti, mající veliké statky, mohou též samy pro sebe zůstati, nepřipojivše se k žádné obci. Nechceme tuto neliberálnost toho ustanovení, čelícího k zavedení nové poddanosti²⁴, obšírně vypisovati, ale pravíme: když tedy jednotlivému člověku, jednomu statkáři volno jest býti samostatně pro sebe, proč také ne sebe menší vesnici? Dále nám též povědomo jest, že pan ministr vydal

²⁴ Veliký statkář nepřináležející k žádné obci, stojí bezprostředně pod okresním úřadem, utvoří okolo sebe z lidí svých služebných a dělnických za krátký čas svou vlastní „patriarchální“ jurisdikci, zavede si pěkně doživotní robotu, v čem mu naše dosavadní zákony nepřekážejí, a brzy budeme míti zase vrchnosti a poddané. Red.

instrukci, aby úředníci organisující hleděli více vesnic do jedné obce spojití: toto však ale se nesmí vynucovati, nýbrž jen dle vlastní vůle obcí zaváděti. Zdá se tedy, že úředníci špatně rozumí jak zákonu obecnímu tak instrukci ministerské.

My této instrukci ministerské jinak rozumět nemůžeme, leč v ten smysl, aby se sem tam některé vesnice, blízko sebe ležící a přející sobě toho, do jedné obce spojily, ne však aby se místo obcí celé okresky utvořily. Má-li se svoboda obce, život veřejný obecní, který jest skutečně jak zákon obecní praví, základ svobodného státu, dokonce ubiti, ať se to raději stane zjevně, abychom věděli o tom, ne ale pokoutně a zákeřnický. Kdož by ale byl tak zpozdilý, aby nepozoroval, že spojením mnoha vzdálených od sebe vesnic do jedné politické obce pravá svoboda obecní do čista se vyhubí. Nepohodlí, choditi několik hodin cesty k obecním poradám, hašteření a žárlivost jednotlivých vesnic dohromady spojených, brzy zhnusí občanům samosprávu a byrokratie uhnízdí se brzy na rozvalinách zkaženého podvodně života obecního. Dosavadní jmění zůstane dle zákona obecního každé vesnici pro sebe, třeba se i s jinými spojila: dobře, ale jak se toto jmění vynaložiti má, o tom bude rozhodovat výbor obecní, tedy ne ona sama, nýbrž ty ostatní s ní spojené vesnice budou jí určovat, co se svým jměním dělati má. To jest zrovna ta samá svoboda, kterou měly obce až posavad: jmění bylo také jejich, ale slavný úřad jim poroučel, co s ním dělati mají. A co z toho mám, poroučí-li s mým jměním pan vrchní nebo výbor cizí? Svoboda jest v tom, abych sám dle svého přesvědčení jednati mohl. O nepohodlí, které vznikne tím, že množství dosti znamenitých vesnic ani doma žádného představeného míti nebude, nechci se ani zmiňovati.

Zkrátka řečeno, obec nedá se utvořiti od některého úředníka na papíře, obec utvořila se sama během mnohých století, a na to se musí hlavní ohled bráti. Společné vedle sebe žití občanů jest hlavní známka obce, a vzdálené od sebe na hodiny vesnice nebudou dohromady nikdy pravou obcí, třeba stokrát na papíře spojeny byly. Doufáme, že pan ministr, upozorněn na takové zneužívání jeho instrukce, ještě v čas zamezí mnohé zlé, které by z tohoto libovolného sestavování obcí bez ohledu na jejich vlastní vůli dle pouhého kategorického poručení a zastrašení povstati mohlo. Nám se především zdá, že náš oktrojovaný zákon obecní tu hlavní chybu má, že nečiní rozdíl mezi malou a větší obcí. V malé obci by jmenovitě staroslovanská „hromada“ zachována býti měla, která zákonem obecním docela zrušena jest odevzdáním všeliké moci do rukou výboru. Má-li být obec v skutku svobodná, musí se záležitosti její řídit dle vůle občanů, a kde těchto jest menší počet, mohou všechny důležitější věci ve společných poradách (hromadách) rozhodovati, a potřebují jenom orgány výkonné, nikoli však

rozhodující. Výbor obecní dle rozumného smyslu nemá míti žádný jiný účel než ten, aby zastupoval celou obec tam, kde této pro její velikost fysicky možno neb alespoň pohodlno není společně rokovati v hromadách. Proto také by liberální zákon obecní měl malým obcím ponechati hromadu a jenom ve větších odevzdat řízení obecní do rukou voleného výboru. Pak by byl zákon obecní pro malé obce velmi jednoduchý a nebylo by zapotřebí násilně je dohromady spojovati jen snad pro obmezení přirozené svobody, a jen proto, aby hromada nemožnou se učinila.

Ještě něco o zřizování obcí

Druhá interpellace k panu ministrovi vnitřních záležitostí.

(N. N. 23. října 1819).

- Není mi tajno, že jsem svými články proti nepřirozenému a násilnému spojování mnohých vesnic do jedné politické obce velice na sebe uvalil zášť mnohých úřadů a úředníků, ovšem jen takových, kteří posud myslí, že konstituce jest jenom „staň se vůle má“ - a takových úředníků máme posud tuze mnoho. Avšak snad obecenstvu našemu již poněkud povědomo bude, že strach před nemilostí takových úřadů a úředníků od jakživa nebyvala moje slabost - já ctím jen zákon a jen takové úřady, které také zákon ctíti umějí. Proto také pustiv mimo sebe všechnu bázeň, ještě jednou obšírnější slovo o této věci pronéstí za dobré uznávám, povzbuzen jsa k tomu rozmanitými poptávkami a zprávami z venkova.

Nepochybuji, že byl úmysl p. ministra dobrý, když vydal instrukci k úřadům, aby hleděli více katastrálních obcí do jedné politické spojití: myslíme totiž, že hleděl k tomu, aby se menší vesnice k větším blízko ležícím připojily až snad (avšak nanejvýš) tak dalece, aby jedna církevní osada (farnost) jednu obec politickou tvořila, kde to dovolují okolnosti. Proti takovému rozumnému spojení a usnadnění nenapadlo nám nikdy brojiti a ukazuje sama zkušenost, že zdravý smysl našich venkovanů též toho samého byl náhledu.

Ale p. ministr by se zhrozil, vida jak nemoudře a přepjatě výkonné úřednictvo porozumělo jeho instrukci a jak nejapně počalo nakládati s vesnicemi. Většina vesnic prohlásila se, že v samostatnosti zůstati si přeje, krajští úřadové učinili tedy sami rozdělení všech obcí a sice tak jak jim právě napadlo, a nemajíce ani trochu pojmu, co jest vlastně obec, naplodily skoro

samé okresky, tak jako by obce v státu neměly jiného vyššího účele, než živiti každá jednoho jinak nepotřebného úředníka. Tyto rozvrhy krajských úřadů ohlášeny jsou s tím doložením, že se mají obce nesrozuměné s nimi v jisté lhůtě osvědčiti, jinak že za svolující považovány budou. Při tom ještě i to se stalo leckde, že to pozdě oznámeno bylo obcím, tak že již jen několik dní až do této ustanovené lhůty chybělo, a takřka ani času se jim nedostávalo, aby protestovati mohly.

Přáli bychom si velmi, aby se p. ministr buď sám neb skrze někoho důvěrného přesvědčiti ráčil, kterak asi krajští úřadové tyto rozvrhy obcí učinili, a jsme přesvědčeni, že by od této chvíle p. ministr tím více pospíchal zbaviti nás již konečně politické moudrosti našich krajských úřadů a zavésti nové. Neboť, abychom jen příklad uvedli, na tuze mnohých místech přivtěleny jsou vesnice k městům do jedné politické obce. Kterak se ale může něco podobného učiniti u nás, kdežto mezi smýšlením a celým způsobem obyvatelstva vesnického a městského ještě tak nesmírný rozdíl jest, který se snad teprva za půl století vyrovná? Tak ku př. v kraji čáslavském přidáno jest do obce Německého Brodu (města nemýlíme-li se asi 3500 obyvatelů) tolik okolních vesnic (i s farními osadami!!), že celá německobrodská obec má míti 6000 obyvatelů, tedy asi polovic městských a polovic vesnických, čím ale podřata jest žila životu obecnímu i města i tech vesnic, poněvadž interesy a potřeby jejich jsou posud tak rozdílné, že si vždy budou odporovati a jedna strana druhé překážeti. Kde se menšina vesničanů s většinou městských do jedné politické obce spojí, tam podstoupí vesničané zrovna politickou obecní smrt, a kde by byla menšina městských, tam zase naopak tito.

A vůbec nám toto nemírné spojování mnohých vesnic do jedné politické obce připadá, jako kdyby si někdo své dvě zdravé nohy utnouti dal a místo nich čtyři dřevěné nasadil.

Zkušenost ukazuje, že skoro každá vesnička po samostatnosti obecní touží, tak jako každá osoba vůbec. A přirozená obec zůstane přece vždy jen ta, která na jednom místě pohromadě stojí; má-li tedy stát potřebu neb výhodu z toho, aby se přílišný počet samostatných obcí zmenšil, nesmí při tom nikdy zcela zapomínati na přirozenost, pamětliv jsa, že každá nepřirozenost sama se tresce.

Za hlavní důvod k tomuto spojování uvádí se obyčejně veliká vydání, která obec míti bude. Každý ale ví, že vydání obecní jsou v přímém poměru k velikosti obce, to jest jak veliká obec tak veliká vydání, a čím menší obec tím menší vydání. Když si deset lidí dohromady k jídlu sedne, snědí vždy víc než jeden, Jaká mohou být tato vydání obecní? Předně na kostel a na

školu; tu jistě nebude mít každá vesnice svůj kostel a svou školu, nýbrž tak jako to posud bývalo a bude také té obci, s kterou společně kostel a školu míti bude, dle slušnosti připláceti. Za druhé na silnice a cesty - a třeba se tisíc vesnic spojilo, neušetří tím ani jedné silnice neb cesty, a zrovna tolik na každou přijde práce a výloh jako kdyby nebyly spojeny. Za třetí na dohlídku na polích - i tu se spojením nic neušetří, čím více obcí tím víc polí, tím víc hlídačů, tím víc zlodějů, tím víc útrat, to zůstane vždy pěšky jako za vozem. Neb snad stříkačku - ale bude-li více spojených obcí jednu stříkačku míti dohromady, nepomůže to žádné než té, ve které stříkačka státi bude, nebo než v noci se stříkačkou přijedou, shoří stodola: bude-li ale každá z těch spojených vesnic svou stříkačku míti, zrovna tolik za ní vydá, jako by nebyla spojena. A jaké ještě jsou obecní výlohy? Jest pastucha - toho neušetří vesnice nikdy, protože se všechna stáda z více vesnic dohromady pásti nemohou, třeba i vesnice do jedné politické obce spojeny byly; jest sluha (servus) a posel obecní - a také na tom se nic neušetří, čím víc vesnic, tím víc má běhání a práce, tím větší plat se mu dáti musí, aneb snad i více jich zapotřebí bude, poněvadž budou muset z vesnice do vesnice přes pole choditi, vždy ale na každou vesnici tolik přijde jako by sama pro sebe zůstala.

Jedině tenkrát by vesnice spojením ušetřily, kdyby si každá obec musela úředníka svého držet, tu ovšem nemůže každá vesnice snad hned 200 -400 zl. stř. ročně vynaložit. Ale dokázali jsme, že podle zákona obecního obce k tomu nuceny býti nemohou, že pokud jest obec skrovná, každý moudrý občan sám všechno zastati může, co zákon obecní od purkmistra požaduje: když by se ale 5 - 10 vesnic spojilo do jedné obce, tuť arci již bude tolik práce, že k ní zvláštní úředník nevyhnutelný býti musí.

Ze všeho, co nám posud o této záležitosti k vědomosti došlo, musíme souditi, že pan ministr naše obce posud za neschopné drží, aby mohly zvláště povinnosti od státu jim přenechané řádně vykonávati. V tom nás potvrzuje zvláště ta pověst, že nyní, když obce velikou chuť ke spojování neukazují a tudy také úředníky zvláštní vyživiti nemohou, zamýšlí pan ministr v Čechách (jak doslýcháme) asi 100 vládních úředníků (okresních komisarů) usaditi, kteří by místo obcí ty povinnosti zastávali, které se v obecním zákonu jakožto od státu přenechané obcím svěřují. Myslíme, že p. ministr nezná dosti dobře Čechy, drží-li většinu našich obcí za tak neschopnou, a že si nás představuje snad příliš podle některých jiných korunních zemí. Neupíráme, že v mnohých obcích našich se přec nenajdou mužové schopni k vedení těchto záležitostí, za většinu se ale - pokud my lid svůj známe - můžeme zaručiti. Za nešťastnou ale pokládáme myšlénku p. ministra (jsme-li jinak dobře zpraveni) s oněmi okresními komisary,

kteří budou vždy jen překážka obecní svobody a rozšiřovači nedůvěry mezi obcí a státem. My sami shodujeme se v tom, že zvláště na první časy zapotřebí bude trochu větší a bedlivější kontroly státu nad novými obcemi, než sobě tyto na nový pořádek uvyknou a do svého posud nezakoušeného oboru se vpraví, zvláště pak toho zapotřebí bude s ohledem na působnost krom přirozené od státu obci přepuštěné: ale my bychom k tomu účelu jiný příhodnější prostředek věděli. Ať pan ministr alespoň na první časy zvětší personále okresního hejtmanství. Beztoho slyšíme hlasy mnohých zkušených úředníků (při tom zcela nebyrokratů), kteří o tom pochybují, že by se s tím skrovným personálem jak v soudním tak i v politickém oboru vystačiti mohlo, zvláště v prvních časech, kde ještě mnohem více práce se naskytne. Okresy politické nejsou příliš veliké, kdyby tedy se počet politických (zvláště nižších) úředníků alespoň provisorně zvětšil, mohli by velmi dobře všechny obce svého okresu na zřeteli míti a o to dbáti, aby obce své od státu jim svěřené povinnosti dokonale a správně odbývaly, a mohly by jim také v pádu potřebném vysvětlením a radou ku pomoci přispěti. A jakmile by se časem svým obce do své nové samostatnosti vpravovaly a novému zřízení uvykly, a když by tato nová správa již jednou přišla do chodu: pak se poznenáhla personále okresních úřadů zase na normální stav přivésti může a bude to cesta postoupná, beze všech nepřírodných a prehlých skoků.

Přesvědčení jsouce, že p. ministr vnitřních záležitostí pravou svobodu obcí upřímně zavést chce, osmělujeme se opětně ustanovení oněch okresních komisarů, jakožto věc (alespoň v naší zemi) nepotřebnou a pravé samostatnosti obcí škodlivou, zrazovati. Ať jen se nedá p. ministr zprávami dosavadních krajských úřadů másti, ať se nebojí svěřiti i menším obcím (vesnicím) tu moc, kterou obecní zákon do rukou obce klade.

Že však krajské úřady a jejich delegovaní komisarové právo nemají jednotlivé obce proti jejich vůli dle § 4. ke spojení s jinými nutiti, to jest tak patrná věc, že již po všem tom, co jsme dříve strany této věci v N. N. uvedli, ani slova přiložiti za potřebné neuznáváme. Či se má počít svoboda obcí tím, že se jednotlivé zabíjí, že se přinutí odřící se navždy toho, co jest nejmiiejší každému, své osobnosti a samostatnosti?

Dalemilova kronika česká

(N. N. 12. října 1849)

Pan bibliotekář musejní, Václ. Hanka, velice se nám zavděčil v tomto roce vydáním starobylé a pověstné veršované kroniky, známé pod jménem Dalemilovy, které ovšem předešlý věk censurní nedopouštěl světlo boží uviděti.

S největší jistotou dá se mysliti, že pěvec její byl za svého času (mezi r. 1282 a 1314) vzácný nějaký a vážený rytíř český a horlivý zastavatel rodu českého proti cizině.

V celé jeho kronice jeví se zuřivá mysl proti Němcům, kterýmžto neopomine nikdy co nejostřeji pravdu mluvit, ovšem také (čehož tajiti nechceme) někdy přepjatě dosti a nepřiměřeně humanitním zásadám našeho času. Toť však mýliti nebude nikoho, aby přece neuměl oceniti mnohé jasné perly pravd neohroženě pronešených, jak proti králům a Němcům, tak i proti národu samému, kde tento důtky zasluhoval.

V úvodu praví sám o sobě:

„Já se sam v tom dobře znáju že o svém jazyce dbaju „

My zde jen jako na ukázkú podáme několik výňatků z tohoto znamenitého díla, které po dlouhé věky vzbuzovalo naše milé předky k lásce vlasti.

Tak Libuše praví Čechům žádajícím sobě cizozemce za vladaře:

„Budeliť vámi cizozemec vlásti, - nebude moci váš jazyk dlouho trvati. - Každý králuje s přáteli svými, - žádný moudrý neradí se s cizími. - Pojme lid jazyka svého, - a bude vždy hleděti vašeho zlého; - na váš lid bude hledati viny, - a svým rozdělí vaše dědiny. - Nedaj se cizozemci česká hlavo! - Tomu vás učí ženská hlava: - Kde jeden jazyk tu jeho sláva.“

A o starých slavných předcích praví Dalemil:

„Znamenejte jaký to lud (lid), - že nebyl v nich nynější blud. - Oni o zboží nedbali - jen slávy dobývali“.

O sv. biskupu Methodovi na Velehradě praví:

„Ten arcibiskup Rusín byl, - mši svatou slovansky sloužil.“

Zvláště zajímavá jest část o Oldřichu a Boženě:

„Z chlapův šlechtici bývají - a šlechtici zchlapovějí, - ostaralé stříbro šlechtu činí - a chudoba ji chlapstvem viní.“

A Oldřich praví:

„Radši si chci Češku selku vzít, - než císařovnu německou mít. - Vše každému srdce po jazyku svému, - Němkyně nebude přáteli lidu mému, - a bude německou čeled' mít - a německy učit mé děti, - a bude jazyka rozdělení - celé země jisté zkažení.“

Na některých místech jeví se skutečná národní poesie; tak ku př. praví český kníže Břetislav, když mu oznámeno, že císař německý stojí s vojskem naproti němu:

„Nemáme lučišť borových, - ani snad mečů lípových. - Mléko z císaře neteče, - ač jeho moj meč doteče (dosáhne). - Málo sršňů mnoho much zapudí - a jeden jestřáb mnoho vran zpudí. - Sasi bílé vlasy mají, - taková zřídka udatní bývají.“

Zajímavá velmi anekdota vypravuje se o našich předcích, ležících polem před Milánem. Povstala tam mezi nepřáteli pověst o Čechách, že každý má pěti mužů moc a že jedí jiné lidi:

„Když to Čechové zvěděli, - že ty pověsti o nich šly, - když se k němu přiblížili, - tedy tu lešť učinili; - vzali těsto (na rožně) jako děti, - a aby bylo viděti, - že to hltavě jedli. - Vlaši myslili, že děti jedli, - pověst o nich veliká jděše (šla), - a město toto se jich boješe (bálo).

A když dobývali města:

Krabošky (larvy) sobě učinili, - pod nimi město dobyli, - neb když po řebříku lezechu (lezli), - že by čerti byli mněchu (myslili Vlaši).

Kdož tuto nepozoruje bystrou mysl našich předků, umějící použití cizí pověry co válečné lsti.

V Dalemilu též přichází ona pověstná průpověď, kterou pravil Kojata ve jménu sněmu českého před králem Vratislavem II., když chtěl učiniti Nečecha biskupem v Praze:

„Raději bychom osličí ocas za biskupa měli, - než Lance za biskupa přijeli.“

Tak mnoho záleželo předkům našim, aby měli vrchního pastýře ze svého národu.

Když chtěl císař německý Otu moravského ustanoviti za českého vévodu, sešli se předkové naši a proti vůli císaře pro obhájení samostatnosti vyvolili si Vladislava:

„ne proto, že by lepší byl, - ale jen, aby ten, jehož císař dal, nebyl. - Raději život odvážiti, - nežli volení ztratiti. - Ač nám dal nyní z jazyka našeho, - pak by dal rodiče svého. - Z počátku sluší nám za právo státi, - upustíc rohy, těžko jest za ocas chytati. - Lépe jest nám nyní se brániti, - než nás budou naše děti haněti, - řkouce: otcí naši na pokoj se dali - a nám jsou hrdla zřezali.“

Zajímavě velmi líčí dva bratry Bořivoje a Vladislava. Tento bratra svého příliš náchylného cizincům napřed napomíná, a pak neuposlechnuvšího z panování ssadí. Když ale po třech letech Vladislav opět Bořivoji trůn odstoupí, tento ale zase předešlého obyčeje se drží, svolá Vladislav zemany a praví:

„ó, ó, ó, nemuž tak býti, - musíť sám (Bořivoj) do Němec jíti. - Nemůžeš ty bez nich býti - běži si bát' o na Rýn s nimi, - dobývej vítězství jimi. - Raděj vidím smrt celého rodu svého, - než potupu a hanbu jazyka svého.

Takové naučení dává Soběslav před smrtí synům svým:

„Zem vám zanechávám - a jazyk váš poroučím, - abyste ho vždy množili, - do země Němce nepustili; - když německý jazyk vstane, - našeho roda čest ustane, - zradí zem i knížata, - bude koruna naše do Němec vzata. - Kdybych mohl po ptáčku zvědět, - že budete k Němcům držeti, - kázal bych vás do pytle vložiti - a ve Vltavě utopiti; - neb bych snáze vás oželel, - než hanby jazyku želel.“ - Kázal před se pánům jíti, - počal k nim takto mluvit: - „Děkuju vám z vaší víry (věrnosti), - měli jste jí ke mně bez míry, - prosím mějte ji též k dětem mým, - jestli se budou držet k svým; - nebudou-li svých milovati, - nechtějte o ně nic dbáti, - vši věrnosti k nim prázdni buďte, - kníže od pluhu si vezměte.“

Vůbec nám představuje, jak již z několika těchto výňatků patrně, tato kronika ustavičný boj mezi Českým a německým živlem, tak jako celá česká historie, která vlastně není nic jiného, než ustavičné zápasení jednoho slabého kmene slovanského s celým národem německým, tlačícím se vždy na východ.

Výňatky ovšem jsme podali již v novém jazyku; knížka ale vydána jest ve starém, který však velmi snadně jest srozumitelný. Doufáme, že nikdo neopomine tuto knížku jakožto starobylý

a drahocenný pozůstatek staré literatury české sobě opatřiti, kterážto za velmi levnou cenu (tuším 24 kr. stř.) se prodává.

Amnestie v Uhřích

(N. N. dne 14. října 1849.)

Již několikráte uvedli jsme v našich novinách články z vídeňských časopisů, neschvalující tak četné popravy v Uhřích, avšak nemůžeme se zdržeti po nejnovějších zprávách z Aradu a z Peště opět se k této věci navrátiti.

Všeobecně se očekávala amnestie, která za politické pozdvižení všude obyčejně nastupuje tam, kde povstání tak všeobecně celé země se zmocnilo, jako jsme to ve Vlaších a Uhřích viděli; tam již skutečně nezbývá nic než amnestie, protože pustiti zákonu plný běh bylo by nemožné - (neboť nelze přece miliony lidu odpraviti, jako zákon žádá) a odpraviti některé a jiné zcela bez trestu nechati, jest urážka citu, slušnosti a spravedlnosti. Tím více však zarmucující jest nynější neočekávané popravování v Uhřích, když s jedné strany vidíme hlavní vůdce buď uprchlé buď zcela bez trestu (Görgey), pak posádku Komárenskou v pokoji do cizích zemí se rozcházející po kapitulaci v každém ohledu čestné, jakou jen může nepřítel nepříteli sobě rovnému povolit: a s druhé strany vidíme věšeti, mezi vojsko za sprosté strkati, na pevnosti a do vězení odsuzovati a mrskati potupně, často zajisté s menší vinou než mají ti, kteří docela bez trestu odešli. My nejsme zajisté žádní přátelé Maďarů, což jsme po celý čas vojny příliš určité a odhodlaně vždy osvědčili slovy i skutky; ale můžeme říci, že i nás pokaždé hluboká žalost schvátí, když slyšíme o nějakém odpravení neb krutém odsouzení v Uhřích. Co má vláda z takové, ať díme nejméně, pomsty? Za skutečný zákonný trest beztoho takové věci se v Uhřích od národu nepovažují, neboť jest známo, že v podobných politických rozepřích a povstáních každá strana svou věc za spravedlivou drží, a tedy po nešťastně ukončeném boji nemůže odpravování svých až posud milovaných a vážených vůdců nikdy za zasloužený trest považovati. Proto také vzbuzují tyto popravy jen větší kyselost a zarputilost v národu a neodstraší nikoho: a přece by měla vláda jen k tomu hleděti, aby již konečně po nevyhnutelných bojích nastala doba smíření, doba pokoje a dalšího zákonitého rozkvětu obnoveného Rakouska. Na tento způsob ale nenastane nikdy, a špatnou službu prokázali

dynastii ti, kteří jsou příčina krutého odsuzování a trestání v Uhřích. Až posud mělo Rakousko dvoje místo bolné, Vlasy a Polsko: teď se obáváme, že budou Uhry třetí.

Rovnoprávnost

(N. N. dne 17. října 1849.)

Jest velký počet takových spoluobčanů našich, kteří ustavičně opakují zlověstné tušení své, že se naše politické záležitosti poznenáhla obrátí docela na staré předbřeznové koleje. Jiní nejdou sice tak daleko ve svém obávání, přece však jistí, že celá naše konstituční správa bude jenom pouhá formálnost, samovláda jako dříve, jenom že v konstitučních neplatných formách. My se na tento čas nechceme ani k jednomu ani k druhému domnění přiznávati ale tolik říci musíme, že vláda naše rozličnými svými kroky k takovým a podobným a ještě horším obáváním často příčinu podává, tak že často nesmírné, ať nedáme slepé důvěry zapotřebí jest vedle skutků vlády věřiti jejím slibům a slovům. Mohli bychom na mnohé věci v tom ohledu poukázati, na tu chvíli zůstaneme ale jen při jednom, avšak nesmírně důležitém kroku, který si dovolil nejvyšší soud vídeňský, zrušiv velmi všetečně a proti své moci císařské nám potvrzené slovo. Již dříve jsme se o této věci, avšak jen jako mimochodem zmínili, nyní to učiníme zevrubněji.

Od té doby, co vyřknuto jest císařskými ústy slovo rovnoprávnost všech národností, povstal u sl. českého appellačního soudu pražského ten chvalitebný obyčej, že se rozepře českých stran u soudu appellačního česky přednášela, rozhodovala a také rozsudek sám i s důvody právními hned od appellačního soudu v českém jazyku byl vydán. Nyní však najednou přišel od nejvyššího soudu vídeňského rozkaz k pražské appellaci, aby od toho svého obyčeje upustila a opět jako za starodávna a před březnem 1848 jenom v německém jazyku jednala a také rozsudky své v německém jazyku vydávala, tak že by potom rovnoprávnost v národnosti záležela jen v tom, aby nejnižší instance tento rozsudek české straně do češtiny přetlumočila. Takové má náhledy nejvyšší soud vídeňský, tedy nejhlavnější zřídlo práva v císařství rakouském o spravedlnosti! o rovnoprávnosti !

Při tomto rozkazu zapomněl ovšem nejvyšší soud vídeňský na to, že již není on zákonodárce, že jeho věc jest nyní jenom in materia rozhodovati v nejvyšší instance rozepře samé, nikoliv ale (snad jen k vůli onomu hříšnému pohodlí!) ubíratí a ztenčovati národům práva jim skrze zákony přiřknuté. Myslíme, že by také slavná appellatione pražská, jakož náš nejhlavnější

zemský tribunal, byla měla tento rozkaz nejvyššího soudu jednoduše ad acta položit a proti kompetenci nejvyššího soudu vídeňského se slušně opřít. To se ale, jak slyšíme, nestalo, nýbrž appellace uzavřela většinou hlasů držeti se budoucně toho rozkazu, a všechno, co učinila k zahájení práva našeho, jest to, že celou věc ještě ministerstvu předložila - na poptávku! -

My vycházíme z té zásady, že řádný, svobody a práva milovný občan každé své i sebe nepatrnější politické právo všemožně hájiti má a že jest povinnost jeho ozývati se bez všeliké světské bázně proti každému bezprávi.

V tomto zajisté vidím hlavní známku konstituční vlády, že každý proti každému i sebe mocnějším práva svého se dovolati a že v konstituční zemi nejen národ, nýbrž i vláda zákonů se držeti musí. Rovnoprávnost národní jest ale první a nejvznešenější zákon v Rakousích, jest základ celé říše a výminka její šťastné budoucnosti, Nebude-li se tento zákon držeti, dobrou noc našim krásným snům a nadějím! že ale tento dotčený rozkaz nejvyššího soudu vídeňského hlavní atentát proti národní rovnoprávnosti jest, z následujícího se jeví.

Jedna z nejhlavnějších stránek rovnoprávnosti jest ta, aby každý občan ve svém jazyku přirozeném mohl až do nejvyšší instance rozepří svou provést a všemu tomu sám rozuměti, což rozliční soudové o něm rozhodují. Bude-li se již u soudů druhé instance jenom německy vyjednávati, jest patrné, že všichni Čechové tratí již druhou instanci, to jest, že již nemohou s úplnou důvěrou vzdáti se do spravedlnosti toho soudu, který snad ani schopen není jejich žalobě neb obraně a všem příhodám a důkazům náležitě rozuměti. Neboť jestli že se při všech instancích rozepře česká nepovede též v českém jazyku, můžeme již napřed vědět, že za krátký čas většina soudců při vyšších instancích nebude ani česky rozuměti, zákonu o rovnoprávnosti učiní se zadost nějakým vysvědčením z českého jazyka, které bude tak pravdivé jako často bývalo posud. Český občan ztratí tím soud kolegiální, poněvadž bude pak kolegium, neznající jazyk výroky své činiti na dobrou víru některého v řeči české schopného referenta. - Nad to ještě každý nahlíží, že ve správních věcech často velice na slovu záleží, vyjde-li tedy rozsudek od vyšších instancí v jazyku německém, kdož za to stojí české straně, že jí bude vydán v dobrém překladu? kdož může zameziti tu pravdivou ne pravidelnost, že úřad nižší, překládaje rozsudky vyšších instancí, nestane se nejvyšší instancí, která svým překladem rozsudky docela promění? A jest to vůbec rovnoprávnost, když jen Němec v Rakousích tolik vážnosti míti má, že budou všechny soudy v jeho jazyku rokovati, kdežto ostatní jen s nejnižší instancí spokojiti se musí? Takové rovnoprávnosti požívá každý, třeba i

Španěl v Rakousích, neboť i ten si může dát německé rozsudky rakouských soudů do svého jazyka přeložiti. Tak se císařskému slovu rozuměti musí.

Čekáme tedy nyní v této záležitosti na rozhodnutí ministerstva, a obracujeme zároveň též celého národu pozornost na toto rozhodnutí. Jestli ministerstvo krok tento nejvyššího soudu vídeňského za pravý uzná a potvrdí; pak již jsme nabyli úplného přesvědčení, že vláda rovnoprávnost národní obejít chce, a že se od tohoto ministerstva žádné národní rovnoprávnosti nadíti nemůžeme.

Celý svět ví, že národní rovnoprávnost považujeme vždy za nejdražší, a dle toho posouditi může, jaký dojem způsobí rozhodnutí ministerstva této věci buď na dobrou neb na zlou stranu.

Slované v Uhřích

(N. N. 20. října 1849.)

Slyšíme a čteme také ve vídeňských časopisech, že již byla v nejvyšší poradě ve Vídni vržena kostka budoucího osudu uherských národů. Kterak uzavřeno, není posud povědomo, tušení naše jest ale, že jenom Chorvatsko a Vojvodovina srbská staly se samostatnými korunními zeměmi. Slovensko a Rusíni ale nepochybně navzdor všemu usilování zůstanou spojeni s Maďary co jedna korunní země! Jak asi sobě naši diplomatové pomohli v Sedmihradsku, na to jsme velmi zvědaví! -

Než tento článek věnován jest jakožto náhrobní nápis nebohého nedochůdčete, jakožto slza padlá z bratrského oka slovanského na ubohé již v pučení svém svadlé Slovensko.

Což tobě, ty ubohý, od věku utlačený, tichý, holubičí rode z matky slovanské zabránilo zasednouti za stůl mezi rovné tobě korunní národy rakouské? Což tě učinilo nehodným osudu maličké Bukoviny? Což tě odstrčilo, třímilionový kmene ze společnosti ostatních? -

Nežádejte na mne úplnou odpověď na tak bolestnou otázku; starý zvyk - praví se - jest tyran člověčenstva, a polovičatost je hlavní známka nynější vlády. Na jedné straně nedbá ministerstvo na sympathie Maďarů a dává proti všeobecnému smýšlení veliký počet jejich vůdců krutě odpravovati; na druhé straně bojí se ztratit všechnu sympathii, a nechce rozdělit

to, co spojeno býti nechce: na jedné straně zapomíná na celitost koruny uherské a odtrhuje Chorvatsko a Vojvodovinu; na druhé straně štítí se oddělití Slovensko a Rusíny, aby celitost koruny neutrpěla! Na jedné straně uznává spravedlivost požadavku Srbů ve Vojvodovině, na druhé z tech samých příčin neuznává spravedlivost slovenských a rusínských! Divné ministerstvo!

Myslíte snad, že sobě Maďary nakloníte toufo koncessí! Maďaři budou zarputilí nepřátelé vaši, i kdybyste jim všechno tak nechali, jak bylo před březnem; musel by se zajisté celý pořádek a obyčej ve světě proměnit, aby poražený a pokáraný nemyslí na pomstu proti vítězi! Ani jedno srdce maďarské si nezískáte touto koncessí, nýbrž sesílíte jen svého nepřítele, a odvrátíte si tisíců tisíce srdcí těch Slováků, kteří očekávali od vás za svou věrnost lepší stav, samostatnost a zklamání budou ve svých tak dlouho již chovaných nadějích! -

Již první pohled na mapu a druhý pohled na historii uherskou, ukázal by snad každému jinému ministerstvu cestu k úplnému paralisování revolučního živlu maďarského, naznačil by samostatnost Slovenska za hlavní garantii budoucího míru v Uhřích. Ale nestane se tak!

Ohlížíš se po rozumných příčinách tohoto neobyčejného rozhodnutí, kde jsou? My nevidíme žádnou podstatnou, leda snad bázeň před zvětšenou mocí Slovanstva.²⁵ Ale tu se zdržeti neinůžeme žertovného přirovnání. Onen jonák vesnický bál se oženiti, a když se mu na příklad otcův ukazovalo, pravil: Což otec, ten si vzal matku, to je jiná: já ale musím si vzít osobu docela cizí! - Tak asi nám připadá bázeň ministerstva rakouského před vzrůstající mocí Slovanstva. Zrovna toho, zač by se Bohu jako za zvláštní štěstí děkovati mělo, toho se bojí vláda. Což pak jest duše našeho obnoveného svobodného Rakouska? Což pak bude nyní držeti vaše Rakousko pohromadě, když již pukly řetězy absolutismu, kterými bylo dříve svázáno? Nic jiného než panslavismus!

Nelekejme se toho slova, není to panslavismus od Kamčatky až k Jaderskému moři, od Jeniseje až k Černé Hoře, není to tento Velikán Velikánovič, ale jest to panslavismus menší, veselejší, ne tak nebezpečný, jest to panslavismus jiho-západní neb středo-evropský, spojení bratrské menších národů slovanských k zahájení své osobní národnosti a samostatnosti. Nyní se má Rakousko udržeti pohromadě a sice dobrovolně. Tážeme se, co jiného schopno jest k tomuto dobrovolnému společnému obcování než cit panslavismu rakouského, a nerozumí-li se

²⁵ Dobře víme, že se uvádějí překážky administrativní, jako by snad Slováci neměli ani důstatek mužů pro úřady. Ale kdo ví, jak úrodná jest země česká a Morava na úředníky, kdo ví, že sami Slováci je žádali prozatím; ten tuto příčinu za podstatnou pokládati nemůže.

ještě nyní tomuto tajemství, budoucnost tím lépe potvrdí naše slova. Když v loni Vlachové, Maďaři a Němci opouštěli rozviklaný a sbořením hrozící dům rakouský, tak jako myši prý utíkají ze stavení pádem hrozícího, pravili rakouští Slované, až posud jen sluhové a pastorki v tomto domě: Dosti pevný jest posud tento dům, podporujme ho, opravme si ho a budeme v něm spokojeně bydleti!

A zrádu by páchal na tointo domě ten, kdo by plašil z něho bez příčiny ty, kteří dobrovolně zůstati chtějí a činil přebývání v něm tak nesnesným, že by po jiných obydlích zraky nespokojenců obracovati se museli. A obydlí takové velikánské nebezpečné jest zrovna v sousedství a takřka se samo před zrak staví nespokojencům!

Kdo nechce malý panslavismus, ten hled', aby na sebe neuvrhl veliký. A kdo může se chlubití, že nahlédl do tmavé budoucnosti osudu?

Věru, když si všeliké kroky našeho ministerstva povážíme, zdá se nám, jako by sobě neumělo vážití toho, co každý dobrý státník za největší základ Rakouska uznati musí: totiž Slovanstva rakouského, které baží po samostatnosti a dle okolností nevidí pro sebe nikde větší garantii než právě v Rakousku.

Moc Slovanstva není tedy nebezpečná, nýbrž prospěšná Rakousku, ona nehrozí, nýbrž ještě dává naději na větší sílu a trvání.

Dejž Bůh! aby to konečně nahlídnuli ti, kterým svěřena jest loď státu v nebezpečné plavbě.

Foederace

(N. N. dne 27. října 1849.)

- Oboje pražské ministerské noviny německé i české přinesly dnes pod titulem „Foederalismus v Rakousku" následující, nepochybně z Vídně zaslaný článek, který zde doslovně klademe, aby také čtenářstvo nemající obyčej čítat vládní noviny, seznalo způsob a ducha smýšlení ministerského:

„Kdo by se domníval, že veliký boj našeho času jest bojem demokracie s absolutismem, ten by mu špatně rozuměl; neboť kdyby tomu tak bylo, tuť by nemohlo stávati ve Francouzsku,

kdež již dospěli k mezím demokratických experimentů, nižádných stran, které politicky dále touží.

Pravý boj, jenž se arci všude jinak objevuje, roznítil se mezi příznávní zásady centralisace a foederace. A jmenovitě u nás stalo se rozervání vodících ideí tak zřejmým, že je nemůže předpojaté oko přehlédnouti.

Ale zdá se, že i vítězství není pochybné; zákonní pořádek jest všude v Evropě zaveden. Byl to pouze mechanický tisk bodáků, jenž způsobil tak velkolepý výsledek? - Nikoli! Evropa porozuměla, žeť foederativní idey, neuvedou-li se jinak na skromnou míru, jejím potřebám nevyhovějí. Foederativní zřízení stojí každým způsobem na podřízeném politickém stupni vyvinutí, a příklad nedospělých, amerických svobodných států nemůže nikterak stran našeho stavu upotřeben býti.

Důvod, jehož rakouští foederalisté se zvláštním zalíbením užívají, a který, pokud nám známo, nejvíce platnosti požívá, záleží v tom, že má dle rozličnosti mravů, obyčejů, dle stavu vzdělanosti jednoho každého kmene, též každému z nich ponecháno býti, aby se organicky sám ze sebe vyvínoval.

Že tato theorie právě pro rozličnost, která za základ položena jest, postupem času nejrozličnější odpující sobě formy vyvinutí způsobiti by musila, jest na bíledni. Velmoci rakouské nemohlo by déle stávati, a cizí zakročení učinily by tomuto foederativnímu státu, jenž se bez účele kolotá, rychlý konec. Provinční interesy přišly by s národnostmi v rozepři; nedospelost politická, jež z větší části ještě panuje, učinila by zmatek, jakéhož ještě nestávalo, co svět světem stojí.

Odkud asi to pochází, že takováto nepodstatná theorie ještě pořád nalezá zástupců? Myslíme, že jest toho příčinou dvojí věc. Není nás předně tajno, že se utvořila v Rakousku až do března t. r. veliká, hluboká nedůvěra, jejížto působení ještě posavad se cítí. Avšak my připočítáme mnoho z toho, co se děje ve směru foederalisticko-opposičním, působení nevědomých a nesvědomitých stranických lidí, jižto by rádi při svém bažení po foederativních státech své skrovné vlohy ve platnost uvedli. Majíce genia Caesarova, přece chtějí býti prvními ve vsi!

Nechť jen vláda pokračuje, jak začala, pásku sjednocení okolo hlavy provincií a národů obtáčeti, čteně vystupující protivy co možná urovnávati, svobodu v Rakousku trvanlivě

organisovati, a především brániti, aby se jinak milování hodná idea rovnoprávnosti nezměnila ve svůj opak - v roztržení a separatismus.

Většina národů stojí s důvěrou jí po boku.“

Taková slova, „že většina národů s ministerstvem stejně smýšlí a jemu důvěřuje“, mají vůbec vládní noviny vždycky na jazyku. Ale - musí každému mimo chut napadnouti - proč pak drží tedy toto důvěru většiny požívající ministerstvo tuto důvěřující a s ním stejně smýšlející většinu všude v obležení? Čím to jest, že nechce ministerstvo sněmy povolati, aby tak dokázalo všem takovým rýpalům (jako jsme my) nevěřícím ve většinu ministerskou, že skutečně ministerstvu důvěřující většina bude volit také většinu v ministerstvo důvěřujících poslanců? Nač potřebuje ministerstvo důvěru většiny požívající taková ohromná vojska po všech i pokojných (jako Čechy) zemích rozkládati? Nač potřebuje ministerstvo, s nímžto většina národů stejně smýšlí, po celém skoro mocnářství rušiti svobodu tisku? To jsou tak některé naše osobní pochybnosti o té důvěře.

Co se však foederalismu týče, myslíme, že se tak veliká a důležitá věc nedá podobným, neslaným a nemastným článkem zkrátka odbyti. Divíme se jen tomu novému vynálezu, že v Evropě prý není boj demokracie s despotismem, nýbrž jen foederace s centralisací! Škoda jen, že tak ještě nestojí: „vlastně boj republiky s monarchií“, neboť dobře víme, že lidé foederaci nepřizniví obyčejně všechny foederalisty za tajné republikány prohlašují!

My náležíme také k zjevným foederalistům, ale náš hlavní důvod pro potřebu foederace v Rakousích jest zcela jiný, než se v tomto udává. Náš hlavní důvod, který jsme však již mnohdykrát uvedli, jest íen, že každý národ ustavičně po politické saniostáinosti touží z přirozeného pudu. Ten přirozený pud rakouských národů musel by nevyhnutelně k rozpadnutí říše vésti. Jenom skrze foederační konstituci možná jest dáti rakouským národům tolik samostatnosti, kolik možná bez ujmy střední moci říšské oželeti, a tak se nahradí národům alespoň z většího dílu všechny výhody samostatnosti ve spojení se všemi výhodami veliké a mocné říše. - To jest hlavní důvod foederalistů rakouských a uvidíme na příštích říšských sněmích, budou-li foederalisté převládati nad centralisty, ku kterým nynější ministerstvo zjevně se hlásí.

(N. N. 29. října 1849.)

Doslýchá se z rozličných stran, že sl. ministerstvo osvěty zvláštní záměr má zvelebiti vysoké školy pražské v ohledu slovanské filologie. My věříme této pověsti zvláště na základě některých skutečných již kroků sl. ministerstva v tomto ohledu. Zdá se nám však, že při tom ministerstvo osvěty hlavně vědeckou filologii na zřeteli má: my ale bychom rádi na jednu více praktickou stránku a důležitou pro nás zřetel sl. ministerstva obrátili, aby snad, jestli uzná důvody naše za platné, návrh náš uskutečnilo bez ohledu na to, že od strany opoziční vychází.

My totiž litujeme již dávno toho, že mládež naše ani v Praze dobré příležitosti nemá naučiti se prakticky a pro život nářečím slovanským v Rakousích zdomácnělým. Kromě polštiny nevyučuje se zde v Praze žádnému jinému nářečí. Každý ale, kdo povahu krajín zvláště od Rusínů a od Jihoslovanů obydlých ze zkušenosti zná, bude věděti, jak veliký nedůstatek tyto země mají literárně vzdělaných lidí vůbec, zvláště ale technických mužů v nejširším smyslu toho slova. Podívejme se do úrodných a od Boha požehnaných krajín rusínských a jihoslovanských a najdeme hospodářství, lesnictví, stavbu vodní, cesty a průmysl vůbec skoro ještě jen v přirozeném stavu, a hlavní příčina toho jest nedůstatek lidí v těchto uměních cvičených. Nyní, kdežto pro tyto slovanské kraje nastala doba samostatnosti domácí, budou hlavně na zvelebení vlasti své v tomto ohledu dbáti, a ohlížeti se po lidech schopných k podobným opravám. Než by sami ze sebe tolik potřebných lidí nabyli, muselo by na nejméně asi půl století uplynouti a cizích vzdělanců k tomu ke všemu povolati sotva se uzná za prospěšné ze slušné pečlivosti o zachování své čisté národnosti.

Známo jest ale, že v Čechách máme veliký počet přebývajících mladých lidí v těchto oborech technických a jiných vycvičených, kteří skoro ani místa nemají. Kdyby se tedy takovým lidem nyní a pro budoucnost poskytnula zde v Praze příležitost, naučiti se prakticky nářečí jihoslovanskému a rusínskému, velmi dobře by se i nám i těmto slovanským kmenům posloužilo. Za půl leta naučí se každý Čech tolik z každého jihoslovanského nářečí, co pro obyčejný život potřebuje, a přesídliv se do jihoslovanské země, bude tam za krátký čas s ohledem jazyka jako domácí.

Jsme přesvědčeni, že by se naši vzdělanci v těchto sbratřených krajích milerádi přijali a že by zemím těm až do té doby dobře posloužiti mohli, kde budou míti sami důstatek svých vlastních vzdělanců.

A celý tento účel dá se s příliš malou obětí uskutečnit, kdyby totiž sl. ministerstvo zde v Praze jednoho Jihoslavana a jednoho Rusína za učitele (docenta) veřejného své mateřštiny ustanovilo. Jsme přesvědčeni, že by se k těmto místům zvláště mnoho našlo konkurentů.

My o potřebě a užitečnosti tohoto ustanovení jak pro nás, tak i pro ostatní kmeny slovanské pevně přesvědčeni jsouce, doufáme, že náš zemský sněm sám na vlastní zemské útraty tyto učitele ustanoví, kdyby sl. ministerstvo nutnou potřebu toho neuznalo.

Taktika německá

(N. N. dne 30. září 1849.)

- Velmi často se nám stává - máme-li říci - čest nebo neštěstí, že některé německé noviny, zvláště vídeňské naše články překládají, nebo vyňatky z nich podávají. Neštěstí pravíme proto, že by věru o našem zdravém rozumu velmi špatné ponětí musel mít ten, kdo by si nás představoval jenom podle těchto citátů zvláště vídeňských časopisů. Tak nedávno „Ost-Deutsche-Post“ porozuměla našemu článku o ustanovení okresních komissí v č. 250. v ten smysl, že píše v čísle svém 241.:

„Prag 25. Okt. Der Mitarbeiter H. B. in den „Narodny Noviny“ tritt gegen die „Wahl der Mitglieder für die böhmische Grundentlastungs Kommission auf, welche er mit Ausnahme jener des Hrn. Ministerialrathes Klecansky deshalb eine unglückliche nennt, weil die meisten Mitglieder aus der Mitte der Kreisbeamten gewählt wurden, welche zwar viele gute Eigenschaften besitzen, aber der neuen czechischen Schriftsprache nicht ganz kundig sind.“

Nevíme skutečně, máme-li to jen za sprostnost či za perfidii držeti!

Že ještě to ani žádné vídeňské noviny tak daleko nepřivedly v německé důkladnosti, aby alespoň náš titul („Národní Noviny“) správně a bez chyby vytisknouti dovedly: to špatně se srovnává s jejich pověstným Zugem nach Osten!

Podobně asi dělo se nám s článkem strany samostatnosti Slovenska (N. N. č. 246), který podala „Zeit“ z části a „Lloyd“ celý v překladu, ovšem tak špatně, že se ku př. mezi slovenský (Slováky) a slovanský (Slovany) žádný rozdíl nečinil.

„Zeit“ jsou nyní největší noviny ve Vídni od několika dní vycházející, přihlásivší se samy k národně-foederační tendenci. Kdo vlastně vydavatelem jejich jest a jaký pravý směr míti budou, není nám ještě posud z vyšších čísel patrné, zdalo by se nám ale, že snad v nich maďarsko-šlechticko-liberální živel převládá. Tyto noviny tedy podaly ve špatném překladu konec dotčeného našeho článku z čísla 246 s doložením, že jest „befremdend“ a že budoucně o něm promluvíti hodlají. Toto promluvení stalo se také skutečně brzy po tom ve zvláštním úvodním článku, nad kterým jsme ale jen hlavou zavrtěti museli.

Známe již dobře tu německou taktiku, která nám všude, kde svého práva dosáhnouti chceme, kde žádáme pro sebe to, čeho již dávno Němci u nás užívají, umí hned předhazovati, že chceme přednost, že zamýšlíme Uebergriffe, extreme slavische Tendenzen atd. Podle té samé taktiky zachovala se také proti nám „Zeit“. My jsme si v článku svém stěžovali že Slovensko nebude zvláštní korunní zemí, že ministerstvo se obává Slovanům dáti tolik národní samostatnosti, kolik mají ku př. Němci a Vlaši; dokazovali jsme, že ministerstvo nemá příčiny obávati se moci slovanské; ale „Zeit“ nám předstírá, že panovati chceme v Rakousích, a rozumí našemu panslavismu tak, jako bychom chtěli celé Rakousko poslovaniti. Toho se zajisté ani „Zeit“ nedočká, abychom my rakouští Slované některý jiný národ potlačovali, a také jest skutečně od naší nynější poroby a podřízenosti až k panování nad jinými příliš veliký skok. Jestli jsme se ale my Slované pro nespravedlivost jiných národů k dosažení svého práva vespolek spojili a toto vzájemné se podporování panslavismem nazvali: nevyrozumívá se ještě tím, že budeme zase my utlačovati jiné, leč by snad těmto vlastní zlé svědomí takové strašáky malovalo dle zásady: oko za oko, zub za zub.

Naše obávání

(N. N, 1. listopadu 1849.)

Dnešní německé vládní noviny („Prager Zeitung“) přinášejí pod názvem „Unsere Lage“ dle našeho mínění velmi důležitý článek z Vídně, jehožto úřední původ jest dle obsahu příliš patrný, ačkoli v části neúřední stojí. Uznáváme za povinnost svou i k vládě i k obecnstvu, abychom nenechali tento článek bez poznamenání, z kteréhožto ohledu také dříve klademe jeho věrný překlad:

„Z Vídně, 29. října. Pozorujeme li pilně tón a způsob psaní mnohých zde vycházejících novin, jsme na rozpacích, jak bychom jich obávání, které buď zřejmě na jevo dávají, aneb umělým způsobem zahalují, pojmenovati mohli. Myslejí to opravdu, anebo se jen tak staví? Myslejí opravdu, že ministerstvo zamýšlí ústavu podkopávati, a upsané a svaté sliby zrušiti? Čili čelí jich jednání pouze k tomu, by světu to namluvili?

„Nechceme to hlouběji rozbírati, jisto jest však, že naše časopisectvo není prosté vášní a nevědomostí. Neb jsou publicisté, kterým „organický zákon“ jest takový, který se pouze potahuje na úřady, t. j. na administrativní ustanovení, kteří, neohlížejíce se na neunavnou činnost vlády, pořád k nové činnosti ji vyzývají a bez všech ohledů i bez předložení vždy nerozhodnuté a nové úlohy jí předkládají, bylo by tedy marné jim ho rozkládati.

„Ost-Deutsche Post“ se obává, že hrozí svobodě tisku nebezpečí, a že všechny konstituční naděje utonou. Kdyby to vskutku pravda bylo, mohla ona by se opovážiti, to vysloviti? „Ost-Deutsche Post“ to napsala, i vychází posud.

„Presse“ se odvolává k císaři proti ministrům, i snaží se svobodu tisku, o kterou se „Ost Deutsche Post“ bojí? štítem císařského slova ochrániti, při tom však tvrdí, že zemské ústavy nevstoupí již v život dle slov ústavy od 4. března.

„Presse“ tvrdí svá slova s určitostí, a pročež musí býti dána na tato opovážlivá a zuepokojující slova, která mnohého lekají, určitá odpověď.

„Dokud' nám známo, panuje potěšitelné srozumění mezi mocnářem a mezi ministry, mezi radou a mezi korunou. Všickni znají účel, který mají dosáhnouti. A tento účel jest, aby svoboda na dlouho byla organisovaná, aby železnou vytrvalostí všechny demagogické, separalistické a foederalistické snahy byly potlačeny, aby byla zřízena čerstvá intelligentní a spravedlivá zemespráva, i aby pořádek a blaho byly pojištěny a zachráněny.

„Nezměnitelnou zásadou všeho počínání vlády zůstane ústava od března. Bude spravedlivě ano do slova vyplněna. Všecky zemské ústavy, ano i ústava lombardsko-benátská, která jest bez odporu nejobtížnější, budou ještě tohoto roku zákonně prohlášeny.

To jest odpověď na tyto žaloby“. -

Již to, že tento článek, ačkoli hlavně čelí proti „Ost-Deutsche Post“ a „Presse“ novinám ve Vídni vycházejícím, přece vytištěn jest v „Prager Zeitungu“ a ne v některém vídeňském listě, zdá se nám býti zjevným důkazem, že se za prospěšné aneb potřebné uznalo, zvláště na obecnost v Čechách jím působiti. Článek tento v úředních novinách pronešený podává nám tedy smělosti, užiti zase jednou té svobody tisku, o jejížto skutečnosti nás tento článek navzdor zkušenosti a vojenským soudům ubezpečuje.

V Rakousích jest pro pravou svobodu tisku příliš nepříznivá půda a sice pro jistou zcela zvláštní okolnost. V Rakousích padá se snadno pronešením jistých pravd do podezření aneb již zrovna do obvinění z velezrády. V jiných zemích (ku př. ve Francouzích) jest o každé straně politické jisto, že chce udržeti a zvelebiti vlast svou, v Rakousích ale jsou strany, o nichžto nade všechnu pochybnost jisto jest, že Rakousko chtějí zničiti. V takovém pádu jest ale již dílem proto nebezpečno se vši upřímností o pravém stavu věcí promluvíti, dílem ale zas vláda sama užívá proti některým jí osobně nemilým pravdám toho prostředku, že je za velezrádné prohlašuje, třeba byly nejlépe míněné.

V takovém pádu je ku př. sama naše strana. V nejnebezpečnějších dobách říše rakouské osvědčila strana naše skutky svou upřímnou vůli zachovati Rakousko, a jak dalece tyto skutky naší slovanské strany opravdu k zachování Rakouska přispěly, o tom necháme pozdější nepředpojatý dějepis rozhodnouti: neboť strana ta, která se s nynější naší vládou za stejně smýšlející vydává, ráda tvrdí, že jenom armáda rakouská zachovala Rakousko, zapomínajíc již na povolání rusko-slovanského vojska.

Připomínajíc tyto slovanské zásluhy, nechceme se tím snad chlubiti, nýbrž předhoditi jen nynější vládě její nespravedlivost, s kterou počala hned naši stranu za revoluční a destruktivní protirakouskou prohlašovati, když podle svého smýšlení samostatného přinucena byla opozičně vystupovati.

To samé myslím, že se říci může o našich novinách, ba byly doby, ve kterých naše noviny více patriotismu projevíly než vláda sama; byly doby, ve kterých se naše noviny proti destruktivní vládě rakouské ku prospěchu Rakouska samého opírali musely (ku př. Pillersdorf, Frankfurt). Že jsme ale v každé době odhodlanosti měli proti přemrštěným a destruktivním snahám vystupovati, a sice s dobrým prospěchem, v tom se můžeme odvolati vždy směle na předešlé svoje listy.

Přece však jsme byli od vlády od té doby, co sněm říšský rozpuštěn jest, ustavičně pronásledováni, dříve cestou konstituční, pak ale, když tato vládě nesloužila, vojenskou, mimozákonní; neboť každý ví, že obležení Prahy není vlastně nic jiného, než zrušení svobody tisku v Čechách. Snažili jsme se sice i ve stavu obležení svou předešlou tendenci zachovati - ale ustavičné stíhání a vyslýchání u soudu vojenského, zákaz novin našich, vězení, vyhrůžky, vypovězení z Čech atd., to byly nástroje, kterými jsme z veliké části odstrašeni od volného užívání svobody tisku, a kterými také zastavena jest veškerá skoro politická činnost naší strany. Těmito skutky vlády nabyli jsme my praktického přesvědčení, že se v Praze nejedná o potlačení destruktivních aneb revolučních živlů, nýbrž že ani liberální strana, je-li opoziční, nesmí svobody tisku užívati. Zavede-li se ale censura úředně, aneb musí-li redaktor sám censorský úřad u svých novin zastávati²⁶, v tom sice jest ještě nějaký rozdíl, svobodou tisku ale se to jmenovati nesmí. Třeba byl sebe přísnější zákon o tisku, přece se svoboda tisku i v tom obmezení udrží, jen když vím jak daleko se mohu dle výměru zákonu pustiti: ale když se u vojenského soudu pouhým mnohosmyslným slovem „aufreizendes“ všeliké články dle osobního náhledu některého pána aneb některých pánů zatracují a trestu podrobují, tam již přestalo právo a nastala libovůle, Člověk není trestán za přestupek, nýbrž jen za své mínění, které může býti tak dobré a státu prospěšné jako mínění vojenského soudu, jenže se s tímto nesrovnává.

Myslíme tedy, že by toto zde řečené zatím mohlo vládě posloužiti pro vysvětlení té nedůvěry, s kterou mnozí k ní hledí; kdybychom se nemuseli obávati zapovězení svých novin, mohli bychom snad docela důkladně tuto nedůvěru ospravedlniti. Caeterum autem censeo obsidionem esse tollendam.

Obrana slovanských foederalistů

(N. N. 8, listopadu 1849.)

Dnešní vládní noviny německé i české přinášejí článek proti nám, jehožto obsah nás poněkud přivedl v podivení. Vyzvání jsouce téměř zřejmě k odpovědi, uznali jsme za dobré celý článek tuto svému čtenářstvu předložiti, dílem proto, že se tak snadněji vede spor, když obecnstvo

²⁶ Dejme tomu, že by se i sám redaktor osobně trestů neštítal, ale což jemu všechno platno, když mohou býti noviny jeho docela zapovězeny, a jeho strana třeba na dlouhý čas všelikého veřejného orgánu zbavena, tak že přinucen jest z dvou zlých menší si vyvoliti a sám si censuru ukládati!

oboje mínění zřejmě před očima vidí, dílem ale a hlavně proto, abychom patrně dokázali, že nám nejde o to, nějakými snad řečnickými obraty někoho zaplésti (jak obyčejně bývá v žurnalistické polemice), že pak se neštítíme přesvědčení své proti zde vysloveným vládním zásadám náležitě hájiti. Takto zní článek, na který zároveň obracíme pozornost obecnstva:

„Článek, jež jsme přinesli o foederalismu v Rakousku, potkal se s odporem, ovšem u strany, od níž jsme se odporu nadíti musili, - od páně Havlíčkových „Národních Novin.“ Již dříve přinesly tyto listy článek, jež jsme ale blíže objasniti opomenuli, ježto vídeňské časopisy již slušně jej ocenily. Byloť to podivné učení o velikém a malém panslavismu. My v tom ohledu k tomu připojujeme krátké poznamenání. Známeť moc, která jest úhlavním nepřítelem velikého panslavismu, v jejížto kruzích i v neodvislých nemohl se ani dosti málo zakořeniti, která by, kdyby se záhubně zmáhal a politickou článkovitost rakouského světa rušiti počínal, neméně proti společnému nepříteli se ozbrojila a vzchopila, jakož to učinila s odbojem maďarským. To jest mínění, které sobě z poměrů abstrahujeme.

„V jednom z nejnovějších svých článků stěžuje sobě pan Havlíček na trampoty obleženosti v Praze, které prý mu zamykají ústa, nedovolující, aby „o našem postavení“ upřímně mluvil. Neznáme ani ve Vídni ani v Praze žádného případu, aby bylo politickým spisovatelům zabráněno, v mezích mírnosti a slušnosti o zásadách, poměrech a lidech mínění své projevit. Dle mínění našeho není náruživost nižádnou předností důkladné publicistiky, jejížto ulohou jest ponaučení, nikoli popuzení; osvícení, nikoli zapálení myslí. Jestliže nám p. H. chce s toutéž pokojností odpověditi, s jakovouž my k němu mluvíme, pak snad ještě prospěšná diskusse možná. My aspoň učinili jsme sobě za zásadu, že nikdy nebudeme obětovati předmět ohledům osobním, a politický odpůrce má pro nás význam zosoběného politického principu.

„Pan H. odpírá důvěru, kterou dle našeho přesvědčení majorita lidu k nynější rakouské vládě chová, i táže se dále: „Proč drží toto domnělou důvěru požívající ministerstvo důvěřující jemu majoritu v obleženosti?“ Toť jest přece přílišné spoléhání se v lehkověrnost čtenářstva, dává-li se taková otázka. Zdaž smýšlí majorita obyvatelstva pražského a vídeňského revolucionárně? Zdaliž se nemusil v Haliči pouze pro jednu rovněž tak ztřeštěnou jakož nenapravitelnou frakci vymínečný stav zavésti? Rozložmež jen Uhersko a Sedmihradsko v jich živly, i naleznem, že jest většina jich podstatně revolucionární. Jestliť dějepisem všech časů stvrzenou sadou, že se dělají revoluce pouze od menšiny; avšak jest i svatou povinností vlády, aby společnost hájila i aby předešla tomu, by ctižádostivé a ztřeštěné hlavy neuváděly její pokoj, snažení po blahobytu a pokojném vyvinutí neustále v nebezpečí. V červnu

letošního i loňského roku nestála zajisté Paříž při komunistech a překotných mužích a přece vidělo se ze všeobecného volebního práva posléze shromáždění zapotřebí, zavést stav obležení.

„Jiná otázka zní: Čím to jest, že nechce ministerstvo sněmy povolati? Pan H. se mýlí; ministerstvo ovšem chce sněmy povolati, neboť zamýšlí dotýčné zemské ústavy ještě v běhu letošního roku uveřejniti, a tím důkaz podati, že hodlá samo pevně držeti při obsahu)stavy ode dne 4. března. Avšak bezprodlené svolání sněmů zdá se nám býti nemožností, an noví političtí úřadové ještě nejsou zřízeni, a okres působnosti, který říšská ústava sněmům v korunních zemích vykazuje, od jejich zřízení závisí. Zdělávání země, ústavy dobročinné a stavby zemské, zvláštní nařízení strany obecních pořádků, záležitosti církevní, školní a přípřežní jsou předměty takovými, že teprv tehdy s prospěchem o nich jednati lze, když bude stávati dobře zřízených úřadů, ježto by byli schopni a hotovi v dotčených záležitostech se sněmy spolupůsobiti. Též vláda musí přihlížeti k dobrým zastupitelům, a že se nejhroliivěji o zřízení nových úřadů pracuje, jesti' celému světu věci známou.“

„Pan H. nám namítá, že jsme foederalismus jen tak zkrátka odbyli: znajíce velikou důležitost této otázky, hotovi jsme příležitostně obsírněji o ní pojednati. Důvěřujeme sobě dokázati s mathematickou důsledností, že byl nejnovější politický boj v Evropě podstatně bojem centralismu a foederace, a že representuje princip foederativní nedokonalý stupeň politického vyvinutí.“

„Avšak hlavní důvod, který p. H. uvedl, aby ukázal potřebu foederalismu v Rakousku, že totiž každý národ po politické samostatnosti touží z přirozenosti samé, a že by tento přirozený pud rakouských národů nevyhnutelně k rozpadnutí říše vésti musil, pakli by konstitucí foederační o to postaráno nebylo - nemůže nás nijak přesvědčiti. Pravé, nejvroucnější toužení národů směřuje k rozumné svobodě, k blahobytu, vzdělání a humanitě; těmto vznešeným účelům musily by však separatistické záměry a národní rozepře jenom na ujmu býti. Ústava foederační nespočívá, pokud nám známo, v Severní Americe a ve Švýcařích na základě národním, nýbrž v politickém. V kantonech bernském a freiburském bydlí německé a francouzské obce pokojně pokojně pospolu, a v Americe podřídily se nebritánské, počtem valně převládající národnosti, ochotně nadvládě živlu anglického, která vřbec za potřebnou uznána jest. Němcům v Elsasku nezachtělo se posavade po samostatnosti, a vzor konstitučního státu, Belgicko - ač jen z části od Francouzů obývané - jest naskrze centralizováno a pomocí jazyku francouzského v pokoji se spravuje. V Irsku pohltila

národnost britická prvotní národnost irskou dokona, a stesky celého ostrova pocházejí vesměs ze zřidel politických a náboženských. Na dějepis, neomylně to zrcadlo přirozenosti lidské, nemůže se tedy p. H. spoléhati. Jdeme-li dále, ukážeme-li ku př. na Ameriku, která se zajisté neodtrhla od starého Anglicka pro zájmy národní: co by nám mohl náš odpůrce odpověditi? Snad že nezměnitelná přirozenost lidská l. 1848 utrpěla radikální zázračný převrat, a že dostal princip krve vrch nad principem politického vyvinutí a příbuzné s ním civilisace? Pan H. láčá žádosti a stav mysli, jichžto v Rakousku v té míře, jak on udává, nikde není. Slované v Rakousku najdou, tuším, svou čest a svůj prospěch v tom, zůstat i dobrými Rakušany. Milujemet' a vážíme sobě tohoto kmene příliš, abychom mysliti mohli, že u něho svůdné učení najde průchodu. Pan H. se odvolává na sněm říšský nejprvé příští, pak prý se ukáže, zdaž bude většina foederativní neb centralistická. Nadějeme se, že nevypadne foederativně. A kdyby se to mělo státi, tu' bychom takového výsledku v interesu svobody velice litovati museli. Ministerstvo mohlo by býti svrženo, avšak jeho odpůrcové zajisté by nenastoupili jeho místo. „Pak by mohly přijíti časy, o nichž se teď lépe nemluví.“ Pak by nastala potřeba, zachovati říši a zachrániti ji od odvážlivých experimentů, a strana, kterou nepotřebujeme blíže naznačiti, nalezla by záminku prohlásiti národy rakouské za nedospělé. Pročež jednej strana, kterou p. H. zastupuje, svědomitě a opatrně, i považ, zdaž jest radno, dáti velmi mnoho v šanc, aby snad všecko bylo ztraceno.“ -

Zaraziti musí každého to, co se o panslavismu a o Rusku praví. Musíme věru s ohledem na blaho Rakouska doufati, že článek tento (ani prostředně) nepochází od nikoho, kdo přímý vliv má na politiku vlády, sice by nám věru bylo úzko o naši budoucnost. Či by snad upřímně věřiti mohli mužové vlády rakouské, že vláda ruská jest nepřítelkyně panslavismu? Podle určitosti, kterou se to zde tvrdí, zdá se, jakoby snad se tvrzení to na nějaké určité vyjádření, snad ve formě slibu nebo rady opíralo.

V bibliothéce knížete Galicina, bývalého místodržitele v Moskvě, před několika lety zemřelého, kterouž bibliothéku jsem pořádal, našel jsem mezi jiným také báseň pod titulem: „Píseň o osvobození Srbska“, tištěnou roku 1806 v Petrohradě ve vládní tiskárně a sice srbsky s ruským překladem, ve kterém se mezi jiným takto praví: Alexandra Prvního, slovanského vladaře, Velikého Slovanského Cara, Srbije mile milého Hospodara. Zavěste se orli dvojehlaví na Alpy, Ural i na Kavkaz. Slovanstvo celé at' nyní v srdci nosí Svého naznačeného hrdinu Následníka, jeho miluje a s ním se chlubí. Sestrám*) svým at' laskavou zprávu podá, aby nemařily času, neb věk běží, Slunce svítí! - at' též prohlédají, at' neleží ve mrakách do věků!

Celá Rusko-Slovanská síla mořem zemí zdvihá se k pomoci, aby sestry svoje z tyranství vyvedla.

*) Moldavia, Valachia, Bolgaria, Transilvania čili Sedmigradia, Vengria, Bogemia, Iliria, Kroatia, Karinfia, Silesia, Porusia, Pomorania, Polska a jiná slovanská plemena a národy. (Tuto notu uvádíme naschvál s ruskými jmény zemí.) Po ruském překladu této písně následuje pak doslovně takto: „Sestry tyto jsou: Polsko, Porussia, Míšeň saská, Slezsko, Uhry, Čechy, Štýrsko, Ilirie, Tyrol, Benátky, Koroš, Dalmatie, Ragusa, Černoohorsko, Albanie, Alaunie, Epirotie čili Malá Rus, Bosnie, Bulharsko, Sedmihradsko, Moldavie, Valachie, Galicie neb stará ruská Halič, a zkrátka všechny plemena a rody slovanského původu.“) Zdá se, že tyto sestry zde až příliš velikou důkladností vypočteny jsou, spíše o několik víc, než aby některá chyběla.

Kdybychom měli nyní času, excerpta svá prohledávati, mohli bychom ještě dokázati, že již za císařovny Kateřiny Veliké takové náhledy v Rusích panovaly mezi osvícenějšími. Co se nynějšího císaře týče, víme o něm jen tolik, že za jeho vlády panslavické professury zavedeny byly na universitách ruských, že vysláno jest mnoho filologů ruských zvláště do Rakous, kteří s podivuhodnou důkladností v žurnálu ministerstva osvěty, a kromě toho (jak dobře víme) ještě ve zvláštních soukromých zprávách popsali celý stav nynějších rakouských Slovanů; za císaře Nikolaje Pavloviče stalo se také znání všech nářečí slovanských (t. j. zvláště češtiny, polštiny a jihoslovanštiny) obligátním předmětem na universitách ruských.

Jaký účel měla při tom vláda JMC. Mikuláše Pavloviče, nemohu sice já určovati, domýšleti se ale může každý snadně. Co se ostatně veřejného smýšlení v Rusích o této věci týče, mohu s ohledem na upřímnou pravdu ubezpečiti, že tam jest silná strana pěstující onen veliký panslavismus z pouhého ruského patriotismu, ne jako věc nedovolenou a pokoutní, ne jako nějakou konspiraci, nýbrž zcela zjevně v životě společenském a také tiskem, v kterémžto ohledu bychom mohli velmi zajímavé citáty nasbírat. Domýšlíme se také s velikou jistotou, že vojna uherská nezůstane bez jistého velikého vlivu na smýšlení Rusů.

Že ruská diplomacie ostatně k prostým nenáleží, ba že skoro vždycky obyčej mívá, býti chytřejší než její soupeřové, o tom jest po celé Evropě dosti ustálené mínění. My ovšem pochybovati nechceme o chytrosti diplomatů rakouských, bojíme se ale přece, aby se naši diplomatové snad příliš pozdě a s velkou nenahraditelnou škodou nepřesvědčili, že každá ruská rada jest sice vždy dobrá pro Rusko, ale ne vždycky pro toho, komu se dává. Že se

budou rakouští Slované v tom poměru po Rusku ohlížeti, v kterém se jejich národní svoboda, jejich osobnost němčinou utlačovati bude: to se dá dosti zřetelně předvídati; že by tedy nebyla zcela hloupá ta ruská diplomacie, která by snad něco podobného naši vládě direkte neb indirekte radila, nahlížíme my tuze dobře, ale přejeme si srdečně, aby také naše vláda to nahlížela. Ostatně nemůžeme se o takovém příliš subtilném předmětu obšírněji a určitěji rozšiřovati. S jakými ale důvody se zde jmenuje onen veliký panslavismus společným nepřitelem Rakouska i Ruska, nemůžeme nikterak pochopiti.

Obyčejně se Slovanům od nynější vlády to hlavně předstírá, jakoby toho žádali, aby je vláda snad před jinými nějak podporovala a nějak uměle nadpřirozeným způsobem většímu vyvinutí Siovanstva napomáhala. Avšak zcela bez důvodu: Slované rakouští nežádají od vlády nic jiného než přísnou spravedlivost, to jest, aby nám všechno dávala, co dává jiným (ku př. Němcům), a aby nám nic nezabraňovala, co nezabraňuje jiným. To my nazýváme rovnoprávností, a jestli se nám již nyní, kde ještě o žádné skutečné rovnoprávnosti ani řeč býti nemůže, z jistých stran přehmaty a hegemonie předhazuje, děje se to jen z jezovitské nepoctivosti strannických a zištných našich soupeřů a la „Ost-Deutsche Post“, s kterými se ale vláda jakožto nestranná nikdy míchatí nemá. Proto považujeme slova, „že Vídeňské časopisy náš článek o Slovensku atd. slušně ocenily“ za nespravedlivá.

Nedávno zapovězeny jsou ve Vídni noviny „Zeit“ pro článek, ve kterém jistě nenáruživým a také slušným a mírným způsobem káraly užívání hole od vídeňských vojenských soudů, čím se tedy samo sebou vyvracuje tvrzení, že prý ani ve Vídni ani v Praze není zabráněno v mezích slušnosti a mírnosti své mínění projevití. Ovšem slova „slušnost a mírnost“ jsou velmi relativní, a proto si jimi náš pan odporník nic nezadal, a bylo by také marné o jejich pravý význam se hádati. Vojenský soud rozhoduje o slušnosti a mírnosti, a vojenský soud není zvyklý na odpor, nýbrž na komando. My jsme si ale předevzali prakticky obecenstvu svému dopomoci k náležitému porozumění, co to jest tato slušnost a mírnost, umínivše sobě, že vždy jen bez všelikých řečnických šperků a bez narážek jednoduše budeme svoje mínění a své důvody proti vládě pronášeti, a zkušenost ukáže nám i obecenstvu, jakou má u vlády platnost svoboda tisku.

Tedy se vši možnou pokojností. Nedá se upřítí, že všechny revoluce pocházejí od minority, to jest, že většina celého národu nikdy skoro zbraně se nechopí. Jak mnoho ale z neozbrojených s těmito povstalci stejně smýšlí, nedá se nikdy vypočítati, a proto jsou hádky o tom zcela marné, tím více, že se obyčejně i v nejlepším pádu, kdyby totiž skutečně víc než polovic

všeho lidu zbraně se chopila k revoluci, od vlády přece se zas tvrditi může, jakoby to veliká část byla učinila jen z donucení. Avšak jsou jiné všeobecně přijaté způsoby počítati majoritu, totiž sněmy. Porěvadž tedy naše nynejší vláda, jak známo jest, na sněmu byla v minoritě, a od té doby ještě sněm jiný nesvolala, myslíme, že neslušně si majoritu připisuje. Příklady ale, které nám náš p. odporník uvádí, jmenovitě z Paříže, upomínají nás zrovna na to, že ve všech těch zemích, kde skutečně pro nebezpečné a velmi krvavé revoluce stav obležení zákonným způsobem vyřknut byl, od té doby již dávno zas přestal, a obyčejná, zákonná, konstituční svoboda a právo se navrátily. U nás ale, v Čechách, kdežto bylo obležení zcela jen absolutním způsobem a libovolně zavedeno (neboť nemáme ještě žádného zákona, který by výminky a potřebné formy jeho předpisoval) ještě posud trvá, ačkoli o nějakých nepokojích ba i ani o rozkvašenosti myslí není žádné stopy. Pokud u nás, v Čechách, při takových okolnostech ještě stav obležení trvá, nemůžeme se nikterak přesvědčiti o upřímné náklonnosti vlády k právnímu konstitučnímu životu, a to jsme chtěli svým předešlým od p. odporníka kritisovaným článkem vysloviti. Již jiné zdejší noviny dokázali velmi trefně, jaký by to nesmysl byl, pro nepokoje jedné země zabraňovati všem ostatním činnost sněmovní, a že by takovým způsobem snad nikdy se Rakousko sněmu říšského nedočkalo. Tvrzení vládních orgánů, nyní často opakované, že ještě letos ohlášeny budou ústavy všech korunních zemí a že ještě letos do života „als praktisch wirksam“ vstoupí, nemůže nás proto upokojiti, poněvadž nevíme, jaký opravdivý smysl se s tím spojuje, a přiznáváme se, že nás pan odporník zvláště znepokojil svou sadou, „že se bezprodleně svolání sněmu zdá býti nemožností,“ poněvadž v tom vidíme zřejmé rušení písmeny § 83. říšské ústavy, jenž praví: „Alle Verfassungen sollen im Laufe des J. 1849 in Wirksamkeit treten.“ Tážeme se každého, co to jest in Wirksamkeit treten? Jest to stav obležení, jest to ordonanční vláda provedená až do nejnižších oborů zemských záležitostí? Že by ale svolání zemského sněmu záviselo od nové již provedené organisace úřadů, nenahlížíme my v té míře, jako to náš p. odporník tvrdí. Jenom nejvyšší politický úředník v Čechách bude v přímém spojení a poměru ke sněmu, a toho může vláda každou chvíli třeba telegrafickou cestou ustanoviti. Tak dobře ale jako může ministerstvo bez nových úřadů své ordinační zákony vydávati (což dle našeho mínění v hojném počtu činí), tak dobře může také sněm bez nich své zákony uzavírati, a jsme přesvědčeni, že by, co se této námitky týče, nejen nyní, nýbrž třeba již v letě byl mohl sněm český s užtkem rokovati.

Při těchto věcech přijde všechno jen na to, aby ministerstvo zřejmě a nevývratně ukázalo a dokázalo právní své a konstituční smýšlení, aby nám dokázalo, že nenachází v dosavadní své libovolné a ordonanční vládě zalíbení, zkrátka, aby nám již dalo konečně nějaký konstituční

Archimedeský puntík, z kterého bychom mohli práva svá odvozovat s jistotou a beze strachu před všelikou libovольností. To jest hlavní věc, o kterou se jedná, právo, jistota, ostatní všechno bude každý rád snášet, maje shovení s mnohými těžkostmi nynějšího času. Ať ministerstvo, chce-li nám takový důkaz podati, především vydá slíbený v § 12. základních práv, zákon o obleženosti a časovém vyzdvižení konstitučních práv, ať tento zákon v sobě obsahuje pro nás garantie, že nám nemůže každou chvíli, pod každou záminkou, každý politický úřad vzítí nejhlavnější práva, ať vyřknutí stavu obležení závisí též od soudů z neodvislých od vlády a neshoditelných soudců sestavených, až se to stane, pak budeme věřit nejen my, nýbrž i jiní tvrdošijní na upřímnou konstitučnost ministerstva. Až posud vydalo ministerstvo tak mnoho časem i dosti malicherných prozatímních zákonů; čím to jest, že tedy na tuto tak praktickou v nynější době a tak důležitou věc zapomíná? Jest to jen náhoda? Neví ministerstvo, že bez tohoto zákona jest celá naše konstituce jen Těšínské, Tantalové jablko? - My alespoň to dobře víme a také cítíme.

Žádostiví jsme na slíbený od p. odporníka matematický důkaz, že jest foederace nedokonalý stupeň politického pokroku a že nyní jest hlavně jen boj centralisace a foederace. Jestli již nyní se foederace v něčem dotkneme, stane se to jen s ohledem na pronešené zásady dotčeného článku, ne ale k úplnému vyčerpání celého předmětu, který příliš obšírný jest. Zdá se nám vůbec, že my něco zcela jiného ve foederaci rozumíme než odporníci naši z vládní strany, sice by nemohli tito pánové demagogii a foederaci atd. dohromady míchat, jako se to již jednou stalo. Naše foederace nedá se také rovnati separatistickým záměrům a rozepřím národním (Nationalfehden und Absonderungstendenzen), s kterými ji též p. odporník míchá. Pravdu má pan odporník, že pravé, nejvroucnější toužení národů směřuje k rozumné svobodě, k blahobytu, k vzdělání, k humanitě: my ale tvrdíme, že v Rakousích bez naší foederace národové nemohou dosáhnouti těchto svých nejvřeřejších tužeb. Bude to rozumná svoboda a blahobyt, když budou o všech věcech rozmanitých národů rakouských ve Vídni rozhodovati úředníci, neznající obyčejně ani tyto národy? Bude to humanita, když se bude skrze centralisaci německý živel nevyhnutelně nade všechny ostatní vznášet a všechny k záští a závisti popouzet? Může být při centralisaci rovnoprávnost? Mohou se národové vzdělati, když budou muset velikou část duševních sil obětovati jiné národnosti, skrze centralisaci panující? Gen. Haynau nařídil nyní, že v Pešti nesmí být ani jeden pouze maďarský nápis, to je samo sebou maličkost, ale velmi významná pro budoucí centralistickou rozumnou svobodu, blahobyt vzdělání a humanitu! Že nesmí být žádný pouze německý, to p. Haynau nenařídil; ó my dobře cítíme, jaká to bude rozumná svoboda a humanita! Národního jazyka dovolí se nám

uživati, německý se nám ale poručí! My ale, my Slované, Vlachové, Maďaři, Rumunové, my všichni nechoeme býti sloupy a stavivem chrámu německé svobody, německého blahobytu, německého vzdělání, německé humanity, a proto budeme vždy volati: „Dolů s centralisací, vzhůru foederalismus!“

Foederace rakouská nesmí se nikdy porovnávat ani se švýcarskou ani s americkou. Okolnosti jsou zcela jiné. Nesmí se zapomínat na jednu důležitou stránku, Národnost, která kdekoli jinde ve světě žije co panující a samostatná, může vždy zase na jiném místě být podřízenou, proto že potom tato podřízená užívá všeho společně, co jí podává její samostatná sestra. To jest ku př., kdyby byl někde jinde ve světě český stát, mohli bychom se my Čechové vždy považovati v Rakousích co pouhá podřízená kolonie, a hleděli bychom na onen samostatný český stát jakožto na svou duševní matku, a Rakousko by nám bylo pouhým hostincem, a pak bychom se mohli ovšem spokojiti s tou (abychom se tak vyjádřili, hospodářskou) rovnoprávností, dle které se s námi z nouze úředně po česku mluví, pokud jsme se ještě německy nenaučili. Jděte ale do Paříže a dejte Francouzům všechnu i tu nejrozumejší svobodu, všecken i nejsladší blahobyť, všechno možné vzdělání a humanitu, a žádejte na nich, aby náleželi jakožto centralisovaný Kronland k Anglicku s anglickou řečí ve sněmu, mezi úřady, s anglickými universitami, s anglickými nejvyššími soudy, s anglickým vojskem, s anglickými akademiemi atd., atd., atd. jinak ale s úplnou rovnoprávností, a uvidíte, co vám na to Francouzové odpovědí.

Příklady, které nám p. odporník uvádí na Irsku, Elzasu, Němcích v Americe, Flémích v Belgii atd. jsou právě olej do ohně; tyto příklady nám jen ukazují, kterak již anglický živel přemohl a pohltil Irčany, francouzský Elsasy a Flémy, anglický Němce, to jsou příklady nám pro výstrahu, ale ne k následování. Vždyť my také dobře víme, že Němci obmýšlejí celé Rakousko tak pohltiti, jako pohltili Angličané Irsko atd., ale - jen že Němci nejsou ještě Angličané, a my nejsme ještě jejich Irčané! My se ještě obmýšlíme trochu bránit, než z nás budou němečtí Irčané, to jest staré pravidlo, i karaibové musejí své bližní napřed zabít, než je mohou sežrat.

At nám odpustí náš p. protivník, že jsme snad mimochtě padli trochu v náruživost, ale tato záležitost jest jedna z těch, o které žádný z nás nemůže mluvit chladnokrevně, my nejsme ještě v tak zoufalém sbavu, abychom snesli porovnání s Irčany a Angličany bez pozdvižení a rozproudění krve, a v tomto ohledu by zajisté ani patrná šibenice před očima nebyla důstatečná odstrašiti nás od hájení své hodnosti a svého práva. To není princip krve, jak p.

odporník praví, nýbrž princip svobody, my nechceme býti jako jsou Irčané, ubohými hladem a mizerností hynoucími, opovrženými nádenníky z naší nízkosti obohacených anglických velmožů, prelátů a spekulantů, my nechceme, abychom proto, že nás naše matky naučili jen český Otčenáš se modlit, již byli o stupeň nižší v Rakousích než ti, kteří říkají Vater Unser! To není princip krve, to je princip samostatnosti, rovnosti, cti a všeho toho, co člověk na světě za nejvyšší pokládá a svobodou jmenuje, pokládá si za nejkrásnější úkol vyhledávati slávu a blaho svého národu!

Nespravedlivě nás, jak myslíme pro takové smýšlení nazval pan odporník indirecte, špatnými Rakušany, my jsme přesvědčeni zrovna naopak, že totiž foederalisté jsou dobří Rakušané, a že právě centralisté jsou sice dobří Němci, ale špatní Rakušané.

Naše učení v tomto ohledu není svůdné proto, že jest přirozené, a sice tak přirozené, že jistě nejen u Slovanů, nýbrž také u všech ostatních neněmeckých národů v Rakousích vždycky dobrou půdu najde. Kdybychom my Slované nebyli upřímně svobodomyšlní, spravedliví, nebažící po cizém, mohli bychom ještě s větším prospěchem alespoň s lepšími vyhlídkami býti v Rakousích centralisté než Němci, a tu by alespoň byla polovice centralistů; takto ale, 7 milionů centralistů proti 28 milionům foederalistů, to jest přece příliš špatná vyhlídka pro budoucnost! Neboť ještě jednou pravíme, tolik foederalistů v Rakousích, kolik Neněmců! Sněmy říšské to ukážou, a jestli nebudou hned na počátku obe strany v takovém poměru proti sobě stát, příčinou toho bude jenom dosavadní menší vzdělání některých kmenů rakouských, kteří ještě nedospěli k pravému poznání svého prospěchu. Čím více se ale budou vzdělávat, tím více budou připadat k foederalistům.

Avšak již na nejprvnějším sněmu bude většina foederalistická, třeba toho náš p. odporník „v zájmu svobody velice litovati musel“, jak praví, hroze nám skutečně zcela neobyčejným a také neočekávaným způsobem, tak že musíme opět na ukončení jeho článku včera v N. N. vytištěného pozornost čtenářstva svého obrátiti. Kterak máme rozuměti slovům: „že by pak mohli přijíti časové, o nichž se teď lépe nemluví a že by pak strana, kterou nepotřebujeme blíže naznačiti, našla záminku prohlásiti národy rakouské za nedospělé? Která jest tato strana? - My nechceme ani určovati pravý význam těchto slov našeho p. odporníka, doložiti ale musíme, že nás tato patrná vyhrůžka pranic nezastrašila. My věříme na pokrok svobody v Evropě, a nebojíme se takových stran, které by mohli prohlásiti národy rakouské za nedospělé. Svoboda může sice na čas v některých zemích potlačena býti, jednotliví zastavatelé její mohou se ve vězeních, vyhnanstvích a na popravištích mučiti a odstraniti, ale

najdou přece vždy hojných následovníků a zásady jejich pravé a poctivé přijdou dříve neb později přece k platnosti.

Nemyslím, že by se strana, kterou my zastupujeme, dala podobnými vyhrůžkami zastrašiti a mýliti ve svém přesvědčení. Za to ovšem nemůžeme, že jistá strana ve slově foederace nějakého bubáka vidí, snad proto, že se až posud jen v republikánské Americe a Švýcarsku o foederaci mluví, zvykla jsouc vážiti jen slova a ne jejich smysl. Také Německo bylo a jest až posud foederativní, ačkoli zase v jiném způsobu, a ačkoli ani tento ani americký ani švýcarský foederalismus pro Rakousko se nehodí. Zdá se nám vůbec, že více ono slovo foederace našim zásadám překáží, kdybychom je snad pod jiným jménem byli přednesli, nenacházely by tolik odporu, a jsme přesvědčeni, že se po dlouhé hádce o slova konečně ukáže, že jsme skoro všichni v Rakousích méně neb více foederalisté, kterýžto poněkud komický konec alespoň my prorokujeme. Svůj článek ale nemůžeme vhodněji ukončiti, než slovy posledními našeho p. odporníka ve vládních novinách: „Pročež jednež strana (kterou on chtěl blíže naznačiti a kterou my též nechceme ani jménem jmenovati), svědomitě a opatrně, i považ zaž jest radno dáti velmi mnoho v šanc, aby snad všechno bylo ztraceno.“

Střední strana a Březnová ústava

Z Prahy, 29. června 1851. Zdejší „Konstituční List“, známý to orgán pražské střední strany, počíná sobě nyní jaksi horlivě u zastávání Březnové ústavy. Rozsáhlé agitace čelních vůdců rakouské šlechty, která by ráda „nepraktickým operátům Olomouckým“ již jednou konec učinila, nedají hlasateli Pražských dobřemýšlejících pokojného okamžiku; patronové jeho začínají pochopovati, že na cestě tak nazvaného pokoje a pořádku trochu daleko se pustili, dále aspoň, než politické a sociální interesy jejich v nynějších okolnostech vlastně dovolují. Strana - můžeme-li malou, nyní ale ku předu se deroucí frakci takto nazvati - strana, pravíme, již „Konstituční List“ až posud zastupoval, stala se na půdě, kterou ministerstvo činnosti rakouského občanstva bylo vykázelo, téměř v plném smyslu slova domácí paní. Díky obecnímu řádu pana ministra Bacha zvítězila strana tato při obecních volbách v Praze; její zástupcové dostali se v čelo pražské obecní správy a také v obecním výboru hlásí se k ní znamenitá většina hlasů.

Vítězství toto naplňovalo náčelníky a přívržence její spokojeností a důvěrou v budoucnost. „My jsme zvítězili nyní; tím více budem musít vítěziti, až záležitosti politické ouplně ustáleny budou a základní instituce Rakouska na ústavní cestě vyvinovati se začnou!“

Z vítězství při volbách obecních uzavírali politikové tito na vítězství při volbách sněmovních. Poněvadž zástupce a politické přátely své ve sborovně obecního výboru pražského na prvním místě sedět viděli, domnívali se, že těmto členům politického tovaryšstva jejich „jednou“ také neujdou přední místa na sněmu zemském a dá-li Bůh a ruský cár také na sněmu říšském.

Ve spekulaci této neupevňovalo je sice politické postavení veškeré Evropy a zmáhání se politické reakce: za to je v ní ale utvrzovala ústava říšská a zemské řády, kteréž jim, aspoň na papíře, cestu k rozsáhlé politické moci otvírají.

V tom počaly hlasy, které již dříve ve veřejných listech se ozývaly, s větší určitostí a smělostí u veřejnost vystupovati, hlasy to, kteréž ústavu Olomouckou naprosto zatracují a žádají, aby na její místo přišel statut jiný, praktičtější a trvanlivější. Odkud hlasy tyto přicházejí a kam vlastně směřují, není v nynějších okolnostech snad již nikoho tajné. My jsme na ně upozorňovali již tenkrát, když lehkověrní optimisté a bezstarostní theoretikové ráznost a neohroženost kabinetu knížete Schwarzenberga až do nebes vynášeli a na oktrojovanou ústavu jako na písmo svaté přísahali. Každý, kdo ministerstvo tenkrát vybízel, aby aspoň to, co v Olomouci na papír nakreslilo, také v život uvedlo, byl považován a vykřičován za nespokojence a přepjatce; vládní a konservativní listy napomínaly k mírnosti a shovívavosti a ukazovaly na veliký proces, který prý se musí skončiti v tichu a v pokoji. My jsme podotkli sice nejednou, kam libobolné a protiústavné jedrání kabinetu konečně povede; my jsme vyslovili, jak záhubně válečný stav, neobmezenost vojenských soudův a nepřirozené zmahání se moci vojenské vůbec na svobodnou činnost odpovědných ministrů působiti bude; my jsme předvídali, že se ministerstvo na reakcionářské cestě své proti návalům starokonservativních protivníků svých nebude moci udržeti: přes to všecko nebyl ale na ty a takové výstrahy žádný ohled brán a později jednáno tak jako dříve. Lehkověrnost v hlavě, že záhubná strana „der nationalen Fanatiker“ potlačena jest, v srdci, a ústavu od 4. března v ústech, počínali sobě přívrženci ministerstva a tak nazvaní přátelé pořádku a pokoje docela pokojně a bezstarostně.

V této podivné směsici politického optimismu, indifferentismu a servilismu zaujímali jedno z předních míst také ony politické živly, v nichž nynější místopurkmistr pražský, pan Ondřej Haase zkrátka před pražskými obecními volbami pověstnou střední stranu slil.

Politické zásady pánů, z nichž strana tato záleží, ostaly také po utvoření konservativního celku tohoto beze změny: bezohledná a téměř neobmezená důvěra ve vládu a slíbené ústavní instituce ostala také nyní jejítn drahocenným paladiem. Když v obecní sborovně pražské návrh učiněn byl, aby obec knížeti Schwarzenbergovi za jeho zásluhy o Rakousko čestné měšťanské právo dala a našinci radili, aby vyznamenání toto odloženo bylo na čas, v němž svobodně se bude moci rokovati: začali přívrženci strany střední vášnivě bouřiti, dokazující, že není překážek k svobodnému rokování, že není příčiny k nedůvěře a nespokojenosti atd.

Nebylo tímto krokem jednání vlády schváleno? Nebylo tím vysloveno, že většina obecního zastupitelstva pražského jest úplně spokojena s cestou protiústavních ordonancí? Nebyla tím ministerské politice dána sankce?

Že se mezi tím v politice všeliké maličkosti udály, které každého, kdo oči má a viděti chce, neblahým tušením naplňovaly, že ku př. liberální ministr Schmerling z kabinetu vystoupil, že se do říšské rady dostali přívrženci školy předbřeznové, že stav financí rakouských vždy více se horšil, že činný a podnikavý, při tom ale konstitučního principu se držící Bruck ouřadu se vzdal - na to nebrali praktičtí mužové strany střední žádného ohledu, ty a takové události zdály se jim býti nevýznamnými malichernostmi, z nichžto jen tak nazvaná „Schandpresse“ k sočení a očerňování „pocitivých“ charakterů kořistiti umí.

Konečně se ale list přece obrátil. Nyní, když pod auspiciemi kabinetu knížete Schwarzenbergova, vysokorodá reakce i samé Mittelpartaji, jak ve sprostém životě se říká, na kůži sahati začíná, nyní počíná také hlasatel strany střední, arci že jen vážně a solidně, interesy její zastávati a charty Březnové se ujímati. Tak ku př. v čísle 151. od 28. června.

Promluviv o liberálním konservatismu, který prý nyní v Rakousích se zmáhá, o „loyálních“ principiích vlády, o pocivosti její vůle, o císařském slovu, táže se, „Konstituční List“, kdo jest vlastně protivníkem Březnové ústavy a odpovídá na otázku tu takto:

„Jest to stará stavovská strana ve známých formách, kteréž sice větším neb menším stínem konstitucionalismu od sebe se liší, v celku ale dohromady splývají. Příklad Pruska a jiných menších států německých, v nichž duchové pohřbených ústav stavovských hlavy své z hrobů pozdvihují a v život se navracují, dodává i našim starokonservativním více odvahy, aby o podobné z mrtvých vstání také v Rakousích se pokusili a živé a životaschopné zásady od mrtvých zatlačiti nechali. Ale zvláštní sestavení Rakouska a zkušenosti předbřeznové i

pobřeznové varují zde důrazně před takovým jednáním, kteréž by se na jednotě státu jen příliš citelně pomstiJo. My nepochopujeme vskutku, kterak se v Rakousích může mysliti na obnovení starých záhubných anomálií, kterak rakouský vlastenec může ještě blouzniti pro obnovení a rozšíření stavovských prerogativ, an jich nebezpečnost pro zem a oustřední vládu dějinami uherskými tak jasně dokázána jest a krvavé události v Budíně a Miláně ještě všem v dobré paměti jsou!? A přece jsou to opět Maďaři, jenž co zástupcové této strany v první řadě na ústavu útokem ženou a pro své staré, sešlé zřízení municipální bojují; Maďaři, kteří nejméně mají příčinu, přednosti takového systemu vychvalovati, vedou také nyní falanx opposice, ku kteréž stavovské strany jiných korunních zemí se přidávají a tábor starokonservativních takto aspoň nepřímě zvětšují. Kdo nenahlíží ale, že by vítězství starokonservativních Maďarů bylo porážkou Rakouska, že naproti tomu politická centralisace není toliko životním základem veškeré říše, nýbrž také každé korunní země? Kdo by se oddal domněnce, že stát jen proto statky a krev svých spoluobčanů na vydobytí Uher nasadil, aby starokonservativním kaštany z ohně vynesl a system obnovil, který Košuty a jich činy v život povolal? Kdo nepochopuje, že by taková restaurace nyní tím nebezpečnější a zkázonosnější býti musila, an revoluční perioda nám ještě blízká jest a její hlavy, jako r. 1848 se stalo, z takové události velmi chytře by kořistily a ji co pudu k novému rýpání by použily? A nebyla by ústřední vláda způsobem tímto zase přinucena, síly své napínati a toho dobývati, co dnes již v rukou drží? Kdo nepochopuje konečně, že Rakousko jen takovýmto vítězstvím své myšlenky veliké budoucnosti dosíci může, vítězstvím, kteréž stát národní státu politickému podrobí, utvořením jednoty říšské také jeho autoritu vně upevní a jednotlivé země a národy, kteréž bratrsky spojuje a jedním zákonem řídí, pod svou ochranu vezme ?“

Tolik „Konstituční List.“ Z toho, co pro poučení čtenářstva svého zde jsme uvedli, vysvítá, že orgán pražské střední strany bojuje proti dvěma principům:

1. proti stavovskému zřízení a
2. proti principu foederace.

Jak známo, bylo před rokem 1848. zastupování zemských interesů svěřeno šlechtě a vysokému duchovenstvu, t. j. zemským prelátům. Těch několik zastupitelů stavu městského, jimž jako pro formu přístup do sněmu povolen byl, musilo se v davu „prvních“ stavů zemských mravně docela ztratiti. Co tito „první“ stavové království Českého pro stavy „ostatní“ tenkrát učinili, kterak použili posledních zbytků oněch práv a svobod, kteréž po nešťastné ráně Bělohorské národu Českému ještě ostaly, víme všickni ještě velmi dobře. Kdo

má ale práva a povinnosti sněmu stavovského nyní převzít? Kde jsou ony „živé a života schopné“ živly, na kteréž orgán pražské střední strany poukazuje?

Jeden pohled na ústavu Březnovou dává nám na otázky tyto určitou odpověď. Aristokracie rodu, která až do r. 1848. aspoň dle slova národ zastupovala, má ustoupiti aristokracii jiné, aristokracii peněz. V Rakousích má se opětovati tentýž politický proces, jež ve Francouzích převrat Červencový (1830.) v život povolal. Vedl ale experiment tento k upokojujícím výsledkům? Dostal národ francouzský za vlády dynastie Červencové, která hlavně o aristokracii peněz - o stranu střední - se opírala, dostal pravíme národ francouzský za vlády této bezpečné rukojemství pravé svobody, pravého blahobytu? Události Únorové dávají nám na ty a takové otázky krátkou, avšak rozhodující odpověď. Starší linie Bourbonů nemohla se na trůně otců svých udržeti, poněvadž se opírala o Francouzsko předrevoluční, o právo z Boží milosti, o stavy privilegované, o šlechtu a vysoké duchovenstvo. Mladší linie Bourbonů nemohla vzdorovati návalu myšlenek a potřeb nynější, poněvadž její moc a vliv neměly kořenů v lidu, poněvadž hlavně šetřila prospěchu velikých kapitalistů, poněvadž zanedbávala jádro obyvatelstva. Jaké naučení z dvou fakt těchto pro Rakousko následuje, není tuším potřebí obšírně vykládati.

Co druhého punktu, principu foederace totiž se týče, o tom nemusíme ani slov ztrácti. Obecenstvo naše ví velmi dobře, jaké důvody a pohnůtky přívržence strany střední k zastávání tuhé centralisace podněcují. Byvše vychováni pod vlivem živlu německého, nenaučili se přívrženci strany této potřeby a přání neněmeckých národů rakouských znáti, oni považují každý krok na poli národním za krok ku sboření Rakouska a napomínají proto vládu neustále, aby nepřipustila, by stát národní nad stát politický se povznesl. Jaký význam toto podrobení státu národního pod stát politický v ústech jejich má, o tom promluvíme budoucně.

Vládní noviny a Němci

(N. N. 10. prosince 1849).

Každý, kdo čte polemický článek v č. 289. „Prager Zeitungu“ proti nám a proti redakci „Deutsche Zeitung“ zároveň mířený, zpozoroval zajisté, že jsme my se svým článkem o německé politice naší vlády většího zalíbení našli před očima vládních novin, než p. Dr. Makovička. Zdá se nám ale, že zcela nezaslouženě: neboť pokud jsme v této záležitosti směr

„Deutsche Zeitung“ za času redakce p. Makovičky pozorovali, vidíme, že se v této věci úplně srovnáváme. Bude se snad někdo diviti, kterak se „Národní Noviny“ a „Deutsche Zeitung“ v záležitostech německých srovnávají mohou, a přece jest tomu tak. „Deutsche Zeitung“ ze svého stanoviska nežádá v záležitostech německé jednoty od rakouského ministerstva přede vším nic jiného, než aby Němcům nerakouským nepřekáželo v samovolném utvoření svého spolku. To samé žádáme i my od ministerstva ze svého stanoviska: my držíme sice úplnou politickou jednotu všech Němců v Evropě za nedostižitelný ideál (v čem nám snad ani jeden Němec odporovati nebude), ale přibližování se k dosažení jednoty, pokud možná jest, musíme Němcům tak schvalovati, jako sami sobě toho přejeme. Sjednotiti skoro všechny země dosavadního německého Bundu (vyjmouc rakouské) v jeden politický celek, v jednu suverenitu: to nedržíme za nemožné, ba naopak považovati to musíme za velmi rozumné.

Proto se nám zdá, že vládní noviny špatně porozuměly článku v „Deutsche Zeitung“. Co se nás samotných týče, nemůžeme dáti vládním novinám v tom pravdu, že by rakouští Němci, kdyby se kromě Rakous jednoty německá utvořila, od Rakouska se odtrhli a k ní připojili, v čemž totiž vidí vládní noviny nebezpečí hrozící Rakousku. O švýcarských Němcích ještě jsme nikdy neslyšeli, že by chtěli svůj stát opustiti a jednotě německé se politicky přivtělit, a Švýcarsko jakožto republika má přece liberální ústavu, tak že málo co překážeti mohlo tamnějším Němcům vůli svou projeviti a také vyplniti. Nepokládáme tedy za nic přepjatého neb nepraktického, domýšleti se, že by také Němci v Rakousích mohli pro rakouský stát takové oblíby míti, že by si nežádali politického spojení s ostatním Německem, obzvláště kdyby v Rakousích všeliké, jak národní tak i politické svobody a slušné samosprávy užívali, tak jako si toho i my přejeme. Neboť nelze tajiti, že by politické spojení s ostatními rakouskými národy (a zvláště kdyby se náš stát jak si přejeme na jihu zvětšil), pro rakouské Němce v materialním ohledu mnohem výhodnější bylo, než spojení s Německem: nevidíme tedy rozumných příčin, proč by se z takového spojení vytahovati chtěli, které by je v ničem netížilo, nýbrž jen výhody poskytovalo? - Ovšem, že při všem tom stavíme své úsudky na tom základě, kdyby se v Rakousích podařilo spravedlivou svobodu a výbornou vládu zavést.

Také musíme ještě i to podotknouti? že nám vládní noviny špatně porozuměly, jako bychom toho byli žádali aby si hledalo Rakousko slovanské spojence. Toť by nemohl být nikdo jiný než car ruský.

My jsme pravili, že mělo Rakousko zakládati trvání a jednotu svou na sympathiích slovanských kmenů v Rakousích.

Že vláda nemá být služkou veřejného mínění - (jak píše „Prager Zeitung“), jest sada, která by neměla stát v časopise vycházejícím na útraty zemské v státu konstitučním. O této věci my máme arci jiné zásady než naše ministerstvo: zdá se nám ale, že se svět pořád více k našim zásadám kloniti a od ministerských odchylovati bude. Každá pravda časem zvítězí. My sebe ovšem nemůžeme vydávati za veřejné mínění ani v té ani v jiné věci: doufáme ale, že se na sněmu říšském ukáže, máme-li pravdu my neb vláda. Když již na Kroměřížském sněmu byla většina proti spojení s Německem: což bude nyní, kde tolik protiněmeckých živlů v Uhřích a ve Vlaších do sněmu říšského přistoupí. Na konstituční cestě nebojíme se, že by si naše zásady průchodu nezískaly: na cestě ordonanční ovšem platí jeden dvorní neb nyní ministerský koncipista víc nežli několik národů.

Záповěď „Presse“

(N. N. dne 11. prosince 1849).

Kdykoliv si stěžujeme na stav obležení, na nedůstatek svobody tisku, odpoví se nám se strany vlády, abychom psali mírně, abychom se zdrželi všeliké náruživosti. Co ale jest mírnost, co není náruživost? - na to nám žádný zákon světlo nedává. Vláda skrze své orgány sama si ustanoví míru, až do které opozici některých novin trpěti chce a najednou dostane redaktor rozkaz, aby přestaly vycházeti jeho noviny. Že v takovémto čase postavení redaktora není radostné, uvěří nám snad každý na pouhé slovo, kdyby třeba ani skutkové svědectví o tom nevydávali. Redaktor časopisu stojí tu mezi dvěma ohni: z jedné strany má dle vlastního přesvědčení zastávati co možná nejhorlivěji zásady té politické strany, ku které náleží, z druhé strany hrozí mu ale, byť se jiných trestů neštítel, záповěď novin, a tudy zrušení všeliké politické činnosti jeho strany (neboť není teď jiné činnosti politické kromě novin). Přetěžko jest nám v takovém postavení najíti pravou cestu, aby se nám ani přílišná bázeň, ani zas přílišná opovázlivost aneb i lehkomyšlnost vytýkati nemohla od našich vlastních politických a národních spojenců.

Neočekávané zapovězení vídeňských velice rozšířených novin „Presse“ podalo nám příležitost k takovému kajícimu rozjímání. Jak se časy mění! Když lonského roku v

nejbouřlivějším čase počala „Presse“ ve Vídni vycházeti²⁷, netroufali si roznášeci její téměř ani na ulici, a „Presse“ byla tenkrát všeobecně co reakcionářský časopis rozkřičena. Kdo by byl tenkrát mohl na to pomyslet, že ta „Presse“ pod tím samým vydavatelem bude jednou od ministerstva zapovězena pro radikálnost! A přece se to stalo. Ve vídeňských vládních novinách čteme takové ohlášení:

„Noviny „Presse“ poskytují svým vystupováním od několika týdnů důvod, že jich tendence k tomu směřuje, aby vzbuzovaly nedůvěru k rozkazům vlády? aby v podezření uváděly každý její skutek, a aby jim vtláčily znak nekonstitučnosti. Nedá se upříti, že se tím udržují mysle v ustavičné nespokojenosti, že se tím podkopává důvěra v trvání a v poctivost vlády, že tím hrozí nebezpečství veřejnému úveru, a že se tím rozšiřuje nejistota a strach ve všech třídách státní společnosti. Ačkoli až posud svobodnému rozbírání a vyvracování náhledů, třeba se od oněch vlády různily, v tisku překážky staveny nebyly: uznává nynější guvernér, jemuž uloženo jest, bdíti nad výminečným stavem, že by se proti své povinnosti prohřešil, kdyby zmíněným novinám při jich nyní přijaté a všeobecnému dobru škodlivé tendenci dále vycházeti nezabránil. Toto nezabránění by bylo spojeno s těžkou odpovědností zvláště proto, že noviny „Presse“ se odvážily vzdorovat napomenutím, veřejně ohlášeným. Jsouť zapovězeny noviny, jež se mnohem mírněji držely, byla by to tedy nedůslednost, kdyby noviny „Presse“ ještě déle vycházeti měly. Civilní a vojenský guvernér považuje to z uvedených motivů za svou povinnost, aby zapověděl noviny „Presse“ na čas stavu obležení. Což se tímto u všeobecnou známost uvádí.

Ve Vídni 8. prosince 1849.

Civilní a vojenský guvernér Welden, polní zbrojmistr.

Vydavateli a odpovědnému redaktoru jejímu p. Zangovi byl následující přípis doručen:

„Špatný směr, jehož se noviny „Presse“ od několika týdnů přidržují, články namnoze zlomyslné, jaké „Presse“ i ve včerejším čísle přináší, jsou takového způsobu, že by guvernér, jemuž svěčeno jest bdění nad výminečným stavem, proti svým povinnostem se prohřešil, kdyby novinám těmto déle vycházeti dovolil, což by tím méně zodpovídati mohl, poněvadž setrvání při směru, jímž se vládní rozkazy v opovržení uvádějí považovati se musí jakožto

²⁷ Tentokrát se považovala všeobecně za orgán hraběte Stadionu, o němžto se myslelo, že ji peněžitě založil. Nemůžeme ale posud s jistotou udati, co na tom pravdivého.

vzdor proti všeobecným napomenutím, jež redakcím novin již kolikráte vydány byly, a jichžto nezachovávaní při několika novinách trestáno bylo tím, že se noviny zapověděly, Nížepsaný civilní a vojenský guvernér cítí se pohnuta, zapověděti noviny „Presse“ na čas stavu obležení. To se Vám uvádí v známost s poukázáním, že Vaše noviny ode dne 8. prosince 1849 již vycházeti nesmějí.

Ve Vídni 8. prosince 1849.

Welden,
civilní a vojenský guvernér.“

Může si každý pomyslet, jaký asi dojem způsobila tato událost ve Vídni a v celém mocnářství: nás alespoň naplnila žalostí a starostí pro budoucnost. Všechny vídeňské časopisy kojili se ustavičnými nadějemi brzkého zrušení stavu obležení a počátku opravdové zákonité svobody tisku, a místo toho záповěd „Presse!“ My jsme sice až ku příjezdu J. M. C. do Prahy také vždy s velikou jistotou očekávali brzké zrušení stavu obležení a počátek konstitučního života: od té doby ale jsme již pevně přesvědčeni, že nemá vláda žádný úmysl v brzkém čase nám navrátiti zákonitý konstituční pořádek, a záповěd „Presse“ potvrdila nás tím více v tomto přesvědčení.

K tomu se ještě rozšiřují velice znepokojující zprávy o změnách v ministerstvě, jmenovitě o odstoupení p. ministra Bacha, a nechceme ani všechny ostatní opětovati. Že takové věci mysl naši velmi zarmucují, toho tajiti nechceme.

Dva copy

(N. N. 13. prosince 1819)

Tentokrát podivnou náhodou můžeme posloužiti svému čtenářstvu dvema copy; jedním starým již roku 1813 uříznutým, druhým zcela čerstvým, který jsme uřízli s hlavy p. Dra. Landsteinra, redaktora nových, jak on praví, guvernementálních, a jak se obyčejně říká, vládních novin „Oesterreichische Reichszeitung“. Tedy v pořádku podle stáří.

Proces r. 1813 strany uříznutí copu²⁸. Slavné místní právo!

Vidím se nucena, na D..., rychtáře z V..., panství Sm ..., zanéstí následující žalobu:

Co c. k. privilegovaného sanytrníka, jak příloha A. vykazuje, pohnulo mně moje zaneprázdnění předsevzítí cestu do St..., abych k vyrábění sanytru objednal kamenného uhlí, a jdoucího 8. září 1812 ze Sl... do K... mého domova, přepadl mne večer a já byl nucen přenocovati ve vsi P... v hospodě.

Každý cestující má právo ve veřejné hospodě očekávati pokoj a bezpečnost práv osobních. Příhodilo se však naopak.

Rychtář V. D. byl v tétéž hospodě, pil silně, hřmotil celou noc, a zbavil mne tak nočního spánku. Já jsem seděl u zvláštního stolu, aniž jsem se s tím D. a jeho družstvem do zvláštní rozmluvy pustil, neb kdy s ním jakou známost měl, aneb jemu k nějakému výstupu příčinu podal.

Dne 9. září k 7. hodině ráno projádl se ten D. hledě na mne: Ten sakramentský cop musí dolů, i vytahoval svůj kapesní nůž. Já se vyjádřil, že jsem proto sem nepřišel, to že mně udělati nemůže. Když však vstana od stolu, ven sem jíti chtěl, popadl mne od zadu za vlasy, držel mne tak pevně, že jsem se hnouti nemohl, a v této době násilí a překvapení uřízl mi cop několika neostrými a protož velmi rujícími a bolestnými řezy.

Jak slyším, uřízl prý tento svou zámožností ke zlomyslnosti a rozpustilosti velmi nakloněný rychtář, již také cop jednomu myslivci ze Sl..., K... skému učiteli a ještě jiným třem osobám, a jest se obávati, že by, pakli by tento výstupek bez trestu zůstal. žádný cop, ani na hlavách vyšších stavů před ním nebyl jist.

Uříznuv tak násilím, beze vší příčiny ten cop, vyzdvihl jej do výšky, a aby mě před přítomným zostudil a směšným učinil, mluvil všeliké hloupé věci mezi tím, konečně hodil s opovržením cop na zem a pravil: Zcípni!

²⁸ Podáváme tuto pro obveselení mysli skutečnou žalobu, která byla r. 1813 u Smečenského soudu zadána, a z které sám čtenář bez dalšího výkladu porozumí, že jest sice nyní velmi směšná, ale za toho času byla zcela opravdivá. Přeložena jest doslovně z německého. Red.

A když já důvěřuje v ochranu zákonů, daleký toho bych jej slovy nebo skutky ku pořádku odkázal, ke stolu se posadiv, nad přestálým leknutím, bolestmi, utrpenou ztrátou copu a nad potupou plakati počal, vysmíval se tomu ten zlomyslný člověk, křiče: Ať zcípne!

Všecky tyto okolnosti dokážu řádným důkazem skrze svědky Václava S..., kováře z K..., M... ského rychtáře F..., K... panství, P... ského hostinského H. a M... ského sedláka V... (je to jediný sedlák toho jména v M...) K... ského panství dle průvodních článků, B, a svou doplňovací přísahou.

Z předeslaného vysvítá, že žalovaný ze zlého úmyslu jednal, a protože dle §. 1323 všeob. občanského zákonu k úplnému zadostučinění zavázán jest.

Že jsem při tom, když on mne od zadu popadl a neostrou kudlou mně vlasy uřízl, bolesti utrpěl, vyplývá z věci samé, na každý případ podávám důkaz skrze znalce, jichž možná vzítí z třídy vlásenkářů. On jest tedy mně, jakožto c. k. sanytrníkovi také dle čl. 1325 tohotěž zákona povinen zaplatiti přiměřenou náhradu za bolest. Utrpené bolesti cením svědomitě na 300 zl. v. č. a prosím, abych připuštěn byl k přísaze oceňovací.

Roznesše se pověsti, že mne tak hanebným způsobem cop uříznut jest, byl jsem v celé krajině směšným učiněn, i moje čeládka nemohla se smíchy zdržeti, když já bez copu, na který jsem ode dávna tolik držel, domů přišel, a když prostopášný příběh slyšela. Od toho času pohřešuji u svých podřízených onu správnost, kterou jindy mé rozkazy vykonávali.

Ne bez příčiny nosívaly ondy vznešené osoby vlásenky s kolika copy. Dokud jsem svůj milý cop měl, měl jsem větší vážnost, pročež také větší působivost ve své živnosti. Ztrátou copu se to všecko zmenšilo, a já utrpěl tím škodu na mé živnosti, kterou svědomitě na 200 zl. č. v. cením, a prosím, abych dle § 1330 téhož zákona připuštěn byl k přísaze oceňovací.

Můj protivník nemůže jednostranně ustanovit, mnoho-li mně na mém copu záleží. Uříznutím vlasů mých stala se ini také škoda na mé osobě, a žalovaný jest povinen dle č. 1293 téhož zákona zadostučinění dáti; neb třeba i časem vlasy zase vyrůstí mohly, nebudu přece nikdy tak krásný dlouhý cop mítí, jaký bych měl, kdyby mi nebyl uříznut. Mimo to, že patří cop k obyčejné okrase, byl jsem zvyklý, choditi se zavázanými vlasy. Nyní je nemohu, dokud lépe nezrostou, vázat, a kdož může určití meze účinnosti přírody? Od toho času cítím jisté hlavy bolení.

Vůbec byl ten cop moje osobní majetnost, o kterou mne žalovaný svou prostopášností připravit nemohl. Též jsem sobe toho copu vážil ne z marnosti, nýbrž z pravdivého úmyslu; neb na mně, jako na všechny sanytrníky čeká osud, že pro mnohé výpary z hlavy v dílnách holou hlavu dostanu. Já jsem sobě tedy předebral, abych nemusel někdy od zkažené k... vlásenku na své hlavě nositi, hlavu svou zachovati, abych z ní jednou nositi mohl vlásenku bez nebezpečství pro zdraví. Tak ale mne ten zlomyslný člověk oloupil o ten poklad, a já nemám žádné naděje, že mně kdy tak krásné vlasy vyrostou, i jesti' zřejmé, že jsem i bez ohledu na utrpenou bolest a škodu na mou živnost se vztahující, při tom uříznutí copu, také na své osobě škodu utrpěl. Tuto škodu cením svědomitě na 500 zl. v. č., a prosím, abych byl dle č. 1293 připuštěn k ocenovací přísaze.

Pročež prosím, aby k vyslechnutí žalovaného ustanoveno bylo stání, a při něm aby se stal pokus smíru, a pakli by se nedocílil, aby se pře líčila, a pak aby se za právo uznalo, že jest povinen mně:

a) za utrpenou bolest 300 zl. v. č.,

b) za škodu ze škodlivého působení případnosti této na mou živnost 200 zl. v. č.,

c) za škodu mé osobě tím způsobenou 500 zl. v. č. spolu s právními i jinými útratami, jež likvidovány budou, pod uvarováním exekuce do 14 dní nahraditi. - V P ... 17. ledna 1813.

Kauci skrz útraty právní dává žalovatel se svou sanytrnou v K... třeba i v hotovosti.

Václav U. sanytrník.

A tergo.

Slavný Sm... místní soude.

Žaloba Václava U ..., c. k. sanytrníka skr. J. U. Dr. P ... na V ... ského rychtáře D...

skrze prostopášné uříznutí copu k vlastní vlásence po mnohá léta velikou péčí zachovaného a vyplývajícího z toho zadostiučinění. S písm. A. a B.

„Oesterreichische Reichszeitung" přináší následující článek v čísle svém od 9. prosince t. r., který zde napřed čtenáři pro ukázkou podáváme, aby se vidělo, jak píše redaktor takových novin o Slovanstvu:

„Jak pověst vypravuje, promluvili jednou vyslanci slovanští k Almusovi, vévodovi maďarskému: „My Slované jsme básníci a flétisté, kteří málo rozumíme o státnictví a o politice,“ Čtouce listy Čechoslovanů, nemůžeme pravdivost techto slov až podnes zcela upřítí. Poesie jestiť to zajisté, vždy ještě sníti o staré vládě kmene svého, mluviti o slávě koruny české, jako by ještě stávalo Přemysla Otakara neb velikého Karla, který pomocí německé kultury a německých mravů poněkud objasnil národní snahy; poesie jestiť to, mluviti o věcech jen tenkrátě možných, kdyby v měsíci jsme žili, kdyby vše zcela jinak bylo, než jak právě jest, nebo zcela ani nestávalo. Státnictví a politika zřídka nalézá se v takovémto snění.

„Národní Noviny“ praví: „Rakouský císař nikdy nesmí se státi německým císařem, velmoc rakouských národů nechce tomu za žádnou cenu. Rozdvojení s Pruskem stalo se snahou císaře rakouského, který sobě korunu německou na hlavu posaditi chce. Zamítá s opovržením dle rady ministerstva staroslavnou českou korunu, neb ani úmysl nemá, za českého krále se korunovati dáti! O německé koruně smýšlí Čechové rovněž tak, jak celý svět přes tisíc let o ní smýšlí, a nyní mají o tuto korunu bojovati, zem v neštěstí i dluhy uvrci a při tom všem na to pohlížeti, jak česká koruna se zanedbává a v zapomenutí uvádí! -

„Necht' se jen upokojí tito fanaticové Slovanstva, nebudou oni krev svou cediti proto, že mocnář rakouský korunu někdejší svatě římské říše na hlavu sobě posaditi chce, - Než, chtějí toho pouze, věřili by snad skutečně pohádce, kterou lidu vypravují, aby je pobouřili, jako cikán namlouvá lehkověrné děti, když je chce ukrásti?

„Kdož by dobromyslně oklamati se dal? Německá koruna jest zde jenom symbol; myslete sobě vliv Rakouska v Německu; živel německého vzdělání a mravů v Rakousích, spojení obou skrze společenský vzájem pod obrazem tíinto, a našli jste klíč k výkladu onoho symbolu.

„Když porovnáme slova „Národních Novin“ se vším, co tvrdí vůdcové Slovanů severních a jižních, nemožno o tom pochybovati. Jakž oni rozvztekají se slyšíce, že by němečtí osadníci do Uher vystěhovati se mohli, jak pohne to jimi, když Dunaj nazývá se řekou německou?

„Hle, vizte! volají, jaká budoucnost nás čeká!

„Rakousko, dle jich mínění, jest stát slovanský, ve-likost jeho a budoucnost spočívá na foederaci kmenů slovanských jej obývajících. Jsou pak Němci menšina obyvatelstva ! - Německa odřici se musíme! Jest zrada na Slovanstvu a na poskytnutých stejných právech národů, když německé mravy a německá řeč ustanovují se za spojídlo zemí rakouských.

„Temné tušení proniká Slovanstvo ve všech končinách, snaha, prahnoucí žízeň po něčem, co sami jmenovati nemůžeme, probíhá pulsy osmdesáti milionů. Pravá myšlénka, slovo, jiskra jenom a celá Evropa vzejme se plamenem. -

„Tak mluvili na slovanském sjezdu v Praze. Hlasy utichly, myšlénka pozůstala ve vůdcích - ona žije dále byt' i neosmělili se vyřknouti ji!

„Klamno jest mysliti, že takové tušení, taková myšlénka, jaká se zakládá ve sbratření národů slovanských, pojednou povstati nebo pojednou zaniknouti by mohla. Události minulého roku způsobily toliko, že na světlo vyšla, že zřejmě hlásána byla; však musilo ji dříve stávati, neb sahá daleko do historie, jestiť výsledek všech výjevů a všeho spletení, které vznikly v životě těchto národů. Poměry ale nynejší nazpět povolaly obezřetnost i mírnost nějakou; ostýchají se mluvíti zřejmě o Panslavismu, toliko co příšeru vystavují jej; než smýšlení byvši vzbuzeno před rokem pozůstalo, toliko forma výrazu se změnila. Vnitřní oprávněnost, která své rozšíření a moc a učení o vládě národnosti Slovanům poskytuje, již do předu se nestaví; ano uchylují se na historickou půdu.

„Mluví se o slávě koruny české, o privilegiích Chorvátů, o starých právech Srbů, každý snaží se udržeti sebe v starém odloučeném postavení, foederace pak podá se sama. Jinými slovy, panslavismus, jenž dříve obsahoval nepřehlednou 80 miliony Slovanů obydlenou krajinu, obmezuje se nyní na kmény, kteří sídlí ve vnitř hranic rakouského mocnářství, mění se v Austroslavismus, jestliže tím jménem jmenovati jej můžeme.

„Když ale poměry slovanských národů v Rakousku uvážíme, okáže se, že myšlénka ta, byt' i v smyslu nejužším ani nejmenší nemá podstaty, by v život vstoupiti mohla. Kde jest, tážeme se, vzájemná páska, jež vázati má tyto národy, když vylučuje se řeč německá i mravy německé ?

„S Kolárovým nápisem: „Vzájemnost Slovanů,“ počalo se mluvíti o národu slovanském; psali jsou historie řeči slovanské, Šafařík, Maciejovský, Mickievicz ve spisech svých o starožitnostech, o historii práv, o minulosti a budoucnosti Slovanů, spojili slovanské národy v jeden národní celek. Však kde jest tento veliký národ Slovanů?

„Nejenom že řeč a mravy rozličných kmenů jsou zcela rozličné, tak že jenom ponocí řeči německé sobe vespolek rozuměti mohou, panuje ještě mezi jednotlivými kmeny vespolečná nenávisť, zehravost čeledí, které obě projevovaly se před tím v krvavých půtkách, o kterých historie vypravovati může, a které až podnes ještě zcela nevyhasly. Zapomněl snad Polák a Čech na staré rozmíšky ?

Nebo dělí je jenom Karpaty? Shoduje se Rusín s Polákem? Ani spřízněný Slovák nekloní se k Čechu, ačkoli oba pocházejí z plemene českoslovanského, jestliže totiž přísloví a nadávky v ústech národa mají významu! I u kmenů illyrských navzdor všemu sbratření, stává ještě národního odporu! -

„Zde již dělí národy odporná víra. Srb nechce se státi katolíkem, Chorvát dle starého práva netrpí vyznavatele víry nesjednocené.“

„Všudy, kde se usadili Slované, vzdělávající půdu, nalezájí se německá města, a živel vzdělanosti německé všude se zakořenil. Stal se spojídlem mezi rozličnými kmeny a jest ním až posud: mohou Češi na jeho místo jiné dosaditi?

„Sledujme běh řek, na jichžto březích od dávnověkosti sídleli Slované, běh Labe, Visly, Dunaje. Plavba a obchod nalezájí se v rukou Němců, jichžto osady u prostřed Slovanů, řídily se dle cest vodních, přirozených to silnic pro obchod.

„Stalo se tak během času, poměry všechny musely by se změnit; co teprv po stoletích vyvinouti se může, zde nalezáti by se muselo co výsledek minulosti. Žádná vláda, žádné ministerstvo tyto poměry změnit nemůže, ale pomocí stejných práv, které ústava Slovanům rovněž jako Němcům poskytuje, možno sobě dobytí duševní moci. Necht' tedy hledí zříditi sobě národní řeč, necht' hledí zmocnit se vlády v průmyslu i obchodu. v umění a vědách. Svět podán jest vždy nejdůmyslnějšímu i nejčilejšímu. - Necht' ukáží vůdcové Čechů, Illyrů národům cesty vedoucí k moci a vlivu; nechybíť zajisté Slovanům duševní síly a vytrvalosti v práci; mužové jako Šafařík a Gay dali příkladů, jichž by druzí následovati měli.

„Národové slovanští bojovali pro celitost monarchie ve válce občanské, jakož i na bojištích, oni ve zmatcích národních neupustili od myšlénky veliké jedné vlasti; Němci dali myšlénku svobody a ústavu národy spojující co zásadu sjednocující. Tak národové, v mnohém sobě vespolek povinni jsouce, snažením k jednomu společnému cíli velkou sobě připravují

budoucnost. Ať tedy vůdcové jednotlivých stran nechtějí zameziti, co prozřetelnost tak ustanovila a co zdravý smysl národů až posud uznával za potřebu nevyhnutelnou!“ -

Takto píše p. Dr. Landsteiner, který od té doby, co byla v Rakousku zavedena emancipace židů, může být také ministrem. Kdož by myslil, že se dá na tento článek něco odpovědět?

My nemyslíme - ale proto, poněvadž nás tak zastal právě při dobrém humoru, hodláme si s vážnou politickou filoslovanskou moudrostí p. Dr. Landsfeinra zatančiti několikrát do kola polku. Proto jsme také dali jeho článek mezi nepolitické do feuilletonu, a on jest skutečně nepolitický, již proto, že tímto článkem p. Landsteiner posloužil ministerstvu asi tak, jako onen medvěd svému poustevníkovi tím kamenem.

Tedy především myslí p. L., že my Slované jakožto pouzí básníci a flétisté, nerozumíme politice a státnictví. Inu my Slované v Rakousku jsme ovšem nyní jen chudí básníci a flétisté, ale máme bohatého strýce, jenž hraje na basu a jak tvrdí muziku v celé Evropě, že často svým kontrabasem všechny ostatní přebručí. Nedávno ještě jeho basa velmi líbezně hrála, a bez jeho basy by snad z toho Miserere nebylo vypadlo Te Deum Laudamus. Z toho se také dá souditi, že rozumí politice a poněvadž je také Slovan ...quod erad demonstrandum. Také nepotřeboval p. L. ani říkat, že náš veliký král Karel skrze německou kulturu něco světla vrhl na temnost našeho národního snažení. Naše národní snažení bylo Němcům již dávno před tím známé, když ještě k nám do Čech na rejty chodili, leč by snad byli tak z čerstva utíkali, že si ho dobře nepovšimnuli. - Ostatne ale neupíráme německé kultuře tu čest, že osvítila naše národní snažení, jmenovitě, když našeho osvíceného a svobodomyšlného krajana, mistra Jana Husa, spálili, bylo tím plamenem naše národní snažení velice osvíceno, tak velice, že mohl pak bratr Žižka (také takový flétista), velikou armádu svaté německé říše po tmě přes hranice vyhnati, a tím své národní snažení objeviti. Kromě toho němečtí Jezovité také osvítili naše národní snažení, když nám totiž všechny české knihy popálili, snad proto, abychom rozuměti nemohli jejich politice, a aby se na tom popeli tím lépe německá kultura urodila.

Pan L, se také bojí, že by si Slované bez němčiny mezi sebou nerozuměli. Můj Bože! jak by nás tedy mohli nejlépe vyplatit! Ať to vymůže p. L. u ministerstva (jemu se snad leocos k vůli stane), aby všem Slovanům bylo užívání němčiny zapovězeno. - Pomoc hotová! Bojíte se panslavismu, ale když se nám vezme němčina, nebudeme se moci mezi sebou smluvit a spojit a nepotřebujete se nás bát. Recipe, probatum est.

Pan Landsteiner také ví, že jsme my Slované mezi sebou nesvorní: ať se nás tedy právě proto nebojí, ani on, ani ten, kterýž ho poslal.

Také praví p. L., že se o slovanském národu teprva počalo mluvit, když vydal Kollar svou „Slavische Wechselseitigkeit“. V tom ale nemůžeme panu L. dokonce dát za pravdu. Což to byl, jak říkáme, vosk, když němečtí biskupové chodili mezi Slovyany vybírat desátek, a když nás Slovyany proto, že jsme jim ho nechtěli dávat, žalovali co kacíře u sv. Otce v Římě? Nemluvílo se tu o nás? Nemluvílo se o nás, když hned ve středověku Němci v severních městech Slovana žádného ani k učení řemesla připustiti nechtěli? atd., atd., atd. O pane Landsteiner! o slovanském národu se již od jakživa tuze mnoho mluvilo - ale jen utrhačného a lživého. Jestli ale mluvíte, že jen poctivá spravedlivá řeč za nějaké mluvení považovati se má, tu ovšem se o slovanském národu ještě posud málo mluví. Ipse vtip se. Konec.

„Reichszeitung“ a Slované

V Praze dne 14. prosince. Myslili jsme včera, že dosti na tom, p. Dr. Landsteinra a jeho „Reichszeitung“ odbyti zkrátka nekolika žerty pro obveselení zarmoucených myslí konstitučních občanů. Vidíme ale, že přece celá věc nabývá pořád více důležitosti a konečně žádá od nás, abychom neopomenuli proti jistým, velmi perfidním taktikám odpor svůj v náležitý čas pronésti.

Dnes opět čteme v prvním úvodním článku „Reichszeitungu“ od 13. prosince ty samé neb asi podobné věci proti Čechům, jaké jsme v přeloženém ve svém feuilletoně článku pro ukázkou předložili svému čtenářstvu, pročez za zbytečné považujeme, poznovu je tuto překládati. Smysl nového článku p. Landsteinrova jest předhůzka proti nám, že si přejeme, abychom politicky spojeni byli s Ruskem. Krátká sice, ale velmi vydatná předhůzka - zrady zemské!! Na štěstí nám zároveň ti samí pánové také předhazují tajné republikánství, tak že jedna z těchto předhůzek sama sebou druhou poráží, neboť by to byla zajisté podivná myšlénka: Mikuláš Pavlovič Romanov, president republiky všeslovanské!

A však což je takovým pánům jako jest „Oesterr. Reichszeitung po důslednosti, účel jejich jest jenom v podezření uváděti své protivníky, ať pak se k tomu vezme záminka odkudkoli. Věru při vší tragičnosti má takováto smělost něco komického do sebe. My jsme v nejrozhodnějších dobách skutky dokázali svou oddanost a přece se nám vytýká tajný

nepřátelský úmysl: a ti, kteří zjevnými skutky projevili nepřátelství své, ti nyní se vnucují za spasitele a ještě ani na tom ne dosti, oni se osmělují nabízet svou pomoc proti nám? tajným prý nepřátelům! Ironie nade všechny ironie !

A jakou nad obyčej výbornou hermeneutiku mají tito pánové! Oni nám pořád opakují neschopnost Slovanů k samostatnosti politické, nevyhnutelnost, abychom se drželi jistých pěstounů a politických poručníků. A když proti nim uvedeme nejpatrnější praktický důkaz o schopnosti Slovanů, když poukážeme na Rusko, hned zase umějí z toho vypátrati naše tajné toužení po spojení s carstvem ruským!

Věru onen vlk, který beránka vinil, že mu vodu kalí, ačkoli stál vlk na potoku blíže u zřídla než beránek, a ačkoli tedy vlastně vlk beránkovi vodu kalil; onen vlk věru měl tu samou logiku a též tolik spravedlnosti, jako tito pánové! Oni píší ve svých novinách zřejmě, že německví musí nevyhnutelně převládat v Rakousích, že musí být jejich řeč posvátní v politice, na sněmích, v soudech a ve vyšších školách, - to jest spravedlivé, slušné, to jest rovnoprávnost, ba jest-li chcete, jest to i šlechtnost, shovívavost, dobrodiní německé pro nás! Když ale my poukazujeme na křivdy, které se nám dějí, udávajíce při tom skutečná fakta: ejhle! křičí hned: slovanská pánovitost, oni chtějí vládnout v Rakousích. Uebergriff, Suprematiegelüste! Věru, než ten slabý pramen rovnoprávnosti a svobody doteče od vlády až k nám, ztratí se větší část v písku a kalužinách nepříznivých nám nižších a vyšších vládních orgánů buď německých, buď poněmčilých, kteří se ještě doufají zavděčiti a zásluhy si získati, čím více nás osočí!

Pak se nám vyčítá nespokojenost, nepřátelství proti vládě a proti státu!

„Österr. Reichszeitung“ přivedla to v této své svaté horlivosti tak daleko, že se neštítí slova z „Národních Novin“ docela překrucovati a špatně překládati, a když se jí pak již samotné přece zdá být veliká nespravedlivost, napíše: „So Ungefähr sprechen die Národní Noviny!“ Ungefähr jest ale slovo s velikým pláštěm, pod který se mnoho vejde.

My však zvykli jsme již skrze drahá léta na takové s námi jednání, mrzí nás však nyní jen to, že také guvernémentální noviny se postavily v tomto ohledu do jedné řady s pány jako jest Wutke, Schuselka, Schilling atd.

Jak se chovati k úřadům?

(N. N. 22. prosince 1849.)

O čem tedy velmi mnoho zvlášt patrimonálních úředníků až do nejposlednější chvíle pochybovalo - to jest nyní nade všechnu pochybnost. Nové politické úřady jsou již ustanoveny, a brzy budou následovat i soudy. Co se týče nových politických úřadů, nechceme obsazení ani hanit ani chválit: kdybychom haněli, řeklo by se, že jim kazíme již napřed důvěru, a kdybychom chválili, možná, že bychom si sami důvěru pokazili. Budeme tedy čekat, jak se věc ve skutečnosti ukáže.

Nedá se hned na první pohled nepozorovati, že to vlastně nejsou noví úředníci, nýbrž skoro všechno buď starý Kreisamt neb Oberamt v nové uniformě: jinak také skutečně býti nemůže; odkud by se nových úředníků nabralo? Doufejme však, že těmto panům změna povětří dobře poslouží, a že těm z nich, kde toho zapotřebí, vytáhne zdravý vítr nové krajiny staré bürokratické vrtochy z hlavy.

Jaký jest úředník, to hlavně závisí od občanstva k jeho správě náležejícího: občané mohou si úřednictvo takřka sami vychovati. Kterak to, moudrá hlava ustanovená od nejvyšších vysoce slavných instancí k řízení a spravování celého okresu, má se snad dát teprva vychovávat od nevzdělaného lidu jemu podřízeného? Není to urážka pro důstojnost úřední? Inu, mnohý venkovan má tak nazvaný zdravý rozum, jenžto zas chybí mnohému pánovi, který v bázni boží u papírka práva absolvoval, jako ouhoř se skrze úskalí zkoušek protáhl, a pak zase mnoho let v kanceláři podle starých formulářů nové spisy plodil. Co tedy míníme tímto vychováním úřadů, jest následující: Občanstvo starej se především o to, aby mělo u úředníka vážnost. Vážnost tato se však nenabude nezdvorností a hrubým chováním k úředníkům, jak mnozí sprost'áci myslí, nýbrž naopak slušnou zdvořilostí a uctivostí, při tom však nezadáváním svého práva. Znej každý dle možnosti zákony, které se jeho věci týkají, a nedej si pak učiniti od úředníka bezpráví, zároveň ale varuj se, abys to, co úředník jakožto vykonavatel zákonů činiti musil, nepovažoval za jeho vlastní libovolnost v každém pádu, kdyby se ti to nezlíbilo. Umějme vždy činiti náležitý rozdíl mezi tím, co úředník, jakožto zákonní předpis konati musí, a mezi tím, co by snad jen z vlastní libovolnosti k naší škodě bez zákonního předpisu neb proti němu činiti chtěl. Takové libovolnosti a protizákonnosti netrp nikdo od úředníků, nýbrž odvolej se hned k místům vyšším a nejvyšším.

Zvláště však, co se národní rovnoprávnosti týče, nedejme si nikterak ubližovati a skracovati slib císařský, ústavou říšskou zaručený. Kdyby se některý z nových, v českém okrese ustanovených shledal jakožto neumějící řádně česky, nepromeškejte žádnou chvíli, abyste tu věc nejen hned novinami oznámili, nýbrž také zároveň žalobu a stížnost proti tomu rovnou cestou k náměstnictví královskému do Prahy neb do Brna podali, a sice vždy erga recepise, aby se na ni zapomenouti nemohlo. Neprospívá-li to, ještě k ministerstvu dále, a takový úředník musí být z českého okresu odstraněn, pokud neco platí slovo císařovo v ústavě. Nedávejte se v takovém pádu uchlácholiti výmluvami, že ku př. každý počátek jest těžký, že to dále půjde atd., jest-li se hned na počátku pořádně o své právo neujmeme, přijde to poznenáhla zase tak daleko jako dříve, že se nám bude úřadovat v jazyka cizím, nesrozumitelném, a že vás budou na úřadech podváděti. Podávejte k úřadům všechno jen po česku, a nepřijímejte žádný rozkaz, žádný spis jinak než po česku: ten kdo německy rozumí, považ, že jest veliké množství jiných krajanů nerozumějících, a že on shovívavostí svou špatný zvyk nedbalých úředníků podporuje a tudy pak těmto svým krajanům škodí. Právě ti z nás, kteří po německu rozumějí, mají nejpřísněji naléhati na rovnoprávnost: neboť oni jsou obyčejně vzdělanější, a jestli se vzdělanější o své méně vzdělané krajany neujmou, kterak se tito sami obhájí ?!

Važme si též řádných a poctivých úředníků, buďme k nim všemožně uctíví, neboť statečný úředník jest občan dvojitihodný.

„Národní Noviny“

(N. N. 24. prosince 1849.)

Časy pravého zápasu a boje politických stran teprva nám nastávají. Až posud bylo všechno jen neurčité, více citem pouhým než rozvahou jen vedené, tak že mnohý v těchto rychlých politických matenicích ani sám dobře nevěděl, ku které straně vlastně náleží; neboť hesla stran byla tak neurčitá, strany samy tak pomíchané, že těžko bylo zcela určitě se k jedné připojiti a od jiné odtrhnouti. Zkušenostmi však v těchto dvou letech nabytými a chladností, která se poznenáhla po zimničím zápasu zase dostavila, došla zajisté již největší část myslících občanů k jistému politickému přesvědčení, vyvolivši si jistou stranu za svou, a naučivši se jinou co protivnou a nepřátelskou znáti. V pravé konstituční zemi má každý řádný

občan k jisté straně náležeti, a kdo praví, že jest nestranným, (to jest, že se žádnou stranou docela nedrží) ten jest buď lhostejný, ničeho sobě nevšímající člověk, jenž jako ovce trpělivě snáší všechno, co osud nadělí, nestaraje se o to, kterak by sobě sám pomohl, anebo jest chytrá liška, jenž při zápasu stran pěkně za větrem čeká, aby se potom k té straně přidal, která vyhraje.

Že nyní panuje strana jak v politickém tak i v národním ohledu nám protivná, to víme všichni, víme též, že se tato strana všemožně o to přičiňuje, abychom my, strana liberální, strana národní vždy více seslábli. Že se též mnohé lišky k této panující straně, jako obyčejně, přidaly, není nás tajno: musíme ale věřiti, že přece ještě dosti nás zbylo, abychom se časem svým vítězstvích našich zásad nadíti mohli, čehož však nedosáhneme jinak, než přičinlivostí a setrvalostí. Čím více se sílí strana nám protivná, tím více musíme i my svých sil napínati.

Tak, jak nyní věci stojí, nezbyly nám skoro žádné jiné prostředky k působení pro naši věc, nežli tisk, jenž při vši své nynejší obmezenosti, přece vždy ještě - dle mého přesvědčení - dosti mocný jest, aby poznenáhla našim zásadám průchod zjednal a pravdu naši k vítězství přivedl. Národ všeobecne vzdělaný nedá si křivdu činiti od jednotlivců, nedá se utlačovati: neboť kde se najde ve světě ta moc, která by utlačovati mohla celý národ proti jeho vůli? Utlačuje li se národ, deje se to vždy jeho vlastní vinou, poněvadž jedna jeho část nevzdělaná, neznající svůj vlastní prospěch a cesty k němu vedoucí, vždy se dá nerozumně se svou vlastní škodou zneužívati k potlačení celého národu. Utlačovatelů jest vždy málo, a jenom skrze to, že se jim dá množství nerozumných se svou vlastní škodou zneužívati za nástroj, podaří se jim utlačit všechny.

Proto jest dle mého mínění jenom všeobecné vzdělání národu jediný pravý a hlavní prostředek, kterýmžto se jistě dojde ke svobodě trvanlivé a k právu: všechny ostatní nevedou platne k cíli. Revoluce, vzbouření mohou též sprostiti národ od utlačovatelů - avšak jen na čas, neboť není-li celý národ vzdělaný brzy se zase vyskytnou chytráci, kteří na jiné cestě starou despotii a útisk národu na šíji uvaliti dovedou. Tomu nás učí historie nových i starých časů. Neboť lid nevzdělaný, nerozuměje všemu tak, aby z vlastního rozumu mohl soudit, musí někomu věřit a podle jeho rady se zachovat: jak lehce se ale v této své důvěře klame, a teprva tehdy k pravému náhledu přijde, když již pozdě jest? Vzdělaný muž ale nepotřebuje nikomu na pouhé slovo věřit, on rozváživ všechno řečené, přidrží se toho, co za nejspravedlivější a nejužitečnější uznává. Proto se také poctivost každé politické strany nejlépe podle toho pozná,

jak upřímně se o pravé vzdělání lidu stará²⁹; poctivá politická strana jest přesvědčena, že tím silnější bude, čím vzdělanější bude národ, proto že každý vzdělaný má svůj úsudek, rozenávaje pravdu ode lži, právo od nespravedlnosti, jistě se k takové straně přidá a nenechá se od jiných falešnými praktikami podváděti.

Majíc tedy dobré povědomí, že nynější poniženost našich slovanských národů za hlavní příčinu má nevzdělanost a občanskou nevědomost velké části našich krajanů, kteří nevědomky našim nepřátelům sami proti sobě pomáhali a pomáhají, neboť by tito jinak žádným způsobem nebyli měli tolik síly k našemu utlačení: chopila se strana naše možných prostředků ke vzdělání našeho lidu a mezi těmito prostředky jest nejhlavnější tisk a zvláště za našich časů noviny.

O důležitosti novin v zemích konstitučních nemyslím zde jakožto o věci již známé slov šířiti. V konstitučních státech musí každá politická strana především o to pečovati, aby počet svých údů stejně smýšlejících vždy rozmnožovala a konečně většinu jak v životě vůbec tak i na sněmích sobě získala. K tomu zvláště působiti musí noviny, aby politické smýšlení své strany vysvětlovaly a rozšiřovaly, proti nepřiznivcům bránily, zásady protivných a nepřátelských stran vyvracovaly a pro svou stranu vždy více mysli získaly. Důležitost novin jest tak všeobecně uznána, že to nejlépe z našich protivníků pozorovati můžeme, kteří žádného nákladu nešetří, jen aby noviny ve smyslu naší straně buď zjevně, buď zakrytě protivněm a nepřátelském vydávati a naši stranu tak oslabiti mohli. Až posud sice všechny jejich pokusy v českém novinářství nevypadly skvěle, poněvadž však neustáli, nýbrž jak se zdá, ještě k větším pokusům se strojí, zvláště pak znamenitými peněžitými a jinými prostředky vládnou, bylo by přece možné, že by poznenáhla jejich usilování nám nebezpečna býti mohla.

Za tou příčinou zdá se mi býti v těchto okolnostech nevyhnutelné o svém vlastním postavení tuto něco v krátkosti podotknouti, aby mnozí, jižto se upřímně a horlivě ke straně naší přiznávají, blíže seznali pravý stav a životní okolnosti „Národních Novin,“ které jim až posud s mnohých příčin nemohly býti povědomy, a aby pak podle vlastního uznání svého mohli jednati tak, jak se jim bude zdáti prospěšné. Ačkoli ostatně velmi nerad mluvím o své vlastní

²⁹ Nepravíme bez úmyslu pravé vzdělání, a míníme tím takové, kdežto se lidu všechny nepravdivé předsudky z mysli vyvrátí a pro život užitečné pravdy vstípi. Vidíme všude ze zkušenosti, že liberální vlády velice se o školy a jiné vzdělávací ústavy starají, a na ně znamemnitou část příjmů zemských obracují: kdežto despotické neb alespoň k despotii nakloněné vlády jenom o vojsko dbají, školy (zvláště školy pro obecný lid) ale všemožně zanedbávají, a na ně pranepatrné výlohy činí. A když přece takové vlády alespoň na oko o školy dbáti musejí, starají se především o to, aby se v nich vyučovalo věcem nepotřebným, rozum nevzbužujícím, aby se již v mládí občanům nechuť proti učením vstípile, - zkrátka, aby obecný lid nepřemýšlel a - neprohlédl.

osobě, tuto ale jest ona s věcí samou v tak nevyhnutelném spojení, že se nedá dobře odloučiti, nebudiž mi pokládáno za neskromnost, čím se tuto sám o sobě zmíním.

Nepřišlo mi dříve ani na mysl, že kdy budu politické noviny vésti nebo dokonce vydávati. Vybral jsem si sice spisovatelství za účel svého života} maje však před očima hlavně belletristiku, k čemuž jsem též potřebné přípravy učinil. S tímto úmyslem odebral jsem se též r. 1845 do Prahy. Když však s koncem tohoto roku stala se změna ve vydavatelstvu tehdejších Pražských novin, byl jsem k redakci těchto a s nimi spojené „Včely“ vybidnut, a přičiněním některých starších vážených spisovatelů také skutečně ustanoven. Od r. 1846 vedl jsem tedy tuto redakci a hleděl jsem prospivati naší společné věci tak dalece, jak jenom tehdejší absolutní okolnosti dovolovaly. Že se to díti nemohlo bez rozmanitého pronásledování úředního, uvěří mi snad každý, ačkoli pro svrchovanou tajnost celého tehdejšího úřadování nic do obecnstva nepřišlo, a jen moje registratura chová v sobě ty rozličné žaloby policejní a moje ponížené repliky. Právě byla naplněna míra má, a měl jsem býti z redakce odstraněn (za příčinou vychvalování tehdejšího liberálního papeže Pia IX, a poukazování na národní snažení Vlachů): tu nastal březen roku 1848 a s ním svoboda vůbec a svoboda tisku zvláště. Zrovna se tenkrát končilo čtvrtletí. Až do té doby nemohly být ovšem ani opposiční ani vládní noviny ve smyslu nynějším, neb vlastně byly všechny noviny vládní, to jest censura nedopouštěla pranic tisknout, co se nelíbilo vládě. Dobře však věda, že zároveň s konstitucí a svobodou tisku také vláda se bude po novinách ohlížet, které by ve smyslu jejím psaly a ji zastávaly, a předvídáje, že k tomu budou ustanoveny „Pražské Noviny“: nemohl jsem déle redakci těchto novin vésti. Ačkoli se tehdá ještě ani věděti nemohlo, jaký směr vezme vláda s ohledem na slovanské národy, ba ačkoli ani sama vláda tehdá to nevěděla: musel jsem se vždy obávati, že tento směr nebude snad směrem naší strany, směrem, jak by si ho žádali Slované, a že bych tedy, jsa redaktorem vládních novin, leckdy musel proti vlastnímu přesvědčení jednati. Dbal jsem tedy záhy o to, abych sám založil jiné, nové, samostatné noviny, které bych mohl vždy ve smyslu naší strany redigovati, za kterouž příčinou jsem je chtěl nazvati „Národními Novinami,“ Podniknutí takové nebylo malé, a poněvadž mi hlavně na tom záleželo, aby tyto nové „Národní Noviny“ co do velikosti a zevnějšku důstojny byly našeho národu, k čemuž však nanejmiň ročně asi 20.000 zl. stř. nákladu zapotřebí bylo, žádalo podniknutí toto též jakési odvahy; poněvadž však se mi již před tím podařilo „Pražské Noviny“ při znamenitém zvětšení ve formátě od 200 na 1500 odběratelů přivésti, odhodlal jsem se i k tomu. Z ohledu toho však, že se již tenkrát dalo sice předvídati časem svým zavedení kauce, ovšem ale se věděti nemohlo, jak veliké budou, a aby tedy, kdyby snad tyto

kauce tak veliké byly, že bych sám ji nemohl složit, celé podniknutí neuvázlo: staral jsem se v té věci hned na počátku o nějakou jistotu. Šlechtný vlastenec a můj dobrý přítel hrabě Vojtěch Deym slíbil mi na moje požádání nejen podporu na kauci, nýbrž kromě toho se ještě saniovolně nabídnul, že mi, kdyby se podniknutí moje nezdařilo a já peněžitou škodu utrpěl, tuto nahradí. Tohoto druhého dobrotivého nabídnutí nepoužil jsem, poněvadž se podniknutí dobře zdařilo, a ačkoli v posledních dvou čtvrtletích vydání značně větší bylo než příjmy, postačoval přece ještě posud přebytek z předešlých k nahrazení tohoto deficitu: když však nařizeno jest složení 10.000 zl. stf. kauce, půjčil mi p. hrabě na moje požádání k tomu účeli 5000 zl. stf. (více jsem nepotřeboval) a sice beze všeho pojištění z mé strany, jen na pouhé čestné slovo. Při tom podotknouti musím, že hrabě Deym, jehožto politické smýšlení jest jinak každému z jeho kroků a utrpení povědomo, na tendenci novin jiná působení si nikdy neosoboval, než jako každý jiný s námi se srovnávající našinec. Okolnosti tyto zvláště proto uveřejniti za dobré jsem uznal, aby se vědělo, že jsem v redakci a ve směru zcela neodvislý, a že se též „Národní Noviny“ až posud vždy samy udržovaly, na co velikou váhu kladu. Neboť větší část novin nemůže jinak vycházeti, než na subvenci (peněžité podpory), buď jisté strany politické, buď vlády, buď jednotlivých stavů: když se ale noviny jen pouze z dobrovolného předplacení beze všech jiných příplatků udržeti mohou, jest to vždy nejlepším důkazem, že se s jejich zásadami srovnává obecnstvo. Tím ovšem nechci říci, že by se snad všichni našinci ve všem srovnávali neb srovnávati měli s „Národními Novinami,“ neb kolik hlav, tolik smyslů, a v takovém pádu by snad každý člověk musel míti zvláštní noviny pro sebe: dosti na tom, když se jen ve hlavnějších věcech srovnáváme. Že ostatně právě v ohledu tomto nemám lehký úkol, abych se všem rozličným stavům, všelikým malým rozmanitostem ve smýšlení osob naší strany alespoň poněkud zachoval, o tom by se každý snadně přesvědčil, kdyby jenom na nějaký čas na moje místo se postavil, a všeliké to utrhaní a šhubání to na pravo, to na levo, to nahoru, to dolů za mne trpěl: tuším, že by pak byl mnohem shovívavější, když se domnívá být některým článkem, který jsem přijal, uražen.

Co se ostatně směru „Národních Novin“ dotýče - jest každému již za ten celý čas v tak rozmanitých neobyčejných dobách - dostatečně známý: hleděl jsem vždy dle svého nejlepšího vědomí povzbuditi mysli národu, minulá před věky sláva vlasti naší tanula mi vždy před očima, naděje pevná, že možno jest ještě skvělejších časů se dodělati, neopustila mne nikdy i při nejtěžších překážkách. Nemohl jsem se nikdy snížit k tak bídnému ponětí o českém národu, abych jeho lepší budoucnost mohl očekávati od protekce některé vlády neb některého

dvoru: i člověk jednotlivý, který spásu svou hledá ve protekci, zdá se mi vždy nízký, tím více národ, jenž ze sebe může utvořit to, co utvořit chce.

Že já sám od tohoto svého přesvědčení nikdy neupustím, a že též na všech možných cestách vždycky k uskutečnění jeho pracovat budu, o tom mám dobré vědomí a budoucnost to bohdá nejlépe ukáže; abych však právě na této nynější cestě „Národními Novinami“ dále tak působiti mohl, to ovšem není pouze v mé moci, nýbrž závisí hlavně od podpory našeho obecnstva.

Každý nahlídne, že pouhá tendence nedělá ještě noviny, a že mají-li noviny rychlostí, obšírností a důkladností zpráv a zajímavostí svého obsahu vůbec jiným se vyrovnati, neb do konce (jak bychom si přáli) nad ně vynikati, tím větších peněžitých výloh k tomu jest zapotřebí, ku kterým však při tak skromném počtu odběratelů při nejlepší vůli nikterak vystaviti nemohou. Kdo záležitostem těmto rozumí, pochopí snadně tuto naši materialní obmezenost, když porovná našich novin cenu, s velikostí a počtem odběratelů jiných novin. Když ku př. „Ost-Deutsche Post“ při své vyšší ceně a menším objemu přes 5000 odběratelů má, což ročně okolo 60.000 zl. stf. obnáší, vidí se snadno, jakými prostředky v porovnání k nám vládne. Ovšem, že se v tomto ohledu ještě posud s německými novinami rovnati nemůžeme: neboť ačkoliv počet Němců v Rakousích není v celku mnohem větší, než počet Čechoslovanů, přece se k nim až posud větší díl zámožnějších ze slovanských a jiných národností přiznává a je proti nám podporuje.

Časem svým arci bude čtenářské obecnstvo naše zrůstati, avšak již nyní by mnohem větší býti mohlo než vskutku jest, neboť tak malé účastenství při všech českoslovanských časopisech vůbec nestojí v žádném poměru k počtu národu našeho i s všelikým ohledem na nynější neprobuzenost jeho.

„Národní Noviny“ byly až posud největším časopisem nejen českým, nýbrž i slovanským vůbec, (ani ruské nevyjímajíc, protože v Rusích zase absolutismus brání vývinu časopisectva) každý však v těchto věcech zkušený sám uzná, že při takovém počtu odberatelů se sotva jen udržeti, nikoli však dále zvelebovati a zdokonalovati nemohou, obzvláště nyní, kdežto snad přece čilejší život politický u všech národů rakouských nastane, tak že by nanejvýš potřebné bylo, abychom všude (alespoň v hlavnějších městech), schopné spolupracovníky měli, což ovšem bez velikého nákladu docíliti nelze.

Toto vše podá každému, kdo se k naší politické straně přiznává, a komu její vznik na srdci leží, náležité světlo, aby síly a stav těchto novin jak náleží uvážiti mohl, a aby redakci nepřipisoval za vinu mnohé nedůstatky, jejichžto příčiny jsou pouze materialní.

Dne 23. prosince 1849. vyšel v „Národních Novinách“ pověstný článek Fr. Palackého: „O centralisaci a národní rovnoprávnosti v Rakousku,“ v němž dějepisec náš provedl nejprve důkaz, že centralisace zákonodárství a správy státní v Rakousku nedá se srovnati s rovným právem národův a jazykův, ano z přirozené podstaty věci musí vésti k nadvládě němčiny a k ponížení nás všech ostatních. Dokázav takto důvody jasnými a pádnými, že pro šťastný, rovnoprávný život všech národův Rakouska jest nezbytně zapotřebí, aby říše tato byla zřízena na zásadě federální, jal se p. Palacký rýsovat obrazy federativního Rakouska, jak si je myslil, avšak nikoliv na základě historického práva jednotlivých království a zemí, nýbrž na základě sebeurčení národností. Článek ten způsobil nemalou sensaci, a německé i vládní časopisectvo vrhlo se naň s takovou zuřivostí, že libovláda vojenská vzala si z toho vítanou záminku, aby zasadila „Národním Novinám Havlíčkovým smrtící ránu.

Však podnes nepřátelé naši, usilující o roztržení jednoty tohoto našeho království k onomu projevu Palackého rádi se odvolávají, ač Palacký sám již roku 1865 veřejně od myšlénky federace na základě národností upustil.

Vzhledem k historické důležitosti projevu takového, jakož i proto, že Havlíčkovi připadl úkol odrážeti střely nepřátel z původu toho na hlavy naše sršící: nutno zde článek pana Palackého aspoň v jádru jeho na paměť uvéstí.

Hned úvodem vytkl p. Palacký světodějný význam, jakého v našem století dosáhne myšlénka národnosti. Pravíť:

„Cit národnosti býval sice od jakživa u všech národův dosti mocnou pákou života veřejného a státního : jmenovitě u nás v Čechách jevil se takořka v popředí historie každého téměř století, s výminkou toliko XVI. a XVIII., za nynější doby ale osobuje sobě v celé střední Evropě moc a působení, jakových neměl ještě nikdy. Co XVI. a XVII. století byla idea církve a náboženství, to jest našemu věku idea národností, která zvláště skrze maďarské přechvaty nabyla již takové síly a expansí do říše i do hloubí, že dle přirozených zákonů světodějstva již neustoupí dříve s dějiště, než až vykoná běh svůj skrze všechna stadia přírodního vyvýšení svého; zpozdilé bylo by již všechno stavění hrází proti tomuto proudu věku našeho a všeliké

výmysly i prostředky lidské proti němu neměly by lepšího účinku, nežli foukání proti větru, kterýmž jeho směr ani odvrátiti ani změnit se nedá.“

Avšak má-liž prý idea národnosti vésti ku podobnému dlouhotrvajícímu krve prolévání, jako vedla idea náboženská, než se vysílení soupeřové sklonili k míru, t. j. k uznání a šetření práv obapolných, čili k zásadě rovnoprávnosti vůbec? Palacký doufá, že nikoliv, poněvadž prý zásada rovnoprávnosti národův aspoň u nás již napřed uznána, anobrž i za základní dogma v říši celé prohlášena jest. Spory tudíž jen a to ještě povstávati mohou, když by zásada rovnoprávnosti po právu uznaná i přijatá ve skutečnosti rušena byla.

Co ale jest nynější panování zásady rovnoprávnosti v Rakousku ohledem na minulost jiného, nežli emancipace živlu slovanského a rumunského z nadvlády germanismu a maďarismu?

Svoboda vůbec jen tam možna jest, kde účastníci společnosti jakékoli požívají stejného práva, kde nikdo není rodilým pánem, nikdo rodilým otrokem druhého; čemuž však nikoli se nepřičí, aby pro dosažení účelu společnosti jedni stáli v čele, vedli a poroučeli, druzí následovali a vésti se dali t.j. poslouchali. Ve svobodném konstitučním státu platí zákony všem občanům stejně; co jednomu právo jest, musí také právo býti druhému, aniž kdo ze zákona a z práva obecného vyloučen býti smí. Slovem, konstitucí jest jen provedení ve státu známé oné a věčné zásady všeho práva i vší spravedlivosti: čeho sobě nechceš, jinému nečiň. Každé jakékoli nadpráví, každá jakákoli výsada (Vorrecht, privilegium), každá jakákoli podrobenost, která plyne přirozeně a nutně z potřeby dosažení účele státního, - nejsou nic jiného, než skutečné vyjmutí z práva, tedy negací práva, t. j. nepravost, křivda, bezpráví. Každá takováto výsada může tedy jen pouhým násilím, nikoli právem uvedena i udržena býti ve státu; násilí pak vede za sebou všude stav války, v nížto všecko přirozené právo se zapírá, mizí a hyne.

Obrátíce sady tyto, samy v sobě světlé a bezodporné, na skutečné poměry národů v Rakousku, nemůžeme rozeznati, že při tolikeré rozličnosti národů těch, úplná jejich rovnoprávnost nejen za neodbytnou výminku celé konstituce, ale i za mravní základ samé říše vůbec považovati se musí; tudíž že o jakékoli nadvládě germanismu a maďarismu nad Slovany a Rumuny nikdy více ani řeči býti nesmí. Jináče zajisté vypadli bychom z oboru práva opět do zádavy a křivdy, stát právní proměnil by se nám opět ve stát násilný a pokoj ve válku, třebas na oko i dušenou.

Je-li to vše pravda, co jsme dosavad přednesli, tedy otázka o centralisaci, kterou naše ministerium v Rakousku zavést a upevnit se snaží, sama sebou rozhodnuta jest. Centralisace

ta pro Rakousko již z té příčiny se nehodí, poněvadž stojí ve přímém a nevyhnutelném odporu s mravním základem celé říše a konstituce, s rovnoprávností národův. Ministerium mluvívá sice také o rovnoprávnosti, ale považíme-li způsob, kterým ji provést usiluje, museli bychom formulovati smysl jeho po pravdě takto : „rovnoprávnost všech národností v Rakousku, s nadvládou však němčiny.“ Je-li to ještě rovnoprávnost? Může-li vláda taková jiným národům diktována býti právem a mimo násilí ? a může li násilím takovým upevněn býti pokoj a stálost říše?

Nechceme zde ani přísně na váhu bráti, proč ku př. v Uhersku nyní všude německé úřadování se zavádí; Uhry nacházejí se posavad ve stavu válečném, a to není řádný stav konstituční. Ani na to příliš doléhati nebudeme, proč úřadům českým před několika měsíci zapovězeno bylo, užívati mezi sebou jazyka českého; tento v každém ohledu neospravedlnitelný skutek zdá se, že cestou nekonstituční u vlády vylouzen byl, aniž bohdá u nových úřadů bude míti platnost, an přesahuje i přes ty meze, které ministerium samo při své centralisaci stanovilo. Vezměme v úvahu jen poměry ty, které z ústavy od 4. března nutně a nevyhnutelně plynouti mají.

Paragrafem 32, a 36. té ústavy vázány jsou všechny vyšší národní snahy a všecken politický parlamentární život k jedinému centru říše, k říšskému sněmu neboť sněmové zemští nemají než jistá „nařízení“ (Anordnungen) činiti o věcech svých domácích méně důležitých. Následovně ono vše absorbující centrum buďto stane se pravou směsicí u věže Babel, aneb jeden jediný jazyk (ku př. německý) přijat bude de facto za jazyk centrální. Tím ale skutkem vyloučení budou všickni ostatní jazykové zemští na vždycky ode všeho parlamentárního života. - I nebude na této ráně dosti, ale vláda centrální, užívajíc téhož jazyka, vyloučí nápodobně všechny ostatní jazyky ze všech oborův administrace vyšší. Takováto nerovnost nejen vyvrátí až do dna všechny ty liché řeči o rovnoprávnosti národův, a postaví pouhý klam za mravní základ říše, ale stane se i nesmrtelně nebezpečnou pro všechny ty národy, kteří kromě Rakous buďto ani nežijí, aneb aspoň politického života vyvíjeti nemohou. Národ zajisté, kterému každé národní politické a parlamentární pohybování na věky odňato jest, kdežto zatím sousedé v plné míře jeho požívají, - takový národ propadl neuchráně dříve neb později zahynuti svému co národ, a proti smrti takové není na světě léku. V takovémto smutném pádu nacházeli by se tedy nejen Čechoslované a Maďaři, ale i Jihoslované a Rumuni; neb i tito spokojiti se nechtějí a nemohou tou nadějí, že as kmenovci jejich v Turecku předejdou je příkladem veřejného života politického. Všickni tito národové nemohou ač by sebe raději chtěli, svoliti k centralisaci dotčené, poněvadž skutkem takovým podepsali

by sami ortel smrti své a spáchali by samovraždu. Žádný poctivý representant národu svého nemohl by s dobrým svědomím podvoliti se v to na říšském sněmu; a kdyby to i učinil, nevíme, mohl-li by skutek takovým právem místo míti, jelikož slibové a závazkové nemravní dle božského i lidského práva za neplatné se uznávají.

Co tedy jest činiti, aby nesnázem a rozpakům takovým dle možnosti se vyhovělo? - Pomoc jest tu, aspoň v theorii velmi snadná; ale i v praxi nikoli nemožná. Zapotřebí jest jednoduše přesaditi několik článku z paragrafu 36. do paragrafu 35. a ustrojiti dle toho celek ústavy. Potřebí jest dopřáti národům rakouským tolik autonomie, tolik svobodného politického pohybování, tolik vlastního parlamentárního života, kolik stačí, aby bez ujmy jednoty říšské rovnoprávnost národů stala se pravdou, a kolik potřebí, aby odstranilo se nejen skutečné nebezpečnosti, ale i boleplodná tvárnost helotismu u jedněch, panství u druhých. Pokudkoli národové budou míti příčinu, báti se o národnost svou, potud nebude v Rakousku nikdy pokojnosti a míru. A nebudou-li v tom ohledu dány garantie samým organismem státu, bude jistě od ministerium nadarmo plýtváno chlácholivými řečmi; nedůvěra mající od dávna tisícero podnětů vždy dále zmáhati se bude a hlodati veškerá držadla i všecky svazky oddanosti a lásky.

Otázka, co v Rakousku podstatnějšího a pramenitějšího jest, říšská-li moc centrální, čili moci zemské a národní, a má-li onano sloužiti za mír čili naopak, - zdá se nám v samém skutku právě tak zbytečná, zahálčivá i pohoršlivá býti, jako jiné podobné otázky, ku př. o suverenitě knížat neb národův. Staviti zúmyslna zásady tyto proti sobě, hledati v nich odpor a hádati se o přednost jedné nad druhou, nemůže než konečně k nesmyslům a k nepravostem vésti. Jako u člověka při skutečném oddělení duše od těla nastává smrt, tak i v organismu státním, kdyby organické jeho prvky a zásady počaly potýkati se vespolek. Mezi tím, jakkoli naprosto nemožné jest, vytknouti v každém činu člověka, pokud v něm účastnil se rozum čili duch, a pokud smyslnost čili tělo jeho, úhrnkem přece rozeznání oboru duchovnosti a tělesnosti vůbec nikoli tím se neruší. Diskreci a dobré vůle s obou stran tu v každém pádu potřebí bude.

Dle našeho mínění jednotu říše Rakouské, má-li býti neklamná i nezvratná, požaduje pro své centrum, čili pro „říši“ vůbec, nutně a naprosto, jen následující záležitosti a předměty: 1. císaře a dům, čili rodinu jeho; 2. záležitosti zahraničné; 3. vojenstvo pozemské i námořní; 4. finance říšské; 5. záležitosti obchodu a tudíž i 6. orgány čili prostředky komunikační v říši vůbec. Dále ještě jest, ač ne naprosto potřebné, alespoň velmi žádoucí, aby to, co v jedné části říše za právo jest, ve druhé za křivdu považováno nebylo.

Z výkladu tohoto pozná každý nepodjatý soudce, že my oboru činnosti čili područí moci centrální anebo říšské nikoli nechceme klásti meze nedostatečné a úzká. Ministerstvy pro předměty dotčené potřebnými byla by jednota říše tím dostatečněji a stáleji upevněna a pojištěna, kdyby třeba ku př. zásada ta výslovně vyřčena i stvrzena byla, že nejen každá pevnost ale i každyčké dělo, kterékoli uvnitř hranic říše Rakouské se nachází, náleží výhradně do područí moci centrální čili říšské. - Podle toho mohly a měly by všechny ostatní záležitosti státní a národní v Rakousku ponechány býti mocem a sněmům zemským čili autonomii národův, - rozumí se, že pod řízením a štítem též moci exekutivní, která i v říši činna jest, a výhradně jen mocnáři čili panovníkovi přísluší. Nám zajisté ve sporu tomto nejde nikoli o nějaké obmezení moci a praerogativy panovníkovy, nýbrž naprosto jen o jiný a přirozenější mechanismus působení jejího. A protož všechny ty obyčejné důtky o naší prý neloyalnosti, našem rýpalství a separitismu atd. odkazujeme zase tam, odkud přicházívají: do oboru lži a utrhaní.

Kterak ale vlády zemské v Rakousku mají organisovány býti, aby neupadaly někdy do sporu ani mezi sebou, ani s vládou centrální, to jest arci věc uvažování mnohem delšího, nežli článkem novinářským obsáhnouti se dá. My aspoň, nemohouce nyní do něho se pouštěti, chceme jen úhrnkem a povšechně naznačiti zdání své o důležitosti této.

Netajíme se, že bychom přáli aby ministeria, která nyní pp. Bach, Schmerling a Thun ve Vídni zaujímají, buď dokonce zrušena, buď aspoň ve podruží svém obmezena byla na ten způsob, aby všechna jejich běžná řízení odbývána byla ve zvláštních ministeriích zemských neboli národních. Každý větší komplex aneb každá národní grappa zemí korunních měla by v čele veškeré administrace jednoho ministra, jenž by kollegou sice byl ministrův říšských čili vídeňských, ale přebýval by ve hlavním městě zemí sobě podřízených, maje pod sebou rady ministerialní pro všechny větve administrací zemských. Takových ministrů muselo by v celé říši býti při nejméně sedm, a sice pro země 1. německé, 2. československé, 3. polsko-rusínské, 4. maďarské, 5. rumunské, 6. jihoslovenské a 7. italské; vedle nich pak tolikéž sněmův zemských a soudův kassačních. Měl-li by ustanoven býti počet větší, my bychom tomu také tuze na odpor nebyli. Ministrové takoví, dostávající řádně důvěrné zprávy o poradách a uzavřeních kollegův jejich říšských, museli by arci v čas potřeby zajížděti také sami k nim do Vídně. Od té doby, co železné dráhy a telegrafy do všech měst hlavních se rozbíhají, řízení takové dalo by se provésti bez podstatných nesnází. Hlavní ale výhoda ze zřízení takového plynula by ta, že všechny záležitosti státní a národní, stojící pod ministeriem

zemským, daly by se odbývati až do instance nejvyšší v řečech národních, a že zásada rovnoprávnosti národů přestala by tudíž býti pouhým mámidlem. Praví se totiž, že vláda rakouská musí býti silná a důrazná, a protož především sestředěná na jednom místě a v rukou jedněch. My sice nevíme, bývá-li vždy silný ten, kdo se pouští do boje s přírodou a s právem: že ale v boji takovém konečně vždy klesnouti musí, o tom nepochybujeme. Zdá se však, že naši odpůrcové matou v řeči své snad mimovolně rozličná ponětí dohromady, mluvíce totiž o vládě silné, a mníce pod tím jen vládu pohodlnou. Jest-li tomu tak, nechceme jim v tom odpírati naprosto; máme však za to, že pohodlí nenáleží mezi přední požadavky vlády konstituční. Pohodlný, co do státního řízení, jest jen despotismus a barbarství! vlády osvícené a svobodomyšlné bývávaly odjakživa pilny v šetření tisícových interesův státních a občanských, a protož nemohly ani nechtěly vyhlášovati pohodlí svého za věc ve státním organismu nad jiné důležitější.

Potud památný program p. Palackého z 21. prosince 1849, o jehož obranu pokusil se náš Havlíček těmito dvěma skvělými polemikami.

Foederalisté a centralisté. I.

(N. N. 6. ledna 1850.)

Každý, kdo zná okolnosti naše, mohl již napřed věděti, jakou strašlivou bouří způsobí asi článek p. Palackého o foederaci.

Nyní, když již největší mračna tohoto krupobití německého přes naše hlavy přetáhla, a jen sem a tam ve vzdálenějších končinách ještě leckde bručí některý ze snu svého panského probuzený německý centralista: nyní jest již také čas, abychom vyšli zase na zdravé povětří podívati se, jakou škodu asi naše osení utrpělo. - Tuším, že pražádnou, kdo dříve byl německý centralista, zůstal jím, a kdo byl foederalistického smýšlení, byl v něm vším tím, co protivníci naši proti Palackému namítali, ještě více potvrzen. Ve věci této - již napřed to vidíme - nepřesvedčí nikdy jedna strana druhou, ale přehlasuje.

Pan Palacký z příčin nám dobře povědomých a zajisté důležitých odstoupil prozatím z bojiště papírového, což mnozí, kteří si tak rychle a tak rádi všechno hned na svou stranu vykládají, za zjevnou porážku foederalistických zásad vyhlásili. Taková však domněnka jen za příliš

směšnou považovati se musí, neboť jsme přesvědčeni a každý také na první pohled veděti musí, že spor mezi centralisty a foederalisty, kdyby to jen na konstituční sněmovní zápas přišlo, nevyhnutelně ve prospěch foederalistů rozhodnut býti musí. Strany obě jsou příliš nestejně, a samo ministerstvo zdá se to dobře předvídati, proto že se opatrně varuje všude příznali se ke svému centralismu, a vždycky při každé příležitosti říkává, že jest vzdáleno od nemírné a škodné centralisace; při čemž ovšem každý, kdo slova a skutky dobře porovnáti umí, tato slova za nic jiného než právě za pouhá slova uznati nemůže.

Úplné rozebírání tohoto předmětu nehodí se ovšem pro nynější dobu, neboť nám k tomu schází svoboda tisku; výminečný stav vojenský nepřipustil by, aby foederalisté počali všemi silami otrásati ústavou od 4. března. Proto také nemůžeme protivníkům svým, kteří pod křídly vojenské moci velmi dobře mohli tasiti zbraň svou proti nám, odpovídali tak, jak by zapotřebí bylo, neboť nejhlavnější důvody naše zdály by se snad mnohému (jak se teď říkává) pobuřující.

Tolik však mohl každý sám pozorovati, kdo odporné ohlasy v německých novinách četl, že Němci opírající se proti foederaci příliš mnoho dokázali - totiž nemožnost rovnoprávnosti národní. Snažíce se totiž všemožně dokázati nemožnost vyvedení návrhů p. Palackého všelikými zdánlivými důvody, dokázali tím, že rovnoprávnost národní nedá se provésti.

Německé noviny tímto důkazem ovšem jen chtěly ospravedlnit nevyhnutelnost nadvlády a panování němčiny v Rakousích: tím ale přivedly celou záležitost na ono stanovisko, na kterém se také rozhodne. Když myslíte, že rovnoprávnost není možná a že panování jednoho nad druhým jest nevyhnutelné, nemůžete přece očekávat, že si dá někdo vaši nadvládu papírovými neb ústními důvody vnutit: nadvláda se jinak nežli silou prováděti nedá, a až to k takovým argumentům přijde, pak teprva zvítězíte-li, musíme poslouchat vaše důvody o nevyhnutelnosti nadvlády vzdělanějšího živlu. My ještě posud nevěříme, že jest skutečná a poctivá rovnoprávnost nemožná, a nedáme se prozatím odstrašiti žádnými nadávkami žádnými nepoctivými nařknutími a denunciacemi, kterými jsou německé časopisy proti nám naplněny, a z té příčiny vyhledáváme všelikých cest, na kterých by se rakouským národům přátelsky dalo žítí pohromadě. Budete-li však tvrdošijně tomuto snažení našemu překážeti, domnívajíce se tak udržeti nadvládu svou: varujte se, abychom se konečně i my od vás nenakazili a vašich důvodů proti vám neužívali. Známo, že se člověk zlému spíše naučí než cnosti; varujte se tedy, abychom snad časem svým zavedeni vaším příkladem, neupírali také možnost rovnoprávnosti. Naše důvody byly by v tomto pádu ještě silnější než vaše, protože

každý nepravdivý důvod jenom v tom poměru přesvědčuje, jak mnoho za sebou má silných paží.

Co se ostatně stálého mluvení německých časopisů o národnosti a o svobodě týče a toho tvrzení, že svoboda důležitější a přednější jest, než národnost, o tom věru již se nám až hnusí dále mluvíti a dokazovati. Jako jednotlivec nemůže žítí rovněž tak bez jídla jako bez pití, tak národ ničemný jest bez svobody rovněž tak jako bez národnosti. Obojí jest stejně důležité. Když ale Němcům, jak oni nám pořád dokazují, na národnosti tak mnoho nezáleží, řekněme jim, ať se tedy u centrální vlády rakouské jedná všechno buď po slovansku neb po vlašsku, a uvidíme hned z povyku jejich proti tomu způsobeného, že jim na jejich národnosti zrovna tak mnoho záleží, jako nám na naší. Němci se rádi vychloubají, že jsme své vzdělání od nich nabyli; tím ale dělají sobě, jakožto učitelům, špatnou čest, jestli nás i po všem tom od nich zděděném vzdělání za tak sprosté drží, abychom takové a podobné jejich sofismata a zákruty neprohlíželi.

Budoucně probereme obšírněji rozličná mínění o spisu p. Palackého pronešená. Ve věci samé myslíme, že se na budoucím sněmu říšském všichni liberální zástupcové slovanští, vlaští, maďarští a rumunští k stejnému mínění hlásiti budou: co se však provedení týče, ovšem budou rozmanité náhledy, jakož ani při věci tak nové a důležité jinak býti nemůže.

Foederalisté a centralisté II.

(N. N. 8. ledna 1850.)

Spor mezi centralisty a foederalisty v Rakousích rozhodnouti se dá docela snadně následující jednoduchou otázkou: Chcete, aby bylo Rakousko konstitučně-svobodným státem? Jest-li to chcete, musíte uznat, že se vládnouti musí dle vůle a ve smyslu většiny; bude-li se ale vládnout ve smyslu a dle vůle menšiny, kterak můžete očekávat, že si většina (t. j. 28 milionů Slovanů, Vlachů, Maďarů a Rumunů dá líbiti nadvládu, panování a přednost tak malé menšiny 7 milionů Němců? - Ovšem cestou ordonancí; ve formách absolutních, samopanovnických dá se oktrojovat německá centralisace, ale kterak obstojí před říšským sněmem, který se přece jednou svolati musí, a byť by se sebe déle odkládati chtěl? S jakým citem budete moci jakožto rozmazlení Benjamínové vlády vstoupiti do sněmů svých v každém ohledu odstrčených a v každém ohledu silnějších bratří? Nebudete se styděti za

privilegia udělená vám na útraty všech ostatních, za onen strakatý šat sešitý pro vás z pobraných ostatním bratřím kusů ? - Či odřeknete se raději konstituce, abyste se nemuseli setkat s nepříjemnou většinou na sněmu, která od vás bude žádat svých otců dědictví? Někdo sice má od Boha ten dar, že se za nic nestydí, a že by třeba ve spojení s despotismem hledal svůj prospěch; tu ale se najednou sama obrátí zbraň proti vám, kterou jste nedávno ještě tak hbitě proti nám šermovali. Za času revoluční doby r. 1848, když jste násilným způsobem chtěli utvořiti jednotu německou, vyhlašovali jste nás všude po celé Evropě za otrocky smýšlející reakcionáře, proto, že jsme se k jednotě německé připojiti nechtěli: nyní ale, když ta vláda, proti které jste revoltovali, ještě za náhradu privilegie vám dává a ještě větší v budoucnosti slibuje, nyní nás prohlašujete za rýpaly a revolucionáře pro to samé, že opět nechceme být v jednotě německé! Vy tedy z jedné huby na horko a na studeno foukáte, jak toho právě sobectví vaše požaduje. Pravili jste, že my pro národnost zadáváme svobodu, a nyní se ukáže, že zrovna naopak vy pro národnost svobodu zadáte, protože se vaše nadvláda v Rakousích jinak, než na cestě ordonanční udržeti nedá, proto, že každý říšský sněm s nesmírnou většinou bude proti ní protestovati: i kdyby se všemožně skrze veliký census obmezoval hlas lidu na sněmě, přece se nikdy nepodaří vlašskou, maďarskou a polskou šlechtu i při nejvyšším censusu ze sněmu rakouského vytisknouti, a tak nahradí v otázce této nám ostatním Slovanům hlasy, které ztratíme pro naší šlechty poněmčilost a necitelnost k národu!

A kdo jest tedy svobody milovnější, ten kdo na poctivou většinu hlasů na sněmě se odvolává, nebo ten, kdo se pod šos ordonanční vlády ukrývá?

Všechny servilní vládní noviny a všechny německé nevyjímajíc ani nejliberálnější, velmi jedovatě brojí posud ještě proti zásadám foederalistickým článku p. Palackého, a nevíme skutečně, které z nich s větší jedovatostí. S velmi předčasnou kvaplivostí volají všechny, že již foederalisté poraženi jsou - a ještě ani nebyl sněm, ještě ani se foederalisté všichni neozvali.

Na ukázkou, že se Němci ve svých kvapných a samolibých vítězných pokřicích velice mýlí, uvádíme zde několik novějších ohlasů.

O smýšlení Maďarů podá nám světlost dokonalou následující článek centralistické „Presse.“ Dopisovatel z Peště do „Presse“ píše: „Palackého politické zdání bylo zde s živým účastenstvím čteno, a přívrženci maďarského trikoloru jsou s českým dějepiscem docela

srozumění, i považují kapitulaci u Vilagoše za novou porážku na Bílé hoře u Prahy. Maďarské noviny budou Palackého politicko-diplomatickou notu ve zvláštních úvodních člancích rozebíratí.“ -

Kdo do dnešní naší rubriky Rumunové nahlédne, přesvedčí se, že tento národ skutečně již od J. M. C. to žádal, oč se p. Palacký ve svém článku zasazuje, a že každý národ především jednotu svou a všemožnou samostatnost si žádá. Rumunové jsou ze všech národů nejméně procitlí, a ejhle! i oni již porozuměli svému opravdivému prospěchu.

O smýšlení Jihoslovanů podali jsme již dříve zprávy a tito kmenové dílem na svých sněmích, dílem peticemi, dílem skrze důvěrníky své žádali již o všechno to, ba ještě ti o víc než v článku p. Palackého jest vytknuto a nemůže být žádná pochybnost, že se ve věci samé úplně s námi shodují. Že však i ve vojenské hranici slovanské podobné smýšlení panuje, to ani Němci sami tajiti nemohou.

Vídeňský „Wanderer“ píše: „Dle zpráv ze srbské hranice není tamnější smýšlení velmi potěšitelné, a též mezi úředníky má národní strana své přívržence. Vojsko posádkou tam ležící jest dnem i nocí k boji připraveno. Při takovýchto poměrech může se každý domyslit, že známý článek Palackého nesmírnou sensací zde způsobil.“

Jeden z nejváženějších hlasů ale ozval se právě mezi Poláky. Jediné jejich neodvislé noviny „Czas“ v Krakově které kromě toho pro přísnost tamnější vojenské správy jen málo mohou své pravé mínění vysloviti, takto píší v posledním svém čísle:

„Protivníci foederace v tolikerých již projevených hlasích nevníkli ani jeden do hloubi věci, o které se jedná, nesměli se měřiti s celou její váhou, pluli toliko na povrchu, chytali se zdánlivých protimluvů nebo nepatrnejších návrhů, které se zásadou samou přímě ve spojení nejsou.“

„Do této třídy klademe všechny repliky novin „Reichszeitung“, „Lloyd“, „Lit. Correspondenz“ a „Ostdeutsche Post.“ Námitky a důvody jejich nejsou dost důkladné; neodpovídají přímo otázce samé, ale usilují její následky porážeti. Co do nás, my přijímáme docela zásadu p. Palackého a jestli návrhy jeho nevydrží kritiku (přestati při nich také nechceme) není to vina zásady ale navrhovatele.

„Jako ve věku XVI. a XVII. nemožno a ovšem velmi těžko bylo slíti v jedno tělo, tvořící celek úzce s sebou srostlý, dvě země náboženství katolického a protestantského; jako usilování tohoto druhu roznítily válku, která během jednoho století učinila z celé skoro Evropy jedno veliké zbořeníště: tak za našich časů usilovati o vytvoření jednotejné říše na ujmu a škodu národností, jest tolik, co vhněti země do záhuby války domácí, jest tolik, co stavěti se humanitě v cestu. My nepochopujeme centralisaci, která by nebyla v odporu s národnostmi, a mínění naše sdílí, jak se zdá, časopis „Reichszeitung,“ když praví, že skoro všechny monarchie evropské povstaly ze sloučení různonárodních provincií. Jsou-li nyní jednotejné, tohož původ jest ten, že ty různonárodní provincie v boji s politickou myšlénkou říše zahynuly jako zvláštní těla, z vlastního organismu život čerpající, a staly se toliko mrtvými údy, jichž životním nervem jest ona vedoucí myšlénka v prostředku země, jest vláda ústřední.

„Ale byla-li taková zmena životního pramene možná ve věcech minulých, stalo se to tím, že tento samorostlý pramen nebyl dostatečně silný, že myšlénka národnosti jsouc nerozvinutá, nemohla se opřítí přesile myšlénky politické. A přece již i za onech věků, když státníci neoblomitelnou vůlí a nevyčerpatelnou zásobou prostředků dosahovali toho cíle, kolik času, úsilí a prolítí krve bylo potřebí!“

„Nyní se věc tato jeví v jiné podobě, nyní základní myšlénkou humanity jest myšlénka národnosti, musí tedy býti podkladem všeliké budovy politické. Zásadu tuto přiznal § 5. oktroj. ústavy: „Všichni kmenové národní užívají rovných práv a každý z nich má nezrušitelné právo k zachování a pěstování své národnosti a svého jazyka.“ Když se tedy centralisace bez ublížení národnosti nedá zavést, což již každý člověk dobré víry přizná, přičí se ona paragrafu udanému.

„Kdy jest však centralisace zákonná a kdy je možná? Na obě ty otázky chceme tu odpovědět nedotýkajíce se třetí: „je-liž v monarchii výhodná pro blaho obyvatelů.“ Každý národ, který se pocítil národem, musel v lůně svém nalézti zřídlo, z kterého proud života rozchází se po všech jeho údech, musel dojíti všech výminek existence politické. Organizace jeho musí bráti původ a počátek v tomto zřídle, od něho musí záviseti, v něm čerpat síly k dalšímu rozvinu a pokroku. Bez něho národ je tělem mrtvým, neorganickým, jedním slovem, není národem. Zdaž se ale blahobyt celé monarchie může shodnouti s morální smrtí jednotlivých částí? Lze-liž se domnívati, že by země dobrovolnou rukou podepsaly ten akt samovraždy? V monarchii jednoho národu, jež víží společná mluva, společné obyčeje, společné děje

historické, zkrátka společnost předních a hlavních výminek politického života, hodila by se taková soustava, která by loučila části země, ježto ničím jiným nejsou jako údy jednoho těla s hlavou vládni v čele.

„Ale jinačí jest to věc v monarchii z rozličných národů sestávající, v jejímž pojmu již leží decentralisování. Umění vládnouti záleží tu právě na zharmonování jednotlivých tonů, na dobrovolné srovnalosti různorodých in teresů, na sloučení onech částí společenských směrů a snažení, bez ublížení kterémukoliv národnímu dogmatu provincií. Toliko na tomto harmonickém svazku může se zakládati blahobyť, řád a mohutnost monarchie. Zatím však system centralisační, jehož přívrženci jsou výše zmíněné časopisy vídeňské, boří přirozený ten pořádek, kazí místní harmonii, zbavuje národ myšlenky, ježto jest jeho sluncem, a těžní punkt každé provincie usiluje vytrhnouti z přirozeného jeho sídla a přenéstí kam jinam. Jest to tedy system ustavičného boje a boření, a že takový system na cestě přísně konstituční provésti se nedá, rozumí se již samo sebou. Centralisace tedy žádá přísnosti vojenské, despotismu, který by mohl vítězně vynikati z každodenního boje, potlačovat místní překážky a se silami provincialního života nakládati podle své vůle. My alespoň nemůžeme centralisaci pochopit na jiné cestě, a protivníci naši musí pamatovat, že vláda opírá se o ústavu z 4. března, že život konstituční neshodne se s přísností vojenskou.“

Hlas z Vlach ovšem nemůžeme posud žádný uvésti, protože tam umlčeli na čas všechny hlasy politické; nemůže však býti ani za mák pochybnosti, že Vlachové alespoň tolik samostatnosti si žádají jako my, o čem jejich dosavadní chování úplně svedčí, jakož i to, že ani sama vláda si posud netroufala tak jako nám, jim německou centralisaci vnučovati.

Tím více tedy musíme s úsměchem čísti lživý dopis z Prahy v „Oesterr. Reichszeitung“ p. Landsteinra umístěný, který zde na ukázkou též podáváme. Dal si p. L. takto napsati z Prahy:

„Kdo Čechy a jmenovitě Prahu zná, kdo ví, čím jest Palacký slovanské straně, kdo ví, že strana tato až dosavad ve foederaci prohlašovala zásadu, která v této své všeobecnosti jakožto pouhé slovo těžko se dala pochopiti a nesnadno vyvrátiti, musí uznati, že Palacký článkem svým podstoupil hru o vše a že prohrou touto celá slovanská strana se svým foederalistickým smýšlením utrpěla nesmírnou porážku (!!?). To zde i každý cítí (!!?). Centralisté zvítězili, ani nevědí sami jak, nezvítězili oni svou horlivostí, ale vítězství se jim dostalo nečasnou horlivostí jejich nepřátel. Vítězství jejich jest mnohem úplnější, nežli se jen nadíti mohli, nebo článek Palackého zatřásl veškerou inteligencí rakouskou a tato svým všeobecným

souhlasením porazila zásadu foederativní. Ale právě tato jednohlasnost v pronášení důvodů proti této zásadě dokazuje, že nepraktičnost návrhu tohoto na bíledni jest a právě to činí porážku tuto na obou stranách tím citelnější. Foederalistická strana nahlíží nyní zcela jasně, čeho se nadíti může. První její kapacita se svou hlavní politickou zásadou jest poražena. Kdo a jakou zbraní má ještě bojovati? Silnější zbraň nemá nikdo a s touto nyní co může očekávati v polemice novinářské a na říšském sněmu? Několik přívrženců a sice takových, jejichžto důvody jsou vůbec bez vnitřní ceny. Avšak bude muset bojovati proti pevným důvodům, proti jednohlasné svornosti nepřátel, kdežto strana tato sama mezi sebou rozdělena jest a v ustavičném kolotání se nachází. Neb i sama „Union“ přinesla článek soudě dle chiffry od Pinkasa proti návrhu Palackého, a co se až posud učinilo k jeho obraně? Nic, leda že „Národní Noviny“ prohlásily, že záležitost tuto zastávati budou. Ale po porážce Palackého nebudou moci účinkovati, kde by vlastně účinkovati měly, političtí nepřátelé si jich nebudou všímati. Roznáší se pověst, že Palacký smuten z účinku své práce z Prahy odejel, nemohu však zprávu tuto vydávati za pravdivou (!!!) Ale zcela přirozené jest, že sám cítiti musí, jak nešťastný jeho návrh byl. Budoucně mu již bude těžko vystoupiti na politickém dějišti a to tím nesnadněji, poněvadž každý útok nepřátelský citu jeho hluboce se dotýká.“

Musíme tedy především upokojiti p. Landsteinra strany odjezdu p. P., který si vymyslí, nebo p. Palacký velmi pokojně pracuje zde v Praze svou historií Husitů, a se srdečným úsměchem čítává p. L. a jeho pánu bratrů články, které se před většinou říšského sněmu jako popel rozlínou do všech čtyř úhlů světa. Mluvíti ostatně o porážce, kde ani posud bitvy nebylo, jest zcela důstojno hrdinství bývalých pěstních rytířů na Rýně. Pan Palacký učinil i dle našeho mínění velmi dobře, že odložil zevrubnější provedení a odůvodnění svých foederalistických zásad až na úrodnější dobu. Bylo by nám věru líto, aby pro neúrodnou hádku s lidmi, kteří beztoho se žádnými důvody přesvědčiti nedají, proto že jen hrubým egoismem nadchnuti jsou, zanedbal p. Palacký tak důležitou práci jako jest popsání dob husitských z jeho péra: kniha, která nebude bez velikého mravního účinku na národ náš český, a které se již dočkati nemůžeme.

Až před sněmem bude beztoho centralista a foederalista, Němec a Neněmec všeobecné heslo v Rakousích, hrajte si chytře jak chcete, přece neošidíte ostatní národy rakouské o jejich dědictví - a pak bude čas ještě zjevněji a určitěji se svým programem vystoupiti.

Jestliže my již nyní povedeme o tom polemiku s některými časopisy, děje se to jen proto, aby se snad někteří slabí z našinců jejich nelíčenými důvody nedali zmásti, kterým jsou nyní všecy německé časopisy jako zaplaveny.

K Jihoslovanům!

(N. N. dne 9. ledna 1850.)

Jako zlověstné námořní ptactvo před nastávající bouří, tak poznenáhla začínají se roznášeti hlasové o povstání a nepokojích mezi Jihoslovany. Zahraniční noviny francouzské, anglické a německé měly nedávno docela určité zprávy o všeobecném povstání v tureckém Srbsku a na hranici rakouské, zkrátka o všeobecném povstání srbského národu. Ačkoli tyto zprávy jsou zcela nepravdivé, víme přece ze zkušenosti zvláště posledních let, že takové zprávy bývají předchůdcové opravdivých takových událostí. Před červnovými nepokoji v Praze r. 1848 čtli jsme již o několik dní dříve zprávy ve Vídeňských a jiných časopisech, že v Praze vypukly bouře, z čeho se dá souditi, že jistí pánové buď prorockým duchem nadšeni jsou, aneb že skutečně již dobře o tom věděli, na čem jim tak mnoho záleželo.

Jiné časopisy popisují též nespokojenost myslí mezi rakouskými Jihoslovany, a ačkoli nic nepraví o vzniklých bouřích, přece dávají jaksí na srozuměnou, že by se mohly takové bouře co nejdříve očekávati. Vyznáváme, že nás tyto zprávy naplňují nevyslovitelným zármutkem. Nedá se upřít, ba velmi snadno je pochopitelno, že mezi rakouskými Jihoslovany vůbec, zvláště ale mezi Srby a nejvíce na hranici vojenské panuje veliká nespokojenost, a při tom se ještě i to uznati musí, že tato nespokojenost je spravedlivá. Nepotřebujeme zde ani opakovati všechno to, jak se s Jihoslovany nakládalo před revolucí maďarskou, v čase této revoluce a po ní, neboť skoro každé naše číslo obsahuje nějaké protivenství od Jihoslovanů vytrpené.

My zde ani nechceme mluvit o tom, že si Jihoslované po ukončené vojně zcela na jiné ústavy a zřízení zemí svých a zcela na jiné svobody naději dělali? a že nyní trpce sklamáni jsou ve svých nadějích: o této věci, ačkoli jest veliký zárodek nespokojenosti, přece bychom nyní ani nemluvili, považující to za oběť od ministerstva učiněnou celku říše a jednotvárností její. Avšak jsou jiné docela nepotřebné dle našeho mínění, a také ani vládě nic neprospívající věci, které nesmírnou hořkostí naplniti musí srdce každého Jihoslovana. Nač ku př. ustanoven jest p. Mayerhofer, muž od Srbů velice nenáviděný za správce zemského ve Vojvodovině? Což

nebylo již dokonce jiného? Aneb se to učinilo zrovna na vzdory Srbům, aby dle pověstné zásady se jim dokázalo, že se právě na smýšlení jejich žádná váha neklade? - Jaký jest užitek z toho, že se hranice Vojvodoviny srbské právě tak naznačily, aby se z ní Srbové dle možnosti vyloučili, a hodně jiných národů přibralo? - Proč navzdor všem žádostem není Hranice vojenská k Vojvodovině a k Chorvatsku připojena, středověký to ústav, jenž beztoho již za našich časů není ani potřebný? Proč se vůbec tak neupřímně s Jihoslovany zachází, neboť by jistě nevyhnutelnou nepříjemnost, kdyby se jim jen určitě a poctivě oznámila, ještě raději a pokojněji alespoň bez menšího rozhorčení nesli, než to poznenáhlé, neupřímné zapřahování do německého centralismu. Jihoslované dobře vědí, že je poznenáhla čeká osud všech tak nazvaných „německých provincií,“ přece však netroufá si ještě vláda říci jim zcela svůj úmysl, nýbrž všelijak odkládá, a neurčitými sliby naděje jejich udržuje.

Takovým jednáním odvrátila nynější vláda celou důvěru lidu jihoslovanského od sebe, který má nyní po tak nesmírných obětích pro Rakousko snad ještě horšího a sobě protivnějšího stavu se dočkat. Oddanost lidu tohoto byla zajisté veliká - tím větší ale musí být nyní také nenávist, a nevíme jaké dobré ovoce pro budoucnost vydati může!

Z druhé strany by ale byla veliká chyba, kdyby se některé prudší hlavy mezi Jihoslovany tímto jednáním vlády daly zavést k nějakým násilným krokům, které by v těchto okolnostech jenom k záhubě býti mohly jak jim samým tak i společnému prospěchu všech Slovanů rakouských. Každý povážlivý uznati musí, že nyní pro Slovany jedině tichý duševní pokrok pravá cesta jest k někdejšímu blahu: my musíme probuditi dřímající síly našeho národu - pak si naše spravedlivé žádosti samy sebou cestu proklestí, neboť nelze bude odepřítí nám našeho práva, když jen budou všechny naše přirozené síly uvědoměny, povědomy svých potřeb a své důstojnosti. Zvláště také musí být jedno z hlavních pravidel našich, aby žádný slovanský kmen v Rakousích nenastupoval dráhu, na kterou všechny ostatní následovati nemohou: neboť jen ve spojení, jen v solidárnosti můžeme něco platného docílit. Sám o samotě podlehe každý kmen, a nejen že sám sebe zničí, ještě také tím ostatní oslábnou a odstrčení budou zas na delší čas od dosažení své rovnoprávnosti a národní důstojnosti.

Pozorovatel politický

H. B. Nejzajímavější událost tenkrát je opět odsouzení redaktora „Const. Blattů“ v Praze p. Klučáka vojenským soudem. Bavilo nás již předešlé jeho odsouzení, které se stalo zrovna v den voleb Pražských, zrovna chvíli po tom, co Mittelpartaj a její orgán „Const. Blatt“ pod redakcí p. Klučáka vládě nejhrošlivější službu při volbách prokázali. Tenkrát, jak se praví, p. Ondřej Haase („Const. Blatt“ vychází jak známo nákladem pp. bratrů Haasovců) učinil ve Vídni velmi energické kroky pro osvobození p. Klučáka, který též hned propuštěn byl a na důkaz, že pod nějakou vyšší ochranou stojí, ještě jakýsi protest proti Hradčanskému vojenskému soudu ve svém listě uveřejnil. Nyní odsouzen jest opět a sice na 4 neděle (praví se s ostřením, že jej nikdo navštívit nesmí, aniž jemu po čas trestu do časopisu psátí dovoleno) a jak v ortelu stojí „pro článek vládu nestydatě (frech) tupící a jenom na rozpálení myslí vyměřený s obtěžujícími okolnostmi.“ Že „Const. Blatt“ takové články nikdy nemívá, známo jest jistě každému, nezbývá nám tedy jen dvojí výklad na tuto jistě neobyčejnou událost: Buďto vojenský soud chtěl tímto novým odsouzením projevit p. Klučákovi nechť svou za odvolání se do Vídne při předešlém odsouzení, a v tom pádu musíme od ministerstva očekávat, že se p. Klučáka opět ujme a že ortel vojenského soudu zruší. Jestli se ale to nestane, musíme naprosto mysliti, že toto odsouzení p. Klučáka jest pouhá demonstrace ve prospěch Mittelpartaje, aby se i totiž ona zdála býti liberální a že p. Klučák jenom jest obět k tomu účeli. Neboť si nemůžeme vládu tak podivnou představovati, aby dala redaktory časopisů jí zcela oddaných jako za odměnu ještě zavírat, kdežto přece jsou v Praze jiné časopisy dosti zřejmě a ostře opposiční! My sice nehledáme u nynější vlády tolik důslednosti, ale tolik přece.

- Při té příležitosti musíme zase jednou upomenout, že tento slavný vojenský soud na Hradčanech v Praze nyní již 17, pravím sedmnáct měsíců, tedy již skoro půl druhého roku vyšetřuje ještě mladíky, z kterých to dva již smrtí zaplatili a ostatní též snad zdraví svého pozbudou. Každý ví, že jsme s mnohými osobami v onom vyšetřování postavenými nebyli stejného smýšlení, a časté rozepře jak v časopisech tak ve „Slov. Lípě“ Pražské jsou toho důvodem, že naše a jejich politické smýšlení v mnohých důležitých věcech se nesrovnávají. Pročež nemluvíme pro domo sua. Ale co je mnoho, je mnoho. Nechceme zde ani mluvit o tom, jsou-li čeho vinni neb nejsou, ale to jest jisto, že by jejich vyšetřování a kdyby snad byli svět rozbořiti chtěli, již dávno musilo býti ukončeno. Sedmnáct měsíců býti ve vězení ve vyšetřování, to snad nemá v žádném politickém procesu až posud příkladu: za 17 měsíců troufám si celý svět vyšetřiti. Napřed se říkalo, že to proto tak dlouho trvá, poněvadž to s Drážďanskými událostmi spojeno jest: ale Drážďanské události již jsou dávno vyšetřeny a

ukončeny. Což pak p. ministr Schmerling již dokonce zapomněl, že se nazývá ministrem práv? Praví se, že jenom jeden z vyšetřujících pánů auditorů toho prodlužování příčinou jest, kdežto ostatní již dávno chtěli věc ukončiti: což se tedy nedá nikterak kontrolovati takové vyšetřování? Praví se, že některé osoby po kolik měsíců nepřicházejí ani k výslechu. Jak se to všechno srovnává s konstitučními zásadami? Bud' si v Praze obležení, ale lidskost a spravedlnost snad přece není v obležení. Již mnohé časopisy zmínily se o tom i mnohé ministerialní, přece ale posud nevidíme žádnou čáku na nějaké ukončení. Spravedlnost jest svatá věc, nesmí se ale v očích občanů pokaliti slepou vášní a nezatajenou pomstychtivostí.

- „Wanderer“ Vídeňský s velikou libostí vypravuje, kterak Poláci, jediný ze slovanských kmenů, jsou vždy spojenci Německa, a zmiňuje se jmenovitě o tom, „kterak prý se polská intelligence na říšském sněmu spojila s německou stranou v nebezpečí uvedenou od slovanské Pravice, a doufá, že toto spojení Poláků bude míti i pro budoucnost stálosti. - To znamená ovšem, že budou Poláci časem svým tvrzí Německa proti Rusku, o čem se Němci již nyní s libostí zmiňují, jsouce tak opatrní, že by až jednou snad přijde pomsta od východu za všechno dosavadní nadávání a zlehčování německé, rádi nastrčili záda polská. Připadá nám to přátelství Poláků s Němci jako ona známá v bájce alliance mezi oslem a lvem (comparatio claudicat) když šli na honbu: Němci pracují na tom, aby Poláky z celého Pruska poznenáhla vytlačili, nedávno již per decretum na sněmě (tedy se nemohou vymlouvat na vlády) vzali dobrou polovici Poznaňska, a přece jsou dobří přátelé. Věřu, nic není tak podivuhodné jako polská politika: také se ale vyplácí podle toho, jak již nyní 70 let pozorujeme! -

- Jakožto podivný, ale zcela přiměřený úkaz našich časů a známku bezděčné foederace musíme zde připomenout, že „Slovenské Noviny“ vycházející ve Vídni na útraty a pod dohledem vlády podávají výstrahu proti jednomu úředníku (!!), který prý klade těmto novinám všemožné překážky, a také proti poštmistru v Košťanech v Turčanské stolici, který nechce na ně předplacení přijímati. Pěkná zpráva! - Při této příležitosti musí si i redakce „Slovana“ postěžovati, že se nyní mnohá čísla na cestě trátí od té doby, co svazkový časopis vydáváme.

- F. Z. M. baron Haynau dostal od nynějšího obecního výboru ve Vídni čestné měšťanství. V přípisu prý děje se zmínka o Londýnských příhodách. Z toho pozorujeme velikou nešikovnost obecní rady Vídeňské; jistě že p. F. Z. M. Haynauovi nejzdvořilejší službu prokáže ten, kdo se o Londýně ani nezmíní.

- Zase přinášejí noviny z Tyrolska zprávu, že se na upevnění hory Brenneru a Mülbašského průsmyku 400.000 zl. stř. povolilo - z čehož zase vidíme, že naše finance jsou v dobrém stavu. Na školy se ale přece nemůže pro špatný stav financí ničeho obrátiti.

- Jak známo vytištěna jest nedávno ve Vídni jaksi tajným způsobem německá absolutistická brožurka pod názvem „Vyznání vojákovy,“ avšak jen v málo výtiscích, tak že obsah její není znám obecně. Nyní podaly Aug. noviny krátký výtah z této brožurky. Motto její jsou čtyři německé verše následujícího obsahu:

„Prvním králem byl šťastný voják,
Posledního krále shodí proletáři:
Pak nastane anarchie a sežere vlastní děti,
Načež po posledním králi zase přijde první.“

Spisovatel velmi nabízí, aby se slova reakce nikdo neleká, nýbrž přivykal mu a něco potěšitelného si pod ním myslil. Zřejmě žádá se opětné zavedení absolutní vlády a na konec brožury mluví se o „dobrém“ (t. j. absolutistickém) smýšlení vojska, které prý ale pomine, bude-li se ještě dlouho na dosavadní cestě kráčet. - Jaká by to ale byla oddanost vojska k císaři, kdyby vojsko jen v tom pádu chtělo být císaři věrno, když by císař vojsko poslouchal? Vojsko snad musí - není-li svět obrácený - poslouchat císaře, buď si on absolutní neb konstituční.

- Vídeňská „Reichszeitung“ dle známé své poctivosti píše: Že prý ve „Slovanu“ byl proti ní článek strany p. Haynaua „Pan Havlíček - píše doslovně „Reichszeitung“ v č. 224 - považuje tento atentat (proti p. Haynauovi) za dobrý a chvalitebný (recht und löblich) a mluví o právu mocnějšího - zdá se, že tento národní fanatik, jehožto druhé slovo jest svoboda, docela drží na pěstní právo, když se to týká protivníka.“ Kdyby nám něco na tom záleželo, co o nás soudí čtenářstvo „Reichszeitungu“ (má-li jaké), měli bychom právo přinutiti „Reichszeitung“ dle § 17. tisk. zák. k přijmutí překladu našeho článku ve svazku 3. t. m. v polit. pozorov. str. 1042, který znám jest našemu čtenářstvu, a z kterého by se lež „Reichszeitungu“ nejlépe ukázala. Žádáme tedy naše čtenářstvo, aby si dotčený náš článek ještě jednou přečtlo a poznalo z toho, jak nepoctivé zbraně užívá vládní časopis „Reichszeitung.“ Ještě ale lépe poznati lze ducha ubohým „Reichszeitungem“ lomcujícího, když dále píše: „Posádka Kutnohorská jest prý pro tento článek nesmírně rozhořčena a učinila prý již proti tomu kroky.“ Patrně, že zde jen „Reichszeitung“ chce dávatí zdejší posádce dobré ponaučení, neboť nám nic podobného k

vědomosti nepřišlo. Ostatně ale padlo toto ponaučení na skálu a do trní, neboť kromě redaktora „Slovana“ nechte tuším nikdo v Kutné Hoře „Reichszeitung“, Když ale „Reichszeitung“ zdejší Kutnohorskou posádku proti „Slovanu“ popuditi chce, musíme upomenout „Reichszeitung“, že ona sama p. Haynaua mnohem dříve urazila, než Londýnská chasa. Či zapomněla již „Reichszeitung“, co musila psát proti p. Haynauovi, když byl od ministerstva sesazen z guvernérství Uherského? Zapomněla „Reichszeitung“, že ji tenkrát p. Haynau v prchlivosti nazval časopisem demagogickým?

- Nejsměšnější věc, která se nám v posledním čase přihodila, jest několik řádků též v „Reichszeitungu“, kdežto vytýká kandidátům, navrženým od „Ost-Deutsche Post“ do obecní rady Vídeňské - jakožto špatnou vlastnost, že prý mnozí seděli ve sněmu Frankfurtském! - Když si tak člověk vzpomene, kterak nás Čechy ta samá vláda do Frankfurtu honila, musí se věru od srdce zasmát - neb za zlost to nestojí. -

- V tom samém čísle chválí v článku, psaném 21. září „Reichszeitung“, vládní noviny, nesmírně pana Klučáka, že prý jest jeho časopis tuze schopně veden, že učinil vlasti dobré a důležité služby, že rozšiřuje pokojné smýšlení - a ejhle! zrovna toho samého dne, totiž 21. září byl tentýž pan Klučák zavřen od vojenské vlády v Praze „co nestydatý hanobitel vlády a popuzovatel a bouřitel myslí“. To je pravda, že není přes pořádnou vládu, které jde všechno jako na šňůrce.

- Ejhle! již prý v Praze nařízeno jest připravovati co nejrychleji místnosti k zemskému sněmu, krásná to prý naděje: - tak píše všechny tamejší noviny. Kdyby raději psaly, že nařízeno jest vykliditi všechny místnosti obležení i s obležením! Netešme se na ten český sněm, volebním řádem dali sněmu našemu smrtelnou ránu ještě před narozením. Budemeť míti ze svého českého sněmu asi malou radost - dokonce, bude-li se volit do něho v obležení a bude-li sněmovna také ještě v obležení, což jest možné. - Na ukázkou, co nám asi budou platny sněmy, přečtème si, co píše „Oesterr. Corresp.“ časopis vládní, za příčinou Kasselských záležitostí. „Anglický soud prý by bez ohledu na práva sněmovní každého poslance odsoudil, který by daně nepovolil!“ Rozumí se samo sebou, že jest to nesmírná lež, avšak ukazuje nám alespoň, jak si nynější vláda představuje moc sněmu. Sněmy mají právo povolovati daně, bez povolení sněmu nemá se žádná daň vybírati - tak stojí v ústavě; kdyby ale sněm daně povoliti nechtěl, jsou poslanci buřičové a vláda má právo vybírati si přec daně! Takto mluviti jest zřejmá nestoudnost, která majíc sochor v ruce, neštítí se tomu, kdo na okamžení slabší jest, dokazovati, že je černé bílé. Proč pak jiné sady v konstituci mají jinou platnost. Berou-li se

práva na sněmu jen snad žertem, nemají práva JMC. žádné pevnější půdy! Ovšem, před březnem to též tak chodilo. Český sněm měl též právo povolovati daně, když ale jednou toho práva užití chtěl, hrozeno mu od vlády Vídeňské největší nemilostí a daň se vypsala bez povolení. Tak snad chce „Oest Corresp.“ začít zase staré hospodářství? Po několikaletém obležení snad přijdou sněmy nějaké pro parádu, jejichžto dekretů si ani žádný auskultant nevšimne? Ó, to již tuším nepůjde, a když „Oesterr. Corresp.“ vyřknul zároveň tu jezovitskou zásadu, že se zákon, kde by škodné bylo, obejít (nezachovati) musí,“ totiž jinými slovy, že pro vládu žádné zákony nejsou, že ona je zachovávatí může, jen když chce, ať se varuje „Oest. Corresp.“, aby nenašel příliš mnoho čiperných uředníků, kteří by jeho vyznání víry někam jinam prakticky neobrátili. U nás se zákon, když škodlivý jest, pravidelní a ústavní cestou zrušiti musí, ale nezachovávatí zákony pod záminkou, že škodné jsou, nemá nikdo právo. Či chce býti „Oest. Cor.“ vítaným orgánem zlodějů? Ti mohou též říci, že pro ně zákon, aby nekradli, škodlivý jest, a že jej tedy zachovávatí nebudou a při soudu by se pak mohli na dobrou radu „Oesterr. Corresp.“ odvolati.

Ostatně jest to stará taktika absolutistů, že každého, kdo upřímně obmezenou zákony monarchii t. j. konstituci chce, za tajného republikána prohlašují. Tak i „Oesterr. Corresp.“ činí v Kasselsku. Ubezpečujeme ale „Oest. Corr.“ že pan kurfirst Kasselský a vůbec každý, kdo konstitučně vládnout nechce, větší republikán jest, než ti Kasselští, kteří na poctivém zachovávaní ústavy pevně stojí. Zajisté, že se počet republikánů v Evropě tím více zvětší, čím více se lidé přesvědčí, že dané a čestným slovem ba i přísahou potvrzené konstituce se jen za hračku považují, a že jménem monarchie každé nepoctivé slova neodržení se ukrývá, jak to nyní právě „Oest. Corr.“ a „Reichszeitung“ v Kasselsku učinili. Tak ku př. nazvala „Reichszeitung“ nynější nekonstituční kroky Kasselské vlády „Wiederherstellung der Monarchie,“ t. j. obnovení monarchie! Nemůže tedy monarchie obstát vedle zákonů, nemůže být monarchie obmezená zákony, opravdu konstituční, musí být jen vždy libovolná a despotická? Absolutní monarchie v Evropě jest již nyní na dlouhý čas nemožná, kdo tedy nechce poctivou konstituční monarchii, pomáhá jen republice na nohy. Toto ponaučení by si měl „Oest. Corr.“ a jeho sestra „Reichszeitung“ dobře zaznamenati.“

- Z Paříže přichází prý zcela jistá zpráva, že prý se maďarská starokonservativní strana obrátila do Paříže k výboru tamějších maďarských vystěhovalců s návrhem, aby emigrace maďarská nyní ve všem se držela politiky starokonservativních. Emigrace prý návrh tento skoro jednohlasně přijala. Z toho vidíme předně, jak veliká jest síla národní příbuzenosti,

když zde muže jako oheň a voda ve smýšlení rozdílné, totiž republikánské emigranty a starokonservativce maďarské, spojuje péče o zachování maďarského národu. Dále se z toho ale učíme, že jest přece blíž od starokonservativního Maďara k republikánskému Maďaru - emigrantu v Paříži, než od téhož starokonservativního k německé centralisaci. Mravné naučení ale k tomu podává již nepochybně č. 113. „Slovenských Novin,“ kdežto čteme doslovně: „V krátce budeme mít příležitost, zmíniti se o věcech, které nás o dobrém smýšlení vlády s námi přesvědčí, a nás ku věčné vděčnosti ku ní zavážú.“ Věčná vděčnost jest mnoho řečeno, musí mít tedy vláda úmysl tentokrát na Slováky veliký nějaký měch své milosti vysypat. Byl by ale již čas. Že by se to ale pouze z dobrého smýšlení nedálo, nýbrž také trochu ze strachu před Maďary, nyní svorně jednajícími (o čemž vláda již jistě vědomost má), to nám dokazují až dosavadní ustavičné nářky Slováků. Na každý způsob ale musíme čekati na tyto veliké dary, kterými vláda zamýšlí „věčnou“ vděčnost Slováků na sebe upoutati. Snad jim dokonce zařídí nějakou provisorní vyšší realku, a dovolí jim sbírat na Slovenské divadlo?

- Hessenkasselsko má nyní dva mocné lékaře: z jedné strany Rakousko s Bundestagem, z druhé strany Prusko s Unií německou. Zdá se nám, že Rakousko a Prusko bude tak dlouho hráti na nepřátele, haštěřice se o vliv v Německu, až konečně z toho bude opravdivé nepřátelství s vojnou.

- Říkávali jsme vždy, že všechny neněmecké národnosti v Rakousích spojí se časem svým proti nynějšímu němčování a centralisování. Slované a Rumuni již nyní jsou srozuměni, a měli jsme v Praze příležitost nedávno mluvit s několika vudci rumunskými strany budoucnosti, kteří dokonce schvalovali naši politiku a slíbili tou samou cestou, jakou my kráčíme, též pokračovati. Strany Italiánů, mocného to národu v Rakousku, obávali jsme se, že snad nedorozumění jejich s Jihoslovany v Dalmatsku a v Pomoří, kdežto Italiáni až posud mnohých předností nad Slovany užívali, překážeti bude svornému působení Italiánů s námi. S velikým potěšením ale přesvedčujeme se nyní, že naše obávání bylo jen marné, a že naopak právě Dalmatinští Italiáni velmi dobře pochopili nynější okolnosti a svorně se Slovany jednati zamýšlejí. „Gazetta di Zara“, liberální noviny vlašské pro Dalmatsko vystupují zřejmě pro ochranu slovanské národnosti a proti nepotřebnému rozšiřování němčiny. Nařikají si velice na to, že vláda, na vzdor slibu v ústavě oktrojované danému, přece nezavedla porotní soudy v Dalmatsku, že tím Dalmatince prohlašuje jako lidi beze cti a bez rozumu (více že beztoho k porotnímu soudu zapotřebí není). A jaké tedy budeme míti soudce? - táže se dále „Grazetta di Zara“. Nepochybně dosavadní úředníky! Pak smiluj se nad námi ó Bože! Bademe pak všichni

přinuceni následovati příklad Kotorčanů, kteří mají ve svých sporech více důvěry k soudci Krivočanskému neb Černohorskému³⁰ nežli k úředníkům, a kdežto porotní soudové již dávno skutečně v obyčeji byli, než se odjinud na ně naděje míti mohla.

Kdo nemá rozum, kdo nic neumí, kdo nerozumí ilirsky, kdo ilirsky nemluví, ten nemůže, nesmí býti u nás soudcem!

Tak praví italské noviny. A za příčinou toho, že bylo vypsáno v úředních novinách místo apellačního rady v Dalmatsku, kdežto se od kandidátů žádala známost vlašského jazyka, těm, kteří by německy uměli, zvláštní ohled se sliboval, o zemském ilyrském jazyku ale ani zmínka se neučinila, praví dále „Gazetta di Zara“: „Nemusí nevyhnutelně apellační rada Dalmatinský ilyrsky umět, a musí naopak rozumeti německy? Vždyť rozumíme slovům byrokratickým, zvláštní ohled znamená zde tolik, co nevyhnutelnost. K čemu ale takové nadsazování němčiny, když dle ústavy všechny jazyky stejná práva mají? K čemu jest u nás němčiny zapotřebí, když všechny texty říšského zákonníka prohlášeny jsou za stejně platné? Jak se ale může ospravedlnit zanedbání jazyka, kterým mluví mnohem větší počet Dalmatinců? Jak bude moci apellační rada souditi, když rozumí sice německy, ale nic ilyrsky? Ze 100 vyšetřovanců bude jich asi 90 rozuměti jenom ilyrsky: jak to pak půjde při veřejném soudu, kdežto adjutanti nic neprospívají? Časy již minuly, kdežto nevědomost soudcova ukrývati se mohla za mlčenlivé zdi vyšetřovacího pokoje. Teď se musíte ilyrsky učit, honem a dobře, ne ale německy, neboť před obecnstvem mluvíti musíte, a s tím nelze žertovati, ono žádá svůj jazyk, pojištěný mu ústavou od 4. března. Tento konkurs (pro apellační radovství) musí se co omyl odvolati a známost vlašského a ilyrského jazyka jako nevyhnutelná vlastnost ustanoviti. Němčina jest postranní věc³¹. Tak to žádá rozum, spravedlnost, konstituce a císař, který ji dal.“ Zajisté, že mnohého z našinců potěší tato rázná a spolu vřelá slova, kterými se italské noviny o Slovany ujímají. Spojenými silami! budiž tedy naše heslo. -

- Papež prý již potvrdil zřízení nového pátého biskupství v Čechách a sice v Plzni. Nevím, co asi získáme touto novou reformou; dle našeho mínění by bylo lépe kdyby se naše stará biskupství všechna obnovila podle ducha.

³⁰ Mají totiž slovanští obyvatelé tamější, nemajíce žádné důvěry a lásky k cizozemským úředníkům domácím, ve svých sporech obyčej, dáti je k rozhodnutí některým váženým občanům ze sousední samostatné slovanské republiky černohorské, jejichžto výrokům se dobrovolně podrobují.

³¹ V Dalmatsku nejsou krom úředníků žádní Němci.

Neobyčejný katechismus

(N. N. 25. ledna 1849.)

V létě r. 1844 byl jsem ve Vilně náhodou hostem při veřejné zkoušce jedné tamější městské školy. Připomenouti musím, že jest Vilno, bývalé hlavní město velkovévodství litevského a pak jedno z nejhlavnějších měst polských, nyní asi podobno dle velikosti Brnu, ne však tak úhledné, v pěkné poloze, pouhými Poláky obývané, mezi nimi ovšem jako všude tam větší počet židů. Jiná řeč kromě polské a známé židovčiny neslyší se, rusky leda na úřadech a litevsky leda někde na trhu od rolníků. Celý vzhled a veškerá tvář města jest polská, a také všechny veřejné nápisy byly až do nejnovější doby jen polské; posavad nebylo mocí vlády provedeno, aby se všechno rusky vyvěsilo. Výhradně polský charakter tohoto města jeví se také patrně z toho, že jest Vilno vždy jedním z hlavních středisk literatury polské.

Toto všechno jsme jenom z té příčiny předeslali, aby se protiva toho, co nyní vypravovati budeme, tím vyrazila.

Sedě tedy mezi dosti četným posluchačstvem této zkoušky malých dětí, byl jsem při *náboženství* nanejvýš k pozornosti vybídnut neobyčejnou pro mne otázkou učitelovou k malému chlapci, jenž zněla: „Kterak se považuje v duchu náboženství křesťanského vlada panujícího nad námi císaře všeruského?“

Chlapeček rychle odříkával: „považuje se jakožto pocházející od Bolia!“ A nyní následovaly otázky a odpovědi podobného způsobu, takže jsem ani sluchu svému nevěřil. Děti odpovídaly, jakoby bičem mrskal, takže patrné bylo, že v tomto předmětu nejlépe vycvičeny byly.

Nemohl jsem se zdržeti, abych k jedné polské paní, která vedle mne seděla a na jejížto očích jsem četl ironický úsměv a trpkou zlost, nevyslovil pošeptmo podivení své a zároveň opovržení k učiteli, který se dle mého mínění takto zalíbiti chtěl ruskému gubernátoru.

„A vy snad myslíte, že to jest jenom zvláštní nápad tohoto učitele, toť je řádný předmět nařízením vlády ve všech našich školách zavedený, a můžete sobě knížku koupit.“

Nemohl jsem se skutečně dočkat konce zkoušky a běžel jsem hned do knihkupectví, kdežto jsem hned asi 40 výtisků této na špatném papíře vytištěné polské knížečky koupil.

Titul její zní doslovně takto:

Katechismus o ctění Císaře Všech Rossií, čili výklad čtvrtého božího přikázání s ohledem na představené zemské dle nejvyššího rozkazu pro užívání ve školách a kostelích. římsko-katolických vesnických vytištěný. Ve Vilně, v tiskárně diecesalní. 1840.

Doufáme, že každý žádostiv bude obsah knížečky seznati, kterou zde podáváme celou v doslovném překladu, slovo za slovem, písmenu za písmenou. Čtenářové budou pozorovati, že jméno císařovo a jméno Boží vždy stejnou velikou literou tištěna jsou, ba že částekka „jeho“, když se na císaře vztahuje, také tak je tištěna, a když na Boha, jen malou literou, že tedy vlastně ještě větší čest císaři ruskému než Bohu proukázána jest: ale zrovna tak jest také ve knížce. Tedy:

Katechismus větší o ctění císaře všech Rossií.

1. Otázka: Jak se v duchu náboženství křesťanského považuje panujícího nad námi CÍSAŘE všeruského vlada?

Odpověď: Považuje se jakožto pocházející od BOHA.

2. Otázka: Kterak se to může dokázat skutečně ?

Odpověď: BŮH dal takové zřízení člověku, že sám bez jiných nemůže ani být na světě, ani život zachovat, ani vědět, naučit se a vykonat, čeho zapotřebí jest. Ale spojený s jinými může bezpečně žít, mnoho vědět a činit, poznat své ustanovení a cesty k němu vedoucí, poznat povinnosti k BOHU a lidem, dokonat se vyplňováním jich, zasluhovat a dosáhnout nynější i věčnou blaženost. Cit této potřeby, schopnosti a vůle, vlitý do duše každého, patrně nám praví: že jest to vůle BOŽÍ, aby lidé žili ve společnosti a spojení mezi sebou. Odtud jsou svazky domácí a rozličných stavů, které jsou jedni druhým potřebné. Tak spojený stojí a udržuje se celý svět, a činí jako jeden dům, jako jednu rodinu pod vládou všeobecného Otce Nebeského. Podle Jeho vůle trvaje do ustanoveného času rozdělil se pro větší bezpečnost a dobro na větší spolky, národy zvané. Odtud drahé jméno Vlasti, odtud láska k ní a vůle její dobrého, odtud její vláda obyčejně vložená do rukou Knížete, Krále, Císaře, čili Panujícího MONARCHY. A to jest vývod, z kterého vidíme, že jako jest z vůle Boha člověk, tak z té samé vůle Prozřetelnosti jest společnost, jest svazek a vláda společnosti.

3. Otázka: Co se podle náboženství náleží CÍSAŘOVI Všeruskému od nás poddaných?

Odpověď: Čest, poslušensství, věrnost, daně, služba, všeliká ochotnost a modlitba u BOHA..
Co všechno obsaženo jest v těchto dvou slovech: čest a věrnost.

4. Otázka: Jakou čest a kterak vyjevovat?

Odpověď: Největší, jaká může být pro člověka, a sice v slovech, v znameních, ve všem jednání a činění a v srdci.

5. Otázka: Jaké poslušensství a v čem?

Odpověď: Poslušensství úplné v zachovávání všelikého pořádku, práv a rozkazů.

6. Otázka: V čem a jaká má být věrnost?

Odpověď: Věrnost ve svěřených úřadech, ve vykonávání služby a všech povinností: a to z celého srdce, v ničem faleš.

7. Otázka: Náleží platit daně do pokladnice Pána našeho CÍSAŘE všeruského?

Odpověď: Náleží úplně a sice všechno a v čas ustanovený.

8. Otázka: Jest povinnost sloužiti?

Odpověď: Pevná povinnost je, nestrániti se, ale obětovati se, kde toho potřebuje vůle našeho CÍSAŘE a sice: ve službě vojenské, civilní a jiné, ve vyšších i nižších stupněch.

9. Otázka: V čem a jaká ochotnost?

Odpověď: V přispívání podle stupně a sil k společnému dobrému, v neskončené dobré vůli k Vlasti naší Rossii, k CÍSAŘI i k celému domu JEHO.

10. Otázka: Náleží se modlit za CÍSAŘE a Vlast naši Russii?

Odpověď: Náleží v modlitbě domácí i veřejné, skládat CÍSAŘE do lásky BOŽÍ, modlit se za JEHO zdraví, dobro, všeliké přání JEHO i život věčný. Totéž i o Vlast, nikdy nerozlučitelnou od dobra MONARCHY.

11. Otázka: Co se těmto povinnostem protiví?

Odpověď: Nečest, neposlušenství, nevěrnost, neochotnost, reptání, zrada, popouzení, zbouření.

12. Otázka: Jest tato nečest a nevěrnost, přestupek před tváří BOŽÍ?

Odpověď: Jest přestupek, hřích, hanebnost.

13. Otázka; A tedy podle BOŽÍHO naučení není dovoleno vzbouřit se, neb potají o zrušení vlády usilovat?

Odpověď: Nikdy, ani zjevně, ani potají, ani zrovna, ani postranně.

14. Otázka: Mají se kromě CÍSAŘE ctíti všechny úřady a představení?

Odpověď: Mají, neb na ně vložena jest část vlády, a tyto části dohromady jsou celá Nejvyšší vláda zemská, jsou náměstníci: neboť zastupují CÍSAŘE, kde on sám osobně být, vidět a jednat nemůže.

15. Otázka: Co nás povzbuzuje zachovávat tyto povinnosti ?

Odpověď: Povzbuzení jsou buď přirozená, neb nadpřirozená, čili z náboženství BOŽÍHO zjeveného, plynoucí.

16. Otázka: Která jsou povzbuzení přirozená?

Odpověď: Kromě vyslovených již pod druhou otázkou jsou ještě tato: že CÍSAŘ, jest hlava Národu, jest otec, pečující o dobro poddaných svých, jako o děti svoje, které jsou dohromady jedna společná Vlast Rossie, a proto jest nejhodnější cti a vděčnosti, též od poslušenství a věrnosti poddaných závisí pokoj, bezpečnost, dobro všech zvláště a společně.

17. Otázka: Která jsou nadpřirozená povzbuzení?

Odpověď: Ta: že CÍSAŘ jest z vůle BOŽÍ, jest náměstníkem BOŽÍM a Ministrem, to jest: Vyplňovatel vlády JEHO na zemi; že protivení se vládě jest protivení se BOŽÍMU ustanovení, od něhožto všeliká vláda pochází ; že věrnost a služby vládě vzdané BŮH nahradí a nevěrnost trestati bude; proto také přikazuje, abychom, nejen na oko a povrchně, nejen pro

pouhý strach před hněvem lidským, ale ze svědomitosti a ze strachu před soudem BOŽÍM vládu každou a přede vším CÍSAŘE ctíli a v upřímnosti srdce poslušni byli a s ochotností se modlili za NĚHO a za představené. Potom výslovně dodává, že takové chování jest před očima JEHO příjemné a milé.

18. Otázka: Které knihy Písma svatého popisují ty všechny povinnosti a pobudky?

Odpověď: Knihy starého i nového zákona a zvláště: Žalmy, Evangelia a Listy Apoštolské.

19. Otázka: Jakými příklady v křesťanstvu jest toto učení potvrzeno?

Odpověď: Příkladem samého Krista, který se narodil, žil a umřel pod poslušenstvím Římského Císaře, a v živobytí svém všechny úřady ctil, a podrobil se bez naříkání i nespravedlivému soudu, který ho na smrt vydal; příkladem svatých Apoštolů a prvních křesťanů, kteří ctili vládu a dobrého jí přáli, ačkoli je trápila pronásledováním, nespojovali se se zle smýšlejícími, seděli ve vězení pro náboženství, ale ne jakožto buřičové, ne jako zrádčové a zločincové. O tom svědčí skutkové Apoštolství, svědčí spisy, podávané k obraně křesťanů k Císařům a k Senátu Římskému, svědčí dějiny Církve i světa. Jest věc velmi žádoucí, aby ty pěkné dni úplné viry vrátily se k nám a naplnily Sv. Církev tou potěchou, že věrní Kristu Pánu věrní jsou také Vlasti i MONARCHOVI svému.

20. Otázka: Jak dávno jest v církvi obyčej modliti se za MONARCHY?

Odpověď: Od počátku víry křesťanské byly skládané k BOHU veřejné modlitby za Panující, za představené, za všechny stavy, za zdar a pokoj Vlasti. Ten obyčej trval po všechny věky a dostal se k nám v nejpěknějších starožitných modlitbách, které zpíváme o svátcích. Totož jest pravé naučení Církve svaté životem potvrzené o ctění a věrnosti k MONARCHOVI.

Katechismus menší o ctění císaře všech Rosií

. 1. Otázka: Co v duchu náboženství Kristova my poddaní povinni jsme CÍSAŘI našemu, Samovládcovi všeruskému?

Odpověď: Povinni jsme ctít a milovat CÍSAŘE, proukazovat Mu poslušnost a všechnu ochotnost a modliti se za něho k BOHU.

2. Otázka: Náleží-li kromě CÍSAŘE ctít všechny úřady a poslouchati jich?

Odpověď: Náleží, nebo oni řídí jistou část vlády jak kterému co jest poručeno, podle práv a pořádku.

3. Otázka: Náleží-li milovat vlast naši Rossii?

Odpověď: Náleží milovat, i dobré jí přát, a pro ni služby své věnovat podle toho, jak předpisuje právo a Vůle CÍSAŘOVA.

4. Otázka: Učí-li těmto povinnostem skutečně a zřetelně náboženství ?

Odpověď: Skutečně a zřetelně v Evangelium a v jiných knihách písma svatého.

5. Otázka: Na jaký způsob to náboženství přikazuje?

Odpověď: Připomínajíc i silně na mysl kladouc křesťanům, že všechna vláda a nejprve MONARCHOVA jest od BOHA ustanovena a to pro pokoj, bezpečnost a větší dobro lidské, časné i věčné.

6. Otázka: Byl by to hřích, upustit od té cti a věrnosti a učinit zlehčení a zrádu?

Odpověď: Byl by to velmi těžký hřích. Neb výslovně praví písmo svaté, že kdo se protiví vrchnosti, BOŽÍMU ustanovení se protiví a táhne na sebe věčný trest.

7. Otázka: Má-li Církev svatá obyčej, modliti se za MONARCHA a za všechny představené ve vlasti?

Odpověď: Jest tento zvyk v Církvi od počátku Křestanství a trvati bude až do konce světa, na důkazy opravdivé, svědomité ochotnosti k MONARCHOVI? k všeobecnému společnému dobru a pro zásluhu u Pána BOHA, jenž vyslovil v písmě svatém, že takové modlitby věrných jsou Jemu příjemné.

Takovým způsobem dělají se z Poláků v Rusích již z mládí dobří a poslušní poddaní, a musejí se nazpaměť učit, že vlast jejich jest Rusko, a že cár jest náměstník Boží na zemi, a že všechno, co cár činí, jest, jakoby to Bůh činil. Ovšem nepovází cár, že každé dítě doma rodiče má, které mu pak k tomu katechismu pravý výklad podají! Kam ale takové hanobení srdcí maličkých hned z mládí vésti může, to každý rozumný sám pováží.

Uhry a rakouské ministerstvo

- V Praze dne 20. května. (N. N.) Podivné jsou osudy lidské. Proti převaze Slovanů v Rakousích vzpouzelo se nejvíce ministerstvo Sohwarzenbergovo, všemu se raději chtělo podrobiti, jen když Slované nedojdou moci, A ejhle! právě nyní došlo Slovanstvo největšího vplyvu v Rakousích, a - co nejhezčího, že ministerstvo samo ještě muselo o to prositi! Komu se zdají být nepochopitelná tato slova - ať si vzpomene jen na ruskou pomoc, bez které by jistě nyní celé Rakousko padlo do moci maďarské! - A však to prosíme, aby jen za žert se považovalo, co jsme o vplyvu slovanském pravili, neboť víme, že vplyv císaře ruského není vplyv slovanský, nýbrž něco zcela jiného. My ale jsme chtěli kromě tohoto žertu na něco praktického a opravdivého pozornost obrátiti.

Nelze zajisté upřít, že od té doby, co muselo ministerstvo naše prosit o pomoc v Petrohradě, že od té doby panuje vlastně v Rakousích více kabinet Petrohradský, než kabinet knížete Schwarzenberga. Neboť o kom vím s jistotou, že by bez mé pomoci zhynouti musel, tomu mohu za svou pomoc rozmanité výminky položit a že Rusko takové výminky dobře vybrati si umí, dokázali již jeho diplomati nejednou a nad chytřejšími ještě státníky než nad původci oktrojované ústavy od 4. března.

My se zmiňujeme o této věci jen z toho ohledu, poněvadž v ní vidíme zárodek pádu ministerstva Schwarzenbergova. Že ministr vnitřních záležitostí, Stadion, vystoupil již dokonce z ministerstva, a že jen podle jména ještě k němu náleží, že nemoc svou, která však byla pravdivá, použil jen za dobrou příležitost k odstoupení - to jsou věci známé. Proč ministr vnitřních záležitostí, který jest jistě nejschopnější úd celého kabinetu, vystoupil, nemůže býti též nikomu tajemství, kdo opatrně a pozorně sleduje běh našich záležitostí. Všeobecně se ví, že noviny „Presse“ úplně vyslovují politické mínění hraběte Stadiony, všeobecně se také ví, že tyto noviny tak dlouho pracovaly proti knížeti Windischgrätzovi, až musel složit velitelství nad vojskem v Uhřích. Hrabě Stadion byl vždy úhlavní nepřítel té politiky, kterou vedl Windischgrätz v Uhřích, hrabě Stadion byl proti intervenci ruské, hrabě Stadion byl pro rozdělení Uher podle národnosti, on byl proti tak zvané staro-konservativní maďarské straně,³² on chtěl samostatnost Vojvodoviny Srbské a Slovenska. Nedá se upřít, že tato

³² Strana maďarských magnátů; která chce sice s Rakousy spojena býti, avšak nepřipouští, aby se Uhry rozdělily, a chce udržeti nadvládu maďarstva nad ostatními.

politika hraběte Stadionu byla nejpraktičtější proti Maďarům, a kdyby se bylo od počátku podle ní přísně pokračovalo, bylo by se užilo proti Maďarům větší sympatie Srbů a Slováků a všech Slovanů vůbec, a vojna mohla být bez ruské intervence již dávno dokončena.

Že jsme my tuto politiku odjakživa radili, ví každý náš čtenář a kdyby se bylo podle ní pokračovalo, mohla mít válka uherská zcela jiný výraz - tenkrát by byla bývala jenom revoluce utištěných Slovanů proti utiskujícím je Maďarům, kdežto nyní je podobná boji reakce proti svobodě, tak jako vejce vejci. Tím nejvíce ztratila vojna ta sympatie u liberálních lidí, poněvadž v ní vidí nyní pouze boj dynastie o své interesity, poněvadž se z neupřímného jednání vlády se Slovanů uherskými příliš dobře souditi může, že jde více o potlačení svobod maďarských; než o zachování rovnoprávnosti a svobody rakouské.

S potěšením pozorujeme, že nyní „Presse“ vede zjevnou opposici proti ministerstvu strany uherských záležitostí, což není věc lhostejná, když se považí, že jest Presse nejrozšířenější časopis v Rakousku. V posledním svém čísle praví zřejmě: „Ačkoli ministerstvo od mnohých bludů svých již upustilo, přece se zdá ještě za potřebné uznávati, aby správa uherská byla odevzdána tomu státníkovi (Josika), který byl ještě před zpátečním pochodem vojska císařského za hlavního správce Uher ustanoven. Právě v tomto muži vidíme vtělený system nerozdílnosti Uher a maďarské nadvlády... a musíme tedy souhlasně s ministerským programem protestovati proti takovému ustanovení, skrze které by pravý nepřítel jednoty rakouské, maďarsko-aristokratický princip, novou životní sílu obdržel.“

Tato slova „Presse“ považujeme za důležitější, než bývají obyčejně články časopisecké a s dychtivostí čekáme, jak asi na to odpoví Lloyd ve jménu ministerstva.

My, pokud můžeme ve vzdálenosti své míti nějaké mínění o diplomatických možnostech a nemožnostech, pochybujeme, že vydrží ministerstvo Schwarzenbergovo dlouho paprsky zářící lásky císařské, a myslíme, že se jednou z nenadála dovedí národové rakouští - ovšem bez velikého pláče - o odstoupení tohoto ministerstva. Neboť císař ruský, ačkoli je jenom samovládce, přece je alespoň chytrý samovládce, aby nenahlížel podle analogie polské, jemu dobře známé, že není možná nechati v Uhřích hospodářství aristokratické, maďarské strany pokračovati. My máme jakousi předtuchu, že již pro tuto věc vypukne nedorozumění mezi císařem a mezi nynějším naším ministerstvem, a že při tomto setkání se ministerstvo naše před císařem uhnout musí - kdo by pochyboval?

Než, to jsou jen naše domněnky - my v ustavičném přemýšlení, jak by bylo možná dostati jiné ministerstvo, na všelicos připadáme. V tom přesvědčení alespoň myslíme, že se s námi všichni srovnávají, že každé jiné ministerstvo bude vítanější - vyjímajíc ovšem knížete Metternicha!

Chorvati a oktrojírka

- Vídeňské časopisy jsou skoro všechny buď ministerialní, neb alespoň by rády byly, kdyby jen mohly. Dočítáme se tedy v posledních číslech Lloyd a Presse nejhrubších urážek proti Chorvatům za příčinou oktrojované ústavy od 4. března. Házení okolo sebe samými Partikular separatistische Tendenzen, provinzieller Winkelpatriotismus, to jsou věci, které od takových pánů každý utrží, kdo nechce být ponížným služebníkem Němců. Tak daleko jdou tyto časopisy, že přirovnávají poslední zemský sněm trojjediného království Vídeňskému Sicherheitsausschuszu, a Presse se zrovna vyjadřuje, že chorvatský sněm zemský nemá jiné právo „než oktrojovanou ústavu si zapsati a podle ní se řídit.“ Tak daleko to přivádí německé sobectví a servilnost, že konečně upírají hlavní zásadu všeho konstitučního života! Neb právě to jest hlavní známka absolutní vlády, že národ jiná práva nemá, „než vůli panovníka si zapsati a podle ní se řídit.“

My dívající se na věci nyní pouze z praktického stanoviska, nemůžeme sobě ovšem taky přát, aby národ chorvatský ve své jinak zcela spravedlivé opposici proti oktrojované ústavě dále šel neb snad dokonce k nějakému násilnému odporu se zavábiti dal. Což by mohlo býti společným nepřátelům naší svobody a národnosti vítanější, než aby jeden národ pěkně po druhém k jejich většímu pohodlí se poraziti a pak potrestati dal. Nyní proti Chorvatům není ani za mák právní příčiny, a dostanou-li horší ústavu než měli dříve, bude to před celým světem pěkné znamení vděčnosti za jejich krvavé hájení mocnářství rakouského: a takové jmění třeba hned nyní nevyplácelo hotovými, přece ponese zatím dobré úroky a časem svým se jak náleží vyplatí. Kdyby ale nyní třeba jen jedna strana (nedočkavější) v Chorvátech násilný odpor a revoluci zdvihla, víme již napřed, na čí straně bude vítězství, neboť jsou síly právě v tuto chvíli příliš nestejně; a pak by se všem Chorvatům s radostí napsala do rejstříku ta vina některých a našla by se vítaná záminka nedržeti jim v ničem slovo.

Hlavní námitka Chorvatů proti oktrojované ústavě jest její přílišná centralisace. Ale v tomto ohledu by jistě nemoudré bylo, aby Chorvati sami o samotě proti ní se bránili, při čem jejich síly vystačiti nemohou, kdežto s druhé strany jisto jest, že všichni ostatní národové (vyjmouc snad něco nejurputnějších Němců) tu samou námitku proti této ústavě činí, tak že podle našeho mínění oktrojovaná ústava ani jeden říšský sněm přečkati nemůže. Ať tedy Chorvaté své síly i svou nechuť proti oktrojované ústavě zachovají až k té příležitosti, kde také my všichni rovněž tak nespokojení jako oni budeme moci své síly s nimi spojití proti oktrojované ústavě. Tato příležitost bude na prvním říšském sněmu. Uvidíme pak, kolikráte se bude asi moci opakovat ten experiment rozpouštění říšských sněmů!

Ohlédněme se jenom okolo sebe, ani jeden národ (vyjmouc jednu část sobeckých Němů) není spokojen s tou centralisací, kterou oktrojovaná ústava předpisuje: Slované, Rumuni, Vlachové to již všichni osvědčili, a o Maďarích ani pochybnosti není, že jim též nebude dosti té zdánlivé autonomie, kterou jednotlivým zemím tato ústava ponechává, tedy skoro všichni v tomto ohledu stejně smýšlíme: proč bychom tedy jeden po druhém se svým odporem vystupovali, dadouce se přemoci, proč maříme sil svých v této nesvornosti bez spojení, proč bychom raději všichni pohromadě v úplných silách nepozdvihli svých hlasů? - První říšský sněm může teprve platně rozhodnouti o budoucí trvanlivé ústavě rakouské a že tato bude foederativní, nepochybujeme nikterak.

Narozeniny J. M. C.

V Praze dne 18. srpna. Včerejší osvětlení zavdalo v Praze opět příčinu k rozmanitému duševnímu pohnutí. Také my jsme poněkud byli strženi do onoho proudu, a č. 138. „Deutsche Zeitung“ uznalo za dobré, sejmuti při této slavné příležitosti svou politickou larvu a ukázati se nám v celé své německé kráse. Uvádějíce z našeho čísla od 16. onen článek z Pražského denníka, ve kterém jsme vysvětlili okolnost strany návrhu p. Friedlanda a jeho říšské koruny na staroměstské radnici, přidaly k němu „Deutsche Zeitung“ dodatek, v němžto nás poučují o potřebné úctě k J. M. C. a ke všem známkám říše, vyčítajíce nám jako obyčejně „alte Sondergelüste“, a rovnají nás k Maďarům, s nimižto prý válku vede vláda, dávajíce na srozuměnou, že jsme vlastně ještě horší.

My neznáme nic opovržlivějšího než pochlebníka. Byltě čas, kdežto „Deutsche Zeitung“ neukrývaly příliš opatrně protirakouské smýšlení své, jmenovitě v čas povstání Vídeňského, za těchto dob a za předešlých nám vytýkaly „Deutsche Zeitung“ servilnost, protože jsme neuznali za dobré, zdvihnouti revoluci proti Rakousku. Nyní se věci obrátily, Rakousko a dynastie stojí pevně (máme-li my nějakou zásluhu při tom, nech ať historie rozhodne), ba ukazuje se jistá čáka, že skrze centralisování vlády německý živel v Rakousích získá: a ejhle! „Deutsche Zeitung“ již nás napomíná jak máme slaviti narozeniny JMC. a jak si máme vážit koruny říšské! Vidíme, jak se časy mění!

Co se ale samého osvětlení týče, vidíme patrně z příkladu městské rady vídeňské, která též jako naše pražská radila dobročinné dary pro chudé místo iluminace, že naše pražská rada nejednala nešetrně a neuctivě proti JMC. Vůbec každý rozumný bude osvětlení města v čas obležení co možná zdržovati, neboť věru v takovém stavu podobná demonstrace nesluší, poněvadž připouští možnost mysliti si, že není naveskrz z dobré vůle způsobena. Nemůže se tedy schvalovati krok, který učinili mužové jisté strany, přivěsivše již pozdě odpoledne veliký plakát, který zde následuje:

Svým spoluměšť'anům!

Zítřejší jest slavnost narozenin Jeho Milosti našeho milovaného císaře. Ponejprv, co na trůn nastoupil, máme příležitost, tyto slavně odbývat. Máme tím spíše příčinu k tomu, poněvadž Jeho Milost udělením ústavy - která dříve slíbena, od něho teprv ale dána byla - uzavřením míru s Piemontem a ku konci se blížícím pokořením povstání v Uhřích nám pro budoucnost zevnitřní i vnitřní pokoj a s tímto opět zkvétání našeho blahobytu zaručil.

Jsme toho mínění, že jest všeobecné osvětlení města nejjednodušším a nejpatrnějším prostředkem, jímžto city vděčnosti a oddanosti naší Jeho Milosti na jevo dáme.

Narozeniny Jeho Milosti císaře Ferdinanda byly letos osvětlením města slaveny, ačkoliv JM. zřejmě toho odřící se ráčila.

S důvěrou tedy očekáváme, že každý dobře smýšlející rád na všeobecném osvětlení, dnes večer od nás zamýšleném, účastenství bráti bude, k čemuž své spoluměšť'any přátelsky a co nejdůležitěji zveme.

V Praze, dne 17. srpna 1848

Ve jménu více stejně smýšlejících: MDr. Reisich. Ant. Hasche, obchodník. K. H. Fischer, JUDr., pražský měšťan. Karel Kehm, obchodník. Michal Kriner, obchodník. Egidy Kriner, obchodník. Fr. Burian, kožel. mistr. Fr. X. Brosche, obchodník. Bed. Brosche, obchodník. Jan Jelínek, měšťan. J. B. Batka, obchodník. J. Röhrs, fabrikant, V. Hofmann, sklenář. Fr. Kose, kupec. JUDr. Niemann, advokát. MDr. Wischin. Fr, Liegert, obchodník. M. Jindřich, obchodník. Bohumil Haase. JUDr. Burian. J. G. Dietel, obchodník. Jul. Hegner. Herm. Buchsbeck, obchodník. Jiří Hezner. JUDr. Rudolf Haase. Helminger, JUDr. Mor. Zelliger, obchodník. Josef Götzl. konvář. Jos. Pokorni, švec. Lud. Fortner, stříbrník. J. Cayer. Jos. Kohler, Čeněk Türk, J. J. Wanitschek. Fr. Scheib. F. Lepschik, voskář.

Neboť neslušné jest, den narozenin JMC., vyvoliti si za příležitost politických agitací a míchatí city obecnstva k JMC. dohromady s politickými vášněmi jedné strany proti druhým. Skutek také dokázal, že by bylo nejmoudřeji bývalo, následovati městskou radu a oslaviti den tichým, ale vydatným darem pro chudé, než působiti nepodařenou illuminaci. Osvětlení města, kdykoli není pouhá politická demonstrace, nýbrž jako včerejší má být ke cti JMC. našeho neodpovědného konstitučního mocnáře, musí býti všeobecné.

Vládním novinám

(N. N. 25. srpna 1849.)

Vládní naše noviny, a sice tenkrátě německé i české, uznaly opět za dobré, vynaložiti na nás něco ze svých otcovských napomenutí a ponaučení.

Že „Präger Zeitung“ svého bývalého spolupracovníka a nynejšího ministra hr. Thuna proti nám všemožně zastáváti musí: o tcm není ani zapotřebí pochybovati. My také nemáme proti tomu nic co namítati: čtenářstvu našich novin jest knížka p. hraběte přístupná, my sami radili jsme ve svém článku, aby si každý tuto knížku p. hraběte přečetl, a proto jest svědomí naše zcela upokojeno, neboť každý poznati může, jestli jsme p. hraběti něco nespravedlivě vytýkali. A pro několik nadávek, kterých se nám od „Prager Zeitungu“ již beztoho dříve v úplném důstatku dostalo, nebudeme si zoufat: my přejeme „Prager Zeitungu“ jeho moudrost státnickou, jeho učenost, jeho logiku, jeho populárnost, jeho většinu! - tak mu to všechno přejeme, že ani trochu nezávidíme! a při tom jsme tak skromni, že sobě ani jednu z vlastností „Prager Zeitungu“ míti nežádáme.

K odpovědi pohnuly nás tentokrát jen některé věci, které se v „Prager Zeitungu“ příliš často opakují, a ve kterých se „Prager Zeitung“ odvolává vždy na to, že prý veřejné smýšlení jest na jeho straně, že veřejné smýšlení v Praze jest proti městské radě, ba dokonce ještě praví, že nepochybuje o tom, že všichni čtenářové „Národních Novin“ smýšlejí tak jako redakce „Prager Zeitungu.“ - Co mají podobné věci znamenati? My nevíme jiné odpovědi na to, nežli to, co obyčejně říkával onen p. učitel, totiž: „Smějte se, hoši!“ Kdyby smýšlelo čtenářstvo „Národních Novin“ tak jako redakce „Prager Zeitungu,“ odkud pak by se vzalo toto naše čtenářstvo? Proč pak by všichni nečtli raději „Prager Zeitung“ aneb jeho českou sestřenicí „Pražské Noviny“?

A jaký hrdina jest p. redaktor „Prager Zeitungu“, jak on beze vsí světské bázně vyjevuje své politické náhledy, ukryt jsa pod perutěmi vojenské vlády, a jak hrdinsky nám umí pohrozit! Věru učiněný Bayard: „Das Uebrige wird sich auf einem Wege ergeben, auf welchem die Warte N. N. nicht steht!“ praví nám p. redaktor „Prager Zeitungu“, dáváje nám na srozuměnou, že jsou ještě na světě vojenské soudy a Stockhaus. Věru nic není na tomto světě tak velikolepé, jako politické hrdinství vládního redaktora! -

Národní české divadlo

(N. N. 8. prosince 1849.)

Držíme divadlo národní za tak důležitou vec v životě veřejném každého národu, že mezi jinými politickými záležitostmi také jednou tomu předmětu místo věnovati chceme. Tak jako v každé jiné věci bojujeme i v divadle o to, abychom vzdělanější vyšší stavy, odcizené národu, zase navrátili jemu. Právě z této příčiny trpí ale každé naše podniknutí na jakousi neurčitost, polovičitost. - Vezmeme za příklad ku př. „Národní Noviny“ samé. Nejsouť jako každé jiné noviny, mající své zvláštní a stejné obecnstvo, nýbrž musejí nevyhnutelně co do duševního vzdělání nejrozmanitějšímu obecnstvu zároveň sloužiti za orgán. Naše noviny musejí býti zároveň politicko-národní stranní orgán pro učence, který celý svůj život v knihách ztráví, a spolu též novinami pro rolníka, který jenom časem svým nějakou chvílku čtení obětovati může. Že příliš neschůdné jest pohybovati se v těchto mezích, aby z jedné strany učenci neřekli: píšeš samé dávno známé věci, jsi příliš obšírný, nač tvoje výklady potřebujeme? a z druhé strany, aby se zas nenaříkalo: nesrozumitelně. Bohužel! nejsme ale

ještě tak daleko, aby každá třída národu našeho své zvláštní, hlavně pro tuto třídu psané noviny měla, a proto musí až do té doby redakce mezeru tuto, jak možno jest, vyplniti a jak se říká mezi Scyllau a Charybdou plovati. Mnohé předhůzky, které by se slušně našim novinám dělali mohly, mají základ svůj v těchto svrchu dotčených poměrech, my bychom zajisté dovedli ještě srozumitelněji psáti, kdybychom se učené čtenářstvo své promrzeti nebáli, a z druhé strany mohli bychom mnohem vyššího tónu se přidržeti, kdyby nám na srozumitelnosti pro neučené čtenářstvo nezáleželo.

Naschvál jsme se trochu obšírněji o svém vlastním postavení vyjádřili, abychom si ušetřili slov, obracující tu samou sadu i na naše divadlo. Ředitelství našeho divadla má to samé postavení a musí míti ty samé ohledy jako my. Obecenstvo navštěvující české divadlo jest zrovna tak rozmanité co do vzdělanosti a stavu, jako čtenářstvo českých novin. Jedni žádají strašlivosti, hromy, blesky, zuření herců, zázraky, příšery, koně, lezení na stromy, hubičkování a nenasytí se techto lahůdek, byť by se jim každodenně a plnými mísami podávaly, a při tom považují schopnost hercovu jen podle hrdla, čím více křičí tím více mu od vrchu potleskují. Druzí zas při zemi dole stojíce a sedíce (v ložích beztoho níkdo není, neboť obecenstvo, pro které lože dělány jsou, nechodí ze zásady do českého divadla): se srdečnou bolestí se dívají na prostituci divadelní musy, na ty čarodějnice, vydávající se za ženské, a na ty katany, držící se za hrdiny. Obecenstvo vzdělané přálo by si nějaký pokrok divadla, ono nechodí obyčejně pro zábavu do divadla, nýbrž ze šlechetnějších ohledů: kdežto jiná část obecnstva jen proto do divadla jde, aby jednou za týden za své peníze hodný „rámus“ spatřiti a uslyšeti mohla. Nepravíme tyto věci někomu pro urážku: jsouť zajisté i mezi obecnstvem hořejším rozumní a tendenční lidé, kterým se sprostnosti a tatmanství oškliví, a jsouť zase v parteru mnozí jen zevnitřně jako vzdělanci vyhlížející, duševně ale celým vkusem nevzdělanců opatření.

V jiných městech a u jiných národů má ovšem každá z těchto dvou tříd své zvláštní divadlo, kdežto za své peníze právě to viděti a slyšeti může, co sobě přeje a žádá. U nás ale sotva toto jedno divadlo (a vlastně jen jednu jeho částku) my všichni dohromady máme, a musíme tedy jeden druhého snášeti, jeden druhému ustupovati, abychom se poděliti mohli v tom skrovném dědictví.

Nepřehlízíme tedy těžkosti, s jakými ředitelství divadla našeho zápasí: vidíme ale zjevně, že není možno jinak naše divadlo do lepšího stavu přivésti, než když všemožně k tomu se pracovati bude, aby se vkus jedné části obecnstva pozvednul, což ovšem ne rázem, nýbrž jen

dobře promyšleným a dle plánu vyměřeným postupem státi se může. Neboť jest jisto, že řádné divadlo hlavně jen od vzdělanějšího obecnstva se udržuje, a proto se musí tomuto obecnstvu také hledět zavděčiti.

Praví se jednou, že se české divadlo proto zdvihnouti nemůže, poněvadž je vzdělanější třídy slabě navštěvují, a po druhé se zase říká, že vzdělanější třídy proto do českého divadla nechodí, poněvadž tuze špatné jest. Ale to všechno jest circulus vitiosus, totiž kruh podvodný. Čím lepší bude divadlo tím více budou vzdělanější do něho chodit, aby ale lepší býti mohlo, právě proto zas musejí do něho více chodit vzdělanější. Neboť se tím více bude moci na národní divadlo nakládati, čím větší bude jeho výnos, a čím více se zas naň naloží, tím více bude lidí do sebe lákat. Jedno druhému musí ruku podávat.

Na novém kuse „Brutuse pust' Caesara“ viděli jsme krásný důkaz, jak slavně by se na českém divadle hráti mohlo, kdyby se chtělo. V Paříži se tento kus velice líbil, a jeden náš přítel, který právě v Paříži přítomen byl, praví nám? že nenaleznnl velikého rozdílu v představení pražském. Zajisté velmi pochlebné svědectví pro ty tři umělce, kteří na našem divadle tento kus představovali. Více takových kusů, ale též tak hraných - a v krátkosti budou se lože i přízemí a vůbec všechna dražší místa plniti, jestli ne jedním rázem jistě v postupu času. Také Řím, jak se praví, nebyl jedním dnem vystavěn.

Zdá se nám, že ředitelství národního divadla příliš vysoce cení české původní kusy a že špatným českým kusům příliš velikou přednost dává před dobrými cizoliteraturními. Jmenovitě tu míníme některé starší české kusy, které beztoho již celému obecnstvu našemu příliš dobře známy jsou, a které držíme za příslušné, aby je někde pro vyrazení ochotníci provozovali, ale za neschopné, aby se ještě dávaly na divadle pražském, kamžto přicházejí velmi často lidé na zvědy, aby poznali nynější postup naší slovanské strany, též mnozí cizinci, kteří třeba česky nerozuměli, přece velmi dobře pochopí celou sprostnost a předpotopnost tabového „původního“ kusu, obzvláště, když ještě někteří herci a herečky svou osobní přirozenou neb snad zvláště studovanou sprostností k zesprostačení celého sprostého dětinského kusu ještě úsilně napomáhají.

Jak bohatá jest již dramatická literatura celého světa, jak snadno dá se přeložiti, přepracovati, jak pěkný výbor dal by se sestaviti pro těch několik českých představení!

S druhé strany ale jest již jednou čas, aby ředitelství znalo náležitě schopnosti herců a zvláště hereček svých, a aby je umělo náležitě (nepředpojatě) oceniti. Jest již svrchovaný čas, aby naše divadlo vedle paní Kollárové mělo alespoň jednu milovnici, do které by se pořádný člověk aspoň trochu mohl zamilovati!

Víme, že tuto pronášíme přání celého českého obecnstva, nevíme ale na kom vina jest, že se až posud neuskutečnilo.